

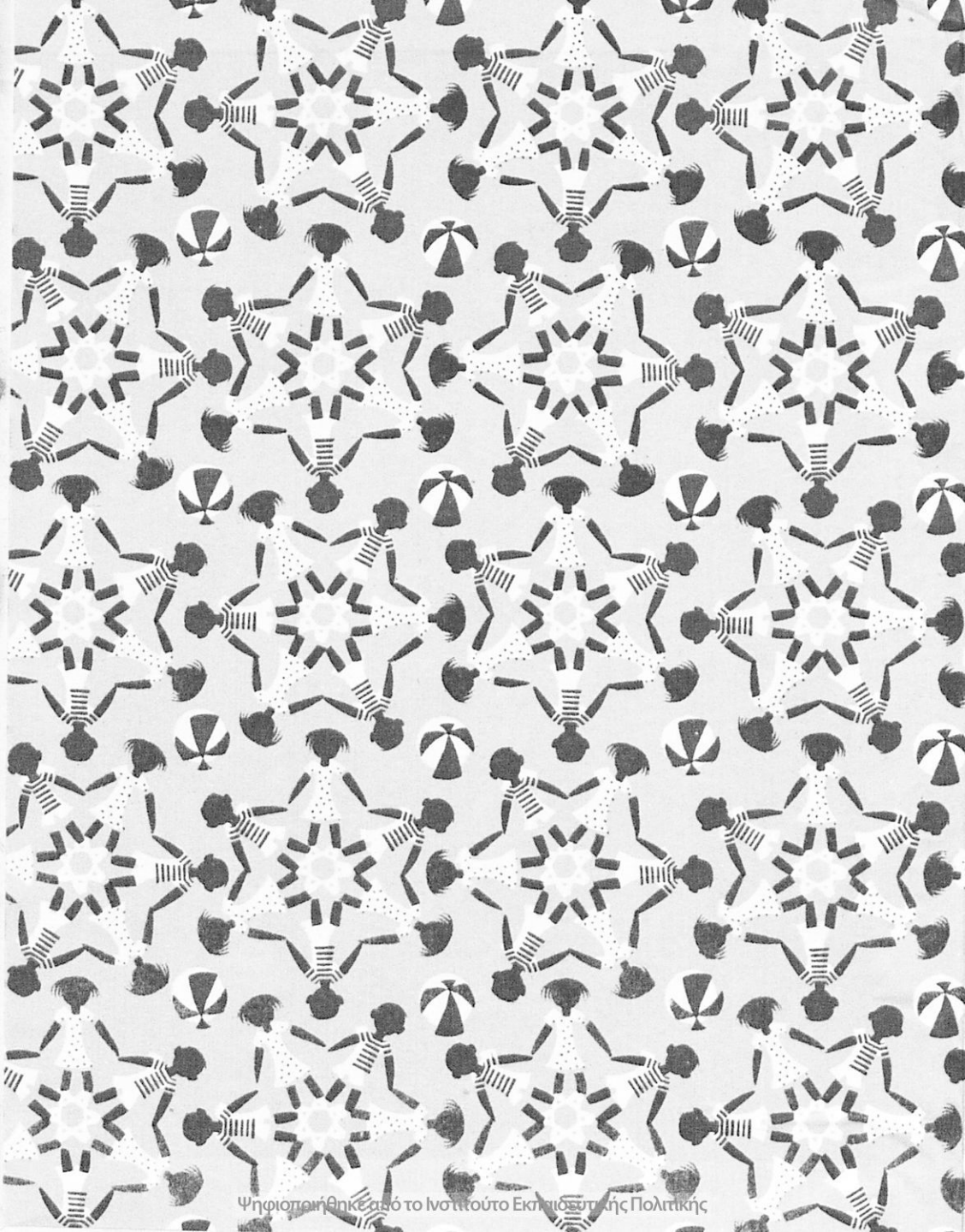
Δ. ΖΗΣΗ - Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ

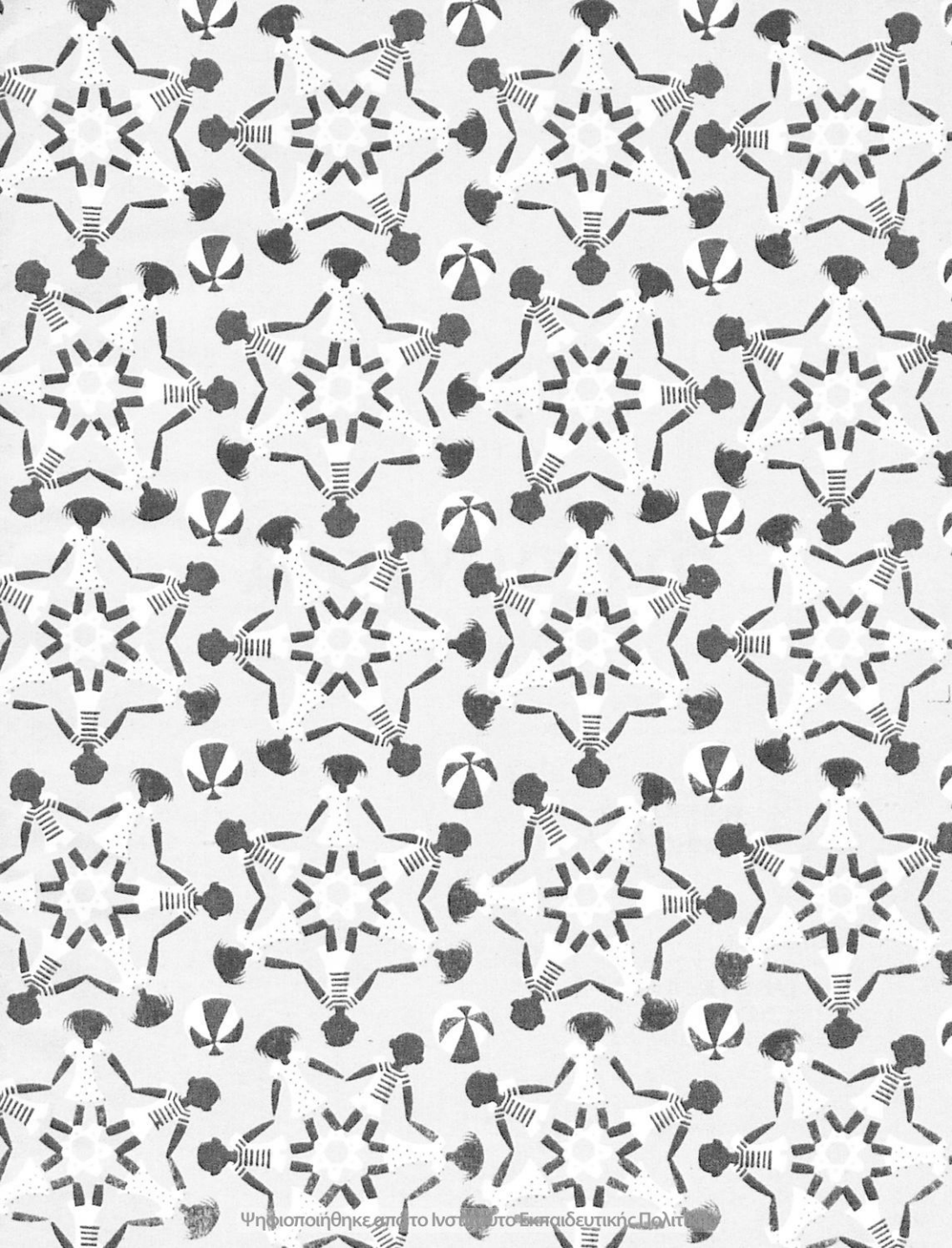
ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

Δ' Δημοτικού

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ 1949

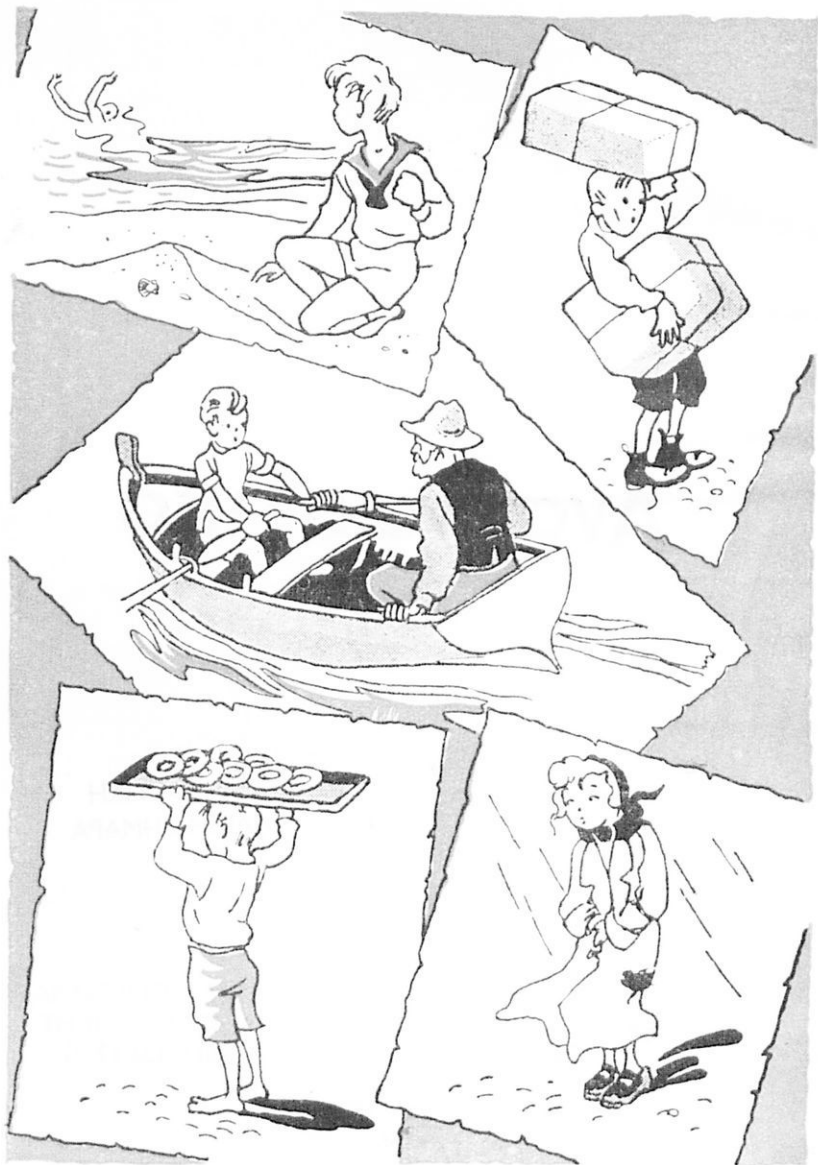

Ἀναγνωστικό

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΛΕΞΗ ΔΗΜΑΡΑ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Δ. ΖΗΣΗ - Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

τῆς Δ' Δημοτικοῦ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1950

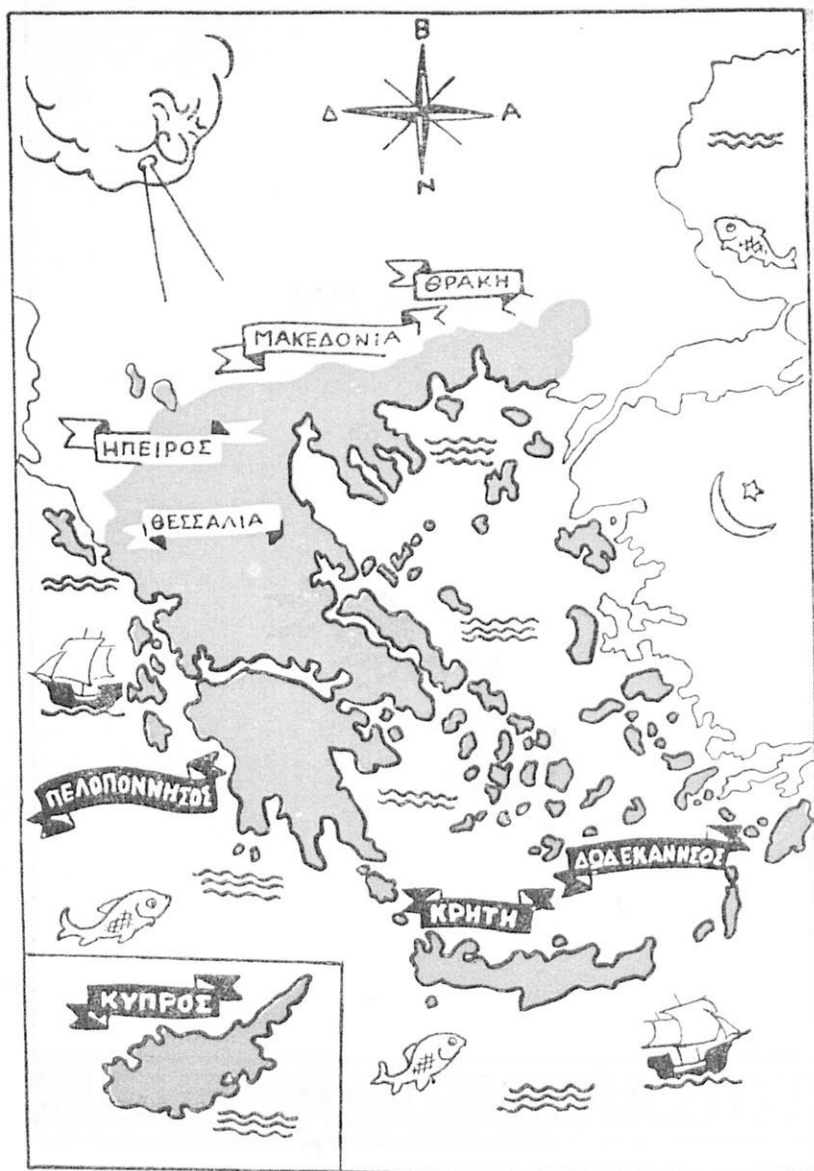
A decorative rectangular border with intricate floral and scrollwork patterns, rendered in a light gray color. The border frames the text in the center.

ΜΕΡΟΣ Α΄

Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Τί εἶν' ἡ πατρίδα μας; Μὴν εἶν' οἱ ζάμποι;
μὴν εἶναι τ' ἄσπρα ψηλὰ βουνά;
μὴν εἶν' ὁ ἥλιος της, ποὺ χρυσολάμπει;
μὴν εἶναι τ' ἄστρα της τὰ φωτεινά;

Μὴν εἶναι τ' ἄσπρα της ψηλὰ παλάτια
καὶ τὰ σπιτάκια της τ' ἀραδιαστά;
μὴν εἶν' οἱ δρόμοι της, τὰ μονοπάτια;
μὴν εἶναι τ' ἄνθη της τὰ εὐωδιαστά;

Μὴν εἶναι κάθε της ρηχὸ ἀκρογιάλι
καὶ κάθε γόρα της μὲ τὰ χωριά;
κάθε νησάκι της, ποὺ ἀχνὰ προβάλλει,
κάθε της θάλασσα, κάθε στεριά;

Μὴν εἶναι τάχατε τὰ ἐρειπωμένα
ἀρχαῖα μνημεῖα της, χρυσὴ στολή,
ποὺ ἡ τέχνη ἐφόρεσε, καὶ τὸ καθένα
μὴ δόξα ἀθάνατη ἀντιλαλεῖ;

Ὅλα πατρίδα μας! Κι αὐτὰ κι ἐκεῖνα
καὶ γὰρ ποῦχομε μὲς' στὴν καρδιά
καὶ λάμπει ἀθώρητο σὰν ἥλιου ἀχτίνα
καὶ ζοάζει μέσα μας: Ἐμπρός, παιδιά!

1. Ποίησης

Α΄. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ.

Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Ὁ Ρήγας Νησιώτης ἀπὸ μικρὸς ἔφυγε ἀπὸ τὸ χωριὸ τοῦ μαζὶ μὲ ἄλλους μετανάστες. Ἦταν ἓνα φτωχὸ παιδί, χωρὶς καμιά περιουσία, κι ἀποφάσισε νὰ πάη στὴ Νότιο Ἀμερική, γιὰ νὰ βοῆ καλύτερη τύχη καὶ νὰ μάθῃ τὸν κόσμο.

— Ἄς εἶναι καλὰ τὰ χέρια μου, εἶπε. Θὰ δουλέψω ὅσο μπορῶ, θὰ βοηθήσω τὸ σπῆτι μου, θὰ κάμω ἓνα κεφάλαιο καὶ ἔπειτα θὰ γυρῶ νὰ πεθάνω στὴν πατρίδα μου.

Καὶ πράγματι ὁ Ρήγας, μόλις ἔφθασε στὴν ξενιτιά, ἐροῖχθηζε στὴ δουλειά. Μὲ τὸν τίμο ἰδρωτὰ του σὲ λίγα χρόνια ἄρχισε νὰ κερδίζει καὶ νὰ στέλνῃ χρήματα στὴ μητέρα του, πάντοτε τὴν ἀδεοφῆ του, μάζεψε κάμποσα χρήματα κι ἀποφάσισε νὰ ξαναγυρῶσι στὸ χωριὸ του. Γιατὶ τὸν ἐβασάνιζε μέρα νύχτα ἡ νοσταλγία τῆς πατρίδας του.

— Ἄς ξαναγυρῶσι στὴν πατρίδα μου, ἔλεγε, καὶ ἄς μοῦ

λείπουν όλα τὰ καλὰ τῆς ξενιτιάς. Θέλω νὰ ἀναπνεύσω τὸν ἀέρα τοῦ χωριοῦ μου. Νὰ πατήσω σ' ἑλληνικὸ γῶμα κι ἄς πεθάνω!

Εἶχε μεσολάβῃσει ὁ μεγάλος πόλεμος καὶ κάθε ἀλληλογραφία μὲ τοὺς διζοῦς του εἶχε διακοπῇ. Δὲν ἐγνώριζε, ἂν ζοῦνε ἀκόμη ἢ ἂν τοὺς ἐπῆρε τὸ ποτάμι τῆς καταστροφῆς.

—Θὰ πάω ἔτσι ἄξαφνα, ἔλεγε ὁ Ρήγας, γιὰ νὰ ἰδῶ ἂν θὰ μὲ γνῶρισουν οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι μου ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια. Θὰ τοὺς γάμω ἔκκληξη.

Κι ἀλήθεια ὅλοι στὸ χωριό του τὸν εἶχαν λησμονήσει. Νόμιζαν πὸς δὲν ὑπάρχει πιά, ἀφοῦ δὲν εἶχε δεῖξει σημάδια ζωῆς.

Ἐφυγε λοιπὸν ὁ Ρήγας ἀπὸ τὴ μακρινὴ χώρα, γιὰ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του. Ταξίδεψε πολλὰς ἐβδομάδες στὸν

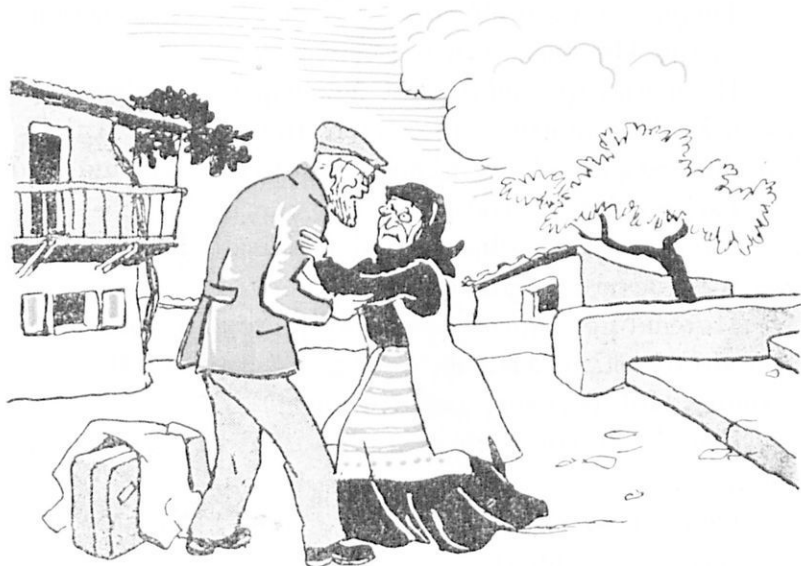

ὠκεανὸ καὶ τέλος ἄραξε σ' ἑλληγικὸ λιμάνι. Ἄπὸ ἐκεῖ τράβηξε χαρούμενος ἴσια γιὰ τὸ χωριό του, χωρὶς νὰ δώσῃ καμιά εἶδηση.

Ἄπὸ μακριὰ ξεχώρισε τὸ καμπαναριὸ τοῦ χωριοῦ του, πὸν τὸ εἶχε ἐγκαταλείψει τόσα χρόνια, καὶ δυὸ δάκρυα κύλησαν στὰ μάτια του.

— Καὶ ποιὸς θὰ μὲ γνωρίσῃ τώρα, ἔλεγε ὁ κοσμογυρισμένος ταξιδιώτης, ἀπὸ τοὺς τόσους καὶ τόσους, πὸν μ' ἀγαποῦσαν καὶ μ' ἐπιτιμοῦσαν; Ἔχω ἀλλάξει τόσο πολὺ!

Καὶ πράγματι, εἶχε ἀλλάξει πολὺ. Εἶχε ἀφήσει μιὰ μακριὰ γενειάδα, τὰ μαλλιά του ἦταν ζάτασπρα καὶ τὸ ἀνθρό του πρόσωπο τὸ εἶχαν ἀλλάξωμένο βαθεῖς ρυτίδες. Οἱ ὄμοι του εἶχαν ἀρχίσει νὰ καμπουριάξουν ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν. Καὶ τὸ βάδιμά του ἀκόμη ἦταν γεροντικὸ. Ἐφοροῦσε μαῦρα γνα-

λιά, γιατί τὰ μάτια του δὲν ἄντεχαν στὸ πολὺ φῶς τῆς πατρικῆς του χώρας.

Μόλις ἐμπῆξε στὸ χωριό του, — ἦταν ἀλόγευμα καὶ ὁ ἥλιος ἄρχισε νὰ γέρνει — σταμάτησε πρῶτα πρῶτα σ' ἓνα χάνι, πού ἦταν στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ. Στὴν πόρτα του στεκόταν ὁ Χατζῆς, ἓνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους παιδικούς του φίλους.

— Γειά σου, πατριώτη! εἶπε ὁ ξένος.

— Γειά σου! ἀποκρίθηκε μὲ ἀδιαφορία ὁ Χατζῆς, γιατί δὲν τὸν ἀναγνώρισε, ἂν καὶ ὁ ξένος τοῦ ἔκανε μερικὲς ἐρωτήσεις.

Λυπημένος ὁ Ρήγας προχώρησε μέσα στὸ χωριό. Περνώντας ἀπὸ τὸ παλιό του σπίτι βλέπει στὸ παράθυρο τὴν ἀδερφή του, πού τὴν εἶχε ἀφήσει μικρὴ καὶ τώρα πιά ἦταν παντρεμένη μὲ παιδιά.

— Γειά σου, κυρά μου! τῆς εἶπε ὁ ξένος. Δὲ μοῦ λές, σὲ παρακαλῶ, ποῦ πάει ὁ δρόμος πρὸς τὴν ἐκκλησία;

— Τράβηξε ἴσα καὶ θὰ τὸν βρῆς, τοῦ ἀπάντησε ψυχρὰ ἡ ἀδερφή του. Οὔτε καὶ αὐτὴ τὸν ἐγνώρισε.

Πολὺ στενοχωρημένος καὶ δακρυσμένος τράβηξε πρὸς τὴν ἐκκλησία, πού ἦταν στὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ. Ἄπ' ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, σ' ἓνα πεζούλι, καθόταν σκυφτὴ μιὰ γριά.

— Γειά χαρά σου, κυρὰ-μάννα! εἶπε προχωρώντας.

Μὰ ἔξαφνα πετάχθηκε ἡ γριά, ἔτρεξε κατεπάνω του, τὸν ἀγκάλιασε σφιχτὰ καὶ τὸν φιλοῦσε.

— Παιδάκι μου, χρυσό μου παιδί! ἔλεγε ἡ γριά μὲ δάκρυα καὶ ἀναφιλητά. Καλῶς ὤρισες, ἀφέντη μου! Μὴν ὄνειρεύομαι; Ποῦ βρέθηκες μπροστά μου;

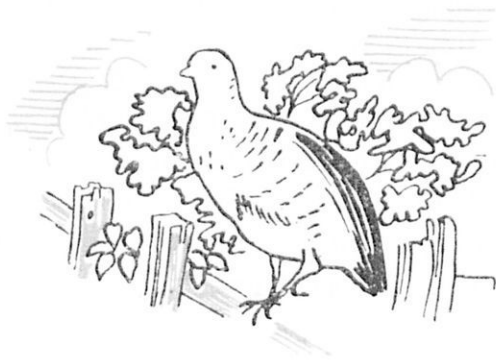
Καὶ τ' ἀγκαλιάσματα καὶ τὰ φιλιὰ καὶ τὰ δάκρυα δὲν εἶχαν τέλος.

Ὅσο καὶ ἂν εἶχε ἀλλάξει, ἡ καρδιά τῆς μάννας ἀναγνώρισε ἀμέσως τὸ παιδί της.

ΜΗΤΡΙΚΗ ΤΥΦΛΩΣΗ

- Γιατί μαδιέσαι, πέδιζα, καὶ κλαῖς μὲ τόσο πόνο ;
— Πῶς νὰ μὴν κλαίω, κυνηγέ, ὅπου βασιτᾶς τουφέκι,
καὶ θάβρης τὰ παιδάκια μου ποὺ παίζουνε παρέκει ;
— Πῆς τί σημάδια ἔχουνε καὶ δὲ σοῦ τὰ σκοτώνω.
- Ἄμα τὰ ἰδῆς ἀντίζου σου, εὐθὺς θὰ τὰ γνωρίσης.
Εἶναι περίσσια ὄμορφα καὶ περπατοῦν μὲ χάρι·
ἄλλα περδίκια σὰν αὐτὰ δὲν παίζουν στὸ χορτάρι.
Σζότωσε τ' ἄσχημα πουλιά, τὰ ὄμορφα μὴν τ' ἀγγίσης.
- Δὲν ἄσχησεν ὁ κυνηγὸς κοντὰ της νὰ γυρίση.
Εἶχε στὸ χέρι δυὸ μικρὰ περδίκια σκοτωμένα.
- Παιδάκια μου, τί μοῦμείλε τὴν ἔρημη ἐμένα,
νὰ μὲ γελάση ὁ κυνηγὸς καὶ νὰ σὰς τουφεκίσῃ !
- Μόνη σου φταῖς, καὶ ἡ συμφορὰ, ὦ πέδιζα, σοῦ πρόπει,
γιατὶ πὺδ ἄσχημα πουλιά δὲν εἶδα στὴ ζωὴ μου.
- Τῆς δόλιας, μοῦφυγε ἀπ' τὸ νοῦ, πὸς σι' ἀκριβὸ παιδί
ἐγὼ θὰ βλέπω ὄμορφιές, ποὺ ὁ ξένος δὲν τις βλέπει !

A. Βαζίλας

ΕΝΑ ΚΑΛΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ

Ήταν μεσημέρι. Ὅλη ἡ οἰκογένεια καθόταν στὸ τραπέζι καὶ ἐγευματίζε. Ὁ παππούς, ὁ πατέρας, ἡ μητέρα καὶ ὁ μικρὸς Γιαννάκης.

— Ἐγώσφες τὸ μάθημά σου, Γιαννάκη; ρώτησε ὁ πατέρας, μὴλιν ἔφαγαν.

— Ὁχι ἀκόμη, εἶπε ὁ Γιαννάκης, θὰ τὸ γράψω τὸ ἀπόγευμα.

— Μὰ γιατί, παιδί μου, ὄλο ἀναβάλλεις τὴν ἐργασία σου; Αὐτὸ εἶναι κακὸ ἐλάττωμα. Τὸ ξέρεις πὼς θὰ γίνης τεμπέλης;

— Ὁχι, πατέρα, εἶπε ντροπιασμένος ὁ Γιαννάκης. Ἄμα μεγαλώσω, θὰ γίνω ταχτικός.

Ὁ παππούς ἄκουσε τὸ διάλογο αὐτό, μὰ δὲν εἶπε τίποτε. Τὸ βράδυ ὅμως, μὴλιν εἶχε τελειώσει τὸ γράψιμό του ὁ Γιαννάκης, τοῦ εἶπε ὁ παππούς:

— Γιαννάκη, πᾶμε νὰ κάμουμε ἓνα γῦρο στὸν κῆπο. Ἐχο νὰ φυτέψω κάτι δένδρα καὶ θέλω νὰ με βοηθήσης λιγάκι.

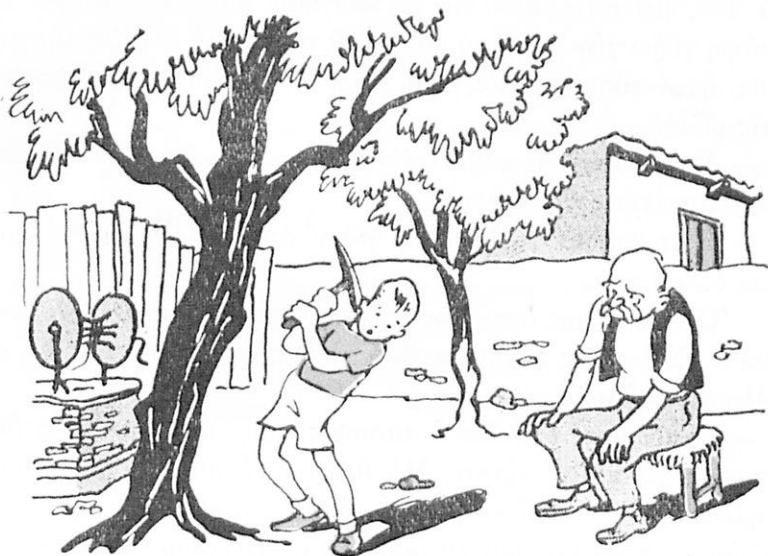
Ὁ Γιαννάκης ἀκολούθησε τὸν παππού του καὶ κατέβηκαν στὸν κῆπο.

— Γιαννάκη, ξερίζωσε αὐτὴ τὴν ἀμυγδαλίτσα νὰ τὴν φυτέψουμε πάρα πέρα.

Ὁ Γιαννάκης μ' ἓνα χτύπημα τῆς ἀξίνας ξερίζωσε τὴ μικρὴ ἀμυγδαλιά καὶ τὴν ἔφερε στὸν παππού του.

— Εὐγε, ὦραϊα! τοῦ εἶπε ὁ παππούς. Ξερίζωσε τώρα καὶ αὐτὴ τὴ μικρὴ καρυδιά, νὰ τὴ φυτέψουμε στὴ θέση ποὺ πρέπει.

Αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ δουλειὰ δὲν ἦταν τόσο εὐκόλη, γιατί ἡ καρυδιά εἶχε βαθειὰς ρίζες, καὶ ἔπρεπε ὁ Γιαννάκης νὰ σκάψη βαθιά. Κοουράσθηκε λιγάκι, μὰ σ' ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας ἡ μικρὴ καρυδιά εἶχε μεταφυτευθῆ.

Ὁ Γιαννάκης νόμιζε ὅτι δούλεψε ἀρκετά, ἀλλὰ ὁ παππούς τοῦ εἶπε πάλι :

— Τώρα ἔχομε μιὰ ἄλλη ἐργασία νὰ κάμουμε, Γιαννάκη. Τὴ βλέπεις ἐκεῖνη τὴ μηλιά; γέρας ἢ καυμένη. Φρούτα δὲν κάνει πιά καὶ ὁ ἴσχιος τῆς δὲν ἀφήνει τὶς τριανταφυλλιές, ποὺ εἶναι ἀπὸ κάτω τῆς, νὰ μεγαλώσουν. Πρέπει νὰ τὴν ξεριζώσουμε καὶ νὰ τὴν κάψουμε στὴ φωτιά. Ἐγὼ ὅμως εἶμαι πολὺ κουρασμένος. Θὰ καθίσω λιγάκι ἐδῶ στὸν πάγκο καὶ θὰ σὲ κοιτάζω πὸν θὰ τὴν ξεριζώνης.

— Ἀστειεύεσαι, παππού; εἶπε ὁ Γιαννάκης. Μπορῶ ἐγὼ νὰ ξεριζώσω ἓνα τόσο μεγάλο δένδρο;

— Δοκίμασε, παιδί μου, καὶ θὰ ἰδοῦμε.

Ὁ Γιαννάκης ἐπλησίασε στὸ δένδρο, ἔβαλε ὅλα τὰ δυνα-

τά του, μὰ οὔτε γὰν νὰ τὸ κουνήσῃ μπόρεσε. Θέλησε νὰ σκάψῃ γύρω γύρω, γιὰ νὰ κόμῃ μιὰ τρούπα, μὰ οἱ ρίζες τῆς μηλιάς ἦταν τόσο χοντρές, πὺ ἡ ἀξίνα του διαρκῶς χτυποῦσε στὶς ρίζες.

— Δὲν μπορῶ νὰ κόμω τίποτε, παλπού, εἶπε ὁ Γιαννάκης καὶ σταμάτησε τὴ δουλειά.

— Τότε στρωῶτε το δυνατά, γιὰ ν' ἀκουμπήσῃ στὸν τοῖχο, εἶπε ὁ παλπούς.

Ὁ Γιαννάκης δοκίμασε μ' ὅλη του τὴ δύναμη. Μὰ τοῦ κάκου. Στὸ τέλος πείσμωνε ἀπὸ τὸ κακό του καὶ κόντευε νὰ βάλῃ τὰ κλάματα.

— Παιδί μου, τοῦ εἶπε ὁ παλπούς του, τὸ ξέρω πὺς δὲν μπορεῖς νὰ κόμῃς τίποτε. Μὰ θέλησα νὰ σοῦ δώσω ἕνα μαθηματάκι. Ὅπως ἔχει ριζώσῃ βαθιὰ αὐτὸ τὸ δένδρο, ἔτσι ριζώνουν μέσα μας καὶ τὰ μικρά μας ἑλαττώματα, ὅταν τ' ἀφήσωμε. Καὶ ἕνα ἑλάττωμα, πὺ δὲν προσπαθεῖς νὰ τὸ ξεριζώσῃς ἀπὸ μικρός, δὲν ξεριζώνεται πιά εὐκόλα καὶ θὰ σὲ κόμῃ, ἅμα μεγαλώσῃς, νὰ κλαῖς, ὅπως σὲ κάνει καὶ σήμερα αὐτὴ ἡ μηλιά.

Ὁ Γιαννάκης κατάλαβε καλὰ τὸ μάθημα καὶ ἀπὸ τότε ἔγινε τὸ ταχτικώτερο καὶ ἐργατικώτερο παιδί. Ἄν δὲν τελείωνε ὅλα τὰ μαθήματά του, τὰ γροσφίματά του, δὲν ἔβγαλινε ἀπὸ τὸ σπίτι γιὰ νὰ παίξῃ.

Ο ΓΕΡΟΠΑΠΠΟΥΣ

Στὴν καρδέλια τὴν παλιὰ
μὲ κατὰσπρα τὰ μαλλιά
νά, ὁ γεροπαππούς κοιμᾶται,
μὴ μιλάτε, μὴ μιλάτε!

Μουρμουρίζει σιγαλὰ
μέσ' στὸν ὕπνο καὶ γελᾷ.
Μὴ μιλάτε καὶ ξυπνήση,
γιατὶ τ' ὄνειρο θὰ σβήση.

Κι εἶναι τ' ὄνειρο γλυκό,
κι εἶναι τόσο μαγικό.
Ὁ παππούς βλέπει λιγάκι
πὸς ξανάγινε παιδάκι.

Τί χαρά του! ποῦ καὶ ποῦ
βλέπει ἀδόμη ἕναν παπού,
ποῦ τότε κρατεῖ στὰ στήθια
καὶ τοῦ λέει παραμύθια.

Στὴν καρδέλια τὴν παλιὰ
μὲ κατὰσπρα τὰ μαλλιά
νά, ὁ γεροπαππούς κοιμᾶται,
μὴ μιλάτε, μὴ μιλάτε!

Στ. Σπυριδιώτης

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΦΤΩΧΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

1. Τὰ ἐγγονάκια κάθισαν τὸ ἓνα δεξιά, τὸ ἄλλο ἀριστερά, καὶ ἡ Φρόσω καθισμένη μπροστὰ σὲ σαμνάκι γύρισε κατὰ τὴ γιαγιά, ἀκούμπησε στὰ γόνατά της τὰ χεράκια της καὶ κάρφωσε τὰ ματάκια της στὰ μάτια τῆς γιαγιᾶς.

Ἡ γιαγιά διώρθωσε τὰ γυαλιά της καὶ ἄρχισε :

— Ποὺν λέτε, ἔτσι χειμόνας ἦταν καὶ τότε. Ἐγὼ ἤμουν πιὸ μικρὴ ἀπὸ τὴ Φρόσω. Καὶ μιὰ μέρα μ' ἐπῆρε ὁ πατέρας μου στὸ βιβλιοπωλεῖο του, δηλαδή τοῦ εἶχα κολλήσει ἐγὼ νὰ με πάω. Καὶ τί νὰ ἔκανε ; Μ' ἐπῆρε.

Ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες εἶχε δημοσιεύσει στὶς ἐφημερίδες ζητώντας ἓνα παιδί νὰ τοῦ πηγαίνει τὰ δέματα στὸ ταχυδρομεῖο. Τὸ ταχυδρομεῖο ἦταν ὡς ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας μακριὰ ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο μας.

Τὸ παιδί, ποὺ εἶχε γι' αὐτὴ τὴ δουλειά, τοῦ εἶχε φάγει, καὶ ἓνα σωρὸ δέματα βρῖσνονταν σὲ μιὰ μεριὰ τοῦ καταστήματος.

2. Ἐκεῖ πού ὁ πατέρας μου κοίταζε τὰ δέματα, μπῆκε ἓνα παιδάκι ὄχρo, κίτρινο. Τὸ προσωπάκι του ἦταν σὰν πορτοκαλάκι μαραμένο, χερῶν καὶ ποδαράκια σὰν κονδύλια. Ἐπάνω κάτω ἔμοιαζε μὲ τὸ Λεωνίδα...

— Μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀδύνατος... διαμαρτυρήθηκε ὁ Λεωνίδα.

Ἦ γιαγιά τοῦ χάιδεψε τὰ μαλλιά.

— Ὅχι, δόξα νᾶχη ὁ Θεός. Μὰ τὸ παιδάκι πού σᾶς λέω ἦταν ἴδιο καὶ ἀπαράλλαχτο σὰν ἐσένα. Ὅμως ἄφησέ με νὰ λέω.

Λοιπόν, πού λέτε, τὸν ρωτᾷ ὁ πατέρας μου :

— Τί θέλεις μικρούλη;

— Φαίνομαι, μὰ δὲν εἶμαι μικρούλης. Καὶ δυνατὸς ὅσο παίρνει, κύριε. Πίστεψέ με! ἦταν ἡ ἀπάντησι.

— Καλά, καλά, μὰ τί θέλεις;

— Διάβασα, κύριε, πὼς ζητᾶτε ἓνα παιδί, νὰ σᾶς πηγαῖν τὰ δέματα.

— Ναί, εἶπε ὁ πατέρας μου. Ἀλλὰ νὰ εἶναι καὶ λίγο δυνατὸ καὶ νὰ μὴν εἶναι ὑποχρεωμένο νὰ πηγαῖν στὸ σχολεῖο. Νὰ ἔχη τελειώσει τὸ δημοτιό.

— Δὲν πειράζει, κύριε, ἔξαζολούθησε ὁ μικρός. Στὸ σχολεῖο θὰ πηγαίνω, καὶ τὶς ὥρες πού μοῦ περισσεύουν θὰ σᾶς πηγαίνω ὅλα τὰ δέματα στὸ ταχυδρομεῖο.

Ὁ πατέρας μου κοίταξε τὸ παιδάκι μὲ συμπόνια καὶ τοῦ εἶπε :

— Μά, παιδί μου, τόσο μικρός, πού νὰ σηκώνης τόσα δέματα;

— Ἐννοια σας, ἔννοια σας, κύριε. Ἐπιτρέψτε μου νὰ τὰ πάρω καὶ νὰ ἰδῆτε πὼς τὰ σηκώνω. Καὶ διπλὰ νὰ ἦταν, θὰ τὰ σήκωνα. Τρέχω καὶ πηγαίνω δυὸ τρεῖς φορές, ἂν εἶναι

ανάγκη. "Επειτα θὰ μὲ βοηθήσει ὁ ἀδερφός μου. Αὐτὸς εἶναι μικρότερός μου, ὅμως εἶναι χοντρός, νά, τόσος!... ἔκανε τὸ παιδάκι φουσκώνοντας τὰ κίτρινα μάγουλά του.

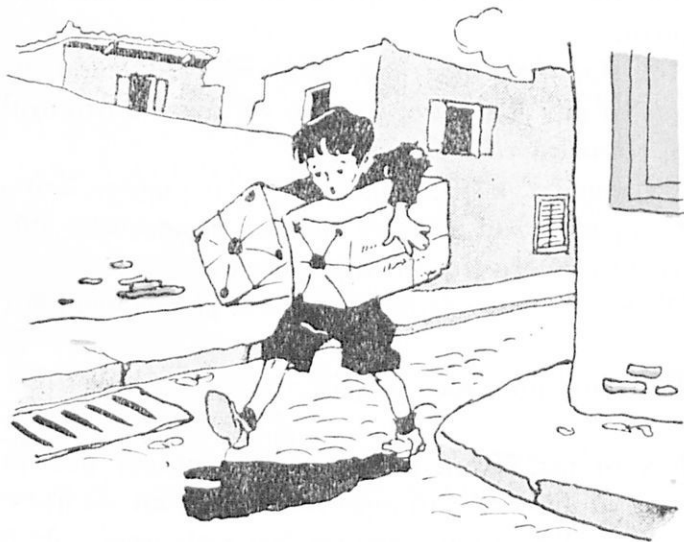
Κι ἔπειτα πρόσθεσε μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ παρακαλώντας τὸν πατέρα του :

— 'Ελᾶτε, κύριε, δεχθῆτε με. Σᾶς παρακαλῶ πολὺ, μὰ πάρα πολὺ.

Ὁ πατέρας μου δέχθηκε.

— Γιὰ πάρε αὐτὰ νὰ τὰ πᾶς, τοῦ εἶπε, καὶ νὰ ἰδῶ πότε θὰ γυρίσης. Σὲ μιὰν ὥρα ζλείνω.

Τὸ παιδάκι τ' ἀγκάλιασε μὲ λαχτάρα, τὰ σήκωσε καὶ βρήκε. Μεγαλύτερος ἦταν ὁ ὄγκος τῶν δεμάτων ἀπὸ τὰ σωματάκι του. Ὅμως ἔβαλε ὅλη του τὴν προσπάθεια καὶ προχώρησε, σὰ νὰ σήκωνε πούπουλα.

3. Πότε πήγε και πότε ήρθε, δὲ θυμοῦμαι.

Ὁ πατέρας τὸ πλήρωσε γιὰ τὸν κόπο του.

Τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ ἔλαμψαν καὶ τὰ κίτρινα μάγονιά του βάρηξαν κόκκινα.

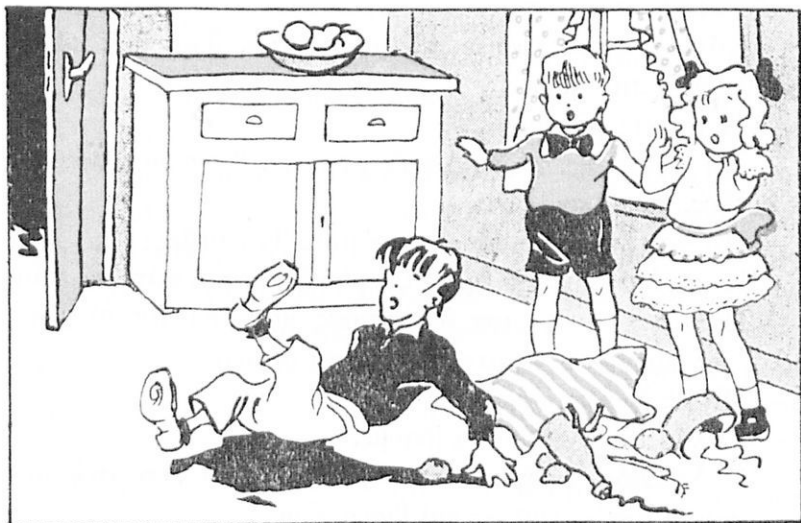
— Πῶς σὲ λέν, μικρό;

— Λεωνίδα!

— Ἄκουσε δῶ, Λεωνίδα. Τὴν ἀποθήκη μου τὴν ἔχω στὸ σπῆτι μου, ὁδός... ἀριθμός... Τὶς ὥρες ποὺ δὲν ἔχεις σχολεῖο, θὰ ἔρχεσαι νὰ κολλᾷς τὶς ταινίες καὶ νὰ γράφεις τὶς ἐπιγραφές. Ἐπειτα θὰ πηγαίνεις δέματα. Ἄκουσες; Τώρα πήγαινε στὸ καλό.

— Εὐχαριστῶ, κύριε, σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε, σᾶς εὐχαριστῶ πάρα πολὺ. Καὶ ὅπως σᾶς εἶπα, θὰ μὲ βοηθήει καὶ ὁ ἀδελφός μου ὁ χοντρος. Καλὴ νύχτα σας! εἶπε.

Κι ἔφυγε τρέχοντας.

Ἐρχόταν ὁ Λεωνίδας ταχτικά στὸ σπίτι.

Σὰ νὰ μὴν ἔφθαναν ὅμως τὰ δικὰ του βάρσανα, εἶχε καὶ μᾶς τὰ ζιζάνια. Ἐμένα καὶ τὰ δυὸ ἄλλα ἀδέρφια μου. Τοῦ ζητούσαμε νὰ μᾶς βοηθῆ γιὰ νὰ ἐτοιμαζώμε πότε τὸ ἓνα παιγνίδι καὶ πότε τὸ ἄλλο. Καὶ ὁ Λεωνίδας ὁ καυμένος ἦταν πάντα πρόθυμος. Κοντὰ σὲ μᾶς εἶχε καὶ τὴ μητέρα μου. Πότε τὸν ἔστελνε νὰ τῆς φωνίσῃ γὰτι καὶ σχεδὸν κάθε μέρα νὰ μοιροζάξῃ πιάτα φαγητὸ σὲ μερικὲς φτωχὲς οἰκογένειες. Καὶ ὁ Λεωνίδας ποτὲ δὲν ἔδειξε τὴν παραμιζρὴ ἀπροθυμία. "Ὅλο ἦταν: «ἀμέσως, κυρία!»

4. Μιὰ μέρα ὅμως τὰ χρειασθήκαμε. Ὁ Λεωνίδας ὅλο ἀδυνατίζε κι ἐμεῖς δὲν τὸ παρατηρούσαμε. Ὅταν γύρισε ἀπὸ κάποιο ψώνιο, μ' ὅλη του τὴν προσπάθεια, ποὺ ἔβαλε, κλονίσθηκε κι ἔπεσε κάτω λιπόθυμος.

— Μπὰ σὲ καλὸ σου, παιδάκι μου, εἶπε ἡ μητέρα καὶ ἔτροξε νὰ τὸν συνεφέρῃ.

Κάποια φορὰ ἀνοιξε τὰ μάτια του. Τὴν ὥρα ἐκείνη ἔμπαινε κι ὁ πατέρας.

— Τί τρέχει; ρώτησε.

— Μὴ μὲ διώξῃς, κύριε. Δὲν ἔχω τίποτε, θὰ γίνω καλά. Μὴ μὲ διώξῃς, σὲ παρακαλῶ!

— Μὰ γιατί νὰ σὲ διώξω, παιδί μου. Τί ἔπαθες;...

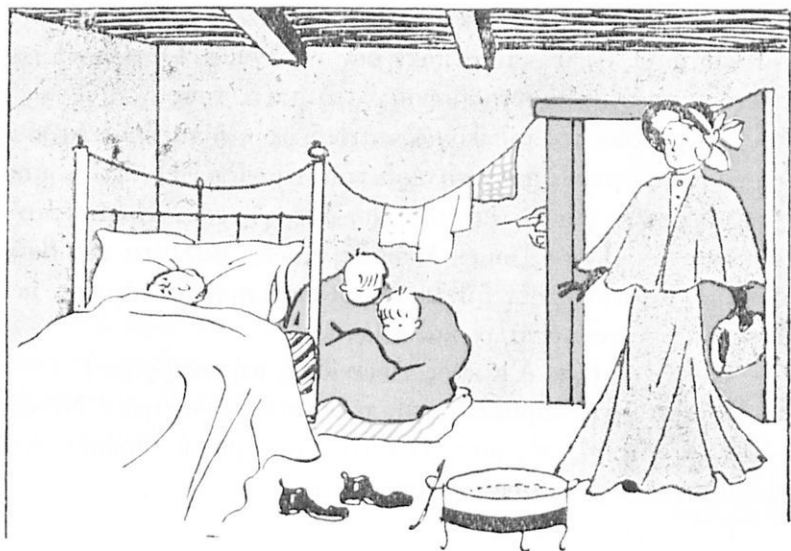
Ἡ μητέρα μου τοῦ ἔφερε ζουμι νὰ πιῇ καὶ γὰτι νὰ φάῃ.

— Πήγαινε τώρα, εἶπε ὁ πατέρας μου. Κι ἂν δὲ γίνῃς καλά, θὰ φροντίσω νὰ στείλω ἐγὼ τὰ δέματα...

— Μὴ μὲ διώξῃς, κύριε...

— Καλά, πήγαινε καὶ θὰ ἰδοῦμε.

Ὁ Λεωνίδας ἔφυγε. Ὁ πατέρας μου γὰτι εἶπε στὴ μητέρα μου κι αὐτὴ ντύθηκε καὶ βγήκε ἔξω.

5. "Όταν γύρισε, τὰ μάτια της ἦταν κόκκινα. Κάθισε καὶ τὰ δάκρυά της ἔτρεχαν. Πέρασε πολλὴ ὥρα ὥσπου νὰ μιλήσῃ. Ὁ πατέρας μου τὴν κοίταζε λυπημένος.

— Τί δυστυχία! τί δυστυχία! εἶπε ἡ μητέρα.

Καὶ μὲ τὸ δικό της τρόπο διηγήθηκε πὼς βοήθηε τὸν πατέρα τοῦ Λεωνίδα ἄρρωστο στὸ κρεβάτι. Ἦταν ἐξείνως θερμαστής σὲ κάποιο πλοῖο, κι ἂν δὲ γινόταν καλὰ, θὰ ἔπαιων ἄλλον. Καὶ ἡ μητέρα τοῦ Λεωνίδα μόλις στεκόταν στὰ πόδια της. Τὰ παιδιά της, ἓνα - δυὸ ἀγόρια, ἦταν κουκουλωμένα, γιὰ νὰ μὴν κρυώνουν, γιατί δὲν εἶχαν φωτιά. Ἡ μεγαλύτερη κόρη της ἔκανε ἐργόχειρα νὰ τὰ πουλήσῃ. Μὰ τί νὰ πάρῃ;...

Ὁ Λεωνίδας, ἀκοῦτε, τὸ φαγητό, ποὺ τοῦ ἔδινε ἡ μητέρα, γιὰ νὰ τὸ τρώῃ ὁ ἴδιος, τὸ πῆγαινε στὸ σπῆτι του. Καὶ τὸ

πιὸ σπουδαῖο εἶναι, ὅτι τὰ πιάτα, πὸν ἔστελνε στοὺς φτωχοὺς ἢ μητέρα μου, ὁ Λεωνίδας ποτὲ δὲν τὰ ἄγγιζε. Οὐτε ποτὲ τῆς εἶπε τὴ δυστυχία, πὸν τραβοῦσαν στὸ σπῆτι τους !

Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολὺλογῶ, παιδιὰ μου, ὁ πατέρας ἐφρόντισε νὰ βοῆ ἐργασία στὸν πατέρα τοῦ Λεωνίδα. Ἡ μητέρα μου βοῆκε ἐργασία γιὰ τὴ μεγαλύτερη ἀδερφή του. Ἐμεῖς ἐπαύσαμε νὰ τὸν βασανίζουμε. Μερικὲς φορὲς μάλιστα τὸν βοηθήσαμε, μὰ αὐτὸς δὲν ἠθέλει. Ἔτσι σιγὰ σιγὰ δυνάμωσε, μεγάλωσε καὶ ἔγινε μεγάλος καὶ τρανός.

— Τί, τί; ρώτησε ὁ μικρὸς Λεωνίδας, μήπως βοῆκε; ...

— Νὰ μὴν ἔγινε καβαλλάρης ἢ πολεμιστής; ρώτησε ὁ Νίκος.

— Ἐλα, γιαγιά, πές μας, τί ἔγινε; ρώτησε ἡ Φρόσω, πὸν σηκώθηκε καὶ ἀγκάλιασε τὴ γιαγιά της.

Καὶ ἡ γιαγιά :

— Ὁ Λεωνίδας, πὸν λέτε, ἐγγονάκια μου, σήμερον εἶναι ὁ πατέρας τῆς μητέρας σας καὶ ὁ παπποὺς ὁ δικὸς σας.

— Ἄ! Ἄ! ἔκαναν τὰ ἐγγονάκια καὶ φίλησαν τὴ γιαγιά.

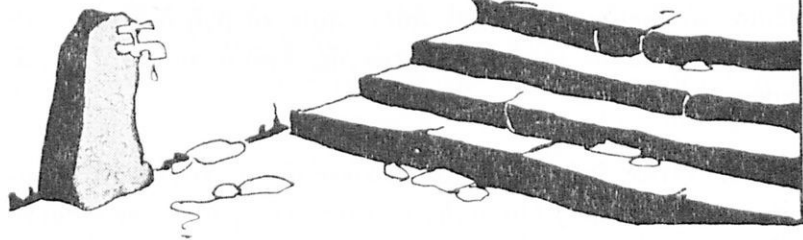
ΒΡΑΔΥ ΣΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ

Μέσ' στη γειτονιά
πέφτει ή σκοτεινιά,
σβήνει και θαμπώνει πιά τὸ ἴδεϊν
καὶ τὴν ὥρ' αὐτὴ
ἢ γιαγιά, πιστή,
στὴν εἰκόνα ἀνάβει τὸ καντήλι.

Ἐφθασε ἡ βραδιά.
Τώρα τὰ παιδιά,
ἀπὸ τὰ παιχνίδια χορτασμένα,
ἔχουν χωρισθῆ
κι ἔχει μαζευθῆ
μέσα στὸ σπιτάκι του καθένα.

Μέσ' στὸ σιγαλὸ
βράδυ, ἓνα δειλὸ
φῶς φωτᾶει κάθε παραθύρι,
κι ὅλα τὰ μικρὰ
σπίτια μὲ χαρὰ
τὸν καλὸ προσμένουν νοικοκύρη.

Μ. Σιασινόπουλος

ΤΟ ΚΑΜΑΡΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ

1. Όλα τὰ παιδιά τοῦ σχολείου μας ἦταν ὀλοκάθαρα, πρόθυμα καὶ ἐργατικά. Προσπαθοῦσαν μὲ ὄλη τους τὴ δύναμη νὰ γίνονται ὅλο καὶ πιὸ καλύτερα.

Ὁ Παναγῆς ὁμως ἦταν σὲ ὅλα πρῶτος. Οἱ μητέρες τὸν εἶχαν γιὰ παράδειγμα. Ἡ κάθε μιὰ ἔλεγε στὸ παιδί της :

— Σὲ θέλω νὰ γίνης σὰν τὸν Παναγῆ.

Ὁ Παναγῆς δὲν εἶχε μονάχα νὰ φροντίζει νὰ εἶναι πρῶτος στὰ μαθήματα. Μαζὶ μὲ τὸν παππού του συντηροῦσε καὶ τὴν οἰκογένειά του. Ἦταν ὁ «μικρὸς πατέρας», ὅπως ἔλεγε ὁ δάσκαλός μας.

Ὁ πατέρας του, δυὸ χρόνια πρὶν, εἶχε πνιγῆ σ' ἓνα τρομερὸ ναυάγιο. Εἶχε ἀφήσει χήρα τὴ μητέρα του, μιὰ μικρούλα κόρη, τὴν Ἀργυρώ, βρέφος ἀκόμη, τὸ Στάμιο πέντε χρονῶν καὶ τὸν Παναγῆ ἑπτὰ χρονῶν.

Ὁ παππούς του, ὁ καπετὰν Παναγῆς, ἦταν πολὺ γέρος. Ἀπὸ πολλὰ χρόνια δὲν μπορούσε νὰ ἐργασθῆ. Τώρα ἦταν ἀναγκασμένος νὰ ψαφεύη, καὶ ὁ μικρὸς Παναγῆς τὸν βοήθοῦσε σ' ὅλα.

Ἐπιανε μὲ μικρὴ ἀπόχη ἀθερίνες καὶ γαρίδες, καὶ μάζευε στὴν ἀμμουδιὰ σκουλίκια γιὰ δολώματα. Ἐτοίμαζε μὲ τὸν παππού του τὸ παραγάδι καὶ τραβοῦσε κουπί, γιὰ νὰ τὸ ρίξουν τὸ βράδυ. Τὸ πρῶτὸ πάλι, πρὶν νὰ βγῆ ὁ ἥλιος, τραβοῦσε τὰ κουπιά ὁ μικρὸς Παναγῆς, ἐνῶ ὁ παππούς ξαγκίζε στρωσε τὰ ψάρια.

2. Ὅταν ἐγύριζαν στὸν μικρὸν ὄρμο, κοντὰ στὸ σπιτάκι τους, ὁ μικρὸς Παναγῆς ἔπαινε τὰ ψάρια, περασμένα στὰ βουβλά, καὶ ἔτρεχε νὰ τὰ πουλήσῃ στὴν ἀγορά.

Τὸ καλοκαίρι, ὅσα καὶ ἂν εἶχε, τὰ πλουτοῦσε στοὺς ξένους, πὸν ἔρχονταν στὸ δροσερὸ καὶ πευκόφυτο νησί μας. Ἀλλὰ καὶ τὸ χειμῶνα ὁ μικρὸς Παναγῆς τότε — ὅταν ἦταν τρικυμία — θὰ ψάφνευε μὲ τὸ ἀγκίστρι, τότε — ὅταν ἦταν γαλιηνεμένη ἢ θάλασσα — θὰ ἔπιανε καβούρια καὶ ἀχινοὺς καὶ θὰ ξεκολλοῦσε ἀπὸ τοὺς βράχους ἀχιβάδες, μύδια καὶ πεταλίδες.

Προθύμος πάντα νὰ κάνη καὶ θελήματα. Ὅταν ἀκουγε τὸ ὄνομά του, ἀπαντοῦσε :

— Ἐφθασα !

Ὅταν τὸν ζητοῦσε ὁ παππούς του φουσοῦσε τὸ μεγάλο κόγυλα :

— Μποὺν - μποὺν - μπούουν ! ἀντηχοῦσε.

Ὅπου νὰ ἦταν τότε ὁ μικρὸς Παναγῆς, ἀπαντοῦσε δυνατά, μὲ τὴν καθάρια σὰν ἀηδονιοῦ φωνή του :

— Ἐφθασα, παππού !

3. Σχεδὸν δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὸ σχολεῖο, παρὰ ὅταν ἦταν μεγάλη ἀνάγκη. Πολλὲς φορὲς τὸν βλέπαμε νὰ ἔρχεται πολὺ κουρασμένος, ὕστερα ἀπὸ πολλὰς ὥρες ἐργασία. Ὅσο καὶ ἂν προσπαθοῦσε τότε νὰ προσέξῃ, τὰ μάτια του ἐκλείναν καὶ μερικὲς φορὲς τὸν ἔπαιρνε ὁ ὕπνος ἐπάνω στὸ θρανίο.

— Πιὸ σιγὰ νὰ μιλάτε, μᾶς ἔλεγε τότε ὁ δάσκαλός μας, καὶ καμάρωνε τὸν ἄξιό «μικρὸν πατέρα».

Ὅταν ὁμως ὁ δάσκαλος μᾶς ρωτοῦσε κάτι δύσκολο καὶ δὲν ἀπαντούσαμε, συνέβαινε καμιὰ φορὰ νὰ ξυπνήσῃ καὶ ὁ μικρὸς Παναγῆς. Ἄκουγε τότε τὴν ἐρώτησι καὶ ἀπαντοῦσε.

Γι' αὐτὸ τὸ εἶχαμε ντροπή μας νὰ μὴν κάνουμε ὅ,τι μᾶς ἔλεγε ὁ δάσκαλος, ἐμεῖς μάλιστα πὸν δὲν εἶχαμε οὔτε τόσο πολλὰς οὔτε τόσο βαρεῖς φροντίδες.

Ἐτσι χροστούσαμε πολλὰ στὸ μικρὸ Παναγῆ, τὸ συμ-

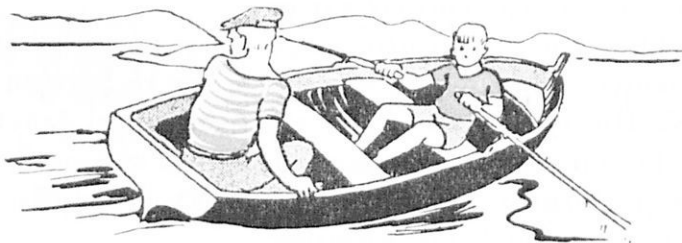
μαθητή μας. Τὸν ἀγαπούσαμε πολὺ καὶ τὸν σεβόμαστε, σὰ νὰ ἦταν μεγάλος ἀδερφός μας.

4. Πῶς ὅμως περὶμενε ὁ μικρός Παναγῆς νὰ ἔρθῃ ἡ Κυριακὴ ἢ καμὰ μεγάλη γιορτὴ!

Τότε μὲ τὴν μανούλα του, τὸν παππού του καὶ τὰ ἀδερφάκια του πήγαινε ν' ἀκούσῃ τὴ θεία λειτουργία καὶ νὰ μείνῃ ὅλη τὴν ἡμέρα στὸ ἐκκλησιάκι τῆς Παναγίας.

Εἶναι λίγο μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλῃ μας. Ἀράζουν παπποὺς καὶ ἔγγονος τὴ βαρκούλα τους σ' ἓναν ὄρμο μὲ καλὴ ἀμμουδιά. Ἀπὸ ἐκεῖ ἀνεβαίνουν ἀνάμεσα ἀπὸ πεῦκα στὸ ἐκκλησιάκι. Ἔχει βυθίσει ἐκεῖ τὸ ἔδαφος καὶ σχηματίζεται ἓνα ἀλώνι. Κοντὰ στὸ βράχο εἶναι τὸ κατάλευκο ἐκκλησιάκι, μικρὸ τόσο, ὅσο νὰ χωρῇ ὁ παπὰς καὶ οἱ ψάλτες. Στὸ ἱερό του μὰ σπηλιὰ στάζει καὶ τὸ νεράκι μαζεύεται σὲ μιὰ χτιστὴ δεξαμενὴ. Ἔπαιρνε καὶ ἀπὸ μᾶς ὅσους χωροῦσε ἡ μικρὴ βαρκούλα.

Νὰ βλέπατε πῶς ἔπαιζε μὲ τὰ ἀδερφάκια του ὁ Παναγῆς καὶ πόσο τὸν καμάρωναν ὁ παπποὺς καὶ ἡ μανούλα του! Ἄς ἦταν φτωγὴ οἰκογένεια, ἦταν ὅμως ὅλοι τους εὐτυχισμένοι.

ΣΕ ΜΙΑ ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ

1. Τ' ΑΓΡΙΑ ΒΟΥΝΑ

Τὰ παιδιά βρίσκονται σὲ μιὰ κατασκήνωση ἐπάνω στὸ βουνό. Μιὰ μέρα πέρασε ἀπὸ ἐκεῖ ὁ δασάρχης καὶ τόσο εὐχαριστήθηκε μὲ τὴν ὀμορφή ζοῆ, ποὺ περνοῦσαν ἐκεῖ τὰ παιδιά, μὲ τὰ ἔργα τους καὶ τὴν προθυμία τους, ὥστε τοὺς ὑποσχέθηκε νὰ τὰ ὀδηγήσει τὴν ἄλλη μέρα στὸ νεροπρόιο. Ἐκεῖ θὰ ἔβλεπαν πῶς κόβονται καὶ τεμαχίζονται τὰ μεγάλα δένδρα καὶ γίνονται σανίδια καὶ καδρόνια.

Τὸ ἄλλο πρωὶ ἦρθε πάλι ὁ δασάρχης στὴν κατασκήνωση. Πέντε παιδιά ἔμειναν νὰ φυλάξουν τὶς καλύβες καὶ τ' ἄλλα ὅλα ξεκίνησαν μαζί του γιὰ τὸ μέρος ποὺ ἦταν τὸ νεροπρόιο.

Γιὰ νὰ πᾶν ἐκεῖ, πέρασαν ἀπὸ μέρη γυμνὰ καὶ τραχιὰ.

Σὲ κάθε βῆμα τους γροεμίζονταν χαλίγια. Ὁ ἀέρας ἦταν κρύος καὶ βούιζε. Ὁ ἥλιος δὲν ἔκαιγε.

Ένα ὄρνιο φάνηκε ἀπὸ πάνω τους νὰ σκίζη ἀργὰ τὸν ἀέρα.

Ὅλοι σήκωσαν τὸ κεφάλι, γιὰ νὰ κοιτάξουν τὸ μεγάλο πετούμενο, πὸν ταξίδευε ζητώντας τὴν τροφή του.

Τὸ ὄρνιο γιὰ μιὰ στιγμή ἔκοψε τὴν ὁριμὴ του καὶ φτεροζυγιάστηκε· ὕστερα χτύπησε πάλι μὲ τὶς φτεροῦγες τὸν ἀέρα καὶ χάθηκε πίσω ἀπὸ τὰ Τρόικορφα...

— Ἐδῶ ἐπάνω εἶναι ἄγρια καὶ περήφανα ὄλα, εἶπε ὁ δασάορχης.

Κι ἀλήθεια ἔβλεπαν, πόσο θεόρατο εἶναι τὸ βουνό, πὸν φαίνεται ἀπὸ τὴν πόλη σὰ γαλανὸς ἴσκιος.

Πόσους βράχους, πόσα φαράγγια, πόσες ράχες, πόση πέτρα καὶ κακοτοπιὰ ἔχει!

2. Ο ΧΕΙΜΑΡΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΧΘΡΟΣ ΤΟΥ

— Τώρα, εἶπε ὁ δασάορχης, θὰ ἰδῆτε καὶ μεγαλύτερο θηρίο, πὸν μορεῖ νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ βουνό. Νάτο!

Τὰ παιδιά στάθηκαν καὶ κοίταξαν μὲ περιέργεια. Εἶδαν ὅμως, πὸς τοὺς ἔδειχνε τὸ ξεροπόταμο, πὸν κατέβαινε τὴν πλαγιά γεμάτο ξερὰ χαλίγια.

— Εἶναι ὁ χεῖμαρρος, τοὺς εἶπε. Οἱ λύκοι, οἱ ἀρκοῦδες, τὰ λιοντάρια δὲν εἶναι τίποτε μπροστὰ στὸ χεῖμαρρο. Φέρνουν πολὺ μικρὴ ζημιὰ καὶ δὲν τὰ βγάζουν πέρα πάντοτε μὲ τὸν ἄνθρωπο.

Ὁ χεῖμαρρος ὅμως κυνηγᾷ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἀφανίζει, αὐτὸν καὶ τὴ γενιά του.

Ὅταν γεμίση νερὸ καὶ κατεβᾷση στοὺς κάμπους αὐτὰ τὰ λιθάρια, πὸν βλέπετε, πνίγει ἀνθρώπους, ἀμπέλια, ζῶα καὶ ζωριὰ ὀλόκληρα.

Οἱ ἄνθρωποι χτίζουσιν τοίχους καὶ σηκώνουσιν φράγχτες γὰρ νὰ τὸν ἐμποδίσουν, μὰ εἶναι οἱ κόποι τους χαμένοι. Ἐνας μόνο μπορεῖ νὰ τὰ βάλῃ μὲ τέτοιο θηρίο. Τὸ δένδρο.

— Τὸ δένδρο! ἔκαμαν μὲ ἀπορία τὰ παιδιὰ.

— Νὰ ξέρατε, πόση δύναμη ἔχει ἓνα δένδρο! Αὐτὸ μὲ τις ρίζες του κρατεῖ τὸ γῶμα καὶ τὰ χαλίκια σφιχτά, γὰρ νὰ μὴν τὰ παίρνουν οἱ βροχὲς καὶ τὰ πηγαίνουν στὸ χεῖμαρρο.

Δὲν ἔχει μόνο τὸ δένδρο αὐτὴ τὴ δύναμη, μὰ καὶ οἱ μικροὶ θάμνοι, οἱ ἀφάνες, τὸ πουρνάρι, ἡ κοιμασιά, ἀκόμη καὶ τὸ θυμάρι.

Γι' αὐτὸ οἱ φυτεμένοι τόποι γλιτώνουν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τις πλημμύρες.

Ὅταν ὄμως καίμε καὶ ξεριζώνομε τὰ δένδρα, τότε τὸ γῶμα καὶ τὸ χαλίκι φεύγει ἀπὸ τις γυμνὲς ράχες καὶ πηγαίνει στὸ χεῖμαρρο.

Ἐκεῖνος φουσκώνει ἀπὸ τις βροχὲς καὶ κατεβάζει μὰ φοβερὴ δύναμη ἀπὸ γῶμα, λιθάρια καὶ νερό, ποὺ ἀφανίζει σπίτια, σπαστὰ καὶ ἀνθρώπους. Αὐτὸ πρέπει νὰ συλλογίζεται καθέννας, ποὺ πηγαίνει νὰ κόψῃ δένδρο.

Ὁ Μαθίως, συνηθισμένος ἀπὸ τὸ σχολεῖο, σήκωσε τὸ χέρι καὶ ρώτησε :

— Τότε, γιατί δὲν ἐμποδίζουν καὶ τοὺς λοτόμους νὰ κόβουν ξύλα;

— Καλὰ ἔκαμες, παιδί μου, νὰ ρωτήσης, εἶπε ὁ δασάρχης. Οἱ λοτόμοι κόβουν μόνο τὰ δένδρα, ποὺ τοὺς λέμε ἐμεῖς νὰ κόβουν.

Τὰ δένδρα αὐτὰ εἶναι σαράντα, πενήντα καὶ ἑβδομήντα χρονῶν τὸ καθένα. Γέρασαν δηλαδὴ καὶ ἦρθε ἡ ὥρα τους νὰ δώσουν ξυλεία, γὰρ νὰ βγοῦν στὴ θέσῃ τους ἄλλα μικρά, ποὺ πάλι θὰ μεγαλώσουν σὰν αὐτά.

Κοντά σὲ κείμενο πού κόπηκε, βοηθοῦμε ἄλλο δένδρο νὰ μεγαλώσει, κι ἂν δὲν ἐφύτρωσε μόνο του, τὸ φυτεύουμε ἐμεῖς.

Ἔτσι τὸ δάσος ξαναπαίρνει ἐκεῖνο, πού μᾶς δίνει.

Ἄν ὅμως ἀφήσουμε νὰ πέσει στὰ δένδρα ὅποιος θέλει καὶ νὰ κόβῃ ὅ,τι θέλει, τὸ δάσος θὰ χαθῇ.

Κι ἅμα λείψῃ αὐτό, ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι θὰ πεθάνουμε ἀπὸ τὴ δίψα. Τὸ γιατί θὰ σᾶς τὸ πῶ τώρα, πού θὰ σταθοῦμε σ' αὐτὴ τὴ βουσούλα.

3. ΑΠΟ ΠΟΥ ΕΡΧΕΤΑΙ ΤΟ ΝΕΡΟ

Σταμάτησαν σὲ μιὰ βουσούλα, πού μόλις ἀκουγόταν τὸ λίγο καὶ κρύο νερό της.

Ἦξεραν, πὼς τόσο κρύο νερό δὲν πρέπει νὰ τὸ πίνουμε, ὅταν εἴμαστε ζεστοὶ ἀπὸ δρόμο, κι ἔβρεξαν μόνο τὰ χέρια τους.

Ἦταν ταπεινὴ βουσούλα, ἴσχυη, πού σπάνια ἐβλεπε διαβάτες ἐκεῖ ψηλά.

— Ἀπὸ πού νὰ ἔρχεται τοῦτο τὸ νεράκι; ρώτησε ὁ Πάνος

— Ἀπὸ τὸ βουνό! εἶπαν τ' ἄλλα τὰ παιδιά.

— Ναί, μὰ πῶς βρέθηκε μέσα στο βουνό; ρώτησε ὁ δασάρχης.

Κανένας δὲν ἤξερε ν' ἀπαντήσει.

— Ἀπὸ τὶς βροχὲς καὶ τὰ χιόνια, εἶπε ὁ δασάρχης, τὸ νερὸ σταλάζει σιγὰ μέσα στὸ χῶμα καὶ πηγαίνει σὲ μεγάλες δεξαμενὲς ἀπὸ πέτρα, ποὺ ἔχει μέσα τῆς ἡ γῆ.

Ἀπὸ ἐκεῖ βγαίνει μὲ τὶς βροῦσες καὶ τὰ ποτάμια.

Ἀπὸ τὶς βροῦσες καὶ τὰ ποτάμια τὸ παίρνουν τὰ ζῶα, οἱ ἄνθρωποι, τὰ σπαρτά, οἱ μύλοι.

Γιὰ νὰ σταλάξῃ ὅμως τὸ νερὸ καὶ νὰ μπῆ στὴ γῆ, πρέπει νὰ εἶναι ὁ τόπος φυτεμένος.

Ἄν δὲν ὑπάρχουν γλῶρὰ καὶ ξερὰ φύλλα, νὰ τὸ κρατήσουν, τότε τὸ νερὸ πηγαίνει στὰ ξεροπόταμα καὶ χάνεται στὴ θάλασσα καὶ στὸν ἀέρα.

Λοιπὸν καὶ τὶς βροῦσες ἀκόμη τὸ εὐλογημένο τὸ δάσος μᾶς τὶς δίνει.

Ἄν ἀφήναμε τοὺς ἀνθρώπους νὰ κόψουν τὸ δάσος, αὐτὴ ἡ βουσοῦλα ἐδῶ θὰ στέρευε. Θὰ στέρευαν ὅλες οἱ βροῦσες, ποὺ ἀπαντήσατε ἀπὸ τὴν πόλη ὡς ἐδῶ, καὶ μαζὶ μ' αὐτὲς καὶ τὸ ποτάμι.

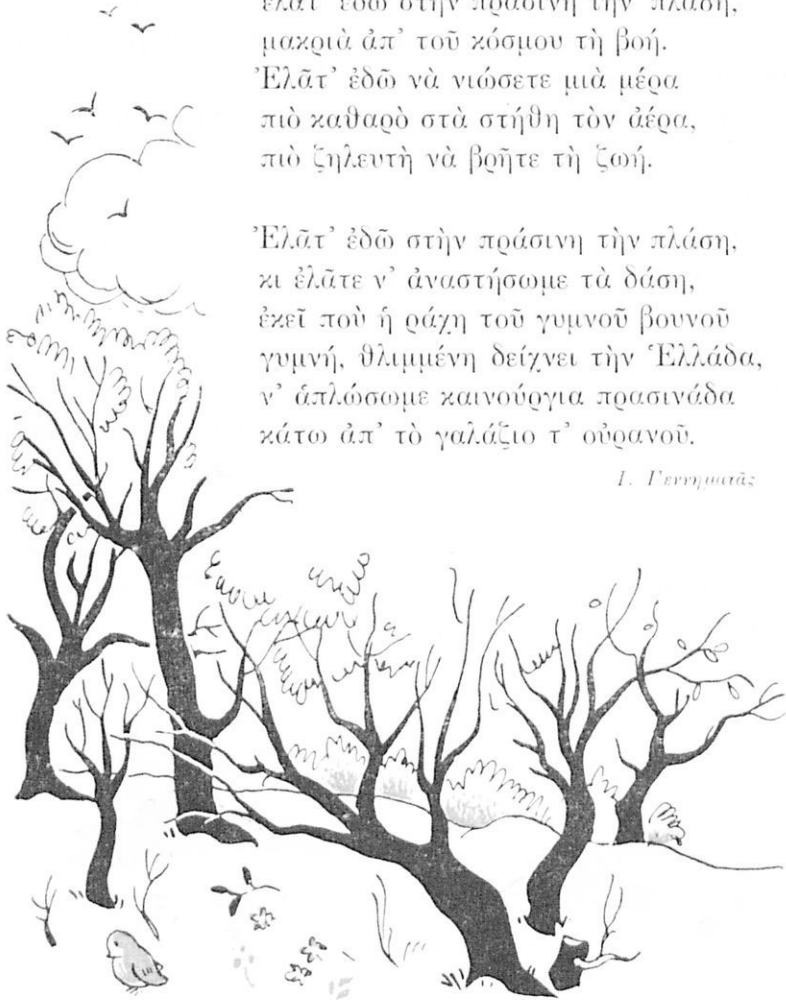

ΕΙΣ ΤΑ ΔΑΣΗ

Ἐλᾶτ' ἔδῶ μαζί μου μέσ' στὰ δάση,
ἐλᾶτ' ἔδῶ στήν πράσινη τὴν πλάση,
μακριὰ ἀπ' τοῦ κόσμου τὴ βοή.
Ἐλᾶτ' ἔδῶ νὰ νιώσετε μιὰ μέρα
πιὸ καθαρὸ στὰ στήθη τὸν ἄερα,
πιὸ ζηλευτὴ νὰ βρῆτε τὴ ζωή.

Ἐλᾶτ' ἔδῶ στήν πράσινη τὴν πλάση,
κι ἐλᾶτε ν' ἀναστήσουμε τὰ δάση,
ἐκεῖ ποὺ ἡ ράχη τοῦ γυμνοῦ βουνοῦ
γυμνή, θλιμμένη δείχνει τὴν Ἑλλάδα,
ν' ἀπλώσουμε καινούργια πρασινάδα
κάτω ἀπ' τὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ.

Γ. Γεννηματῆς

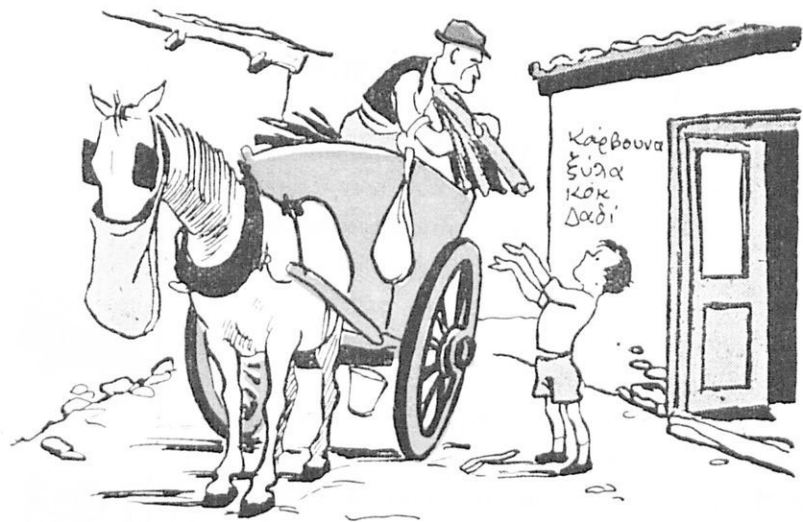
ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

Πέρα στην άκρη του χωριού,
που ο μύλος μας γοργά γυρνά
κι ο ήλιος του καλοκαιριού
μέσ' απ' τὰ δένδρα δὲν περνά,
ἐκεῖ εἶναι καὶ τὸ φτωχικὸ
τὸ σπίτι μου, τὸ πατριζό.

Ἐκεῖ πρωτάνοιξα στὸ φῶς
τὰ μάτια μου καὶ τὴν καρδιά,
κι εἶμαι σὰ νάμαι ἀδερφός
μὲ τ' ἄλλα τοῦ χωριού παιδιά.
Γέλια, παιγνίδια ἀπ' τὴν αὐγή
ζοντὰ στὴ δροσερὴ πηγὴ.

Γ. Πολέμης

ΕΝΑΣ ΜΑΘΗΤΗΣ ΠΟΥ ΕΡΓΑΖΕΤΑΙ

Πήγαινα στὸν παιδικὸ κήπο νὰ παίξω μὲ τ' ἄλλα παιδιά. Περνώντας ἀπὸ ἕναν ἀπόκεντρο δρόμο, ὅπου εἶχε σταματήσει ἕνα κάρο μπροστὰ σ' ἕνα μαγαζί, ἀκουσα νὰ φωνάζουν τ' ὄνομά μου. Στράφηκα καὶ τί βλέπω! Τὸ συμμαθητή μου Καλούδη μὲ τὴ γαλάζια του φανέλλα καὶ τὸ κοντὸ πανταλονάκι, καταϊδρωμένον μὲ ἕνα δεμάτι ξύλα στὸν ὄμο. Ἕνας ἄνθρωπος, ὄρθιος ἐπάνω στὸ κάρο, τὸν ἐφόρτωνε μὲ ἀγκάλιες ξύλα, κι αὐτὸς τὰ κουβαλοῦσε μέσα στὸ μαγαζὶ τοῦ πατέρα του, ὅπου τὰ τοποθετοῦσε βιαστικά.

— Τί κάνεις αὐτοῦ, Μένη; τὸν ρώτησα.

— Δὲ βλέπεις τί κάνω; ἀπάντησε, ἀπλώνοντας τὰ χέρια γιὰ νὰ δεχτῆ ἄλλη ἀγκαλιὰ ἀπὸ ξύλα· μελετῶ τὸ μάθημά μου.

Ἐγὼ γέλασα. Αὐτὸς ὅμως μιλοῦσε σοβαρὰ καὶ ὅταν φροστώθηκε πάλι, ἄρχισε νὰ λέη τρέχοντας:

«Οὐσιαστικὰ λέγονται οἱ λέξεις πὺν φανερόνουν . . . πὺν φανερόνουν πρόσωπο . . . ζῶο . . . ἢ πράμα ἢ . . . »

Καὶ ξαναγυρίζοντας στὸ κάρο, γιὰ νὰ πάρη ξύλα . . . :

«Τὰ οὐσιαστικὰ εἶναι συγκεκριμένα καὶ . . . ἀφηρημένα.»

— Τί νὰ κάνω; μοῦ λέει γελώντας. Ἔτσι δὲ κάνω καιρὸ. Ὁ πατέρας μου πῆγε σ' ἓνα χωριὸ νὰ παραγγείλῃ ξύλα. Ἡ μητέρα μου εἶναι ἄρρωστη. Ἔτσι εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ ξεφροτώσω ἐγώ. Στὸ μεταξὺ ἐπαναλαμβάνω τὴ γραμματική, πὺν ἔχομε αὐριό.

Καὶ γυρίζοντας στὸν καροτσέρο τοῦ λέει:

— Ὁ πατέρας μου εἶπε νὰ περάσῃς στὶς ἐφτά, νὰ σὲ πληρώσῃ.

Τὸ κάρο ἔφυγε.

— Ἐλα μιὰ στιγμὴ στὸ μαγαζί, μοῦ εἶπε ὁ Καλούδης.

Ἐμπῆκα. Ἦταν ἓνα μεγάλο ἰσόγειο στρωμένο μὲ χῶμα, γεμάτο μὲ σωροὺς ξύλα καὶ κάβουνα καὶ μὲ μιὰ πλάστιγγα στὴν ἄκρη.

— Ἡ σημερινὴ ἡμέρα μοῦ πῆγε ἀνάποδα, συνέχισε ὁ Καλούδης. Κάθε στιγμὴ εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ διακόψω τὴ μελέτη μου. Ἐνῶ ἔγραφα, ἤρθε τόσος κόσμος νὰ ψωνίσῃ. Ἐπειτα ἤρθε τὸ κάρο μὲ τὰ ξύλα. Τὸ πρῶν πῆγα δυὸ φορὲς κάτω στὴν ἀγορά. Τὰ χέρια μου εἶναι ποισμένα καὶ τὰ πόδια μου δὲν τὰ νιώθω πιά. Ἄν εἶχα νὰ κάνω καὶ ἰχνογραφία, θὰ τὰ ἔκανα θάλασσα!

Καὶ λέγοντας αὐτὰ σκούπιζε τὸ δάπεδο, πὺν εἶχε γεμίσει ξυλάκια μὲ τὴ μεταφορὰ τῶν ξύλων.

— Καὶ ποῦ γράφεις, Μένι; τὸν ἐρώτησα.

— Ὅχι ἐδῶ βέβαια. Ἔλα νὰ ἰδῆς.

Καὶ μὲ ὠδήγησε σ' ἓνα μικρὸ δωμάτιο πίσω ἀπὸ τὸ μαγαζί, ποῦ χρησιμοποιεῖ γιὰ κουζίνα καὶ τραπεζαρία μαζί, μ' ἓνα τραπεζάκι σὲ μιὰ γωνιά, ὅπου εἶχε βάλει τὰ βιβλία του καὶ τὰ τετραδία του.

— Ἐγραψα τὴν ἀσκηση, μοῦ εἶπε, καὶ ἄφησα τὴ δεύτερη ἀπάντηση μισοτελειωμένη: «Μὲ τὰ δέματα κατασκευάζομε τὰ ὑποδήματα, τὶς σάκκες...» Τώρα θὰ προσθέσω: «... καὶ τὰ λουριά τοῦ ἀλόγου».

Πῆρε τὴν πέννα καὶ ἔγραφε μὲ τὰ ὠραῖα του καθαρὰ γράμματα.

— Εἶναι κανεὶς ἐδῶ; ἀκούσθηκε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸ μαγαζί.

Ἦταν μιὰ γυναίκα, ποῦ ἦρθε ν' ἀγοράσῃ δαδί.

— Ὅριστε! ἀπάντησε ὁ Καλούδης.

Καὶ πήδησε μέσα, ζύγισε τὸ δαδί, πήρε τὰ χρήματα, ἔτρεξε σὲ μιὰ γωνιά, γιὰ νὰ σημειώσῃ τὴν πούληση σ' ἓνα τετραδίο, καὶ ξαναγύρισε πίσω λέγοντας:

— Ἄς ἰδοῦμε, ἂν θὰ μπορέσω νὰ τελειώσω τὴν ἀσκηση.

Καὶ ἔγραψε: «... τὰ λουριά τοῦ ἀλόγου, τὰ πορτοφόλια, τὶς ζώνες...»

— Ἄχ, μοῦ χύθηκε ὁ καφές! φώναξε ξαφνικά, κι ἔτρεξε στὸ τζάκι, γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ μπρῆξι ἀπὸ τὴ φωτιά.

— Εἶναι ὁ καφές τῆς μητέρας μου, εἶπε. Ἀναγκάστηκα νὰ τὸν ψήσω ἐγώ. Στάσου νὰ τῆς τὸν πάω μέσα. Ἔτσι θὰ σὲ ἰδῇ καὶ σένα καὶ θὰ εὐχαριστηθῇ. Εἶναι ἑφτά ἡμέρες στὸ κρεβάτι ἢ καϋμένη... Νὰ πάρῃ ἢ ὀργή! Εἶναι ἡ τρίτη φορὰ, ποῦ καίω τὰ δάχτυλά μου μ' αὐτὸ τὸ μπρῆξι σήμερα.

Ἄνοιξε μιὰ πόρτα, καὶ μπήκαμε σ' ἓνα ἄλλο δωμάτιο μι-

κρότερο. Σ' ένα μεγάλο κρεβάτι ήταν ξαπλωμένη ή μητέρα του Καλούδη μ' ένα μαντήλι άσπρο γύρω στο κεφάλι.

— Σου έφερα τόν καφέ, μητέρα, είπε ό Καλούδης βάζοντας εκεί κάπου τόν φλυτζάνι. Άπ' έδω είναι ένας συμπαθητής μου.

— Ά, καλώς τόν κύριο! μου είπε ή γυναίκα. Εργόσαστε να επισκεφθίτε τούς άρρώστους, δέν είν' έτσι :

Ό Καλούδης όσπόσο ταχτοποιούσε τά μαξιλάρια του κρεβατιού, διώρθωσε τίσ κουβέρτες, έσκέπασε τή φωτιά του τζακιού κι έδιωξε τή γάτα από τόν καναπέ.

— Θέλεις τίποτε άλλο, μητέρα; ρώτησε ξαναπαίθοντας τόν φλυτζάνι. Πήρες τίσ δυό κουταλιές τόν σιρόπι: "Όταν τελείωση, θά πεταχτώ μιá στιγμή στό φαρμακείο ν' αγοράσώ άλλο. Τά ξύλα τά έχω ξεφορτώσει. Στίς τέσσερες θά βάλω τά ξύλα στη φωτιά, όπως μου είπες, και όταν περάση ό γαλατάς θά τόν πλήρώσω. Είναι όλα έν τάξει, μη στενοχωριέσαι διόλου.

— Εύχαριστώ, καλό μου παιδί, απάντησε ή γυναίκα. Τό καυμένο τόν παιδί, έχει όλες τίσ φροντίδες.

Μου έδειξε μιá φωτογραφία του πατέρα του, πού είναι ντυμένος στρατιώτης, με τόν στρατιωτικό μετάλλιο τής ανδρείας, πού πήρε πολεμώντας στόν Άλβανικό πόλεμο. Έχει τόν ίδιο τόν πρόσωπο του παιδιού του, με τά ίδια ζωηρά μάτια και τόν χαμόγελο στό στόμα.

Ξαναγυρίσαμε στην κουζίνα.

— Τόν βοήκα! φώναξε ό Καλούδης και πρόσθεσε στό τετραδίον: «... κατασκευάζομε και τίσ σέλες των άλόγων.» Τά προβλήματα θά τά γράψω άπόψε άργά. Έσύ είσαι εύτυχισμένος, πού έχεις όλον τόν καιρό να μελετάς και να ηγαίνης περίπατο.

Γελαστός πάντα και βιαστικός, ξαναμπήκε στό μαγαζί,

ἄρχισε νὰ βάζη ἕνα-ἕνα ξύλο ἐπάνω στὸ στήριγμα, κι ἄρχισε νὰ τὸ προιονίζει, λέγοντας :

— Αὐτὴ εἶναι γυμναστική! "Ὁχι γυμναστικὴ τοῦ σχολείου! "Ὅταν γυρίση ὁ πατέρας μου, πρέπει νὰ τὰ βρῆ ὅλα ἔτοιμα. Θὰ εὐχαριστηθῆ. Τὸ κακὸ εἶναι πού, ὅταν προιονίζω, τὸ λάμδα καὶ τὸ ξι στὸ τετράδιο φαίνονται σὰ φίδια, ὅπως μοῦ λέει ὁ Δάσκαλος. Τί θέλεις ὅμως νὰ κάμω; Θὰ τοῦ εἰπῶ πὼς ἀναγκάστηκα νὰ δουλέψω. Αὐτὸ πού μ' ἐνδιαφέρει περισσότερο εἶναι γρήγορα νὰ γίνη καλὰ ἢ μητέρα μου. Σήμερα εἶναι κάπως καλύτερα, δόξα τῷ Θεῷ. Τὴ γραμματικὴ θὰ τὴν ξαναπεράσω αὔριο τὸ προὶ μὲ τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ. "Α, νὰ καὶ τὸ καροτσάκι μὲ τὰ κούτσουρα! Στὴ δουλειὰ λοιπόν!

"Ἐνα καροτσάκι φορτωμένο μὲ κούτσουρα σταμάτησε ἔμπρὸς στὸ μαγαζί. Ὁ Καλούδης ἔτρεξε νὰ συνεννοηθῆ μὲ τὸν ἄνθρωπο κι ἔπειτα ξαναγύρισε μέσα.

— Τώρα δὲν μπορῶ πιά νὰ σοῦ κρατήσω συντροφιά, μοῦ εἶπε. Γειά σου! "Ἐκαμες καλὰ πὺν ἦρθες νὰ μὲ ἰδῆς. Καλὴ διασκέδαση!

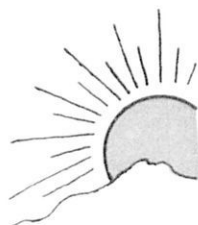
Κι ἀφοῦ μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι, ἔτρεξε νὰ πάρῃ τὸ πρῶτο κούτσουρο κι ἄρχισε νὰ τρέχῃ ἀπὸ τὸ καροτσάκι στὸ μαγαζί, φορτωμένος, μὲ τὸ πρόσωπο δροσερὸ σὰν τριαντάφυλλο, καὶ τόσο ζοηρός, πὺν σοῦζανε χαρὰ νὰ τὸν βλέπης.

«Εἶσαι εὐτυχισμένος!» μοῦ εἶπε. "Α, ὄχι, Καλούδη, ὄχι! "Ἐσὺ εἶσαι ὁ πιὸ εὐτυχισμένος, ἐσύ. Γιατὶ μελετᾷς κι ἐργάζεσαι περισσότερο ἀπὸ ἐμένα, γιατί εἶσαι ὠφέλιμος στὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα σου, γιατί εἶσαι πιὸ καλός, χίλιες φορὲς πιὸ καλὸς καὶ πιὸ ἴσανός ἀπὸ μένα, καλέ μου φίλε.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ξημερώνει αύγή δροσάτη
μὲ τὸ πρῶτο τὸ πουλί,
λῆς καὶ κράζει τὸν ἐργάτη
στὴ φιλόπονη ζωή.

Ποῖν ἀχνίση κάθε ἀστέρι,
μὲ χαρούμενη καρδιά,
νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
τρῆξετ' ὅλοι στὴ δουλειά.

Σηζωθῆτε! Ἡ γῆ χαρίζει
μόνον ἄφθονο καρπὸ,
ἂν ὁ κόπος τὴν ποτίξη
μ' ἓναν ἴδρωτα συχνὸ.

Πάντα, ναί, τίμιου κόπου
οἱ γλαυκίτατοι καρποὶ
εἶν' οἱ μόνοι, ποὺ τ' ἀνθρώπου
σῶμα θρέφουν καὶ ψυχὴ.

Ποῖν ἀχνίση κάθε ἀστέρι,
μὲ χαρούμενη καρδιά,
νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι,
τρῆξετ' ὅλοι στὴ δουλειά!

Γ. Μαρζοῦτς

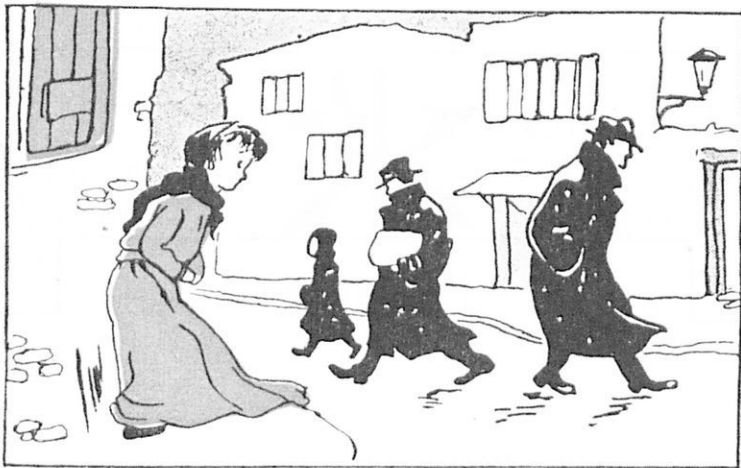

ΧΑΡΟΥΜΕΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ήταν βοάδν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων. Στους δρόμους τῆς μικρῆς πόλεως φουοῦσε ἓνα σιγανό, μὰ πολὺ τσου-
χετρό, βοριαδάκι. Τὸ παγωμένο χιόνι ἔτριζε κάτω ἀπὸ τὰ πό-
δια τῶν διαβατῶν. Στὴν ἀγορὰ ἦταν μεγάλη κίνηση. Ἔτρε-
χαν βιαστικοὶ ὄλοι νὰ κάμουν τὶς προμήθειές τους γιὰ τὴν αὐ-
ριανὴ μεγάλη γιορτὴ καὶ νὰ γυρίσουν γοῆγορα στὸ σπίτι τους,
στὴ ζέστα τους. Τὸ σκοτάδι ἄρχισε σιγὰ σιγὰ ν' ἀπλώνεται
καὶ σὲ λίγο ἀνάφτηξαν τὰ φανάρια τῶν δρόμων.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἓνα ὄχηδὸ χοιρτσάκι, ὡς δώδεκα χρο-
νῶν, στεκόταν μπροστὰ σ' ἓνα ἐτοιμόρροπο σπίτι.

Φοροῦσε ἓνα λεπτὸ καλοκαιρινὸ φόρεμα, δυσανάλογο
μὲ τὸ ἀνάστημά του. Κάποια κυρία θὰ τοῦ τὸ εἶχε χαρίσει καὶ
τὸ φοροῦσε, ὅπως τὸ πῆρε. Τοῦ ἦταν μαζοῦ, ἔφθανε ὡς τὶς φτέρ-
νες του καὶ τὸ ἔκανε νὰ φαίνεται πιὸ μεγάλο. Αὐτὸ ὅμως εἶχε
ἀνάγκη, ὄχι ἀπὸ μαζοῦ φόρεμα, παρὰ ἀπὸ χοντρό, γιὰ νὰ τὸ
προστατεύη ἀπὸ τὸ κρύο. Αὐτὸ τὸ λεπτὸ φόρεμα μποροῦσε νὰ
τὸ φορέσῃ τὴν παραμονὴ τῆς Παναγίας, τὸν Αὐγούστο, καὶ ὄχι

τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων. Γι' αὐτό, τὸ κορμί του ἔτρεμε ἀπὸ τὸ ξεροβόρι καὶ τὰ δόντια του χτυποῦσαν δυνατά:

Μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι καὶ σιγανή, δειλὴ φωνή, παρακαλοῦσε κάθε διαβάτη, πὸν περνοῦσε:

— Σὲ παρακαλῶ, κύριε, κάμε μιὰ ἐλεημοσύνη γιὰ μιὰ φτωγὴ οἰκογένεια, πὸν πεινάει!...

Μὰ οἱ διαβάτες περνοῦσαν βιαστικοὶ καὶ ἀδιάφοροι. Χωρὶς ἄλλο θὰ σκέφτονταν: «Δὲ μᾶς φτάνουν τόσα ἔξοδα, ἔχομε τώρα καὶ ἐλεημοσύνες!»

Ἔτσι εἶναι μερικοὶ ἄνθρωποι. Θεωροῦν στὶς μεγάλες γιορτὲς ἀπαραίτητη κάθε πολυτέλεια, ξοδεύουν ἀλύπητα γιὰ τὴν καλοπέρασή τους, καὶ τὴν ἐλεημοσύνη τὴ θεωροῦν περιττὸ ἔξοδο.

Ἄφου λοιπὸν κανεὶς δὲ φάνηζε σπλαχνικός, τὸ κοριτσάκι ἀπελπισμένο καὶ μὲ τὰ μάτια του πλημμυρισμένα ἀπὸ δάκρυα γύρισε πίσω καὶ κατέβηκε στὸ ὑπόγειο τοῦ ἐτοιμόρροπου σπιτιοῦ, κάμπουσα σκαλοπάτια κάτω.

Μόλις άνοιξε τήν πόρτα, τή ρώτησε τὸ μικρὸ ἀδερφάκι της :

— Φωτεινή, ἔφερές τίποτε ;

— Ἄχ, τίποτε, Γιαννάκη μου ! ἀποκρίθηκε λυπημένον τὸ κοριτσάκι. Δὲ βρέθηκε κανένας σπλαγχνικὸς ἄνθρωπος, νὰ μοῦ δώσῃ κάτι τι. Δὲν μπορῶ πιά νὰ ζητιανεύω ἀπὸ τὸ κρῶ καὶ τὴ ντροπή.

Τότε ἄρχισε τὰ κλάματα τὸ μικρὸ ἀγοράκι λέγοντας μὲ ἀναφιλήτά : « Πεινάω, πεινάω !!... »

Ἡ μητέρα τους ἐκοίτονταν στὸ κρεβάτι ἄρρωστη. Ἦταν γήρα. Ἀπὸ τότε ποῦ πέθανε ὁ ἄνδρας της, ἕνας ἐργατικὸς ἄνθρωπος, προσπαθοῦσε μὲ τὴ δική της ἐργασία νὰ θρέψῃ τὰ δυὸ παιδιὰ της καὶ τὸν ἑαυτὸ της. Ἔγινε πλύστρα. Ἡ δουλειὰ της ἦταν σκληρή. Κάθε ἡμέρα στὰ νερά, σκυμμένη στὴ σκάφη ἐπάνω, νὰ ξεβρωμίξῃ ξένα ρούχα ! Μὲ ὅση εὐχαρίστηση ἔπλενε τὰ ρούχα τῶν παιδιῶν της, μὲ τόση βαρυνγὸμηση ἔπλενε τὰ ξένα. Μὰ τί νὰ κάμῃ ; Καὶ νὰ ἔξῃ καὶ μερικὲς κυρίες ἰδιότροπες νὰ τὴ βρίζουν καὶ νὰ λένε πὼς δὲν πλένει καλά καὶ νὰ τὴ φοβερίζουν πὼς θὰ πάρουν ἄλλη πλύστρα ! Ὅταν τ' ἄκουγε αὐτά, τῆς λύνονταν τὰ γόνατα. Τί θὰ γίνῃ, ἂν τῆς λείψῃ καὶ αὐτὴ ἡ δουλειὰ ; Καὶ τίς παρακαλοῦσε τίς Κυρίες μὲ δάκρυα στὰ μάτια νὰ τὴ συγχωρήσουν καὶ ὑποσχόταν νὰ προσέξῃ περισσότερο.

Καὶ στὴν ἄλλη πλύση ἔβαζε τὰ δυνατά της νὰ εὐχαριστήσῃ τίς Κυρίες. Δούλευε ὑπεράνθρωπα νὰ κάμῃ τὰ ρούχα σὰν τὸ χιόνι, νὰ εὐχαριστηθοῦν οἱ Κυρίες.

Δουλειὰ πολλὴ καὶ φαί λιγοστό. Δὲ βίασταζε πολὺ. Ἀρρώστησε καὶ ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι της, κάτω στὸ ὑγρὸ καὶ σκοτεινὸ ὑπόγειο, περίμενε νὰ τὴ θυμηθοῦν οἱ φιλόανθρωποι.

Ὅταν ἡ Φωτεινὴ ἀνέβηκε ἀπὸ τὸ ὑπόγειο ἐπάνω στὸ

δρομό, είχε ή μητέρα κάποια έλπίδα. "Όταν άκουσε όμως ύστερα τόν πένθιμο διάλογο τών παιδιών της, απέλπιστηκε.

— Θεέ μου, ψιθύρισε, μη μᾶς αφήνης άπροστάτευτους τέτοια μέρα!

Έτσι, έκει κάτω στο υπόγειο, περνούσε μιὰ πολὺ πένθιμη παραμονή Χριστουγέννων.

Λίγο πιὸ κάτω καὶ στο ἀπέναντι μέρος τοῦ δρόμου ὑψωνόταν τὸ μέγαρο τοῦ ἐργοστασιάσχη Ἀφθονίδη. Ἀπὸ τὰ μεγάλα παράθυρά του χυνόταν στὸ δρόμο ἄπλετο φῶς. Γιόρταζαν τὸ Χριστουγεννιάτικο δένδρο καὶ εἶχαν ἀνάψει ἄφθονα φῶτα. Μόλις χτύπησε τὸ κουδούνι, τὰ παιδιά χύθηκαν στὴ φωτοστόλιστη σάλα, νὰ πάρουν τὰ δῶρα, ποὺ τοὺς εἶχαν κρεμάσει οἱ γονεῖς τους στὸ δένδρο.

Ἐπειτα ὁλόχαρα καὶ εὐτυχισμένα ἄρχισαν νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ χορεύουν.

Στὸ σπίτι τοῦ κ. Ἀφθονίδη ἦταν ὁ Παράδεισος καὶ λίγο παρακάτω, στὸ υπόγειο τῆς γήρας, ἡ Κόλαση.

Οἱ γονεῖς καμάρωναν τὰ χαρούμενα καὶ χαριτωμένα παιδιά τους.

Ἡ πόρτα τῆς σάλας ἀνοιξε καὶ ἕνας ὑπηρέτης, ντυμένος μὲ στολὴ ιδιαίτερη, ἀνάγγειλε μὲ μεγάλο σεβασμό, ὅτι τὸ δεῖπνο ἦταν ἔτοιμο. "Όλοι τότε πῆγαν στὴν τραπεζαρία καὶ κάθισαν γύρω στὸ τραπέζι, φορτωμένο ἀπὸ πλούσια φαγητὰ καὶ φρούτα καὶ γλυκίσματα. Τὰ πρόσωπα ὅλων ἔλαμπαν ἀπὸ χαρά, τὰ γυαλιὰ καὶ τ' ἀσήμια ἔλαμπαν σὰν τὸ φεγγάρι.

Ἐνῶ ἔτρωγαν, ἡ Μαρία, ἡ μεγαλύτερη κόρη τοῦ κ. Ἀφθονίδη, ὡς δεκατριῶν χρονῶν, εἶπε ἔξαφνα :

— Ξέρεις, μητέρα, ἐνῶ ἐρχόμουν τὸ βραδάκι στὸ σπίτι, ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ ψηλὸ ἐτοιμόρροπο σπίτι συνάντησα τὸ κοριτσάκι ἐκεῖνο, ποὺ προχθὲς βοῆξε τὸ τσαντάκι μου καὶ μοῦ τὸ

ἔδωσε τόσο πρόθυμα. Δὲ μοῦ εἶπε τίποτε, μὰ κατάλαβα ἀπὸ τὴ στάση του ὅτι ἦταν πολὺ λυπημένο. Θέλω νὰ τοῦ δώσω κάτι τι ἀπὸ τὰ δῶρα μου. Μπορῶ νὰ τὸ πάρω αὐτό ;

— Καὶ βέβαια, Μαρία μου, μπορεῖς. Θὰ εὐχαριστηθῶ πολὺ, ἂν στὰ δικὰ σου δῶρα προσθέσω κι ἐγὼ μερικὰ δικὰ μου.

Ἀμέσως λοιπὸν ἔβαλαν σ' ἓνα μεγάλο πανέρι κουραμπιέδες, μελομακάρουνα, σοκολάτες, μῆλα, σῆκα, καρύδια, σταφίδες, μιὰ κούκλα, ἓνα ζευγάρι κάλτσες κι ἓνα ζεστό φορεματάκι.

Ἐνας ὑπηρέτης συνόδευσε τὴ Μαρία κρατώντας τὸ πανέρι καὶ κατέβηκαν οἱ δύο τους στὸ ὑπόγειο.

Ἡ Μαρία ἔμεινε ἄφωνη ἀντιχρῦζοντας τόση δυστυχία. Πρώτη φορὰ ἔβλεπε στὴ ζωὴ της τόση φτώχεια. Νόμιζε πὼς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν σαλόνια φωτισμένα καὶ τραπέζια πλούσια. Ὅταν μάλιστα εἶδε τὸ μικρὸ Γιαννάκη νὰ πέφτη σὰ θηρίο ἐπάνω στὰ γλυκίσματα καὶ τὰ φροῦτα, τὰ μάτια της γεμίσαν ἀπὸ δάκρυα.

Χωρὶς ν' ἀποκριθῇ τίποτε στὶς εὐχαριστίες τῆς ἄρρωστης χήρας, γύρισε βιαστικῇ στὸ σπίτι της καὶ διηγήθηκε ὅλα στοὺς δικούς της καὶ τὰ δάκρυά της ἔτρεχαν στὰ ροδοζόκκινα μάγουλά της.

Ἀμέσως σ' ἓνα μεγάλο καλάθι ἔβαλαν κρέας, τυρί, ψομί, γλυκίσματα, φροῦτα, ἓνα μπουκάλι μὲ κρασί, ἀυγὰ καὶ σχεδὸν ἄδειασαν τὸ τραπέζι τους, γιὰ νὰ γεμίσουν τὸ μεγάλο καλάθι. Ὁ κ. Ἀφθονίδης ἔδωσε στὸν ὑπηρέτη κι ἓνα φάκελλο σφραγισμένο.

Ἡ Μαρία κατέβηκε πάλι στὸ ὑπόγειο, ὄχι λυπημένη, παρὰ χαρούμενη καὶ γελαστή. Ἄδειασαν τὰ τρόφιμα ἐπάνω στὸ ξέστρωτο τραπέζι τῆς χήρας καὶ ὁ ὑπηρέτης τῆς ἔδωσε καὶ τὸ φάκελλο.

Ἡ Μαρία ἔφυγε πάλι βιαστικῇ. Τὴ στενοχωροῦσαν οἱ

εὐχαριστίες πού ἄκουγε ἀπὸ τὴ φτωχὴ μητέρα. Νόμιζε περιττὸς τὶς εὐχαριστίες, γιατί τῆς φαινόταν πὼς αὐτὰ τὰ πράγματα τὰ χροσωποῦσε καὶ τὰ ἔδινε, δὲν τὰ χάριζε.

— Καλὴ νύχτα καὶ καλὰ Χριστούγεννα! Θὰ ἔρχομαι ταχυτικά νὰ σᾶς βλέπω, τοὺς εἶπε φεύγοντας.

Μέσα στὸ ὑπόγειο μπῆκε ἡ χαρά. Ἡ ἄρρωστη πῆρε δύναμη, ἀνασηκώθηκε, ἔστρωσε τὸ τραπέζι κι ἀφοῦ ἔψαλε μὲ τὴν ἀδυνατισμένη φωνή της «Ἡ γέννησίς Σου, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν...», ἄρχισαν ὅλοι νὰ τραῶνε ἀπὸ τὰ ἄφθονα φαγητά.

— Μαμά, γιατί τὸ χοιτσάκι αὐτὸ μᾶς ἔφερε τόσα πράγματα;

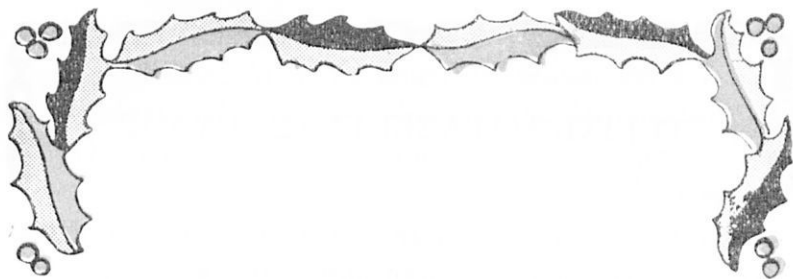
— Παιδιά μου, αὐτὸ τὸ χοιτσάκι εἶναι ἓνας ἄγγελος, πού τὸν ἔστειλε ὁ Χριστοῦλης, νὰ μᾶς βοηθήσει. Κάμετε τὸ σταυρὸ σας καὶ εὐχαριστήστε καὶ τὸ Χριστοῦλη καὶ τὸν ἄγγελο.

Ἡ φτωχὴ μητέρα θυμήθηκε τὸ φάκελλο. Τὸν ἀνοίξε καὶ βροῖζε μέσα τέσσερα δεκαχίλιαρα καὶ τὸ μπιλλιέτο τοῦ κ. Ἀφθονίδη μὲ τὴ φράση: «ὡς πρώτην δόσιν».

Σὲ ὅλη τὴ μικρὴ ἐπαρχιακὴ πόλη πουθενὰ δὲ γιόρτασαν μὲ τόση χαρὰ τὰ Χριστούγεννα, μὲ ὅση στὸ μέγαρο τοῦ κ. Ἀφθονίδη καὶ στὸ ὑπόγειο τῆς φτωχῆς γῆρας.

Στὸ πρῶτο γιατί ἔδωσαν καὶ στὸ δεύτερο γιατί πῆραν.

Χ Ρ Ι Σ Τ Ο Υ Γ Ε Ν Ν Α

Νάμουν τοῦ στάβλου ἐν' ἄχυρο, ἕνα φτωγὸ κομμάτι,
τὴν ὥρα π' ἀνοιξ' ὁ Χριστὸς στὸν ἥλιο τοῦ τὸ μάτι!
Νὰ ἰδῶ τὴν πρότη τοῦ ματιὰ καὶ τὸ χαμόγελό του,
τὸ στέμμα τῶν ἀκτίνων τοῦ γύρω στὸ μέτωπό του.
Νὰ λάμψω ἀπ' τὴ λάμψη του καὶ ἐγὼ σὰ διαμαντάκι,
νὰ μοσκοβοληθῶ καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὴν εὐωδία,
ποῦ ἀναφερὰ στὰ πόδια τοῦ τῶν Μάγων ἡ λατρεία...

Νάμουν τοῦ στάβλου ἐν' ἄχυρο, ἕνα φτωγὸ κομμάτι,
τὴν ὥρα π' ἀνοιξ' ὁ Χριστὸς στὸν ἥλιο τοῦ τὸ μάτι!

Κ. Παλαμάς

ΤΙ ΕΙΧΕ ΔΙΑΒΑΣΕΙ ΕΝΑΣ ΔΟΥΛΟΣ

Δὲν ἔχουν περάσει ἀκόμη καὶ πολλὰ χρόνια ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πὺν δουλέμποροι πουλοῦσαν ἀνθρώπους — καὶ πρὸ πάντων μαῦρους — σὲ ἰδιαιτέρες ἀγορές, ὅπως πουλοῦν σήμερα τὰ κτήνη.

Μιὰ φορὰ κάποιος πλούσιος ἀγόρασε ἕνα δοῦλο μαῦρο. Αὐτὸς ὁ δοῦλος ἦταν υπάκουος καὶ τίμιος. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ κύριός του πολὺ τὸν ἀγαποῦσε. Ἀκόμη ὁ δοῦλος αὐτὸς ἐνωρίς ἔγινε πιστὸς χριστιανός.

Μιὰ μέρα τὸν πῆρε μαζί του ὁ κύριός του στὴν ἀγορά, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ διαλέξουν καὶ ν' ἀγοράσουν ἕναν ἄλλο δοῦλο, γιὰ βοηθὸ τοῦ πρώτου στὶς δουλειές.

Ὁ δοῦλος ἐκοίταξε ὄλους τοὺς ἄνδρες, πὺν ἦταν στὸ παζάρι γιὰ πούλημα. Ἦταν νέοι ἄνδρες, μεσόκοποι καὶ πῦν καὶ πῦν κάποιοι γέροντες. Σὲ μιὰ στιγμή ἠ ματιὰ τοῦ πιστοῦ δούλου ἔπεσε σ' ἕνα γέροντα. Ὁ γέρος αὐτός, μόλις εἶδε τὸ δοῦλο, ταράχθηκε.

Ὁ δοῦλος ὅμως τὸν ἐκοίταξε χαμογελώντας καὶ εἶπε στὸν κύριό του :

— Αὐτὸν ν' ἀγοράσῃς, κύριε. Πολὺ θὰ μ' εὐχαριστήσῃς, ἂν τὸν ἀγοράσῃς.

— Μὰ εἶναι πολὺ γέρος, εἶπε ὁ κύριός του. Τί μπορεῖ νὰ κάνη ἕνας τόσο γέρος ;

— Τὸν πουλῶ πολὺ φθηνά, εἶπε ὁ δουλέμπορος.

Ὁ κύριος, περισσύτερο γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ δοῦλο του, δέχθηκε καὶ ἀγόρασε τὸ γέροντα.

“Υστερα ὅμως ἀπὸ λίγες ἡμέρες ὁ γέροντας ἀρρώστησε βαριά. Ὁ δούλος, ὅταν εἶχε καιρό, δὲν ἔλειπε ἀπὸ κοντά του. Τὸν ἐφρόντιζε μὲ πολλὴ ἀφοσίωση, σὰ νὰ ἦταν πατέρας του.

Ὁ κύριός του τὸ παρατήρησε καὶ τὸν ρώτησε :

— Γιατί τόσο τρυφερὰ τὸν περιποιεῖσαι; Μήπως εἶναι πατέρας σου καὶ δὲ μοῦ τὸ ἔχεις εἰπῆ;

— Ὁχι, κύριε.

— Μήπως συγγενής σου;

— Ὁχι, κύριε, δὲν εἶναι οὔτε συγγενής μου.

— Τότε ἀσφαλῶς θὰ εἶναι κάποιος φίλος σου!

— Ὁχι, κύριε, οὔτε αὐτὸ συμβαίνει.

— Τότε τί εἶναι λοιπόν;

— Ἄν καὶ δὲ θὰ ἠθελελὰ νὰ τὸ λέω σὲ ἄλλους, ὅμως ἀφοῦ τὸ προστάζετε, εὐχαρίστως νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ. Εἶναι ἐκεῖνος πού, ὅταν ἤμουν μικρὸ παιδάκι, μὲ ἄρπαξε ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου καὶ μὲ πούλησε δούλο στὰ ξένα. Τὸν ἀναγνώρισα τότε πὺ πήγαμε στὸ παζάρι. Θὰ μπορούσα νὰ τὸν ἐκδικηθῶ ὅπως τοῦ ἄξιζε. Ἐδιάβασα ὅμως στὴν Ἁγία Γραφή αὐτά: «Ἄν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, δῶσε του νὰ φάῃ, καί, ἂν διψᾷ, δῶσε του νὰ πιῇ.» Προτίμησα νὰ φερθῶ ἔτσι. Δὲν ἔξαμα λοιπὸν τίποτε τὸ ἐξαιρετικό. Ἄπλως, κύριε, προσπάθησα νὰ ἐφαρμύσω μερικὰ ἀπὸ ὅσα μᾶς διδάσκει ἡ θρησκεία μας.

ΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΦΛΟΓΕΣ

Δυὸ στρατοκόποι σταμάτησαν στὴν κορυφὴ ἑνὸς λόφου, γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν λιγάκι. Ἀπὸ ἐκεῖ τὸ θέαμα ἦταν ἀληθινὰ γοητευτικό. Κάτω φαινόταν ἡ ὄμορφη κοιλάδα, καλλιεργημένα χωράφια, ἀμπέλια νεοσαμμένα, κι ἓνα μικρὸ χωριό.

Ξαφνικά, ὕστερα ἀπὸ λίγο, ἀκούσθηκαν νὰ χτυποῦν οἱ χαμπάνες τῆς ἐκκλησιᾶς. Γυρίζουν οἱ δυὸ στρατοκόποι πρὸς τὰ ἐκεῖ, καὶ τί βλέπουν; Πυκνὸς καπνὸς καὶ φλόγες ἔβγαιναν ἀπὸ κάποιον σπίτι τοῦ χωριοῦ.

Ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δυὸ στρατοκόπους πετάχθηκε ἐπάνω. Ἀμέσως παρήτησε χάμω τὸ σακκιδιό του, ἔτοιμος νὰ τρέξει γιὰ βοήθεια. Ὁ ἄλλος τὸν κράτησε λέγοντας:

— Ποῦ πηγαίνεις; Ἦ ἀσπρήσωμε. Ὑστερα, κοιτὸς εἶσαι νὰ πᾶς νὰ κινδυνέψης γιὰ ξένες ὑποθέσεις; Μείνε ἐδῶ, σοῦ λέω. Σάμπως δὲν ὑπάρχουν κι ἄλλοι γιὰ νὰ βοηθήσουν ἐκεῖ κάτω;

Ὁ πρῶτος ὅμως ὁδοιπόρος ἔτρεξε νὰ βοηθήσῃ, δίχως νὰ δώσῃ χαμιὰν ἀπάντησιν. Ὁ δεύτερος μάζεψε τὰ παρατηρημένα πράγματα καὶ τὸν ἀκολούθησε σιγά-σιγά, μὲ τὴν ἡσυχία του, κοιτάζοντας ἀπὸ μακριὰ τί συνέβαινε.

Μπροστὰ στὸ σπίτι, ποὺ καιγόταν, μιὰ μητέρα χτυπιόταν καὶ φώναζε ἀπελπισμένη:

— Τὰ παιδιὰ μου! Τὰ παιδιὰ μου!

Μόλις ἄκουσε τίς ἀπελπιστικὰς αὐτὰς κραυγὰς ὁ πρόθυμος ξένος, ὄρμησε μέσα στὸ σπίτι, κι ἄς τὸ ἔζωναν ὀλόγυρα οἱ φλόγες, πύρινες γλῶσσες, μακριὰς καὶ λαίμαργες, ποὺ πρόβαλλαν γλείφοντας τοὺς τοίχους, τὰ παράθυρα, τὴν πόρτα.

Ὅλοι ὅσοι εἶχαν μαζευθῆ ἐκεῖ κοντὰ δισταχτικοὶ καὶ περίεργοι, ὅλοι τους εἶπαν ἀναμεταξύ τους:

— Σίγουρα εἶναι χαμένος!

Σε λίγο όμως ο ξένος νά σου και ξαναφαίνεται νά δομᾷ έξω ἀπό τίς φλόγες. Αὐτή τή φορά κρατοῦσε στήν ἀγκαλιά του δυὸ μικρὰ παιδιά. Τὸ ἓνα ἦταν μεγάλο, ἕως τριῶν χρόνων, τὸ ἄλλο ἦταν καὶ δὲν ἦταν ἑνὸς χρόνου. Κανένα τους δὲν εἶχε πάθει τίποτε, γιατί οἱ φλόγες ἔτνγε καὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη φθάσει στήν κούνια τους. Μονάχα τοῦ ξένου σωτήρα τους τοῦ εἶχαν τσουρουφλισθῆ τὰ μαλλιά του κι εἶχε πάθει κάποια μικρὰ ἐγκαύματα στὰ χέρια καὶ στὸ πρόσωπο.

Ἡ καυμένη ἢ μητέρα ἀγκάλιασε μὲ θεομῆ ἀγάπη τὰ παιδάκια της κι ἔπεσε στὰ πόδια τοῦ ξένου, θέλοντας νὰ φιλήσῃ ὡς καὶ τὰ πόδια του, γιὰ νὰ τοῦ φανερώσῃ τὴν ἀπερίγραπτη μητρικὴ εὐγνωμοσύνη της. Ἐκεῖνος ὅμως ἀμέσως τὴ σήκωσε καὶ τὴν παρηγόρησε. Τὴν ἴδια στιγμή δυνατὸς κρότος ἀκούσθηκε ἀπὸ τὸ μέρος τῆς πυρκαγιᾶς. Ἦταν ἡ σκεπὴ τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ σωριάσθηκε μέσα στὶς φλόγες. Οἱ πύρινες λαίμαργες γλῶσσες τὴν ἔφαγαν ἐπὶ τέλους κι αὐτή.

Όταν συναντήθηκαν πάλι οί δυο στρατοκόποι, ο δεύτερος — ο αδιάφορος — έδωσε συγχαρητήρια στὸν πρώτο γιὰ τὸ κατόρθωμά του.

Καὶ ἀργότερα τὸν ρώτησε :

— Ἀλήθεια, γιὰ πές μου, ποιὸς σὲ παρακίνησε νὰ δομήσης μέσα σὲ τόσο μεγάλο κίνδυνο;

Καὶ ὁ ἄλλος ἀπάντησε :

— « Ἐκεῖνος » ποὺ μᾶς ἐδίδαξε, ὅτι ὁ σπόρος γιὰ νὰ φέρη πολὺν καρπὸ πρέπει νὰ ταφῆ μέσα στὴ γῆ.

Ὁ πρώτος ὅμως ἐξακολούθησε :

— Ὡραία τὰ λές. Ἄν ὅμως δὲν εἶγες προφθάσει νὰ ξαναβγῆς ἔξω ἀπὸ τὶς φλόγες κι ἂν ἔμενες ἔτσι θαμένος κάτω ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς σκεπῆς;

Καὶ ὁ γενναίωψυχος ὀδοιπόρος ἀπάντησε χαμογελώντας :

— Τότε θὰ ἤμουν ἐγὼ ὁ θαμένος σπόρος. Καὶ ἀληθινὰ θὰ ἔφερνα πάρα πολὺν καρπὸ, ὅταν ἀργότερα καὶ ἄλλοι σὲ παρόμοιες περιστάσεις δὲ θὰ ἔστεκαν αδιάφοροι, ἀλλὰ θ' ἀκολουθοῦσαν τὸ ταπεινὸ μου παράδειγμα, πασχίζοντας μὲ τὴν αὐτοθυσίᾳ τους νὰ βοηθοῦν καὶ νὰ σώξουν ἄλλους ἀνθρώπους.

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΝΑΣ ΕΝΤΙΜΟΣ ΦΤΩΧΟΣ

Πάνε πολλά χρόνια τώρα, πού σέ μιὰ συνοικία τῆς Ἀθήνας ζοῦσε μιὰ φτωγή γριούλα. Εἶχε ἓνα παιδί μονάζοιφο, πού εἶχε ξενιτευθῆ, γιά νά βρῆ τήν τύχη του. Πέρασαν πολλά χρόνια ἀπό τότε καί καμιὰ εἶδηση δέν εἶχε λάβει ἀπό τὸ παιδί της. Γι' αὐτὸ τὸ θεωροῦσε χαμένο. Ἔτσι ἡ φτωγή γριούλα ζοῦσε μέσα σὲ μεγάλη δυστυχία, μὲ τίς βοήθειες τῶν καλῶν γειτόνων της, πού τὴν ἐκτιμοῦσαν γιά τὴν καλωσύνη της. Εἶχε ἀδυνατίσει πιά πολύ, καί μόνο οἱ ἐλπίδες, πὼς θὰ λάβῃ εἰδήσεις ἀπὸ τὸ γιό της, τὴν κρατοῦσαν στὴ ζωή.

Ἐξαφνα ξημέρωσε κάποτε ἡ πολυπόθητη μέρα. Λαβαίνει ἓνα γράμμα ἀπὸ τὴν Ἀμερική, ὅπου ἦταν ὁ γιός της, καί μαζί μὲ τὸ γράμμα μιὰ ἐπιταγὴ μὲ ἓνα μεγάλο ποσὸ χρημάτων. Μὲ αὐτὸ τὸ ποσό, ὅχι μόνο θὰ πλήρωνε ὅλα τὰ χρέη της, μὰ θὰ εἶχε κι ἓνα μεγάλο ἀπόθεμα γιά κάθε ἐνδεχόμενο.

Μιὰ μέρα πῆρε ὀλόκληρο τὸ χρηματικὸ αὐτὸ ποσὸ ἡ γριά καί ξεκίνησε νὰ πάῃ σὲ μιὰ Τράπεζα, νὰ τὸ καταθέσῃ. Στὸ δρόμο ὅμως τῆς ἔπεσε τὸ χρηματόδεμα, σὲ λίγη ἀπόσταση ἀπὸ τὸ σπίτι της, καί χάθηκε.

Ἐτρεξε σὺν τρελλῇ στὴν Ἀστυνομία καὶ τὴν εἰδοποίησε γὰρ τὸ δυστύχημα ποὺ ἔπαθε καὶ συγγρόνως ἐδημοσίευσε καὶ στὴν ἐφημερίδα, πὸς ἔχασε ἓνα τέτοιο χρηματόδεμα καὶ ὅτι θὰ ἔπαιρνε μιὰ καλὴ ἀμοιβὴ ὅποιος τὸ βροῖχε κι εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ στὴ γυναῖκα ποὺ τὸ ἔχασε. Μὰ ἡ γοιὰ τὸ εἶχε πάρει ἀπόφαση, πὸς δὲ θὰ βροθῆ ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος, ποὺ νὰ ἐπιστρέψῃ ἓνα τόσο μεγάλο ποσό. Γι' αὐτὸ ἦταν ἀπελπισμένη.

Τὴν ἄλλη μέρα, μόλις γύρισε ἡ γοιούλα στὸ σπίτι της ἀπὸ τὴν ἀγορά, ὅπου εἶχε πάει νὰ ψωνίσῃ, ἡ γειτόνισσά της, τῆς διηγήθηκε, πὸς πέρασε ἀπὸ ἐκεῖ ἓνας γέρος καὶ ἄφησε γι' αὐτὴ ἓνα δεματάκι. Μέσα στὸ δεματάκι αὐτὸ ἦταν τὰ χρήματα, ποὺ εἶχε χάσει ἡ γοιὰ.

— Ποιὸς ἦταν αὐτός; ρώτησε ἐνθουσιασμένη ἡ γοιὰ.

— Δὲ μᾶς εἶπε ποιὸς εἶναι, ἀπάντησε ἡ γειτόνισσα. Χτύ-

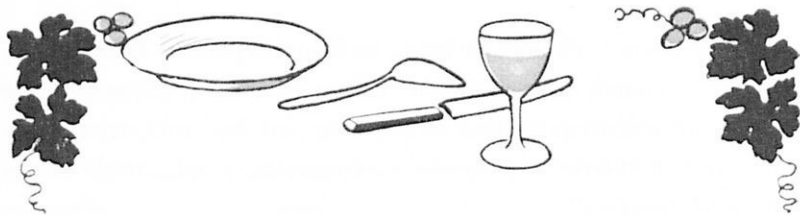
πησε την πόρτα, ἔδωσε τὸ δέμα κι ἔφυγε ἀμέσως. Εἶναι ὅμως μιὰ πολὺ γνωστὴ φυσιογνωμία. Εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἀσπρομάλλης γέρος, ποὺ στέζεται πάντα στὴ γωνία τοῦ δρόμου καὶ τοῦ δίνουν κανένα ἑκατοστάριζο γιὰ ἐλεημοσύνη, χωρὶς ποτὲ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ κανένα.

— Μά, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! εἶπε ἡ γριά. Αὐτὸς πρέπει νὰ πάρῃ τὰ βροτίζια του, ποὺ δικαιῶνται νὰ πάρῃ. Λὲν εἶπε ποὺ κάθεται, ὅταν ἔφερε τὸ δεματάκι;

Ἀμέσως ἐπῆγε στὴ γωνία τοῦ δρόμου, ὅπου συνήθιζε νὰ στέζεται ὁ γέρος, μὰ δὲν τὸν βρῆκε. Τὴν ἄλλη μέρα πῆγε πάλι ἐκεῖ καὶ ζήτησε πληροφορίες ἀπὸ τὰ γύρω καταστήματα, μὰ δὲν μπόρεσε νὰ μάθῃ τίποτε. Ἐπὶ τέλους ἕνας λουστράκος, ποὺ τὸν ἐγνώριζε, τῆς ἔδωσε πληροφορίες γιὰ τὴν κατοικία τοῦ φτωγοῦ ζητιάνου.

Ἡ γριά ἔτρεξε ἐκεῖ, βρῆκε τὸ σπίτι κι ἔμαθε ὅτι ὁ γέρος κάθεται σ' ἕνα δωμάτιο, στὸ ὑπόγειο. Κατέβηκε κάμποσα σκαλιά, βρῆκε ἕνα δωμάτιο ἀνοιχτὸ καὶ ἄδειο. Τότε μιὰ γειτόνισσα τῆς εἶπε, πὼς πέθανε ὁ γέρος ποὺ ζητεῖ. Τὸν βρῆκαν στὸ δωμάτιο νεκρὸ καὶ λίγες ὥρες πρὶν τὸν μετέφεραν στὸ νεκροτομεῖο. Οἱ γιατροὶ ποὺ τοῦ ἔχαμαν νεκροψία, βεβαίωσαν πὼς πέθανε ἀπὸ τὴν πείνα!

Πέθανε ἀπὸ τὴν πείνα ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ποὺ δὲ θέλησε οὔτε τὰ βροτίζια του νὰ πάρῃ, γιὰ τὸ μεγάλο ζηηματικὸ ποσὸ ποὺ βρῆκε!

ΤΑ ΓΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΚΩΣΤΗ

1. Ὁ θεῖος Κωστής ἦταν περίφημος φαγάς. Ὅχι πὼς ἔτρωγε πολὺ ὁ ἄνθρωπος. Ἀγαποῦσε ὁμῶς τὰ ὠραῖα καὶ ἐζλεκτὰ φαγώσιμα. Κι ἐπειδὴ ἦταν γιατρὸς στὸ πολεμικὸ ναυτικὸ καὶ ταξίδευε συχνά, ἔφερνε κάθε φορὰ ἀπὸ τὰ ταξίδια του ὅλα τὰ καλά. Στὸ σπίτι του ἔβρισκε κανεὶς ὅ,τι μποροῦσε νὰ ἐπιθυμήσει.

Ὁ θεῖος δὲν εἶχε οἰκογένεια δική του. Ζοῦσε μὲ μιὰ γριὰ ἀδερφή του. Μὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του δὲν ἔλειπαν ποτὲ οἱ καλεσμένοι. Δὲν μποροῦσε ποτὲ νὰ φάῃ μόνος του. Ἦθελε τὰ ἐζλεκτὰ του πράγματα νὰ τὰ χαίρωνται καὶ ἄλλοι. Καὶ κάθε μεσημέρι καὶ κάθε βράδυ ἔφερνε πάντα δυὸ τρεῖς φίλους μαζί του.

— Ἐλάτε νὰ φᾶμε μαζί, τοὺς ἔλεγε. Δὲν ἔχω ζαμιὰ προετοιμασία. Θὰ φᾶμε ὅ,τι βρίσκεται.

Μὰ οἱ φίλοι του ἤξεραν, πὼς τὸ «ὅ,τι βρίσκεται» τοῦ θεῖου Κωστή δὲν μποροῦσε νὰ τὸ βρῆ κανεὶς οὔτε στὸ πλουσιώτερο προετοιμασμένο γεῦμα.

Συχνὰ τὶς Κυριακές, πὸν δὲν εἶχαμε σχολεῖο, μᾶς ἔπαιθνε κι ἐμᾶς τὰ παιδιά στὸ σπίτι του καὶ μᾶς ἔκανε τραπέζι.

Τί χαρὰ πὸν εἶχαμε, νὰ πᾶμε στοῦ θεοῦ! Γιατὶ δὲν εἶχε μόνον ὠραῖα φαγώσιμα καὶ γλυκά, ἀλλὰ μᾶς ἔλεγε καὶ ὠραῖες ἱστορίες ἀπὸ τὰ ταξίδια του.

2. "Όταν καθόμαστε στο τραπέζι, είχαμε περιέργεια να
 ιδούμε τί θα μᾶς παρουσιάσει εκείνη την ημέρα ο θεϊός.

Κι ο θεϊός ἄρχισε:

— Πρῶτα πρῶτα, παιδιά μου, θὰ σᾶς βγάλω λίγο αὐγο-
 τάραχο τοῦ Μεσολογγίου, λίγες ἐλιές τῶν Καλαμῶν καὶ λίγη
 ζοπανιστή τῆς Μυζόπου, γιὰ ν' ἀνοίξη ἡ ὄρεξή σας.

Κάθε πράμα μᾶς τὸλεγε μὲ τὴν πατρίδα του. Καὶ μᾶς ἐξηγοῦσε, ὅτι κάθε τόπος στὴν πατρίδα μας βγάζει κι ἀπὸ ἓνα ἢ περισσότερα ἐκλεκτὰ πράματα. Ἄλλου βγαίνουν βραστερὰ ὄσπρια, ἄλλου ἐκλεκτὸ λάδι, ἄλλου καλὸ κρασί, ἄλλου ὠραῖα τυριὰ καὶ ἄλλου πάλι ἄλλα.

Κι ἀφοῦ παίρναμε τὰ ὄρεκτικά μας, ἔλεγε :

— Τώρα θὰ φᾶμε σούπα ἀπὸ τραχανὰ τῆς Ἀράχοβας, πού μου τὸν ἔστειλε ἓνας φίλος ἀπὸ ἐκεῖ. Εἶναι ὠραῖα καὶ θρεπτικὴ σούπα, ἀπὸ σιτάρι κοπανισμένο καὶ βουτηγμένο στὸ γάλα, πού τὸ ξεραίνουν ὕστερα στὸν ἥλιο. Θὰ ἰδῆτε!

Καὶ ἦταν νοστιμώτατος ἀλήθεια ὁ τραχανὰς τῆς Ἀράχοβας.

Ἔπειτα, ἐπειδὴ ἤξερε, πὼς μᾶς ἀρέσουν τὰ γλυκὰ φαγητά, μᾶς εἶχε πάντα ἢ κρέας μὲ ξερὰ δαμάσκηνα ἢ κρέας μὲ κάστανα, κατὰ τὴν ἐποχὴ.

— Φᾶτε! μᾶς ἔλεγε. Τὰ δαμάσκηνα εἶναι τῆς Σκοπέλου, πού βγάζει καὶ τὰ ὠραῖα ἀχλάδια. Κι εἶναι καλύτερα ἀπὸ τὰ ξενικά, πού μᾶς φέρουν ἐδῶ. Τὰ κάστανα εἶναι τοῦ Βόλου. Βγάζει κι ἡ Κρήτη ὠραῖα κάστανα, ἀλλὰ ἐκεῖνα εἶναι γιὰ νὰ τρώγονται ψητὰ στὴ θράκα.

Κι ἔπειτα μᾶς ἔβγαξε τὸ τυρί. Πόσων εἰδῶν τυριὰ δὲν εἶχε ὁ θεῖος!

— Πάρτε ὅποιο σᾶς ἀρέσει, μᾶς ἔλεγε. Σᾶς ἔχω ἐδῶ κεφαλίσιο τῆς Κρήτης, τουλουμοτύρι καὶ φορμαγέλα τοῦ Παρνασοῦ, τυρὶ τῶν Ἀγραφῶν, μυζήθρα τῆς Μυτιλήνης. Δοκιμάστε λίγο ἀπ' ὅλα.

Κι ὕστερα τὸ φροῦτο. Πόσων λογίων φροῦτα! Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ φροῦτα τῆς ἐποχῆς, μᾶς παρουσίαζε ἀφράτα ἀμύγδαλα τῆς Χίου, καρύδια ἀπὸ τὰ Τρίζαλα τῆς Κυλλήνης, πού ἔσπαζαν μὲ τὰ δάχτυλα, σῦκα τῆς Κύμης καὶ τῶν Καλαμιῶν, στα-

φίδα σουλτανίνα τῆς Κορίνθου καὶ μαύρη τοῦ Αἰγίου. Εἴχαμε μάθει κι ἐμεῖς τὴν καταγωγή τους.

— Νά καὶ τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ, μᾶς ἔλεγε, ποὺ μυρίζει θυμάρι! Ἄν θέλετε, φᾶτε το μὲ τὰ καρούδια σας. Λιγάκι ὁμως ἀπ' ὅλα, νὰ μὴ στομαζιάσετε.

Μὰ δὲ στομαζιάζαμε ποτέ. Γιατὶ ὁ θεῖος φρόντιζε νὰ παίρνομε λίγο ἀπ' ὅλα. Ἐπειτα ὅλα του τὰ φαγητὰ ἦταν μαγειρομένα μὲ ἐκλεκτὰ ὑλικά.

— Φᾶτε ἄφοβα, μᾶς ἔλεγε. Τὸ βούτυρο εἶναι ἀνόθευτο, ἀπὸ τὰ Γιάννενα, καὶ μοῦ τὸ στέλνουν κατευθεῖαν ἀπὸ τὴ στάνη. Τὸ λάδι τῆς σαλάτας εἶναι ἀπὸ τὴν Κέρκυρα κι ἀπὸ τὰ καλύτερα. Πάρτε κι ἓνα δάχτυλο γλυκὸ κρασί τῆς Σαντορίνης, νὰ πιῆτε στὴν υἰειά μου. Δὲ σᾶς βλάπτει.

Καὶ μᾶς ἔβαξε ἀπ' ὅλα μόνος του. Ὡς καὶ τὸ λεμόνι ἀκόμη μᾶς ἔστυβε στὸ φαί μας.

— Ὁραῖα τὰ λεμόνια τοῦ Πόρου, ἔλεγε. Ὅλο ζουμί καὶ ἄρωμα.

Καὶ ψομί εἶχε πάντα μαῦρο, σιταρένιο. Σὰ γιατροῦς, ἔλεγε, πὼς εἶναι πιὸ καλὸ γιὰ τὴν υἰειά ἀπὸ τὸ ἄσπρο. Τοῦ ἔστελνε ταχτικά μιὰ κουμπάρα του ἀπὸ τὴ Θεσσαλία.

3. Τί δὲν τρώγαμε τέλος πάντων στοῦ θεῖου Κωστῆ! Καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφταναν ὅλα αὐτὰ τὰ καλά, ποὺ μᾶς ἔδινε, μᾶς ἔλεγε:

— Νᾶχαμε καὶ βιδελάκι τῆς Τήνου! Εἶναι νοστιμώτατο. Νᾶχαμε καὶ πετάλια παστὰ ἀπὸ τὴ λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγοῦ! Νᾶχαμε καὶ λίγο χέλι ἀπὸ τὴ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων! Βαρὺ εἶναι, δὲ σᾶς λέω, ἀλλὰ εἶναι νοστιμώτατο στὴ σούβλα ψημένο, μὲ φύλλα δάφνης ἀνάμεσα. Νᾶχαμε καὶ κανένα πελόνη τοῦ Ἄργους....

“Όλο «νάχαμε» και «νάχαμε», ἔλεγε ὁ φαγάς ὁ θεῖος.

Κι ὅταν ἀποτρούγαμε, ἐκεῖνος ἀναβε τὸ τσιγαράκι ἀπὸ μρωδᾶτο καπνὸ τῆς Ξάνθης καὶ τῆς Καβάλλας—καπνὸ τοῦ Ἄγριου καπνίζε τις ἄλλες ὄρες—καὶ μᾶς ἔλεγε ἱστορίες ἀπὸ τὰ ταξίδια του.

— Μὰ ποῦ εἶναι ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη, ποῦ μᾶς λές, θεῖε, καὶ ποῦ κάνουν τόσα ὥραϊα πράματα; τὸν ρωτούσαμε.

— Φέροντε τὸ χάρτη, μᾶς ἔλεγε, νὰ τὰ βροῦμε.

Φέροναμε τὸ χάρτη τῆς Ἑλλάδας καὶ βρῖσκαμε ὅλα τὰ μέρη. Καὶ κάθε φορά, ποῦ μᾶς ἔκανε τραπέζι, βρῖσκαμε ἄλλα.

Ὁ καυμένος ὁ θεῖος ὁ Κωστής! Τώρα δὲν τρώει πιά. Πέθανε. Μὰ ἐμεῖς δὲν τὸν ξεχνοῦμε ποτέ. Δὲν χαλοτρούγαμε μόνο στὸ σπίτι του. Τρώγοντας μάθαμε καὶ τὴ Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδας.

Ο ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΣ ΝΑΥΑΓΟΣ

—“Ήμουν τότε δεκαοχτώ χρονῶν παλληγάρι κι ἐδούλευα στὸ καράβι τοῦ θείου μου, τοῦ Καπετὰν Κώστα.

Ἔτσι ἄρχισε τὴν ἱστορία του ὁ παππούς καθισμένος ἐπάνω στὸ βράχο τῆς ἀκρογιαλιᾶς μὲ τὰ δυὸ ἐγγονάκια του δεξιά κι ἀριστερά του. Κοίταξε κατόπιν τὴ θάλασσα καὶ τὰ κύματα, πὺν ἔφθαναν ὡς τὸ βράχο. Ὑστερα χαϊδεύοντας τὰ μαλλιά τῶν δυὸ παιδιῶν, ἐξακολούθησε τὴν ἱστορία του:

— Εἴχαμε τότε ἀρκετὲς ἡμέρες μὲ τὸ καράβι μας ἀραγμένο ἐδῶ στὸ λιμανάκι. Πρὶν ἀπὸ δυὸ χρόνια ἢ μῆτερα μου εἶχε μείνει χήρα. Τὸν πατέρα μου τὸν εἶχαν καταπιεῖ τ' ἀχόρταγα κύματα μὲ τὸ καράβι του καὶ μὲ ὅλους μαζί τοὺς ναῦτες.

Λίγους μῆνες ἀργότερα μάθαμε, πὺς ναυάγησε καὶ τὸ καράβι τοῦ Καπετὰν Βαγγέλη, ὅπου δούλευε ὁ μικρότερος

ἀδελφός μου, ὁ Πέτρος, ὡς δεκαῆξι χρόνων ἀμιούστακο παλληγάρι. Μάθαμε πὼς εἶχαν ὅλοι γλιτώσει, μὰ ποῦ βροίζονταν, κανεὶς δὲν ἤξερε νὰ μᾶς εἰπῆ.

2. Ἄξαφνα μιὰ ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες βλέπομε ἓνα ξένο καράβι νὰ χτυπᾷ ἐπάνω στὴν ξέρα, ἐκεῖ ἀντίκρου, καὶ νὰ γέρονη στὸ ἓνα του πλευρό.

Στὴ στιγμὴ ὅλα τὰ παλληγάρια πηδοῦμε μέσα στὶς βάρκες καὶ τραβώντας τὰ κοντιὰ μὲ τὰ μπρούτζινα χέρια μας φθάνομε στὸ καράβι καὶ φέρομε ἔξω τὸν καραβοζύρη καὶ τοὺς ναῦτες του. Ἦταν ὅλοι τους τσακισμένοι ἀπὸ τὴν πολλή τους ἐξάντληση.

Μετρώντας τοὺς ναῦτες του ὁ καπετάνιος ἀναστέναξε καὶ εἶπε :

— Ἄλίμονό μου, μοῦ λείπει τὸ καλύτερό μου ναυτόπουλο. Μά, πὼς ἔγινε κι ἔμεινε αὐτὸ μέσα στὸ καράβι;

Μόλις ἄκουσα αὐτὰ τὰ λόγια, τρέχω νὰ πηδήσω στὴ βάρκα μου.

—Αυτήσου με, φωνάζει ἡ χαροκαμένη ἡ μητέρα μου. Τὸν πατέρα σου μοῦ τὸν ἐπῆρε ἡ θάλασσα. Ποιὸς ξέρει τί μοῦ ἔχαμε καὶ τὸν Πέτρο μου; Ἄνδρέα, παιδάκι μου, θέλεις νὰ μ' ἀφήσης παντέρημη;

Καὶ μὲ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά της, ὅσο μποροῦσε πιὸ σφιχτά.

Βουνὰ ἦταν τώρα τὰ κύματα. Κανένας δὲν τολμοῦσε νὰ ξαναμπῆ σὲ βάρκα. Ἄπὸ λόγου μου, δὲν ξέρω γιατί, ἀλλὰ ἔνιωθα μεγάλο κουράγιο, πὼς καὶ μοναχός μου θὰ μποροῦσα νὰ ξαναφθάσω ὡς τὸ ναυαγημένο τὸ καράβι. Ὑστερα μὲ ἔκανε ἀνάστατο ἡ ἰδέα ὅτι, τὴν ὥρα πὺν ἐμεῖς στέκαμε μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, πλάϊ μας ἕνας ἄλλος ἄνθρωπος κινδύνευε.

Μὲ μιὰς λοιπὸν ξεφεύγω ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά τῆς μάνας μου, πηδῶ στὴ βάρκα μου καὶ τραβῶ τὰ κουπιὰ μὲ ὅλη μου τὴ δύναμη.

Τὰ κύματα πηδοῦν ὀλόρθα μπροστά μου, γίνονται ψηλά σὰ βουνὰ κι ἔρχονται κατὰ πάνω μου, σὰ νὰ ἠθελαν νὰ μοῦ φράξουν τὸ δρόμο. Τίποτε ὅμως ἐγώ, τὴ δουλειά μου.

Τὸ εἶχα πιά πάρεϊ ἀπόφαση νὰ φθάσω ὅπως κι ὅπως στὸ καράβι καὶ νὰ σώσω τὸ παλληκάρι πού κινδύνευε.

Καὶ ἀλήθεια δὲν ἐπάλεψα στὰ χαμένα. Μέσα στὸ καράβι ἦταν καὶ περιέμενε ἕνας ἄνθρωπος. Τί τράβηξα ἐγώ, μὰ καὶ τί τράβηξε κι ἐκεῖνος, ὅσο νὰ μπῆ στὴ βάρκα, μὴν τὰ ρωτᾶτε.

Λὲ μοῦ λέτε ὅμως πῶς μοῦ φάνηκε, ὅταν εἶδα ποιὸν εἶχα σώσει; Ἀκόμη μοῦ φαίνεται ἀπίστευτο. Κι ὅμως, εἶχα σώσει τὸν Πέτρο, τὸν ἀδερφό μου!

Γυρίζοντας πρὸς τὴ στεριά, ἄρχισα ἀπὸ μακριὰ νὰ φωνάζω στὴ μητέρα μου, πού κατοικοῦσε στὴν ἀκρογιαλιά:

— Μάνα! Σοῦ φέρνω τὸν Πέτρο μας!

Ὅταν ζύγωσα περισσότερο, ἢ καυμένη ἢ μάνα μου τὸ ἄκουσε κι ἔπεσε γάμω λιγοθυμισμένη. Τὴ συνεφέραμε γρήγορα κι ἔπεσε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Πέτρου μας. Ὁρα ζλαίγαμε ὅλοι μας ἀπὸ τὴ μεγάλη καὶ τὴν ἀνέλπιστη χαρὰ.

Πᾶνε ἀπὸ τότε χρόνια, πολλὰ χρόνια. Κάθε φορὰ ὅμως πού ξαναέρχομαι ἔως ἐδῶ στὸ βράχο καὶ βλέπω ἀντίκρου τὴν ξέρα ἐκεῖνη, ξαναθυμοῦμαι ζωηρὰ ἐκεῖνο τὸ ναυάγιο κι ἐκεῖνη μου τὴν πῶς νὰ τὴν πῶ, τὴν ἀσυλλόγιστη τόλμη νὰ τὰ βάλω μονάχος μου μὲ τὰ κύματα. Καὶ τί δὲν κατορθώνει, παιδιά μου, ὁ ἄνθρωπος! Φθάνει μόνο νὰ τὸ πιστεῦν καὶ νὰ τὸ πάρη ἀπόφαση».

Ἔτσι τέλειωσε τὴν ἱστορία του ὁ παπποῦς καὶ ξαναγάζει τα μαλλιά τῶν δυὸ παιδιῶν. Κι ἐκεῖνα, ἀφοῦ κοιτάζανε πάλι τὴ θάλασσα καὶ τὴν ξέρα ἐκεῖνη, ὕστερα ξανακοιτάζανε μὲ πολὺ θαυμασμὸ τὸν παπού τους. Τὸν κοιτάζανε μὲ τὸ θαυμασμὸ ἐκεῖνο πού ταιριάζει γιὰ τὸν ἄνθρωπο πού εἶχε τὴ δύναμη νὰ πιστέψῃ καὶ νὰ ἐκτελέσῃ μιὰ τέτοια ἀπόφαση.

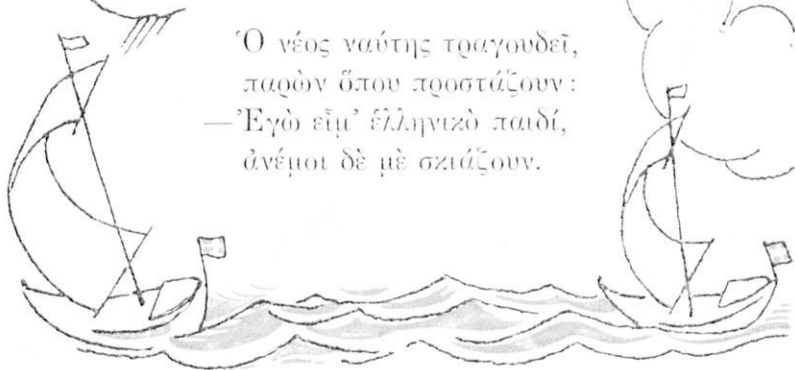
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙ

Τὰ νέφη ἀστράφτουν στὸ βουνό,
βροντοῦν καὶ μπουμπουνίζουν,
ἐσκέπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κῆμα φοβερίζουν.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ τὸ πανί του σιάζει:
— Ἐγὼ εἶμ' ἑλληνικὸ παιδί,
τὸ νέφος δὲ μὲ σιαάζει.

Ἀγέρας πέφτει στὰ πανιά,
τὰ σιάζει καὶ τ' ἀρπάζει:
καὶ σβιντινίζει τὰ σχοινιά
καὶ τὸ κατάρτι πλάζει.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ,
παρῶν ὅπου προστάζουν:
— Ἐγὼ εἶμ' ἑλληνικὸ παιδί,
ἀνέμοι δὲ μὲ σιαάζουν.

Ἡ θάλασσα λυσομανᾶ
καὶ κυματεῖ κι ἀφορίζει,
τὸ πλοῖο του καταπονᾶ,
τὸ σπᾶ καὶ τὸ σκορπίζει.

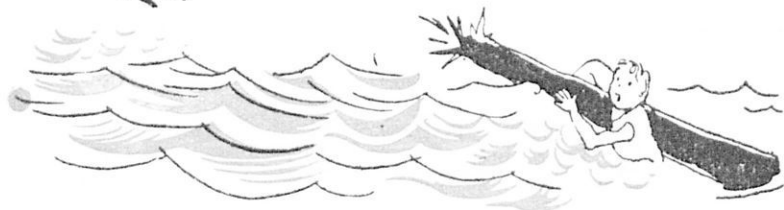
Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ μιὰ σανίδ' ἀρπάζει:
— Ἐγὼ εἶμι' ἑλληνικὸ παιδί,
φουρτούνα δὲ μὲ σκιαάζει.

Τὸ ἕνα κῆμα τὸν χτυπᾶ
καὶ τ' ἄλλο τόνε γάφτει
κι ἡ μαύρη θάλασσα ζητᾶ
νὰ καταπιῇ τὸ ναύτη.

Μ' αὐτὸς ἀκόμη τραγουδεῖ
καὶ κολυμπᾶ καὶ πάει:
— Ἐγὼ εἶμι' ἑλληνικὸ παιδί,
κι ὁ πλάστης μὲ φυλάει.

Γ. Βαζιργός

Ε΄ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΝΗ ΖΩΗ

ΓΕΡΟΒΟΣΚΟΣ

Πόσα χρόνια πέρασα
κι άσπρισα και γέρασα
πάνω στα ψηλώματα
βόσζοντας τὰ πρόβατα !

Τί κορφές έπάτησα
και νυχτοπερπάτησα,
και σέ δέντρα γέριζα
είδα κι είδα άγεριά !

Σέ ψηλές άνηφοριές
σάν κατοίκι έχύθηγα,
κι έπεσα σέ ρεματιές
και λαγοκοιμήθηγα.

Πάνω στην καρδιά μου,
φορεσιά και στρώμα μου,
είδα όνειράτα γυροτός,
ξυπνητός και κοιμιστός.

Σ' αετοράχη σκόλωσα,
μέ το λύκο ἐμάλλωσα
κι άναψα τρανές φωτιές
σέ τετράψηλες κορφές.

Είδα τ' άστρο στο βουνό,
πού το λέν Αύγερινό,
και στην καθαρή βραδιά
χόρτασα την ξαστεριά.

Μύριμηγκα δέ ζήμωσα
κι άνθρωπο δέ θύμωσα.
Πήρα τ' ά μικρά τ' άρνιά
σάν παιδιά στην άγκαλιά.

Μιά ζωή έπέρασα
κι εΐπε ό Θεός και γέρασα
και το χιόνι το πολύ
μούπεσε στην κεφαλή.

Χαΐντε, προβατάκια μου!
Περπατάτε, άρνάκια μου,
πάμετε σιγά σιγά
και μ' άς πήρεν ή βραδιά.

Ζ. Πασιαντιόν

ΣΤΟΥΣ ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ήβαν, πέρασαν πιά τὰ ὀπωριὰ. Ἀπὸ πολλὴν καιρὸ τέλειωσε καὶ ὁ τρύγος, καὶ τὰ νέα κρασιὰ βράζουν μέσα στὰ βαρέλια. Οἱ κληματόβεργες στ' ἀμπέλια ἀπομένουν γιμνές. Καὶ γύρω ἀπὸ τ' ἀμπέλια οἱ συκιὲς ἀπλώνουν τὰ σταχτερὰ κλαδιά τους.

Τὰ σχολεῖα ἀνοιξαν καὶ τὰ παιδιά μὲ γέλια καὶ χορὲς παίζουν στὸ προαύλιο. Τὰ πρωτοβρόγια καθάρισαν τὴ γῆ ἀπὸ τὰ ξερόχορτα τοῦ καλοκαιριοῦ. Τὰ ξεροπόταμα παράσυραν τὰ ξερὰ κλαδιά, πότισαν τοὺς διψασμένους ἀγρούς, κι ἀκολούθησε τὸ «Μικρὸ Καλοκαιράκι», ὅπως τὸ λέμε. Πάλι λάμπει ὁ ἥλιος μὲ τὶς ξεστὲς του ἀκτίνες, τὰ χορταράκια ὀλοπράσινα στολίζουν τὶς ἄκρες τῶν ἀγρῶν, καὶ τὰ χρυσάνθεμα, «τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τ' ἀνθη», στολίζουν τὸ μῆνα Ὀκτώβριο, τὸν Ἀἰδημητρότη, ὅπως τὸν λέει ὁ λαός.

Μόλις χοράζει στὴν ἀνατολὴ τὸ φῶς τῆς αὐγῆς, καὶ ὁ παπὰ-Κωνσταντὴς ἐσήμανε τὴν καμπάνα στοὺς Τρεῖς Ἱερόαρχες. Κι ὁ παπὰ-Οἰκονόμος τῆς Παναγίας τὸν ἀκολούθησε ἀμέσως, σὰ νὰ τὸν περίμενε ἀπὸ ὧρα κορμασμένος ἀπὸ τὴν καμπάνα.

Τὴν ὥρα ποὺ ἡ Παύλια ἢ ἀργυροκέντητη βρῖσκεται στὸ μεσουράνημα, οἱ νησιωτοπούλες παίρνουν στοὺς ὄμους τὰ κοφίνια μὲ τ' ἀδειανὰ σακκιὰ μέσα, περνοῦν καὶ τὰ καλάθια στὰ χέρια τους καὶ βγαίνουν πολλές μαζί στοὺς ἐλαιῶνες.

Ἐκεῖ στοὺς ἐλαιῶνες συγκεντρώνεται τώρα τὸν Ἀἰδημητρότη ὅλο τὸ χωριό. Ἐκεῖ τραγοῦδια καὶ χορὲς, ἐκεῖ ἐργασία καὶ

γέλιο. Ἐκεῖ κι ὁ γέρο-Δῆμος, ὁ πρωτονοικοκύρης τοῦ χωριοῦ μὲ τὰ περιβόλια τ' ἀλογόριαστα καὶ τοὺς πολλοὺς παραγνιοὺς καὶ τὰ πολλὰ μουλάρια.

Χωμένος στοὺς ἐλαιῶνες του μὲ τὴν ἐργατιά του μαζεύει ὁ γέρο-Δῆμος τὶς ἐλιές ποὺ ἔπесαν καταγῆς. Βιάζεται νὰ στείλῃ στὴ Θεσσαλονίκη τὸ πρῶτο λάδι, μὲ τὸ καΐκι τοῦ καπετάν-Νικόλα τοῦ Παυλάκη.

Καὶ γελοῦν τὰ μάτια τοῦ γέρο-Δῆμου, καὶ γελοῦν τὰ χεῖλη του, γελοῦν καὶ τὰ σταχτιά μουστάκια του, τὰ μικρὰ κι ἀγκαθωτά. Τὴν ἴδια ὥρα καὶ ἡ πρωτονοικοκυρά, ἡ κυρὰ-Δήμαινα, ἐτοιμάζει στὸ καλυβόσπιτο τὸ πρωινὸ φαγητὸ γιὰ τὴν ἐργατιά. Μαγερεύει τὰ καβούρια, ποὺ τὴ νύχτα τὰ ἐσύναξε μὲ πυροφάνι ὁ γέρο-Δῆμος στὸ ρέμα μὲ τοὺς δυὸ παραγνιοὺς του.

— Ἄ, κορίτσια μου, γρήγορα καὶ μᾶς πῆρε ἡ νύχτα!

Παρακινεῖ ὁ γέρο-Δῆμος τὶς ἐργάτριες στὸ μᾶζεμα μὲ φωνὴ ζωηρή, ποὺ ἀντηχεῖ σ' ὅλο τὸ βουνὸ καὶ σ' ὅλο τὸ βαθύρεμα.

— Ἄ, κορίτσια, κι ἔγινε τὸ πιλάρι μας, κι ἔγιναν καὶ τὰ καβούρια!

Χαρούμενες αὐτὲς καὶ πρόθυμες, σὰ νὰ ἦταν θυγατέρες του, μαζεύουν μιὰ-μιὰ ἐλιὰ καὶ γεμίζουν τὶς ποδιές τους. Μ' αὐτὲς γεμίζουν τὰ καλάθια κι ἀπὸ τὰ καλάθια τὶς ἀδειάζουν στὰ σακκιά. Καὶ ὁ γέρο-Δῆμος φορτώνει τὰ σακκιά στὰ ζῶα του, κι οἱ παραγνιοὶ του τὰ ὀδηγοῦν καὶ τὰ ξεφορτώνουν στὸ λιτοβεῖό του, ποὺ ἔχει κᾶτω στὴ γῶρα.

Κι αὐτὸς μ' ἓνα καλάθι μαζεύει τὶς ἐλιές, ποὺ σκόρπιζαν μακριὰ τ' ἀνεμοβρόχια.

— Νά, κι ἄλλη μαυρομάτα, κορίτσια, φωνάζει κάθε φορὰ ποὺ βροῖσκει καὶ μαζεύει καμιὰ ἐλιά.

Καὶ τὰ κορίτσια γελοῦν ἀπὸ τῆ χαρὰ τους, ἀπὸ τῆ χαρὰ τοῦ ἀφέντη τους, πὸν ὄλο καὶ ξαναλέει:

—Οἱ καϋμένες οἱ μαυρομάτες! Ποῦ θέλετε νὰ μοῦ πᾶτε!...
Σᾶς ἀφήνω ἐγὼ νὰ μοῦ φύγετε;

Καὶ ὄλο τὸ χωριό, θαρρεῖς, γελᾷ καὶ χαίρεται μὲ τὶς χαρὲς καὶ τὰ γέλια τῆς ἐργατιᾶς.

Τὸ βράδν ἓνα σορὸ μουλάρια κατεβαίνουν τὸν κατηφορικὸ ἐλαιῶνα. Εἶναι τοῦ γέρο-Δήμου, πὸν κουβαλοῦν φορτώματα ἀπὸ ἐλιές στὸ χωριό. Καὶ βιάζονται τὰ ζῶα ἀγκομαχώντας στὸν κατήφορο — ἐδῶ νὰ πέσουν, ἐκεῖ νὰ σταθοῦν σὰ μεθυσμένα. Καταϊδρομένα φουσομανοῦν, ζοντοστέζονται. Καὶ ἰηγοῦν τὰ κουνούνια καὶ πλαταγοῦν τὰ μαστίγια τῶν ἀγωγιατῶν, πὸν βιάζονται νὰ φθάσουν στὸ χωριό, νὰ κουβαλήσουν τὶς ἐλιές, μὴν μπῆ ὁ Σποριάς μὲ τ' ἀνεμοβροχία.

Η ΕΛΙΑ

Εἶμαι τοῦ ἡλίου θυγατέρα,
ἢ πῶ ἀπ' ὄλες χαϊδευτή,
χορῶνα ἢ ἀγάπη τοῦ πατέρα
σ' αὐτὸν τὸν κόσμον μὲ κρατεῖ.

Ὅσο νὰ γείρω νεκρομένη,
αὐτὸν τὸ μάτι μου ζητεῖ.
Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη!

Ὅπου κι ἂν λάζω κατοικία,
δὲν μοῦ ἀπολείπουν οἱ καρποί.
Ὡς τὰ βαθιά μου γερατεῖα
δὲ βοίσζω στὴ δουλειὰ ντροπῆ.
Μ' ἔχει ὁ Θεὸς εὐλογημένη
κι εἶμαι γεμάτη προσκοπῆ.
Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη!

Φοῖζη, ἐρημιά, νερό, σκοτάδι,
τὴ γῆ τὴ θάψαν μιὰ φορὰ.
Ἐμὲ ζωῆς φέρνει σημάδι
στὸ Νῶε ἢ περιστερά.
Ὅλης τῆς γῆς εἶχα γραμμένη
τὴν ὁμορφάδα καὶ καρὰ.
Εἶμαι ἢ ἐλιά ἢ τιμημένη!

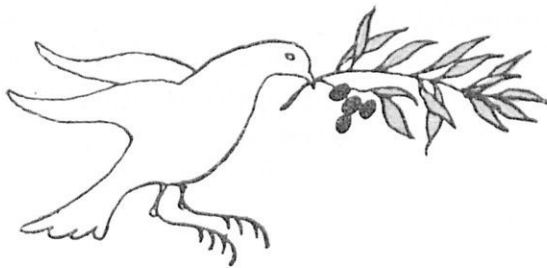

Ἐδῶ στὸν ἴσκιό μου ἀποζάτο
 ἦρθ' ὁ Χριστὸς ν' ἀναπανθῆ,
 καὶ ἀκούσθηκε ἡ γλυκεῖα λαλιά Του,
 λίγο προτοῦ νὰ σταυρωθῆ.
 Τὸ δάκρυ Του, δροσιὰ ἀγιασμένη,
 ἔχει στὴ ρίζα μου χυθῆ.
 Εἶμαι ἡ ἐλιά ἡ τιμημένη!

Καὶ φῶς προάτατο χαρίζω
 ἐγὼ στὴν ἄγρια τὴ νυχτιά.
 Τὸν πλοῦτο πιά δὲν τὸν φωτίζω,
 σὺ μ' εὐλογεῖς φτωχολογιά.
 Κι ἂν ἀπ' τὸν ἄνθρωπο διωγμένη,
 μὰ φέγγω ἐμπρὸς στὴν Παναγιά.
 Εἶμαι ἡ ἐλιά ἡ τιμημένη.

Κ. Παλαμάς

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

— Για πές μας, μπάριπα Καληώρα, πόσες φορές έναυάγησες;

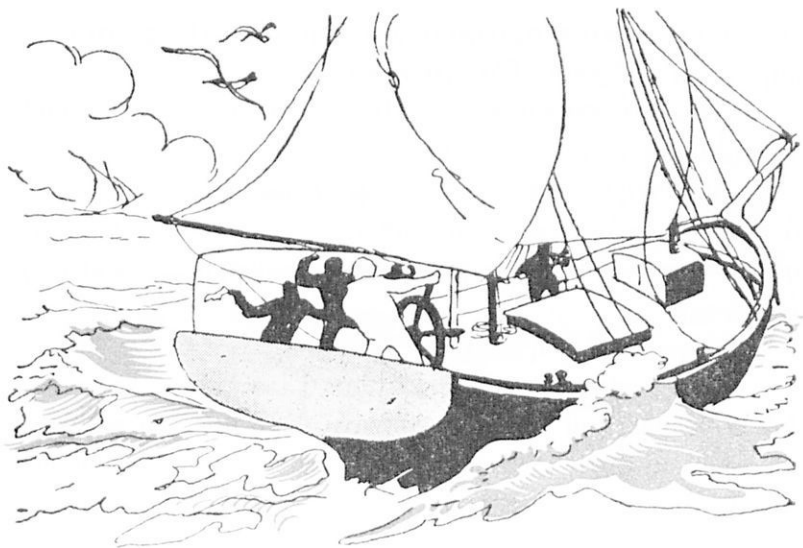
‘Ο μπάριπα Καληώρας ράβει τὸ πανὶ στὴν πλώρη κι οἱ ναῦτες γύρω του τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς πῆ καμιὰ ἱστορία.

‘Ο μπάριπα Καληώρας μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη τοὺς λέει:

— Νὰ ξέρετε καλά, πὸς ἡ θάλασσα ἔχει τὴ δικαιοσύνη της, τιμωρεῖ τοὺς κακοὺς. Μὴν τὸ γελάτε! Μπορεῖ νὰ ἀργῆ, μὰ δὲν τὸ ξεχνᾷ ποτέ της. Ἔκαμες τὸ κακό, δείχτηρες ἄσπλαχνος; Θὰ φανῆ κι ἐκεῖνη σ’ ἐσένα κακὴ, ἄσπλαχνη. Ἐδῶ δὲν ἔχει λόγια. Ἔκαμες-ἔλαβες. Ἐγὼ τὸ ξέρω, γιατί τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου. Μονοβδόμαδα ἔκαμε-ἔλαβε! Μὰ ἀκοῦστε το κι ἐσεῖς:

Μιὰ φορὰ κινδυνέψαμε νὰ πνιγοῦμε στὴ Μαύρη Θάλασσα. ‘Ο χειρότερος καιρὸς μᾶς ἄρπαξε στὰ φτερά του. Ἀπελπιστήκαμε. Ἐκεῖ ποὺ νομίζαμε πὸς ἄδικα παλεύαμε νὰ σωθοῦμε, βλέπομε μακριὰ ἓνα μικρὸ χαμηλὸ πανάκι, ποὺ ἀρμένιζε στὸ μαῖστρο. Δὲν ἦταν μεγαλύτερο ἀπὸ φούσκα, κι ὅμως φάνηκε θεόρατο. Μὲ μιᾶς ζωντανέψαμε ὅλοι. Δένομε ἀμέσως τὴ σημαία κόμπο στὸ κατάρτι ψηλὰ κι ἀρχίζομε νὰ φωνάζομε, νὰ φουσοῦμε τὸν κόχυλα καὶ νὰ κινοῦμε τὶς σκούφιες μας. Τὸ μπάροκο (*) μακριὰ μόλις φαινόταν, σὰ χελιδονάκι ποὺ σιγοτετᾷ.

(*) *Μπάροκο*: Ἰστιοφόρο μὲ τρία κατάρτια.

Σε λιγάκι φάνηκε όλόκληρο. Ἐρχόταν σὰ βόλι ἐπάνω μας. Σὲ λίγο πλησίασε· διάβασα μάλιστα καὶ τ' ὄνομά του στὶς κουλοῦρες· τὸ ἔλεγαν «Σωτήρα».

— Πανί, παιδιά! Ἔνα πανί!

— Ἄ! ἄ! ἄ! ἐβάλαμε ὅλοι χαρούμενες φωνές.

Ἄπὸ ἐκείνους ὅμως, ποὺ ἦταν στὸ μπάροχο, οὔτε κινήθηκε οὔτε φώναξε κανένας. Εἶδα καλὰ τὸν τιμονιέρη στὸ τιμόνι, τὸν καπετάνιο ὀρθὸ στὴν πρύμνη, τὸν ναύκληρο καὶ πέντ' ἔξη ναῦτες. Ὅλοι ἔστεκαν καὶ μᾶς κοίταζαν, μὰ οὔτε σκοινιά ἐτοίμαζαν, οὔτε τίποτε. Μόνο ὁ σκύλος τους, ἕνας σκύλος μαλλιάρός, κατάμαυρος, μὲ κεφάλι ὀλοστρόγγυλο, σὰν μπόμπα παλιοῦ κανονιοῦ, μᾶς ἔστελνε τὸ ἀγριό του ἀλύχτημα.

Ὅσοπο τὸ μπάροχο ἦρθε μὴ βόλτα κι ἔπεσε δίπλα μας, δεκαπέντε ὀργυιές μακριά. Βλέπω ὅμως ἔξαφνα τὸν καπετά-

νιο νὰ γυρῶζι στὸν τιμονιέρι. Μιὰ τιμονιὰ ἐκεῖνος, καὶ τὸ κα-
ροῦβι ἀλλάζει δρόμο. Τότε βάζομε ὅλοι τὶς φωνές:

— Ἀδέσφια, πνιγόμεστε!... Ποῦ μᾶς ἀφήνετε; Σωτηρία!...
Ἀδέσφια, πνιγόμεστε!... Βοήθεια!

Ἀκούστηκε κάποια φωνὴ καὶ σωπάσαμε, βουλώνοντας
ὁ ἕνας τὸ στόμα τοῦ ἄλλου μὲ τὴν παλάμη του. Καὶ μέσα
στὴν ταραχὴ τῶν κυμάτων καὶ τὸ ἀνεμοφύσημα, ἀκούστηκε
μιὰ φωνή:

— Στὴν ἄλλη ζωὴ!... Στὴν ἄλλη ζωὴ!...

Δὲν τὸ πίστευαν τ' αὐτιά μου! Εἶπα πὼς ὁ καπετάνιος
ἤθελε νὰ παίξει μὲ τὴν ἀξιοθρήνητη θέση μας, νὰ γελάσῃ μὲ
τὸ φόβο, κι ἄρχισα νὰ πεισιμῶνω περισσότερο γιὰ τ' ἄνοστα
ἀστεῖα, παρὰ γιὰ τὴ σκληρὴ του πράξι. Ὁ «Σωτήρας» ὅμως
πάντα ἐμάκρυνε. Βάνομε πάλι τὶς ἄγιες φωνές:

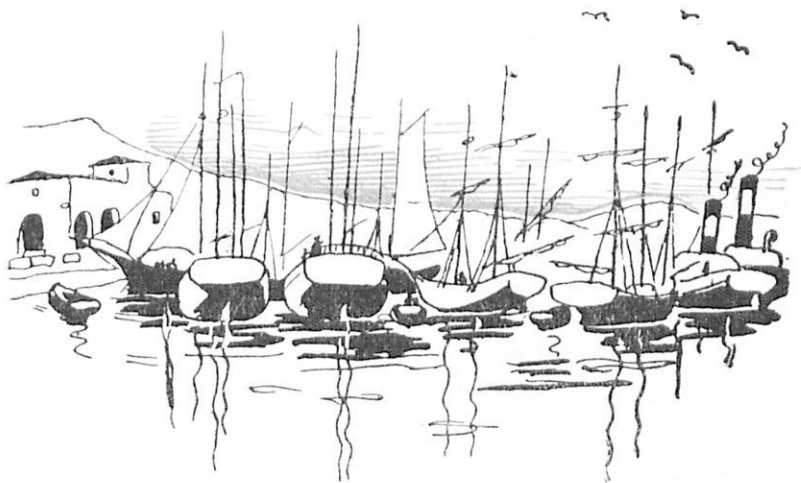
— Ἀδέσφια, πνιγόμεστε! Ποῦ μᾶς ἀφήνετε; Σωτηρία!...
Πνιγόμεστε... βοήθεια!

Βουλώσαμε πάλι τὸ στόμα· κρατήσαμε τὸν ἀνασασμό.
Κι ἡ φωνὴ ἀπὸ τὸ μάρκο, συντροφιασμένη μὲ τὸ βογγητὸ τῶν
κυμάτων καὶ τὸ ἀνεμοβόγγισμα, ἀκούστηκε πάλι πιὸ δυνατὴ:

— Στὴν ἄλλη ζωὴ!... Στὴν ἄλλη ζωὴ!...

Ἔμεινε ὅπου βρέθηκε καθένας μας γιὰ πολλὴ ὥρα. Ὅμως
ἀπὸ τὶς πολλὲς φωνές τοῦ καπετάνιου, ποῦ δὲν ἔχασε τὸ θάρο-
ρος του, πιάσαμε πάλι τὶς τρόμπες.

Τρομπάσαμε καμιὰν ὥρα, κι ἔπειτα ἕνας ἕνας τὶς ἀφή-
σαμε τὶς τρόμπες. Πλάκωσε ὡστόσο ἡ νύχτα. Καὶ τί νύχτα,
πίσσα! Κόλαση σωστή! Οὔτε ἄστρα στὸν οὐρανό, οὔτε φα-
νάρι στὴ θάλασσα, κανένα! Ἐπῆρε χιονιάς καὶ τὸ χιόνι ἄρ-
χισε νὰ μᾶς σκεπάζῃ. Νέκρα ἔπεσε στὸ καροῦβι, καὶ νόμιζες πὼς
ἦταν παντέρημο στὰ κύματα. Μόνο στὴν πλώρη οὐρλιαζε τὸ
σκυλί, κι ἡ ἀντλία στὴν πρῶμνη ἔβγαζε ἀργὰ καὶ ρυθμικὰ τὸ

θηρητικό της σκούξιμο, κάτω από τοῦ καπετάνιου τὰ χέρια.

Ἐμεῖς τρομπάραμε πάλι καμιά ὥρα κι ἔπειτα ἕνας ἕνας ἀφήσαμε τὶς τρομπες καὶ ξαπλωθήκαμε στὸ κατὰστρομα.

— Ναῦτες, ποῦ τοὺς διάλεξα! μουρμούριζε ὁ καπετάνιος, ἕνας κι ἕνας! Νὰ χαθοῦν, δὲ βροῖσονται σ' ὅλη τὴ γῆ!...

— Μά, τί θέλεις νὰ κάμωμε! τοῦ λέει ἕνας ναύτης.

— Τί νὰ κάμετε; νὰ παλέψετε!... Σ' ἄρπαξε ἀπὸ τὰ πόδια ὁ Χάρος; Πιάσε τον ἀπὸ τὸ λαιμό... Θὰ σὲ πάρη;... Νὰ σὲ πάρη παλληκαρίσια. Ὅχι νὰ σταυρώσης τὰ χέρια καὶ νὰ παραδοθῆς!

— Μὰ δὲ βλέπεις, καπετάνιε, ποῦ γάσκει τὸ κῆμα νὰ μᾶς καταλιῆ;

— Ὅσπου νὰ μὲ καταλιῆ ἐκεῖνο, τὸ ρουφῶ ἐγώ!...

Ὁ καπετάνιος ἤθελε νὰ μᾶς κεντήση τὸ φιλότιμο, ἀλλὰ ποιός μπορούσε νὰ κινήθῃ; Τὸ χιόνι πλάκωσε μιὰ πῆχη στὸ κατὰστρομα. Στὰ σκοινιά, στὰ κατάρτια, στὰ σίδερα, στὰ

κουρέλια τῶν πανιῶν ἀπλώνόταν κι ἀσπρογάλαξε. Εἴχαμε ἀπελπισθῆ καὶ περιμέναμε τὸ τέλος μας.

Τότε ξαφνικά ἀκούσαμε μιὰ φωνή:

— Αἶ! Ἀπὸ τὸ μπάρο!... αἶ!

Δὲν ἤθελα νὰ πιστέψω τὰ ἴδια μου τ' αὐτιά. Νὰ μὴν ἦταν ἀπὸ τὸ «Σωτήρα»; Δόξα νὰ ἔχη ὁ Θεός!...

Δὲν ἦταν ὅμως ἀπὸ τὸ καταραμένο ἐκεῖνο μπάρο. Ἦταν ἀπὸ μιὰ γολέτα (*), πὺν ἔπεσε ζοντὰ καὶ μᾶς ἔσωσε. Ἦταν Γαλαξιδιώτικη, τοῦ καπετὰν Καρέλη.

Μόλις πατήσαμε στὴ γολέτα ἐπάνω, μᾶς ἐγδυσαν οἱ ναῦτες ἀπὸ τὰ ροῦχα, πὺν εἶχαν κολλήσει ἐπάνω μας, μᾶς πότισαν τσάι μὲ ροῦμι καὶ μᾶς ξάπλωσαν σὲ ζεστὰ κρεβατοστρώσια.

Κατεβίχαμε τὸ Βόσπορο κι ἀπὸ τὴν Πόλη βγήχαμε στὴν Ἄσπρη Θάλασσα (*), κι ἀράξαμε στὴ Δῆλο. Ἑβδομήντα κοιμάτια καράβια, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἦταν ἐκεῖ, κι ἀκόμη πέντ' ἔξι βαπόρια. Ἀπὸ τὰ κατάρτια καὶ τὰ σκοινιὰ νόμισα, πὺς ἔμπαινα σὲ πυκνοντυμένο δάσος, χερμῶνα καιρό.

Δὲν καλοαράξαμε ἀκόμη καὶ βλέπω τὸν καπετάνιο μας κατακόκκινο, ξεσκούφωτο, ἀναμαλλιασμένο, νὰ τρέχει στὴν πλώρη καὶ χτυπώντας τὸ στήθος του νὰ βροῖζει καὶ νὰ καταριέται. Κοιτάζω καλά: τὸ καταραμένο καράβι, ὁ «Σωτήρας», ἔστεκε δίπλα μας! Εἶδα κι ἔπαθα νὰ ἠσυχάσω τὸν καπετάνιο.

— Ἡ κακία του ἔμεινε! εἶπε· νά, πὺν ὁ Θεὸς δὲ μᾶς ἄφησε νὰ χαθοῦμε!

Ἄρχισε νὰ νυχτόνη καὶ κακὰ σημάδια ἔδειχνε ὁ καιρός. Ὁ ἥλιος βασίλειψε μαραμένος πίσω ἀπὸ τὴ Σίφνο.

* *Γολέτα*: ἰστιοφόρο μὲ δύο κατάρτια.

* *Ἄσπρη Θάλασσα*: τὸ Αἰγαῖο πέλαγος.

Τὸ ἀκρωτήριο τῆς Τήνου, ὁ Τσικνιάς, ἐσκοτείνιασε. Ἄσυνήθιστη κίνηση ἄρχισε στὴ Δῆλο, καθὼς γίνεται σὲ μυριμεγροφωλιά στὰ πρωτοβρόγια. Οἱ ναῦτες τρέχουν ἄλλοι στὰ σκοινιά, ἄλλοι στὶς ἄγκυρες, ἄλλοι στὶς βάρκες, ἄλλοι στὰ κατάρτια! Χέρια, πόδια, νύχια, δόντια, ὅλα εἶναι σὲ κίνηση. Πλάκωνε, νόμιζες, ἐπίβουλος ἐχθρός, καὶ καθέννας ἐτοιμαζόταν νὰ τὸν ἀντιζούση, ὅπως μπορούσε καλύτερα.

Κι ἀλήθεια σὲ λίγο πλάκωσε ὁ ἐχθρός! Μαῦρος, θεοσκοτεινός πέταξε ἀπὸ τὸν Τσικνιά ὁ χιονιάς μὲ ἄγριες φωνές καὶ φτεροκοπήματα, κι ἔκαμε τὸ λιμάνι μαλλιὰ κουβάρια. Σίδερα βροντοῦσαν, ξύλα ἔτριζαν, φωνές ἀντηχοῦσαν κι ἀλυχτήματα. Ἀπὸ ἓνα Μυκονιάτικο καράβι, φορτωμένο ξυλεία, πετοῦσαν στὴ θάλασσα τὰ σανίδια σὰν πούπουλα, πὸν σκέλασαν τὴ θάλασσα ὡς πέρα στὸ νησί! Μιὰ μασούνα Σμυρναίικια, φορτωμένη κάρβουνο, ἄδειασε ὅλως διόλου. Ἀπὸ μιὰ σφουγγαροδικομηχανὴ δὲν ἔμεινε τίποτε. Τὰ βαπόρια σήκωσαν τὶς ἄγκυρές τους καὶ ἀγοισοσφυρίζοντας οἰχτήσαν ποιὸ νὰ πρωτοσφύρη. Ἐμεῖς ἤμαστε στὴν ἄκρη, κι εὐχόλα, ἀμολώντας τὴν ἄγκυρα, βγήκαμε πέρα, κάτω ἀπὸ τὶς Μικρὲς Δῆλες.

Ὅλη τὴ νύχτα βιάσταξε ὁ θοῆνος. Κι ὅταν ἔφεξε ἡ μέρα, εἶδα τὸ κακὸ πὸν ἔγινε. Ἄλλα καράβια ἦταν μισοσπασμένα, ἄλλα γυμνὰ ἀπὸ ξάρτια(*). Ἐνα ἐδῶ εἶχε τὴ μισὴ πρύμνη φαγωμένη ἄλλο ἐκεῖ ἦταν δίχως μπαστούνι(*) καὶ φλόκους(*). Ἐνα βαπόρι ἔγερνε καὶ κρατοῦσε κερκωμένο στὴν ἄγκυρά του ἓνα Σαμιώτικο τρεχαντήριο(*). Δὲν ξέρω πὼς πῆγα στὴν πρύμνη, καὶ βλέπω ἔξαφνα τὸν καπετάνιο μας γονατιστὸ

---

* **Ξάρτια** : τὰ δυνατὰ σκοινιά πὸν συνδέουν τὰ κατάρτια μὲ τὰ πλεῖρά τοῦ πλοίου. * **Φλόκος** : πανὶ τριγωνικὸ τῆς πλώρης. * **Μπαστούνι** : τὸ μαζρὸ ξύλο, πὸν προβάλλει ἔξω ἀπὸ τὴν πλώρη τοῦ καραβιοῦ. * **Τρεχαντήριο** : μικρὸ ἱστιοφόρο πλοῖο.

πίσω στο τιμόνι του καραβιού μας να κλαίη και να οδύρεται.

— Τί ἔχεις, καπετάνιε, τί ἔπαθες; τὸν ρωτῶ.

— Ἄχ, παιδί μου! λέει στενάζοντας ὁ καχομοίρης χάρθηκε, ὁ φτωχὸς ἄνθρωπος!

Γυρίζω κατὰ τὰ Κοζκινάδια καὶ τί βλέπω; Ὁ «Σωτήρας», μαδέρια, βροισκόταν πεταμένος ἐπάνω στὶς πέτρες, καὶ κοντὰ οἱ ναῦτες του, βρογμένοι ὡς τὸ κόκκαλο, τουρτουρίζαν γύρω στὴ φωτιά. Κι ἀκόμη, κοντὰ τους ὁ καπετάνιος τους, ἀναμαλλιασμένος καὶ ἀγριομάτης, κοίταζε τὰ νανάγια, σὰ νὰ κοίταζε τὰ λείψανα τῶν παιδιῶν του.

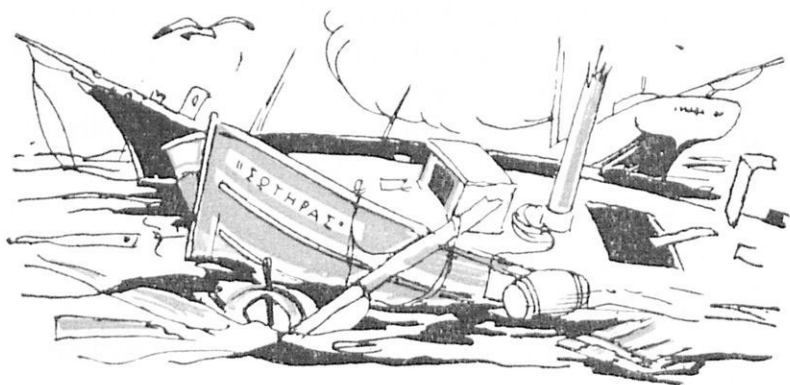
— Τὸν καχομοίρη, χάρθηκε φτωχὸς ἄνθρωπος! Δὲν ἤθελα νὰ τὸν ἰδῶ ἔτσι!... Ξαναεἶπε ὁ καπετάνιος μας.

— Ἀλήθεια! Λυπήθηκα κι ἐγὼ τὸ μάρκο, εἶπε ὁ μάρμπρα Καληώρας κι ἐσώπασε.

Μὰ οἱ ναῦτες ἔμειναν γιὰ πολλὴ ὥρα ἄφωνοι, σαστισμένοι. Συλλογίζονταν τὸ πάθημα τοῦ «Σωτήρα» καὶ τὰ λόγια, πὺν τοὺς εἶπε στὴν ἀρχὴ ὁ μάρμπρα Καληώρας:

«Νὰ ξέρετε, πὸς ἡ θάλασσα ἔχει τὴ δικαιοσύνη της!»

Ἄνδρ. Κορραβιέρας (Λιαουζενή)

ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

(Ν. Γ. Πολίτου)

1. ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Οί παλαιοί Έλληνες ήταν ψηλοί, σάν τīs ψηλότερες λευκές, κι όταν έπεφταν χάμω, επέθαιναν, γιατί δέν μπορούσαν νά σηκωθοῦν. Γι' αὐτὸ ὁ μεγαλύτερος ὄρκος τους ἦταν: «Νὰ πέσω, ἂν δὲ λέγω ἀλήθεια».

(Θεσσαλία)

2. Η ΠΕΤΑΛΙΑ ΤΟΥ ΑΛΟΓΟΥ

Στὴ μεγάλη πόρτα τῆς Μεσσήνης, ποὺ εἶναι στὸ δρόμο τῆς Ἀρκαδίας, φαίνονται κάτω στὰ μάομαρα κάτω βαθειές ἀύλακιές. Εἶναι ἀπὸ τὰ πέταλα τοῦ ἀλόγου τοῦ Ἀριστομένη, ποὺ γλίστωσε ἐκεῖ.

(Μεσσηνία)

3. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΣΣΕΣ

1. Στὸν καιρὸ τῶν παλπούδων τῶν παλπούδων μας μεριζοῖ ἀπὸ τὸ χωριό μας ἐπῆγαν στὴν Πόλη. Ἐκεῖ ἔμαθαν πὸς ἐπῆρξε μιὰ γριὰ ἀπὸ τὴ φυλὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ πῆγαν νὰ τὴν ἰδοῦν. Εἶχε ἀνάστημα πελώριο, μόνο ἦταν στραβὴ ἀπὸ τὰ γεράματα.

Τοὺς ρώτησε νὰ μάθῃ τί γίνεται ὁ τόπος τους καὶ ὕστερα γυροῖ καὶ λείπει στὸν ἕναν ἀπ' αὐτούς: «Δὸς μου τὸ χέρι σου». Ἐκεῖνος φοβήθηκε νὰ τῆς δώσει τὸ χέρι καὶ ἀρπάζει ἀμέσως ἀπὸ μπροστά του μιὰ μασιὰ καὶ τῆς τὴν παρουσιάζει. Ἡ γριὰ ἔπιασε τὴ μασιὰ, τὴν ἔσφιξε καὶ τὴ λύγισε τόσο πολὺ, ὅσο ποὺ δὲν τὴν ἔσπασε. Τότε τοῦ εἶπε: «Εἴσατε δυνατοὶ καὶ σεῖς, μὰ ὄχι ὅπως ἡμαστέ ἐμεῖς». Γιατὶ θαρροῦσε πὸς τὸ σίδερο ἦταν τὸ χέρι του.

(Βόνιτσα)

2. Στὴ μεγάλη πόρτα τοῦ παλιοῦ κάστρου τῆς Μεσσήνης βρῖσκεται ἕνα θεόρατο λιθάρι, ποὺ φράζει τὸ δρόμο. Αὐτὸ τὸ ἔφερνε ἀπὸ μακριὰ στὸν καιρὸ τῶν Ἑλλήνων μιὰ Ἑλληνίσσα. Τὸ βαστοῦσε ἐπάνω στὸ κεφάλι τῆς καὶ ἔγνεθε καὶ τὴ ρόκα τῆς. Ἄμα ἔφθασε σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἔκαμε ἄχ!, γιατί κουράστηκε, καὶ ἀμέσως ράγισε ἡ πέτρα καὶ ἔμεινε ἐκεῖ.

(Μεσσήνη)

4. ΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑΠΗΧΟΙ

Στὸν Ψηλορείτη καὶ στὰ ριζοβούνια τοῦ Ψηλορείτη πρῶτοι πρῶτοι κατοίκησαν οἱ Σαραντάπηχοι, ποὺ ἦταν ψηλοὶ, πολὺ ψηλοὶ καὶ δυνατοί. Ὄταν ἔγινε κατακλυσμὸς, ἀνέβηκαν στὴν κορφὴ τοῦ Ψηλορείτη, γιὰ νὰ μὴν πνιγοῦν. Ψηλοὶ καὶ αὐτοί, ψηλὸ καὶ τὸ βουνό, δὲν ἔφθανε τὸ νερὸ νὰ τοὺς κουκου-

λώση. Πολλές ημέρες ἔστεκαν ἐκεῖ ὀρθοί, μὲ τὸ νερὸ ὡς τὸ
λαιμό, ὥσπου ἔφυγαν τὰ νερά.

(Κρήτη)

5. Ο ΔΙΓΕΝΗΣ

Ὁ δυνατώτερος ἀπ' ὅλους τοὺς Σαραντάπηγους ἦταν ὁ
Διγενής, πὸν τὸν ἔλεγαν ἔτσι, γιατί ἔζησε δυὸ γενεές. Αὐτὸς
ἔροισγε τοὺς μεγάλους βράχους μακριὰ γιὰ παιχνίδι σὰν κό-
τσια, καὶ φαίνονται πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ὡς τὰ σήμερα.

Κοντὰ στὶς Καμάρες εἶναι ἡ Σέλα τοῦ Διγενῆ. Κι αὐτὴ
εἶναι ἓνα αὐλάκι στὴ κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, πὸν ἔγινε ἀπὸ τὸ
βῆρος του, ὅταν καβαλίκευε τὸ βουνὸ καὶ καθότανε. Καὶ πα-
ρακάτω, στὴ ράχη, εἶναι ἡ Πατησιὰ του, ἓνα βαθούλωμα με-
γάλο. Γιατὶ ὅταν διψοῦσε, πατοῦσε ἐκεῖ τὸ ἓνα του πόδι καὶ
τὸ ἄλλο στ' ἀντικρυνὸ βουνὸ καὶ ἔσκυβε κι ἔπινε νερὸ ἀπὸ τὸ
ποτάμι, πὸν ἔτρεχε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του. Καὶ μὲ τὰ γέ-
νεια του ἔφραζε τὸ ποτάμι καὶ ξεχείλιζε καὶ πλημμυροῦσε τὸν
ζάμπο τῆς Μεσσαράς.

(Κρήτη)

Η ΓΟΡΓΟΝΑ

Μέσ' στὸ πλατὺ τὸ πέλαγο καράβι ταξιδεύει
— τριγύρω νύχτα ἀπλώνεται —
καὶ μὲ τ' ἀγέρι, π' ἀλαφρὰ τὰ κύματα χαϊδεύει,
τὸ μπρίζι τ' ἀσπροφόρετο κουνιέται, ἀροσάλευει
σὰ νύφη π' ὄλο καὶ λυγὰ καὶ γλυκοκαμαρώνεται.

Μὰ ξάφνου, σὰ νὰ κάρφωσε σ' ἀμμουδιαστὸ ἀκρογιάλι
τις δυὸ του ἄγκυρες μαζί,
τὸ μπρίζι στέκει, καὶ μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει
Γοργόνα θαλασσόβροχτη μ' ἀγριοπὸ κεφάλι:
— Ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἀπέθανε γιὰ ζῆ;

Βροντολογᾷ τὸ στόμα της καὶ τὰ νερὰ ἀναδεύει
μὲ τὴν ψαρίσια της οὐρά.
Καὶ τὸ γυναικεῖο της αὐτὶ ἀπόκριση γυρεύει...
— Ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος στὸν κόσμον βασιλεύει,
ὁ ναύτης ἀποζίνεται· ζοῖη νῆχης, κυρά.

Ἄλιμονο, ἂν τῆς ἔλεγε, πὼς εἶναι πεθαμένος
ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά!...

Εὐθύς τὴν ἴδια τὴ στιγμὴ ὁ ναύτης ὁ καϋμένος
μαζὶ μὲ τὸ καρᾶβι του θὰ βούλιαζε πνιγμένος,
καὶ ἡ Γοργόνα θ' ἄρχιζε νὰ κλαίῃ τὸ Βασιλιά.

Μὰ τώρα πῶμαθε πὼς ζῆ, τὴν ὄψη τῆς ἀλλάζει
καὶ μ' ὁμορφιὰς στολίζεται.

Γίνεται κόρη λυγερή, στὰ κύματα πλαγιάζει,
μὲ δυὸ ματάκια ὀλόγλυκα τριγύρω τῆς κοιτάζει,
κι ἀπ' τὰ ξανθὰ τῆς τὰ μαλλιά τὸ πέλαγος φωτίζεται.

Τὸ μπρῖκι πάλι ξεκινᾷ καὶ σιγαλασμενίξει
στὴ θάλασσα τὴ γαλανή.

Καὶ ἡ Γοργόνα στὸν ἀφρὸν σὰ γέλαρος φτερουγίζει.
Λύρα κρατᾷ ὀλόγλυκη καὶ παίζοντας ἀρχίζει
νὰ τραγουδῇ στὸ πέλαγος μ' οὐράνια φωνή.

Γ. Λαοσίτης

ΒΑΤΟΣ, ΝΥΧΤΕΡΙΔΑ ΚΑΙ ΓΛΑΡΟΣ

1. Τὰ παιδιά είχαν τόσο πολὺν ξεχασθῆ μετὰ τὰ παιγνίδια τους ἔξω στὴ γειτονιά, ποὺ δὲν κατάλαβαν πότε κιόλας εἶχε σουρουπώσει. Τὴν ὥρα ὅμως τοὺς τὴ θύμισαν οἱ μαῦρες νυχτερίδες, ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ κεραμίδια τῆς γειτονικῆς παλιᾶς ἐκκλησιᾶς καὶ πετοῦσαν πάνω καὶ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, γεμίζοντας ὅλο τὸ γῶρο.

— Παιδιά, πιάνομε νυχτερίδες, εἶπε σὲ μιὰ στιγμή ὁ Πάνος, ποὺ ἦταν ὁ μικρότερος, ἀλλὰ καὶ ὁ πονηρότερος τῆς παρέας.

— Καὶ πῶς τὶς πιάνουν, δὲ μᾶς λὲς τοῦ λόγου σου; τὸν ρώτησαν οἱ ἄλλοι.

— Τώρα θὰ ἰδῆτε, εἶπε ἐκεῖνος.

Ἦστερα ἔφαξε νὰ βρῆ κανένα μαζοὺν καλάμι, ἀλλὰ δὲν τὸ κατόρθωσε. Σοφίσθηκε λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἄλλη μέθοδο. Ἐβγαλε τὸ σακκάκι του καὶ τὸ ἔρριχνε ψηλὰ στὸν ἀέρα. Ἐκεῖνο ἔπεφτε πάλι κάτω καὶ ὁ Πάνος τὸ ἔρριχνε πάλι.

— Τί κάνεις αὐτοῦ, Πάνο;

Ἦταν ὁ παλπούς, ποὺ εἶχε βγῆ ἔξω γιὰ νὰ ἰδῆ τί κάνουν τὰ ἐγγονάκια του. Εἶδε τοὺς ἄλλους νὰ κοιτᾶνε, εἶδε καὶ τὸν Πάνο νὰ ρίχνῃ ψηλὰ τὸ σακκάκι του, καὶ ὁ παλπούς ἀπόρησε.

— Νυχτερίδες, παππού. Μὰ ποῦ θὰ μοῦ πᾶνε ; Κάποια θὰ μπῆ στὴν τσέπη ἢ στὸ μανίσι, καὶ θὰ τὴν πιᾶσω !

Ὁ παππούς καὶ ὄλοι γέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους.

— Μὴν πιᾶσης καμιᾶ, καϋμένε, γιατί θὰ τῆς κάνης μεγάλο κακό, εἶπε γελώντας ὁ παππούς. Θὰ ἔρθη ὁ χοροφύλακας καὶ θὰ τὴν πᾶη φυλακῆ.

— Φυλακῆ ; Καὶ γιατί, παππού ;

— Ἄ, αὐτὸ εἶναι ὀλόκληρη ἱστορία, ἀπάντησε ὁ παππούς. Ἄλλη φορὰ θὰ τὴν εἰποῦμε, νὰ ἔχουμε καιρό.

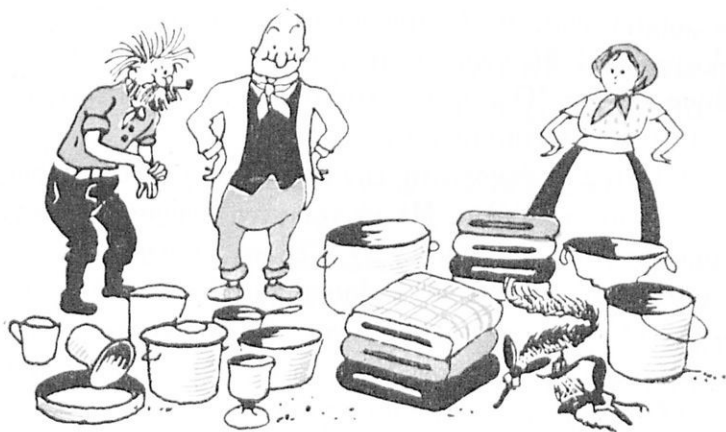
— Νὰ μᾶς τὴν πῆς τώρα, παππού, νὰ μᾶς τὴν πῆς τώρα, ἔλεγαν καὶ ξανάλεγαν τὰ παιδιά, ὅλα μαζί.

Ὡς καὶ ὁ Πάνος, ἀφοῦ εἶδε πὼς δὲν τὰ καταφέρνει, φόρεσε τὸ σακκάκι του καὶ ζύγωσε λέγοντας κι αὐτὸς :

— Ναί, παππού, νὰ μᾶς τὴν πῆς τώρα.

Τί νὰ κάνη κι ὁ παππούς ; Δέχθηκε !

— Ἀφοῦ τὸ θέλουν τὰ παιδιά, μπορεῖ ὁ παππούς νὰ τοῦς τὸ ἀρνηθῆ ; εἶπε.

2. Ὑστερα ἀπὸ λίγα λεπτὰ ὄλοι τους, παππούς κι ἐγγόνια, ἦταν καθισμένοι μέσα στὸ σπίτι, ἔτοιμοι γιὰ τὴν ἱστορία, ποὺ θὰ ἔλεγε γιὰ τὶς νυχτερίδες, γιὰ τὸ χωροφύλακα καὶ γιὰ τὴ φυλακὴ.

— Πᾶνε πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε, ἄρχισε ὁ παππούς. Ἡ νυχτερίδα ἦταν γυναίκα, ἀπὸ τὶς πρῶτες τοῦ χωριοῦ στὴν ἔξυπνάδα. Τὸ χωριό της ἦταν παράλιο, καλὴ ὥρα σὰν τὸ δικό μας. Ἐνας ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς της λεγόταν Βάτος κι ἓνας ἄλλος λεγόταν Γλάρος. Ἀπὸ τὸ χωριό τους ἔβλεπαν νὰ περνοῦν γυρολόγοι μὲ πανικὰ ἢ νὰ ἔρχονται μὲ τὰ καΐκια πρῶματες γιὰ τοὺς ντόπιους ἐμπόρους. Ὅλοι τους ἔκαναν χουσὲς δουλειές.

— Γιατί νὰ μὴ γίνωμε κι ἐμεῖς ἔμποροι ; εἶπε ἡ Νυχτερίδα στὸ Βάτο καὶ στὸ Γλάρο.

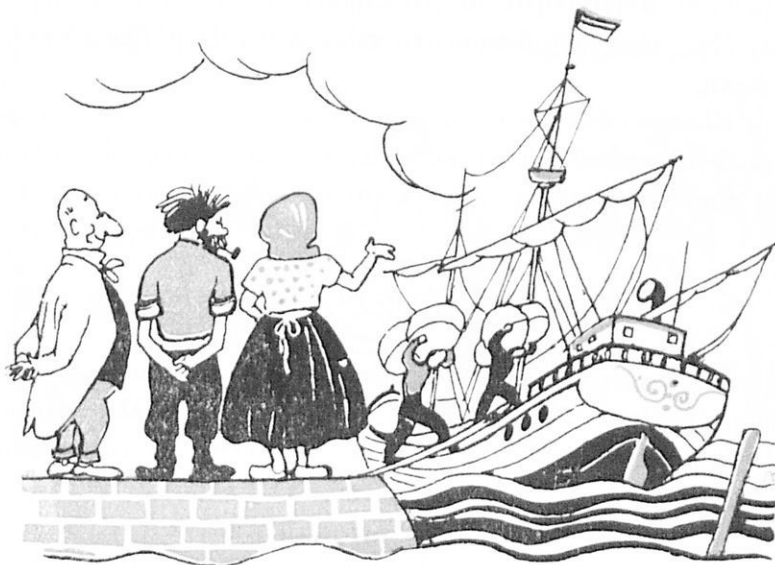
Ἐκεῖνοι βροῆκαν τὸ σχέδιο περιφρημο. Ὑστερα ἀπὸ λίγο εἶχαν κιόλας ἔτοιμη τὴ συμφωνία τους. Θὰ σχηματίζαν καὶ οἱ τρεῖς τους ἐμπορικὴ ἐταιρεία. Θὰ ἔβαζαν καὶ οἱ τρεῖς τους καταθέσεις σὲ εἶδος ἢ σὲ μετρητά. Κι ὕστερα θὰ πήγαιναν στὴν πρωτεύουσα, θὰ φόρτωναν καὶ αὐτοὶ ἓνα καΐκι γεμάτο ἐμπόρευμα καὶ θὰ γύριζαν στὸν τόπο τους νὰ πουλοῦν καὶ νὰ θησαυρίζουν. Ὅλα φαίνονταν τόσο εὐκόλα. Οἱ τρεῖς συνεταῖροι ἦταν ἐνθουσιασμένοι !

Ὁ Βάτος πούλησε ὅλη τὴν περιουσία του, σπίτι, χωράφια, ἀμπέλια, περιβόλια. Μὲ τὰ χρήματα ἀγόρασε γοῦνες καὶ ὑφάσματα γιὰ κουστούμια. Ὁ Γλάρος πούλησε κι ἐκεῖνος ὅλη τὴν περιουσία του κι ἀγόρασε χαλκώματα κάθε λογῆς.

— Θὰ τ' ἀγοράζουν οἱ νέες γιὰ τὴν προίκα τους. Λὲ θὰ προφθαίνουμε νὰ πουλᾶμε, ἔλεγε στοὺς ἄλλους δυὸ συνεταίρους κι ἔτριβε τὰ χέρια του ἀπὸ χαρά.

Ἡ Νυχτερίδα δὲν εἶχε χρήματα. Δὲν εἶχε οὔτε χτήματα

γιὰ νὰ πουλήσῃ. Πῆγε λοιπὸν καὶ βρῆκε ἕναν-ἕναν ὅλους τοὺς τοκογλύφους τῶν χωριῶν τῆς ἐπαρχίας της καὶ δανείστηκε χρήματα. Βέβαια ὁ τόκος ἦταν πολὺ μεγάλος. Ὅστίσο ἡ Νυχτερίδα ἦταν πολὺ σίγουρη, ὅτι ἡ ἐταιρεία τους θὰ ἔκανε προόδους.

— Μέσα σὲ πέντε τὸ πολὺ μῆνες θὰ ἔχω ξεπληρώσει τόκους καὶ κεφάλαια, ἔλεγε.

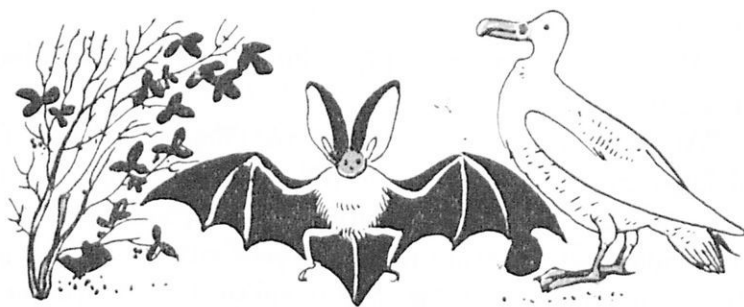
Ἀφοῦ ψώνισαν τοῦ κόσμου τὰ εἶδη, φόρτωσαν ἕνα ὀλόκληρο πλοῖο, μπῆκαν κι αὐτοὶ μέσα καὶ γύριζαν στὸν τόπο τους. Στὸ δρόμο ὅμως ἔπιασε ξαφνικὴ καὶ μεγάλη θαλασσοταραχὴ καὶ τὸ πλοῖο τους ναυάγησε πάνω σὲ κάτι ξέρες. Ὅπως ἦταν νύχτα, οἱ ναῦτες πῆραν πολλὰ ἀπὸ τὰ υἶφάσματα, μπῆκαν στὶς δυὸ βάρκες κι ἔφυγαν κρυφά. Τὸ πλοῖο ναυα-

γημένο κι άκυβέρονητο τὸ ξαναπῆραν τὰ κόματα, τὸ πήγαν πότε ἐδῶ, πότε ἐκεῖ, ὅσπου στὸ τέλος βούλιαξε μ' ὅλα τὰ χαλκώματα.

Εἶδαν κι ἔπαθαν οἱ τρεῖς συνεταῖροι, ὅσπου νὰ τὰ καταφέρουν νὰ σωθοῦν. Εὐτυχῶς εἶχαν τὴν καλὴ τύχη νὰ περνώη ἐκεῖ κοντὰ τοὺς κάποιο καράβι καὶ νὰ τοὺς περιμαζέψη.

3. Πῶς ὅμως νὰ τολμήσουν νὰ παρουσιασθοῦν στὸ χωριό τους;

Παραζάλεσαν τὸ θεὸ νὰ τοὺς λυπηθῆ καὶ νὰ τοὺς βοηθήσῃ. Ἐκεῖνος τοὺς λυπήθηκε καὶ τοὺς ἔδωσε ἄλλη μορφή. Ὁ Βάτος ἔγινε δεντροκό, ὁ σημερινὸς βάτος μὲ τὰ μακριὰ κλωνιά καὶ τὰ πολλὰ ἀγκάθια του. Ὁ Γλάρος ἔγινε πουλί, ὁ σημερινὸς γλάρος μὲ τὴν ἀγκιστροπὴ μύτη καὶ τὶς λευκὲς σπαθωτὲς του φτεροῦγες. Ἡ Νυχτερίδα ἔγινε κι αὐτὴ πουλί, ἡ σημερινὴ νυχτερίδα, μὲ τὶς φτεροῦγες ἀπὸ δέρμα καὶ μὲ μουσοῦδι σὰν ποντίκι. Ἀλλὰ καὶ μ' ὅλη τὴν μεταμόρφωσή τους, δὲν κατορθώνουν νὰ λησμονήσουν τὸ μεγάλο τους τὸν καῦμό.

Ὁ βάτος ἔπιασε τὶς στράτες καὶ τὰ μονοπάτια, ἕνα γύρω σ' ὅλους τοὺς τόπους. Ἐκεῖ ἀπλωσε τὰ ἀγκαθερὰ κλωνιά του καὶ παραφυλάει. Κάθε διαβάτη, ποὺ θὰ περάσῃ, ὁ βάτος μὲ τ' ἀγκάθια του τὸν γροπώνει ἀπὸ τὸ ροῦχο.

— Μὴν εἶναι κανένας ἀπὸ τοὺς ναῦτες τοῦτος ὁ περαστικός ; Μὴν εἶναι ἀπὸ τὰ δικὰ μου ὑφάσματα τοῦτο ποὺ φοράει ; συλλογιέται ὁ βάτος κι ἐξετάζει τοῦ καθενός μας τὰ ροῦχα.

Ὁ γλάρος πάλι δὲν ἀφήνει τὴ θάλασσα. Γαλήνη ἢ φουρτούνα κάνει, τοῦ γλάρου τοῦ εἶναι ἀδιάφορο. Ὀλημερίς πετᾷ πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ψάχνει. Καὶ κάθε τόσο κάνει βουτιές μέσα στὰ νερά, κοιτάζοντας τοὺς βυθοὺς. Ἔχει τὴν ἐλπίδα, πὼς συνεχίζοντας ἔτσι νὰ ψάχνῃ τὴ θάλασσα δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ξαναβοῇ κάποια μέρα τὰ βυθισμένα του χαλκώματα.

Ὁ παπποὺς ἔκαμε νὰ σταματήσῃ λίγο, νὰ ξεκουρασθῇ. Μὰ τὰ παιδιά ἦταν ἀνυπόμονα.

— Κι ἡ Νυχτερίδα, παλπού :

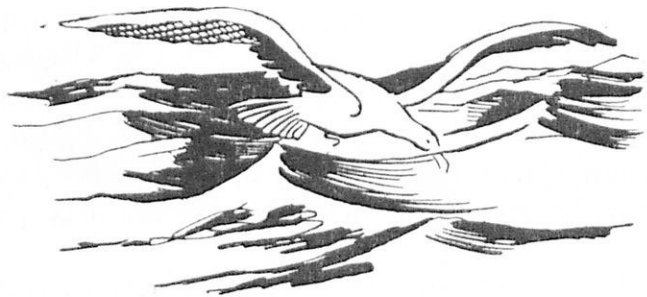
— Ἐκείνη, παιδιά μου, ἔχει τὶς πιὸ πολλές σκοτοῦρες. Οἱ δανειστές της, ὅλοι ἐκείνοι οἱ τοκογλύφοι, χάλασαν τὸν κόσμο, γιὰ νὰ τὴ βροῦν. Τὸ ἔμαθε ἡ νυχτερίδα καὶ ἀπὸ τότε διαρκῶς κρούβεται. Κρούβεται ὅλη τὴν ἡμέρα μέσα σὲ κρυφὲς κι ἀνήλιες τρύπες. Ἄν θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ βγῆ ἔξω, βγαίνει μόνο τὴ νύχτα, μὲ τὸ σκοτάδι. Καὶ ποτὲ δὲν τὴν ἀφήνει ὁ φόβος, μήπως καὶ τὴ νύχτα τὴν ἀναγνωρίζουν οἱ τοκογλύφοι της καὶ τὴν πιάσουν.

Τὰ παιδιά ἔδειξαν ὅτι πολὺ χάριζαν μὲ τὴν ὁμορφὴ ἱστορία τοῦ παλπού.

— Ὡστε ἔτσι λοιπὸν εἶναι ; εἶπε καὶ ὁ μικρὸς Πάνος μὲ ἀπορία.

— Ἔτσι βέβαια εἶναι, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ παλπούς. Κι ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἤθελες τοῦ λόγου σου, κύρ Πάνο, νὰ τὴν πιάσῃς τὴν καυμένη καὶ νὰ τὴν παραδώσῃς στὸ χωροφύλακα καὶ τοὺς τοκογλύφους της.

Μὲ τοὺς τελευταίους τούτους λόγους, γέλασε ὁ παλπούς, γέλασαν κι ὅλα τὰ παιδιά.

ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΣΠΑΡΤΗ

1. Ἡ χαρὰ τοῦ Ἀλκιδάμα δὲν περιγράφεται, ὅταν ἓνα καλοκαιρινὸ πρῶτὸ ξεζίνησε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του καὶ μερικὸς ἄλλους Σπαρτιάτες γιὰ τὴ Σπάρτη. Πόσον καιρὸ τὴν εἶχε ὄνειρευθῆ αὐτὴ τὴν ἡμέρα !

Ὁ Ἀλκιδάμας ἦταν ἓνα Σπαρτιατόπουλο, ποὺ ζοῦσε τὸν καιρὸ ποὺ οἱ Ἕλληνες πολεμοῦσαν στὴν Ἀσία μὲ τοὺς Πέρσες. Φαινόταν πὸς εἶχε περάσει τὰ δώδεκα χρόνια, μὰ στὴν πραγματικότητα μόλις εἶχε κλείσει τὰ δέκα. Σὲ ξεγελοῦσε τὸ ψηλὸ ἀνάστημά του καὶ τὸ γυμνασμένο κορμί του. Ὁ πατέρας του λεγόταν Δαμάγητος καὶ εἶχε μείνει χρόνια στὴν Ἀθήνα, γιὰ ὑπηρεσία τῆς πατρίδας του, τῆς Σπάρτης.

Ἔτσι ὁ Ἀλκιδάμας δὲ θυμόταν διόλου τὴν πατρίδα του. Ἦξερε μόνο ὅ,τι εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὴ μητέρα του καὶ τὸν πατέρα του.

“Όταν έστριβαν για τὴν Ἐλευσίνα ἔρριξε πίσω του τελευταία ματιά. Ἡ Ἀκρόπολις ὑψωνόταν μὲ μεγαλοπρέπεια καὶ τὸ χάλκινο ἀγάλμα τῆς Θεᾶς Ἀθηνᾶς ἀστραφτε στὸν ἥλιο καὶ βεβαίωνε τὸ μικρὸν Ἀλκιδάμα, πὼς ἡ θεὰ θὰ ἔξακολουθοῦσε νὰ προστατεύῃ τὴν ἀγαπημένη τῆς πόλη.

Ἔκαμαν ἀρκετοὺς σταθμούς, ὥσπου νὰ φθάσουν στὴ Σπάρτη. Ὁ τελευταῖος σταθμὸς ἦταν ἡ Τεγέα.

2. Ὅταν πλησίασαν στὴ Σπάρτη καὶ τὴν εἶδαν πάνω ἀπὸ τοὺς λόφους νὰ ἀπλώνεται κάτω στὸν κάμπο, ὁ Ἀλκιδάμας δὲν παραξενεύθηκε γιατί δὲν εἶδε οὔτε τείχη οὔτε ἀκρόπολις. Ἦξερε ἀπὸ τὸν πατέρα του, πὼς τείχη τῆς Σπάρτης ἀνίκητα ἦταν τὰ γενναῖα στήθη τῶν παλληκαριῶν τῆς.

Πέρασαν τὴ μικρὴ γέφυρα τοῦ Εὐρώτα καὶ μπήκαν στὴν πόλη.

Τὰ σπίτια ἦταν ἀπλὰ καὶ μικρά. Πολλοὶ Σπαρτιάτες ἔτρεξαν νὰ τοὺς καλωσορίσουν. Στὴν πλατεῖα μάλιστα κάθισαν λίγο μαζί μὲ ἕναν ὄμιλο Σπαρτιῶν. Ἐντύπωση προξένησε στὸν Ἀλκιδάμα ὁ τρόπος τους. Μόλις μιλοῦσε κανένας γεροντότερος, ἀμέσως ἐσώπαιναν οἱ νεώτεροι καὶ ἀκούγαν μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμὸ. Ἐκείνη τὴ στιγμή ἦρθε κοντὰ ἕνας ἄλλος γέρονς. Φοροῦσε μόνο χιτῶνα, ὅπως ὅλοι, καὶ ἀκουμποῦσε στὸ ραβδί του. Ἀμέσως σηκώθηκαν ὅλοι καὶ τοῦ ἔδωσαν τὴν πρώτη θέση νὰ καθίσει.

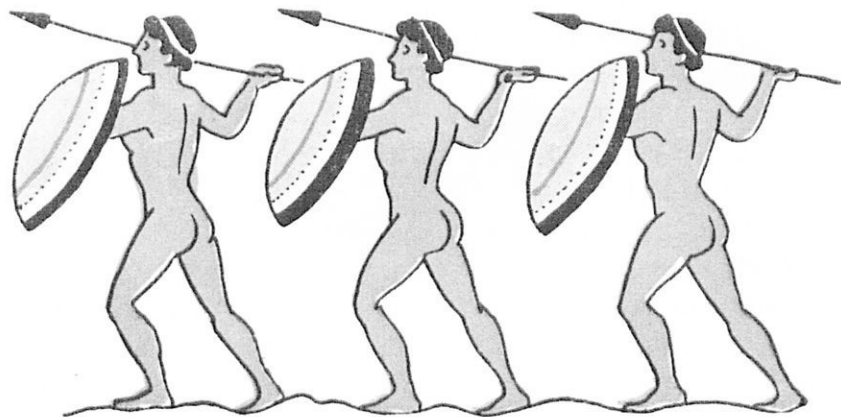
3. Τὴν ἄλλη μέρα, πολὺ πρωί, ὁ Ἀλκιδάμας βγήκε ἔξω, μαζί μὲ τὸν πατέρα του. Ἡ μητέρα του ἢ Ἀγησάνδρη τὸν φίλησε καὶ τοῦ εἶπε :

— Παιδί μου, ἀπὸ τώρα καὶ πέρα μητέρα σου θὰ εἶναι ἡ Σπάρτη. Θὰ πᾶς ἀπὸ σήμερα μαζί μὲ τ' ἄλλα παιδιά τῆς

στοὺς στρατιῶνες. Καὶ μὴν ξεχνᾷς, πὼς ὁ πατέρας σου νίκησε πάντα στὶς μάχες πὸν πῆρε μέρος.

Ὁ Ἀλκιδάμας ἔφυγε σιωπηλός. Σὲ λίγο ἔφθασαν σ' ἓναν ἀνοιχτὸ χῶρο. Στὴν ἄκρη ἦταν μίᾳ δένδροστοιχία καὶ στ' ἄλλο μέρος ἓνα γυμναστήριο, ὅπου γυμνάζονταν ἑκατοντάδες παιδιά τῆς ἴδιας ἡλικίας. Οἱ μικροὶ ἔκαναν στρατιωτικὰ γυμνάσια, σὰν τέλειοι στρατιῶτες. Στὴν Ἀθήνα τὰ παιδιά ἀποτελοῦσαν χορωδίες ἢ χόρευαν στρατιωτικούς χορούς, ὄχι ὅμως μὲ τόση τέχνη κι ἐπιδεξιότητα σὰν κι αὐτά, πὸν ἔβλεπε ὁ Ἀλκιδάμας.

Ὅλα τὰ παιδιά ἦταν ἠλιοκαμένα, λιγνὰ καὶ γρήγορα σὰν πουλιά. Κοίταξε μὲ πόση ταχύτητα ἔκαναν τὰ γυμνάσια. Στὴ στιγμή ἐκτελοῦσαν τὰ προστάγματα τοῦ ἀρχηγοῦ, τοῦ φαλαγγάοχη. Πότε πηδοῦσαν μπροστά, προφυλαγμένα κάτω ἀπὸ τὶς ἀσπίδες τους. Πότε πρόβαλλαν μὲ μιᾶς τὰ κοντάρια τους καὶ σχηματίζαν ἔτσι ἓναν ἀμυντικὸ τοῖχο. Ἦταν φοβερὸ νὰ βλέπης αὐτὸν τὸ θανατηφόρο τοῖχο! Τώρα

καταλάβαινε γιατί ήταν περιττά στη Σπάρτη τὰ τείχη κι ἡ ἀκρόπολη.

Ξαφνικά τὰ παιδιά σταματοῦσαν, γύριζαν πίσω κι ἔτρεχαν ὅλα μαζί μὲ μεγάλη ἀταξία. Στὸ τέλος ὅμως τοῦ γηπέδου σταματοῦσαν κάνοντας μεταβολή.

Καὶ νά! Τὸ κάθε παιδί βρισκόταν στὴ θέση του καὶ πρόβαλλε τὸ κοντάρι του. Ὁ Ἀλκιδάμας δὲν μποροῦσε νὰ κούνη τὸ θαυμασμό του γιὰ τὴν τελειότητα ποὺ ἐγίνονταν οἱ ἀσκήσεις.

Σὲ λίγο μέσα σ' αὐτὲς τὶς φάλλαγες θὰ ἔμπαινε καὶ ὁ Ἀλκιδάμας. Τὸ ὄνειρό του νὰ γίνῃ ἀληθινὸ παλλήκαρι τῆς Σπάρτης ἀλήθευε!

4. Ὁ Ἀλκιδάμας μπήκε ἀμέσως στὴ γραμμὴ καὶ τὰ γυμνάσια ἄρχισαν. Ἦταν ὅμως πολὺ σκληρότερα ἀπ' ὅ,τι τὰ φανταζόταν. Τὰ ἄλλα παιδιά ἦταν πρὸ γυμνασμένα. Ἔτσι, ὅταν πηδοῦσε ἐμπρός, τὸ πήδημα τοῦ Ἀλκιδάμα ἦταν τὸ πρὸ μικρὸ ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα. Ὅταν πάλι ἔκαναν ἔφοδο, τὸν πρόφθαιναν, καὶ μιὰ φορὰ μάλιστα τὸν ἔρριζαν κάτω.

Μὰ ὁ Ἀλκιδάμας τὸ πῆρε ἀπόφαση νὰ μάθῃ καὶ τὰ γυμνάσια. Ὅλη τὴν ὥρα στριφογύριζαν μέσα στὸ μυαλό του τὰ λόγια τῆς μητέρας του.

Στὸ τέλος ὁ ἀρχηγὸς πρόσταξε:

— Στὸν Εὐρώτα.

Στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ Εὐρώτα τὰ παιδιά σκόπισαν κι ἔκοβαν καλάμια μὲ τὰ χέρια τους, χωρὶς κανένα ἐργαλεῖο, καὶ μάζευαν βοῦβλα. Ὅταν ἔκοψαν ἀρκετά, τὰ κουβίλησαν στοὺς στρατῶνες.

Γιὰ δεῖπνο εἶχαν τὰ παιδιά λίγο σιταρένιο ξερὸ ψωμί καὶ μιὰ μαύρη σούπα, «τὸ μέλανα ζωμό», ὅπως τὸν ἔλεγαν.

Ύστερα κοιμήθηκαν πάνω στα καλάμια, που είχαν κόψει.
Έτσι κοιμήθηκαν όλοι, και οι άρχηγοί τους. Για το μεγαλείο
της πατρίδας τους, έπρεπε να μάθουν να υποφέρουν όλες τις
στερήσεις.

5. Την άλλη μέρα ο Άλκιδάμας ρώτησε τους άλλους:

— Πότε πηγαίνουν τα παιδιά στα σπίτια τους;

— Σπίτι; Δεν πηγαίνομε σπίτι! Δεν είμαστε πιά μοσρά.
Τώρα είμαστε στους στρατώνες, του άλάντησαν και γέλασαν
μαζί του.

Όταν όμως αργότερα τα παιδιά έπεσαν στον Ευρώτα, ο
Άλκιδάμας τους ξεπέρασε όλους στο κολύμπι. Γιατί στην
Αθήνα είχε γίνει πολύ δυνατός στα θαλασσινά γυμνάσια. Τα
παιδιά πρόσεξαν το κατορθωμα του Άλκιδάμα και του

ἔδειξαν ἐκτίμησι. Τὴν ἴδια μέρα μάλιστα ἓνα ἀπὸ τὰ παιδιά, ὁ Λαοδάμας, τοῦ χάρισε ἓνα κοντάρι. Τοῦτο ἦταν μεγάλο δεῖγμα φιλίας.

6. Τὴν τρίτη μέρα ὁ λόγος τοῦ Ἀλκιδάμα πῆγε μὲ τὰ μεγαλύτερα παιδιά στὰ δάση τοῦ Ταύγετου, νὰ κυνηγήσουν ἀγριογούρουνα.

Ὁ Ταύγετος εἶναι πολὺ ἄγριο καὶ ἀπότομο βουνό, πρὸ ψηλὸ ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ἀθήνας. Περνοῦσαν ἀπὸ πυκνὲς τοῦφες θάμνων, ποὺ ἔδειχναν πὼς δὲν εἶχε ξαναπεράσει ἀπὸ ἐκεῖ ἄνθρωπος. Ὑπῆρχαν ἀπότομες πλαγιές, ποὺ γιὰ νὰ σαρωφαλώσουν ἔπρεπε νὰ πιάνη ὁ ἓνας τὸ χέρι τοῦ ἄλλου καὶ νὰ τὸν τραβᾷ.

Κάποτε τὰ σκυλιὰ ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μὲ τίς μύτες πρὸς τὸ γῶμα καὶ νὰ γαυγίζουν ἀνυπόμονα.

— Βοήζανε τὰ γουρούνια, φώναξαν τὰ παιδιά καὶ ἔτρεξαν ἀπὸ κοντά.

Τί ἔξοχο θέαμα γιὰ τὸν Ἀλκιδάμα, νὰ βλέπη τὸ μεγάλο θηρίο νὰ τρέξη ἀνάμεσα ἀπὸ θάμνους τόσο γρήγορα! Ἔπειτα τὸ ἀγριογούρουνο, σὲ μιὰ χαράδρα, γύρισε ξαφνικὰ πίσω καὶ ἔπεσε πάνω στὰ σκυλιὰ. Μὰ τὴν Ἀρτέμιδα, τί φοβερὰ δόντια ποὺ εἶχε!

Ὁ ἀρχηγὸς τοὺς ὅμως πήδησε μπροστὰ καὶ χτύπησε μὲ τὸ κοντάρι του τὸ ἀγριογούρουνο κατὰστηθα. Οἱ ἄλλοι ἔκαμαν τὸ ἴδιο καὶ τὸ φοβερὸ θηρίο κυλίσθηζε νεκρὸ.

Αὐτὸ τὸ βράδυ ὁ λόγος τοῦ Ἀλκιδάμα δὲν ξαναγύρισε στοὺς στρατῶνες. Ἐμείνε ἔξω στὸ ὑπαιθρο. Ἀνάφανε μεγάλη φωτιά καὶ οἱ δοῦλοι ἔκοψαν τὸ ἀγριογούρουνο, πέρασαν τὰ κομμάτια στὶς σοῦβλες καὶ τίς ἔβαλαν στὴ φωτιά. Ὅλα τὰ παιδιά ἔφαγαν ἐκεῖνο τὸ βράδυ μὲ πολλὴ ὄρεξη.

Ὁ Ἀλκιδάμας δὲν ξέχασε ποτὲ αὐτὴ τὴ νύχτα. Τὴν ἔκανε ἀλησμόνητη ὁ δροσερός καὶ μυρωμένος ἀέρας, ἡ μυρωδιά τῶν χρεάτων τὴ στιγμή πού τὰ ἔβηγαν, ἡ ὄμορφη φωτιά μέσα στοῦ σκοτεινοῦ δάσους, καὶ ἀκόμη τὸ θέαμα τοῦ Ταῦγετου, πού ὑψωνε τὴν κορυφή του ὡς τ' ἄστρο. Μὰ πάνω ἀπ' ὅλα τὸν ἔκανε ὑπερήφανο τὸ συναίσθημα, πὼς μεγάλωσε πιά, πὼς ἔγινε ἄνδρας!

Τὴ νύχτα ἐκείνη ὅλα τὰ παιδιά κοιμήθηκαν χάμω στὸ γῶμα, ἐνῶ γύρω ξαγρυπνοῦσαν τὰ σκυλιά.

7. Πέρασαν χρόνια ἀπὸ τότε. Ὁ Ἀλκιδάμας μεγάλωσε πιά κι ἔγινε ἄνδρας πραγματικός. Στὰ γυμνάσια εἶχε γίνει ὁ πρῶτος ἀπὸ τὰ παιδιά τῆς ἡλικίας του. Τὰ ξεπερνοῦσε στὸ πήδημα, στὸ λιθάρι καὶ στὸ κοντάρι. Μὰ ἐκεῖ, πού εἶχε φτερά, ἦταν τὸ τρέξιμο. Ἐλαβε μέρος στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες καὶ νίκησε στὸ τρέξιμο δυὸ φορές. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες τὸν

ζητωκραύγασαν και τὸ ὄνομα τῆς Σπάρτης δοξάστηκε στὸ στάδιο τῆς Ὀλυμπίας.

Τί ὄραϊος ἀλήθεια ἦταν, ὅταν τοῦ φοροῦσαν τὸ στεφάνι τοῦ νικητοῦ! Γιατὶ ὁ Ἄλκιδάμας μὲ τὰ γυμνάσια εἶχε κάνει πολὺ ὄμορφο σῶμα. Μαῦρα μάτια καὶ μαῦρα μαλλιά, ὄραϊο κεφάλι, πλατὺ στήθος καὶ ψηλοὶ ὄμοι, χέρια καὶ πόδια δυνατὰ κι εὐκίνητα. Πόσο τὸν καμάρωνε ὁ πατέρας του!

Εἶχε λάβει μέρος σὲ πολλὲς μάχες καὶ πρῶτος εἶχε ἀνεβῆ τὰ τεῖχη σὲ πολλὰ κάστρα. Ἡ μητέρα του τοῦ ἔδινε γέλασθι καὶ περήφανη κάθε φορὰ τὴν ἀσπίδα, γιατί ἤξερε, πὼς θὰ τὴ φέρῃ πάλι νικητῆς. Ὅλοι τὸν καμάρωναν στὴ Σπάρτη, γιὰ τὴν ἀνδρεία του καὶ τοὺς καλοὺς του τρόπους στοὺς μεγαλύ-τεροὺς του. Κι οἱ μητέρες ἔλεγαν στὰ παιδιά τους:

— Μακάρι νὰ γίνετε σὰν τὸν Ἄλκιδάμα.

Ἀργότερα ὁ Ἄλκιδάμας διηγόταν, πὼς σὲ ὅλη τὴ ζωὴ του ὁδηγὸ του εἶχε τὰ πρῶτα ἐκεῖνα λόγια τῆς μητέρας του:

«Παίδι μου, ἀπὸ τώρα καὶ πέρα μητέρα σου θὰ εἶναι ἡ Σπάρτη. Καὶ μὴν ξεχνᾷς, πὼς ὁ πατέρας σου νίκησε πάντα στὶς μάχες ποὺ πῆρε μέρος».

ΟΛΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Σ

τις 28 Ὀκτωβρίου κηρύχθηκε ὁ ἄδικος πόλεμος κατὰ τῆς χώρας μας. Ἐνθουσιασμός ἀκράτητος ἀπ' ἄκρη ὡς ἄκρη τῆς Ἑλλάδος. Ἐνα παραλήρημα σωστό κατέλαβε τὸν Ἑλληνικὸ λαό. Ποτὲ δὲν κατέβηκε σὲ ἀγῶνα μὲ πῶς μεγάλο ἐνθουσιασμό σὰν τὸν τωρινό. Οἱ καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν χτυποῦν χαρμόсуна.

Ὁ λαὸς κατακλύζει τοὺς ναοὺς, οἱ ἱερεῖς ψάλλουν δεήσεις κατανυκτικῆς πρὸς τὸ Θεό, νὰ εὐλογῆσι τὰ ὄπλα τῶν Ἑλλήνων. Οἱ γέροι χωριάτες καὶ οἱ γυναῖκες φέρουν στὴν ἐπιτροπὴ τὰ ζῶα τους καὶ τὰ παραδίδουν μὲ χαρὰ γιὰ τὴν πατρίδα.

Τὰ παλληκάρια ἀφήνουν γειὰ στοὺς δικούς τους καὶ περιμένουν μὲ ἀγωνία τὰ μέσα νὰ φύγουν, γιὰ νὰ φορέσουν τὴν τιμημένη στολὴ καὶ νὰ προτάξουν τὰ τιμημένα στήθη τους στὸν ἐπιδρομέα καὶ νὰ σώσουν τὴν πατρίδα ἀπὸ τὴ σκλαβιά.

Θεέ μου! Τί γίνεται! Τρέλλα ένθουσιασμοῦ, παραλήρημα σωστό, δάκρυα χαρᾶς... Οὐφ! Πῶς ἀργοῦν τὰ αὐτοκίνητα! Τὰ παλληζάρια βιάζονται νὰ φύγουν, νὰ φθάσουν γορήγορα, νὰ προλάβουν τὸ βάρβαρο ἐχθρὸ νὰ μὴ μολύνη μὲ τὸ πόδι του οὔτε μιὰ σπιθαμὴ τῆς τιμημένης γῆς!

— Μὲ τὰ πόδια, παιδιά! ἀκούγεται μιὰ φωνή.

Καὶ οἱ ἔφεδροι ξεκινοῦν ἑκατοντάδες ὀλόκληρες ἀπὸ τὰ χωριά τους μὲ τὰ πόδια. Σαρᾶντα πέντε χιλιόμετρα δρόμο μὲ τὰ πόδια!

Βρέχει... Μὰ τὰ χωριατόπουλα νιώθουν τὴ βροχὴ σὰν εὐλογία Θεοῦ. Φεύγουν τραγουδώντας!

— Ἐχετε γειά, μανάδες, πατέρες, ἀδέρφια, παιδιά. Ἡ Πατρίδα μᾶς φωνάζει νὰ σώσωμε τὴν τιμὴ της, πὸν θέλησαν νὰ τῆς ἀφαιρέσουν οἱ βάρβαροι. Δώστε μας τὴν εὐχὴ γιὰ συντροφιὰ μας...!

Κι ὁ κόσμος ὅλος, γέροι μὲ κάτασπρα μαλλιά, γερόντισσες μὲ δακρυσιμένα μάτια, κοπέλλες, παιδιά, ὅλοι τοὺς κατευοδώνουν μὲ ένθουσιασμό:

— Στὸ καλὸ, παιδιά... στὸ καλὸ... Ὁ Θεὸς μαζί σας! Νὰ γυρίσετε μὲ τὸ καλὸ νικηταί, φορτωμένοι δάφνες, σωτῆρες τῆς Πατρίδος. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς σκεπάξῃ! Στὸ καλὸ, παιδιά...!

ᾠ! Θὰ θυμοῦμαι ὅσο ζῶ ἐκείνη τὴν ἡμέρα, τὴν πρώτη τοῦ πολέμου. Στὴν πόλη μας ἡ δέηση ἔγινε στὴν ὁμορφή πλατεῖα της. Ὁ κόσμος σὲ μάζες πυκνές, ένθουσιασμένος, μὲ πίστη πρὸς τὸ Θεὸ κι ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα, ξεσπάει σὲ ἀτελείωτες ζητωκραυγές. Λάβρα ἡφαιστείου ἱεροῦ ξεχύθηξε ἀπὸ τὰ βᾶθη τῆς καρδιᾶς του. Ὀλόκληρη ἡ πλατεῖα σειόταν ὦρα πολλή, σὰ νὰ γινόταν τρομακτικὸς σεισμός.

Στὰ ἄλλα κέντρα τῆς ἐπαρχίας ὁ ἴδιος ένθουσιασμός, ἡ ἴδια τρέλλα. Σὲ μιὰ κομόπολη ἓνα παλληζάρι, μόλις τελείωσα

τὰ πατρικά μου λόγια, ξέσπασε σὲ ἐκδηλώσεις συγκλονιστικές...

— Τὰ λόγια σου, πατέρα, μᾶς μέθυσαν μὲ τὸ γλυκύτερο κρασί τῆς ἀγάπης μας πρὸς τὴν πατρίδα καὶ ἀναψαν φλόγα ἄσβεστη μέσα μας. Θὰ προτιμήσωμε νὰ σκοτωθοῦμε ὅλοι, παρὰ ν' ἀφήσωμε τοὺς ἐχθροὺς νὰ σκλαβώσουν τὴν πατρίδα μας. Δός μας, πατέρα, τὴν εὐχή σου νὰ γυρίσωμε φορτωμένοι δάφνες, μὲ τὴ συνειδήσή μας ἤσυχη, ὅτι σώσαμε τὴν πατρίδα ἀπὸ ἓνα δολοφόνο ἐχθρό . . . .

Καὶ τὸ παλληγάσι ἔλαμψε δλόκληρο, σὰν ἄστρο λαμπερό, καὶ μαζί του ἔλαμφαν κι ὅλα τὰ ἄλλα παλληγάσια τοῦ χωριοῦ.

Τὴν ἴδια στιγμή, ἀπὸ τὸ μέρος τῶν μητέρων τους καὶ τῶν ἀδερφῶν τους ἀκούσθηκε, τρεμουλιαστί, μιὰ δυνατὴ φωνή:

— Χαλάλι τὰ σπλάχνα μας γιὰ τὴν πατρίδα!

᾽Ὡ! Αὐτὴ τὴ σκηνὴ ποτὲ δὲ θὰ τὴ λησιμονήσω!

᾽Όταν ἔφθασα σ' ἓνα ἄλλο μεγαλοχώρι, εἶχε ἀρχίσει νὰ νυχτώνη.

Ὁ κόσμος ὅλος ἦταν συγκεντρωμένος στὸ ναὸ καὶ ἀκουγε μὲ λαχτάρα λίγα λόγια πατριά, ἀπὸ τὰ τρισβαθὰ βγαλμένα τῆς καρδιάς μου.

Τὴν ὥρα ἐκείνη ἀκούσθηκαν δημοτικὰ τραγούδια ἀπ' ἔξω. Τὰ παλληκάρια ἄλλου χωριοῦ περνοῦσαν τραγουδώντας ἀπὸ τὸ μεγαλοχώρι, γιὰ νὰ κατέβουν στὸ δρόμο τὸ δημόσιο. Ὁ παπὰς τοῦ χωριοῦ μὲ διακόπτει :

— Συγγνώμη, Σεβασμιώτατε, τὰ παιδιά πρέπει νὰ φύγουν γιὰ τὸν πόλεμο καὶ θέλουν νὰ πάρουν τὴν εὐχή σου.

Καὶ τὰ παλληκάρια ὅλα ἦρθαν γύρω μου. Γονάτισαν ἐμπρὸς μου. Σταύρωσαν τὰ χέρια τους καὶ ἔσκυψαν εὐλαβικὰ τὰ κεφάλια τους, γιὰ νὰ πάρουν τὴν εὐλογία. "ὦ! στιγμὴ ἀνεκτίμητη! "ὦ! θεία σκηνή! Δὲν ξέρω τί εἶπα στὰ παιδιά αὐτὴ τὴ στιγμὴ. Τοῦτο μόνο θυμοῦμαι, ὅτι, ὅταν ἐκεῖνα σηκώθηκαν καὶ ἄρχισαν ἕνα ἕνα νὰ μοῦ φιλοῦν τὸ χέρι καὶ ἐγὼ νὰ τ' ἀγκαλιάζω μὲ ἀγάπη καὶ νὰ τοὺς δίνω τὴν εὐχή μου, ὅλος ὁ ἄμαχος πληθυσμός, πὺν εἶχε κατακλύσει τὸ ναὸ, ξέσπασε σὲ κλάματα.

Αὐτὸ μ' ἔκανε στ' ἀλήθεια νὰ τρομάξω. Φαντάσθηκα ὅτι κάποιος πόνος, ἴσως κάποια δειλία, εἶχε εἰσχωρήσει στὶς καρδιές τους, καὶ αὐστηρὸς εἶπα στὶς κοπέλλες :

— Κλάματα δὲν ἀρμόζουν στὶς Ἑλληνοπούλες. Κοῦμα, μὴ τέτοια ἱερὴ μυσταγωγία νὰ τὴν βεβηλώνετε μὲ τέτοια δάκρυα.

Δὲν πρόφθασα ὅμως καλὰ καλὰ νὰ τελειώσω τὰ αὐστηρά μου λόγια, καὶ μὴ Ἑλληνοπούλα διαμαρτυρήθηκε μὲ δύναμη :

— Δὲν εἶναι τὰ δάκρυά μας φόβου οὔτε δειλίας δάκρυα, πατέρα, εἶναι δάκρυα λατρείας μας πρὸς τὸ Θεὸ καὶ προσευχῆς θερμῆς γιὰ τὴν Ἑλλάδα μας, γιὰ τὰ παιδιά μας!...

— Δάκρυα προσευχῆς!... ἐπανέλαβαν αὐθόρμητα τὰ χεῖλη

μου, ἐνῶ ἄθελα δυὸ δάκρυα κυλίσθηζαν καὶ ἀπὸ τὰ δικὰ μου μάτια...

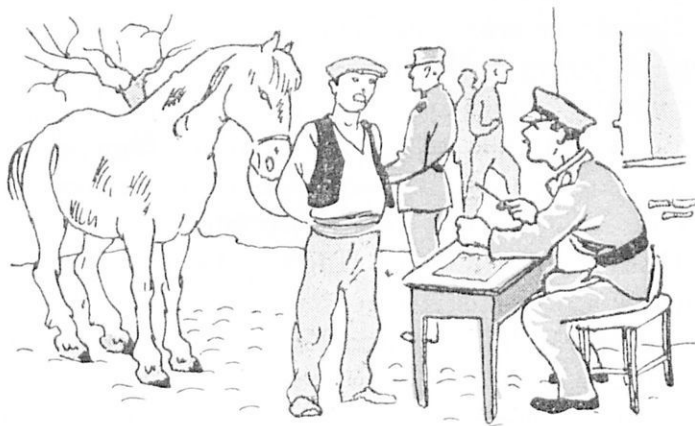
Σὲ ζάποιο ἄλλο χωριό, ζάποιος χωριάτης ἔφερνε τὸ ἄλογό του, γιὰ νὰ τὸ παραδώσῃ στὴν ἐπιτροπὴ τῆς ἐπιτάξεως. Σταμάτησα τὸ αὐτοκίνητο, κατέβηκα κάτω καὶ ρώτησα τὸ χωριάτη μὲ τὰ ἴδια τὰ λόγια τὰ γλυὰ τοῦ ἀλησμόνητου ἀγαπητοῦ μου ποιητοῦ:

*Πές μου, μεροζαματιάση, τ'ἄλογό σου ποῦ τὸ σέργεις ;
Κοίταξέ το μὲ τί πόνο, μὲ τί θλίψη ποῦ σ' ἀφίρει...*

Κι ἐκεῖνος μ' ἔνα χαμόγελο, ποῦ μόνο σὲ χεῖλη ἐλληνιὰ θὰ μπορούσε ν' ἀνθήσῃ, μοῦ ἀπάντησε ἀμέσως:

— Μοῦ τὸ ζήτησε ἡ Πατρίδα καὶ τῆς τὸ χαρίζω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά!

Σὲ ἔνα ἄλλο κεφαλογόρι συνέβηξε κάτι, ποῦ στ' ἀλήθεια

μὲ τρώμαξε. Μιὰ χωριάτισσα, προχωρημένη στὴν ἡλικία, μὲ διέκοψε ἀπτότομα τὴν ὥρα ποὺ μιλοῦσα στὸ λαὸ καὶ φώναξε μὲ δυνατὴ φωνή:

— Δὲν ἀντέχω πιά, Δεσπότη μου. Θὰ τὸ εἰπῶ, θὰ τὸ φωνάξω, δὲν ἀντέχω!...

Ὁ κόσμος ἔρριξε πάνω στὴ γερόντισσα περίεργο τὸ βλέμμα του καὶ φώναξε δυνατά:

— Πές το, θειά, πές το!

Ἐκείνη κοντοστάθηκε γιὰ μιὰ στιγμή, περιμένοντας τὴ δική μου συγκατάθεση. Ὁ κόσμος ἐξακολούθησε πιὸ δυνατά:

— Πές το, θειά, πές το...

Τότε ἡ χωριάτισσα σήκωσε τὰ χέρια της ψηλὰ στὸν οὐρανὸ καὶ φώναξε μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς της:

— Κατάρρα στοὺς δολοφόνους, κατάρρα!

Τί ἔγινε τότε δὲν περιγράφεται. Ὅλες οἱ χιλιάδες τοῦ λαοῦ, ποὺ εἶχαν κατακλύσει τὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ, ξέσπασαν σὲ συγκλονιστικὲς φωνές:

— Κατάρραααα! Κατάρρα στοὺς δολοφόνους! Ζήτω ἡ Ἑλλάδα μας, ἡ τίμια Ἑλλάδα μας...!

Σεισμὸς σοστὸς ἐπακολούθησε, ἡφαιστειο τρομακτικὸ ἄρχισε νὰ ξεχύνῃ τὴ λάβα του. Ἐγὼ ἀνατροχίασα. Ἐνας φόβος μεγάλος γέμισε τὴν ψυχὴ μου. Σήκωσα τὰ βλέμματά μου καὶ τὰ χέρια μου πρὸς τὸν οὐρανὸ σὲ στάση προσευχῆς καὶ στάθηκα ἄφωνος. Ὁ λαὸς σιγὰ σιγὰ ἠσύχασε, σὰ μὲ εἶδε σ' αὐτὴ τὴ στάση, κι ἐγὼ προσευχήθηκα:

«Παναγία μου, Μητέρα, Παρθένε, Θεοτόκε, ἄπλωσε τὴ σκέπη Σου σὰν ὀλοφώτεινη νεφέλη πάνω ἀπὸ τὸ Ἔθνος Σου καὶ σκέπασε τὴν Ἑλλάδα μας. Καὶ στὴν ἴδια τὴν ὀλόθερμη ἀγκαλιά Σου, ποὺ ἔσφιξες τὸ Χριστό, πάρε καὶ τὸν πιστὸ στρατό μας καὶ δός του τὴν ἀγάπη Σου καὶ τὴ χάρη Σου...».

Τὸ ἴδιο βράδυ, περίεργο, ὥρα 9 καὶ 20 ἀκριβῶς, ὁ λαὸς τῆς πόλεως καὶ ὅλων τῶν χωριῶν τῆς εἶδαμε πρὸς τὸ μέρος τῶν συνόρων μας, ποὺ ἐμαζόταν ὁ στρατός μας μὴ φωτεινὴ νεφέλη νὰ προβάλλη, σὰ νὰ τὴν ξέγυσε ἕνας ὑπερφυσικὸς προβολέας. Ἀνέβηκε ψηλά, ψηλά. Σχίσθηκε σὲ δυὸ καὶ σκέπασε ὅλη τὴν Ἑλλάδα μας σὰν ἀγκαλιὰ μητέρας!

Ἀνατριχιασμένοι ὅλοι σταυροζοπηθήσαμε καὶ μὲ βουρζωμένα μάτια ἐξακολούθησαμε τὴν προσερχή.

✦ Ὁ Χῖος ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΥΟ ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ

1. Είναι άρχες Δεκεμβρίου του 1940. Είχαμε αφήσει τὰ Δολιανὰ τῆς Ἠλείου καὶ τώρα περνούσαμε τὴν Κακαβιά, αὐτὸν τὸ σπουδαῖο συνοριακὸ σταθμὸ γιὰ τὸ Ἀργυροκάστρο.

Ἡ μάχη δόθηκε στὴν Κακαβιά καὶ οἱ Ἴταλοι εἶχαν φύγει. Ἀκολουθοῦσαμε τὰ μαχόμενα τμήματά μας, πὸν θὰ τὰ ἀντικαταστῶσαμε στὴ μάχη αὔριο ἢ μεθαύριο.

Εἶναι ἄλλο πρῶγμα, πολὺ περίεργο, νὰ περνᾶς τὰ σύνορα, καὶ μὲ τὶς πρῶτες γραμμὲς νὰ μπαίνης μέσα σὲ μιὰ ἐχθρική χώρα. Εἶναι μιὰ παράξενη συγκίνηση νὰ σκέφτεσαι, ὅτι αὐτὸ ἐδῶ πὸν πατᾶς τὸ λένε «σύνορα», ὅτι αὐτὸ πὸν βλέπεις μπροστὰ τὸ λένε «Ἀλβανία», ἐνῶ τὰ βουνὰ πὸν ἀφησες πίσω, αὐτὸ εἶναι Ἑλλάδα. Ἀπὸ τώρα σύνορα θὰ εἶμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. Ὅσο θὰ προχωροῦμε μπροστὰ, ὅλος ὁ τόπος πίσω θὰ γίνε-ται Ἑλλάδα.

Ἕνα μικρὸ καὶ λευκὸ ξωκκλήσι εἶναι δεξιὰ στὸ ὕψωμα, σὲ Ἀλβανικὸ ἔδαφος.

— Παιδιά, ξωκκλήσι στὰ δεξιὰ μας. Ἡ Παναγία θὰ μᾶς τὰ φέρη δεξιὰ, εἶτε κάποιος.

— Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ, ἀπαντήσαμε οἱ ἄλλοι.

Ἐβρεχε δυνατὰ καὶ ὄρες πολλές. Σωστὸς κατακλυσμὸς. Τὸ βράδυ φθάσαμε σ' ἕνα χωριό, Μπουλαράτ ἦταν τ' ὄνομά του. Ποῦ θὰ μείνωμε ὁμως; Ἄν ἦταν Γερμανοί, θὰ ἔβγαζαν ὅλους τοὺς κατοίκους ἔξω ἀπὸ τὰ σπίτια, θὰ ἔμπαιναν μέσα αὐτοὶ καὶ φεύγοντας τὴν ἄλλη μέρα πρὸς θὰ ἔπαιρναν μαζί τους ὅ,τι θὰ τοὺς ἄρρεσε.

Ἄλλὰ ἐμεῖς δὲν εἶμαστε Γερμανοί, καὶ γιὰ τοῦτο ἐξά-

ναμε σχέδια σὲ ποῖο ἄπλωμα νὰ στήσουμε τὸ στρατιωτικὸ μας τσαντήρι. Ἦμαστε παρὰ πέντε-ἕξι στρατιῶτες.

—Ἐλᾶτε σὶὸ σπίτι μας νὰ στεγνώσετε. Ἔχει καλὴ φωτιά. Ἔχει καὶ μέρος νὰ μείνετε τὴ νύχτα... ἀκοῦμε νὰ μᾶς φωνάζουν.

Ἦταν δυὸ ἀγόρια ἡλικίας δεκαἕξι καὶ δεκατεσσάρων χρόνων τὸ καθένα. Εἶναι πολὺ συγκινητικὸ νὰ συναντᾶς ἀπροσδόκητα ἐκεῖ Ἕλληνες, ν' ἀκοῦς ἑλληνικὰ ἐκεῖ πού ἐπίσημα δὲν ἦταν ὡς τώρα Ἑλλάδα, ἐκεῖ πού αἰῶνες ἀδιάκοπα ζῆ ἡ Ἑλλάδα.

2. Ἡ μητέρα τῶν παιδιῶν ἦταν μιὰ μεσόκοπη ἀγαθὴ γυναίκα, μαυροφορεμένη. Μᾶς ὑποδέχθηκε σὰ νὰ δεχόταν ξενιτεμένους συγγενεῖς.

Καθόμαστε στο ζεστό τζάκι κι άμέσως αρχίζουν ν' αρχίζουν οί βρογιμένες γλαϊνες και τὰ χιτώνιά μας. Άρχίζομε όλοι, σά λιβανιστήρια.

Έκει κοιτάζομε τις φλόγες, πού παίζουν, και μαθαίνομε την ιστορία της οικογένειας, πού μᾶς φιλοξενεί. Ό πατέρας είχε συλληφθῆ «για πολιτικούς λόγους». Δηλαδή γιατί αισθανόταν και μιλούσε σάν Έλληνας.

— Άρρώστησε στη φυλακή και πέθανε, ἔτσι εἶπαν. Ποιός ξέρει, μπορεί και νά τόν ἔχουν ἐκτελέσει σά ζουφά, εἶπε ἡ μητέρα.

Τό ένα ἀπό τὰ παιδιά, τὸ μεγαλύτερο, τὸ ἔλεγαν Δημοσθένη. Ἐπῆρε τέτοιο ὄνομα, γιατί ὁ νοός του ἦταν δάσκαλος, πού εἶχε σπουδάσει στην Ἑλλάδα και θαύμαζε τούς ἀρχαίους.

Μέσα σέ λίγη ὥρα ἐγίναμε κιόλας φίλοι μὲ τὰ παιδιά. Ἐκεῖνα μᾶς ἐζήτησαν μιὰ χάρη, νά τούς μάθωμε τὰ λόγια ἀπό τὸν Ἐθνικό μας Ὑμνο, πού δὲν τόν ἤξεραν. Ἦταν πολὺ συγκινητικὲς ἐκεῖνες οἱ στιγμές, πού σάν ἐκπαιδευτικός ἀνέλαβα ἐγὼ νά τούς τὸν διδάξω.

Πρέπει νά τούς μίλησα καλά, γιατί ἄκουγαν ἦσυχοι και οἱ μεγάλοι, ἡ μητέρα και οἱ συστρατιῶτες μου. Τὰ παιδιά ἄκουγαν μὲ κατάνυξη. Ἐλαμπαν οἱ ζωηρὲς φλόγες στο τζάκι, ἔλαμπαν και τὰ μάτια τῶν δυὸ παιδιῶν ἀπὸ ζωηρὴ ἐθνικὴ συγκίνηση. Ἀξέχαστες θὰ μοῦ μείνουν οἱ στιγμές ἐκεῖνες τῆς ζωῆς μου. Ὅπως μάλιστα τὸ λυχνάρι δὲν ἐφώτιζε πλούσια τὴ μεγάλη κάμαρα, ἡ ὄλη σκηνὴ μοῦ θύμιζε τὸ «κρυφὸ σχολεῖο» τῶν σκλαβωμένων προγόνων μας.

3. Τὴν ἄλλη μέρα πρῶτὶ ξεκινούσαμε.

— Για πού; μᾶς ἐρωτᾷ ὁ Δημοσθένης.

— Για ἔμπρός, τοῦ εἶπαμε. Για ποῦ ἄλλοῦ παρὰ γιὰ ἔμπρός;

Ἡ μητέρα τῶν παιδιῶν εἶχε κάτι σῦκα φυλάξει, γιὰ τὰ Χριστούγεννα. Τὶς ἄλλες ἐβδομάδες θὰ ἔτρωγαν καλαμπόκι, ὅς ἦταν τοῦλάχιστο νὰ ὑπάρχει σίγουρα κι ἐκεῖνο στὸ φτωχόσπιτό τους.

Ἐπῆρε ἡ μητέρα τὰ σῦκα καὶ μᾶς τὰ ἔβαζε στὰ σακκιδιά μας. Ἦταν τοῦτο πολὺ μεγάλη θυσία!

— Ὁχι, ὄχι, νὰ τὰ κρατήσετε γιὰ τὰ Χριστούγεννα! εἶπαμε.

— Για μᾶς τὰ Χριστούγεννα εἶναι σήμερα, ποὺ ἐλευθερώθηκε ἡ πατρίδα μας, εἶπε ἡ καλὴ μητέρα, καὶ ἐπέμεινε. Ὑστερα μιὰ φορὰ περάσατε ἀπὸ τὸ φτωχικό μας, δὲν πρέπει νὰ εἴσατε ἀκατάδεχτοι.

—'Αφοῦ τὸ παίρνετε ἔτσι, σύμφωνοι νὰ τὰ κρατήσωμε.
'Αλλὰ καὶ σεῖς ὅμως δὲν μπορεῖτε νὰ μᾶς προσβάλλετε.

Ἔτσι εἶπαμε καὶ ἀφήσαμε τὶς κουραμάνες μας καὶ ὅ,τι
κονσέρβες εἶχαμε μαζί μας.

Ἀρνήθηκε γιὰ πολλὴ ὥρα, μὰ τέλος δέχθηκε, γιὰ τὴν
ξαναλέγαμε διαρκῶς ὅτι ἀλλιῶς μᾶς προσβάλλει.

Ἔτσι ἀποχωρισθήκαμε, ἀφοῦ ἀνταλλάξαμε τὰ πιὸ πολύ-
τιμα τότε δῶρα μας.

4. Ἀπὸ τὴ δεύτερη μέρα μπήκαμε στὴ μάχη, γιὰ νὰ πά-
ρωμε τὸ Μάλι Σπάτ καὶ τὰ ἄλλα ὑψόμενα γύρω στὸ Τεπε-
λένι. Ἦταν μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἔνδοξες νῆκες ἐναντίον τῶν Ἰτα-
λῶν, τοῦ χιονιοῦ καὶ τοῦ φοβεροῦ χειμῶνα. Ἐκράτησε τοῦτο
γιὰ πολλὰς ἑβδομάδες. Ὅταν ἤρθαμε στὴν ἐφεδρεία, νὰ ξε-
κουρασθοῦμε γιὰ λίγο καιρὸ, ἐμείναμε σὲ κάποιον ἄλλο χωριὸ
τοῦ Ἀργυροκάστρου, στὸ Λιμπόζοβο.

Ἐκεῖ ἓνας ἀπὸ τὴν παρέα μας ἔμαθε, ὅτι ὁ Δημοσθένης
καὶ ὁ ἀδερφός του ὑπηρετοῦσαν ὡς μικροὶ ἐθελοντὲς στὸ πρό-
χειρο «Νοσοκομεῖον Κρουοπαγημάτων», ποῦ εἶχε γίνει στὸ χω-
ριό τους. Πολὺ μὲ συγκίνησε ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τῶν δυὸ μι-
κρῶν φίλων μου.

Σὲ ἓνα γνωστό μου, ποῦ ἤξερα ὅτι νοσηλευόταν στὸ νο-
σοκομεῖο ἐκεῖνο, τοῦ ἔγραψα νὰ εἰπῇ στὰ δυὸ παιδιὰ χαιρετι-
σμοὺς καὶ νὰ τοὺς διαβιβάσῃ τὸν ἀνεπιφύλακτο θαυμασμό μου.

Πέρασαν κατόπιν μῆνες καὶ χρόνια: Ἡμέρες μεγάλης
δόξας καὶ ὕστερα μαυρὲς ἡμέρες τῆς Κατοχῆς. Ὅσπου ἤρθε
ἡ Ἀπελευθέρωση, τὸ 1944.

Σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς κατορινὲς ἐκεῖνες ἡμέρες δοξίμασα με-
γάλη καὶ εὐχάριστη ἔκπληξη. Ἦρθαν στὸ γραφεῖο μου δυὸ
νέοι στρατιῶτες, σωστοὶ λεβέντες.

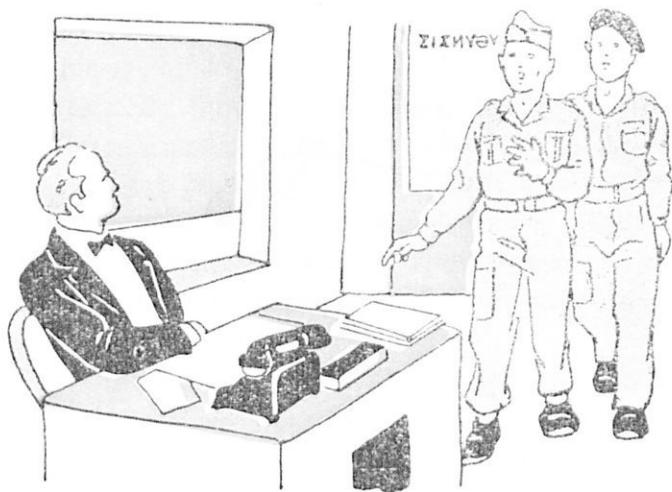
— Δὲ μᾶς θυμᾶσθε; μοῦ εἶπαν.

Πῶς νὰ τοὺς θυμοῦμαι, ἀφοῦ δὲν τοὺς εἶχα ξαναἰδῆ;

Φαντασθῆτε ὅμως τὴν ἐκπληξή μου, ὅταν ἔμαθα, ὅτι οἱ δυὸ αὐτοὶ λεβέντες ἦταν ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ ἀδερφός του. Ἔψαχναν, λέει, δυὸ ἐβδομάδες, ὥσπου ἔμαθαν τὴ διεύθυνσή μου.

Ἔστερα ἔμαθα τὴν ἱστορία τους. Ὅταν ἦρθαν οἱ Γερμανοὶ, τὰ παιδιὰ εἶχαν ἀναμειχθῆ σὲ μιὰ ὀργάνωση, πού εἶχε ἔργο της νὰ εἰδοποιῆ πότε καὶ πού προσορμίζονται τὶς νύχτες τὰ ὑποβρύχια, πού ἔλαιρναν νέους ἄνδρες γιὰ τὴν Αἴγυπτο. Παιδιὰ ἦταν, ἔτσι δὲν κινοῦσαν ὑποψίες.

Ἀναμειχθήσαν σὲ πολλὲς τέτοιες ἀποστολές. Ὅταν ἔγινε φανερό, ὅτι σάμπως ἀρχίζουν νὰ τὰ ὑποπεύονται, μπήκαν καὶ αὐτὰ στὸ ὑποβρύχιο κι ἔφυγαν. Ἡ μητέρα τους εἶχε τὴν προηγούμενη φύγει σὲ συγγενεῖς της στὰ Γιάννενα· βρίσκεται τώρα ἐκεῖ καὶ εἶναι ὡς τὰ σήμερα καλά.

Ἐκεῖ στὴν Αἴγυπτο τὰ παιδιά, ἔφηβοι πιά, κατατάχθηκαν στὸν ἑλληνικὸ στρατό, πολέμησαν στὴ Σικελία καὶ τὴν Ἰταλία, κι ἔγιναν ὅ,τι εἶναι σήμερα, δηλαδὴ ἥρωες.

— Δὲν εἴμαστε καθόλου ἥρωες, μοῦ εἶπαν μὲ μετριοφροσύνη. Ἀπλῶς ἀρχίσαμε νὰ κάνουμε κι ἐμεῖς κάτι ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ εἶδαμε τὸ δικό σας παράδειγμα.

— Ἐγίνατε ὅμως πολὺ καλύτεροι ἀπὸ μᾶς, τοὺς δασκάλους σας, τοὺς εἶπα. Ἀφοῦ ὅμως λέτε, ὅτι τὸ μικρὸ δικό μας παράδειγμα σᾶς ἐδίδαξε, κι ἐγὼ σᾶς ὑπόσχομαι νὰ γράψω τὴν ἱστορία σας, νὰ τὴ διαβάζουν τὰ μικρότερα παιδιά, γιὰ νὰ τὰ διδάξετε καὶ σεῖς μὲ τὸ δικό σας παράδειγμα.

Ο ΑΙΜΟΔΟΤΗΣ

Είναι η εποχή του Άλβανικού πολέμου, εκείνος ο άξέχαστος χειμώνας του 1940-41.

Εκείνες τις ημέρες ο Έρυνθός Στανός ζητούσε, με δημοσιεύματα στις εφημερίδες, «αίμοδοτες». Δηλαδή ανθρώπους γερούς, που θα πρόσφεραν ένα μέρος από το αίμα τους. Οί γιατροί το έπαιναν, το διατηρούσαν σε γυαλιά και το έστελναν στα νοσοκομεία και τα χειρουργεία του μετώπου, για να σώζονται όσοι λαβωμένοι στρατιώτες μας κινδύνευαν από την πολλή αιμορραγία.

Πήγε τότε να προσφέρει το αίμα του κόσμος και κοσμάκης. Ήταν η πιο λαμπρή εποχή της νέας μας ιστορίας, όπου οί Έλληνες ζούσαμε τη Μοίρα του τόπου μας σά μιά οικογένεια, σάν ένας άνθρωπος.

Πήγε κι ένας γεροντάκος και περίμενε τή σειρά του, συμμαζεμένος και ντροπαλός σὲ μιὰ γωνιά.

— Τί θέλεις ἐσύ; τὸν ρώτησε ὁ γιατρός.

Ὁ ἄνθρωπος ἐσήκωσε τὰ μάτια του καὶ στριφογύριξε τὸ τοιμημένο καπέλλο του στὰ δάχτυλα.

— Ἦρθα γιὰ τὸ αἷμα, εἶπε. Γι' αὐτὸ ποὺ γράφετε στὶς ἐφημερίδες...

Ὁ γιατρός τὸν χάιδεψε στὸν ὦμο, χαμογέλασε καὶ τοῦ ἔδειξε μὲ τὸ μάτι τοὺς αἱμοδότες, ποὺ περίμεναν.

— Κοίτα, τοῦ λέει, ἔχουμε ἀρκετούς...

Ὁ γέρος τοὺς κοίταξε. Ἦταν ἓνα πλήθος νέοι καὶ κοπέλλες, φοιτητὰ καὶ ἐργατικοί, ποὺ δὲν τοὺς κινητοποίησε τὸ Κράτος, καὶ ἦρθαν νὰ προσφέρουν τὸ φρέσκο αἷμα τους γιὰ τοὺς ἄλλους, ποὺ ἔχυναν τὸ δικό τους ἐπάνω στὸ χιόνι. Τὰ πρόσωπά τους ἦταν ροδοκόκκινα, τὰ μάτια τους ἔλαμπαν ἀπὸ νειάτα καὶ ἀπὸ υἰγία.

Ὁ γέρος ξανασήκωσε τὸ κεφάλι, σὰ νὰ τὸν εἶχαν προσβάλει.

— Πρέπει νὰ σοῦ πῶ, γιατρέ, μὴ μὲ βλέπης ἔτσι, δηλαδή μὴν τύχη καὶ φοβᾶσαι, ποὺ μὲ βλέπεις ἔτσι τσακισμένο ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τὰ φαριμάκια... Ὅμως εἶμαι γέρος, ποτὲ δὲν ἀρρώστησα, ἂν εἶναι δηλαδή γι' αὐτὸ ποὺ φοβᾶσθε... Τὸ αἷμα μου εἶναι καθαρό...

Ὁ γιατρός συγγινῆθηκε:

— Πᾶμε μέσα, τοῦ εἶπε καὶ τὸν πῆρε στὸ χειρουργεῖο γιὰ τὴν αἱμοδοσία.

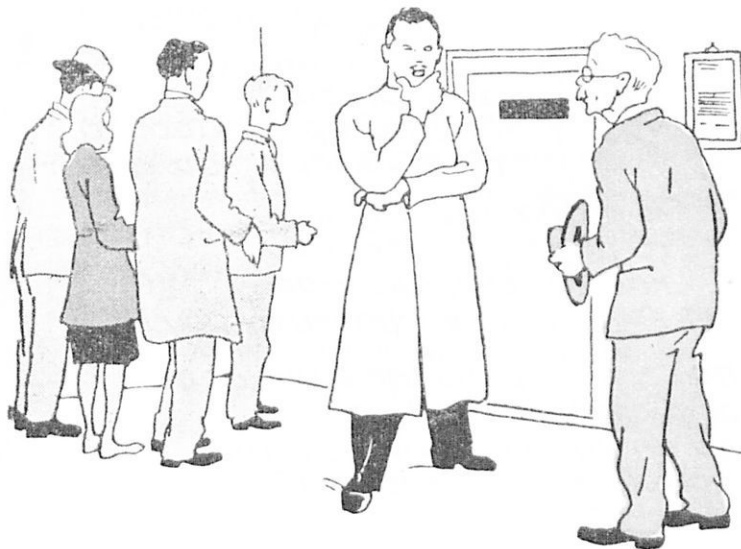
— Πῶς σοῦ ἦρθε καὶ τὸ ἀποφάσισης, ρώτησε ὁ γιατρός, ἔτσι γιὰ νὰ πῆ κάτι τὴν ὥρα ποὺ ἀπολύμαινε τὸ σημεῖο, ὅπου θὰ περνοῦσε τὴν ἀπορροφητικὴ βελόνα.

Καὶ τότε ἄκουσε αὐτὴ τὴν καταπληκτικὴ διήγηση, ποὺ

ἔχαμε τοῦ γιατροῦ νὰ τρέμη τὸ χέρι του, καὶ γέμισε δάκρυα τὰ μάτια του.

— Πῶς μοῦ ἤρθε: χαμογέλασε ὁ γέρος... Νά... Ἐγώ, γιατρέ μου, εἶχα τρία ἀγόρια. Τὰ πῆρε καὶ τὰ τρία ἡ ἐπιστράτευση. Σκοτώθηκαν καὶ τὰ τρία... Μεγάλη φωτιά... Ἔ, τί μπορούσε νὰ γίνη; Γιὰ τὴν Ἑλλάδα πῆγαν. Ἦταν γραφτό... Ὅμως τὸ τελευταῖο, ὁ Γιάννης, μοῦ εἶπαν, ὅτι πέθανε ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ αἷμα ποὺ ἔχασε. Εἶδεμῃ ἢ λαβωματιὰ δὲν ἦταν σπουδαία. Λοιπὸν τώρα μοῦ εἶπαν, πὼς γυρεύετε αἷμα γιὰ νὰ γλιτώσουν τὰ παιδιὰ, ποὺ κινδυνεύουν ἀπὸ αἱμορραγία. Εἶπα, λοιπὸν, γιατρέ μου, ἄς πάω κι ἐγὼ νὰ μοῦ πάρουν αἷμα, μπορεῖ νὰ εἶναι νὰ γλιτώσω τὸ παιδί κανενὸς ἄλλουνοῦ... Ἔτσι σηζώθηκα καὶ ἤρθα...

Στο. Αναβίτης

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΙΟ

- Καλέ μου, οί "Αι Δημήτρηδες
"έχουν άνθιδει "όλοι
κι άσπρολογά, βά νάπεσε χιόνι
τό περιβόλι.

"Όσοι περνοῦν δεή ζειτονια
κι "όσοι τους άντικρύζουν
"όσοι τους καμαρώνουνε
και μās κάλοτυχιζούν.

Περνοῦνε τ' άζουρα παιδια
κι άνθό κοιτάν νά κλέψουν.
"έρχονται οί νιές και μου ζητοῦν
κλωνάρι νά φυτέψουν.

Μά εζώ δε δίνω κανενός.
Και μοναχά βεφάνι
για τ' "Αι-Δημήτρη, κάτασπρο,
τό εικόνοισμα εἶχα κάνει.

"Ανήμερα τῆς χάρις του
τό πήξα μοναχή μου
και τον έπαρακάλεσα
θερμά στην προβευχή μου,

- πού είναι στρατιώτης βάν και βέ -
οί φλόζες του πολέμου
νά μη δοῦ ζηιάζουν, ούτε μια
τριχούλα σου, καλέ μου!

Γ. "Αθάνας

Η ΣΗΜΑΙΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

1. Εἶχαν πολεμήσει οἱ φαντάροι τῶν Ὀχυρῶν τοῦ Ρουπέλ τέσσερα μερόνυχτα, χωρὶς στιγμή νὰ σταματήσουν. Εἶχαν κατανικήσει ὅλες τὶς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, ὅταν κατὰ τὶς τέσσερες τὸ ἀπόγευμα τῆς 9 Ἀπριλίου 1941 οἱ Γερμανοὶ—μετὰ τὸ σπάσιμο τοῦ Σερβικοῦ μετώπου καὶ τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλονίκης—ἔστειλαν μπροστὰ σὲ κάθε φρούριο ἀπὸ ἓνα τάνκ, νὰ γυροφέρνῃ σιγὰ κρατώντας λευκὴ σημαία.

Οἱ Ἕλληνες δὲν τὰ πυροβόλησαν, παρὰ τὰ ἄφησαν νὰ πλησιάσουν, γιατί τὰ ἔβλεπαν νὰ κουνοῦν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἄσπρη τους παντιέρα.

Ἐπὶ τὰ τάνκς κατεβαίνουν σὲ λίγο κήρυκες, πού ἀπαιτοῦν τὴν παράδοση τῶν Ὀχυρῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἕλληνας διοικητῆς εἶχε συνθηκολογήσει στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἀξιωματικοὶ καὶ φαντάροι δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν τ' αὐτιά τους. Ἐπὶ τὴν καύχηση, πού εἶχαν γιὰ τὴν ἥρωικὴ ἀντίστασή τους, ὡς τὴν καταστροφή, πού τώρα μαθαίνουν, εἶναι δρόμος πού δὲ δρασκελίζεται σὲ μιὰ στιγμή.

Ὡς τώρα αὐτοὶ ἔδεσαν τὸ Γερμανό, ὄχι μόνο πίσω ἀπὸ τὶς πολεμίστρες, ἀλλὰ καὶ ἔξω στ' ἀνοιχτά, στῆθος μὲ στῆθος. Πῶς νὰ παραδώσουν φρούρια, σπίτια, πατριίδα, χωρὶς νὰ νικηθῶν ;

Σὲ λίγο τοὺς ἔρχεται γραπτὴ ἢ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τοὺς νὰ παραδώσουν τὰ Ὀχυρά. Τότε ξεσπάει μαύρη ἀπελπισία. Ἄλλοι κλαῖνε δυνατά, ἄλλοι ἀγκαλιάζουν καὶ φιλοῦν τὰ πολυβόλα μὲ πάθος, τόσο αὐθόρητο, πὸν σφίγγει τὴν καρδιά ὅσων τοὺς βλέπουν.

Ὅστοςο ὑπαζοῦν στὴ γραπτὴ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τοὺς, παραδίδουν τὰ Ὀχυρά καὶ ἀναχωροῦν μὲ κατεύθυνση πρὸς τὶς Σέρρες.

2. Καθὼς προχωροῦν πρὸς τὶς Σέρρες, βλέπουν ἐπάνω σ' ἓνα λοφῶσι μαζεμένους φαντάρους καὶ καπνὸ ν' ἀνεμίζεται στὸν καθαῖο οὐρανό. Ἐπειδὴ ἡ δυστυχία ἀδερφώνει τοὺς ἀνθρώπους, τραβᾷ ἢ φάλαγγα ὁλόσιςα πρὸς τὸν ὄμιλο ἐκεῖνο.

Σὰν ἀνέβηκαν στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, εἶδαν ἔτοιμη θρακιά.

Ἐκεῖ γύρω στὴ φωτιά εἶναι συγκεντρωμένο ἓνα τμημα τοῦ 26ου συντάγματος, πὸν ὑπερασπιζόταν τὸ φρούριο Λίσσε καὶ εἶχε τσακίσει ὁλόκληρη μεραρχία Ἀλπίνων.

Νὰ ὁ διοικητὴς περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς βαθμοφόρους. Νὰ ὁ ἀρχιμανδρῆτης, πὸν βάζει τὰ ἱερὰ ἄμφια.

— Θὰ λειτουργηθῶμε, λέει κάποιος· καὶ ἡ ἰδέα πὸς θὰ ἐπιζοιωνήσουν μὲ τὰ θεῖα τοὺς παρηγορεῖ.

Βγάζουν τὰ πηλῆζιά τους, σταυροζοποιοῦνται καὶ ἀκοῦνε μὲ κατάνυξη τὶς εὐχές, πὸν ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ ὁ παπάς. Ὑστερα προβάλλει στὸ κέντρο ὁ ὑπασπιστὴς κρατώντας τὴ σημαία τοῦ συντάγματος.

Τὴν ξεσπεάζει καὶ τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη στὸ ἐλαφρὸ ἀεράκι, ἀτίμητο μνημεῖο δοξασιμένων ἀγώνων.

Αὐτὴ εἶναι ἡ σημαία ἡ ἴδια, ποὺ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1922, ὅταν τὸ 26ο σύνταγμα κυκλώθηκε στὴν κοιλάδα τοῦ Ἄλι—Βερὰν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν ἀρπάξε ὁ τότε συνταγματάχης του καὶ παρασύροντας τοὺς λεβέντες του σὲ παράφορη ἔξοδο κατόρθωσε νὰ διασπάσῃ τὸν Τουρκικὸ κλοιὸ καὶ νὰ σώσῃ τὸ σύνταγμα του, χωρὶς ὅμως ὁ ἴδιος νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὸ θρυλικὸ κατόρθωμα, γιατί, ὅπως ἡ σημαία του, ἔτσι κι αὐτὸς εἶχε κατατρυπηθῆ ἀπὸ σφαῖρες καὶ ξεψύχησε χροτώντας στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ κουρελιασμένον πανί.

— Προσοχή! διατάζει ὁ διοικητής.

Οἱ φαντᾶροι τεντώνουν τὰ κουρασμένα κορμιά τους, οἱ ἀξιωματικοὶ κάνουν τὸ σχῆμα. Ὁ ὑπασπιστὴς τότε κατεβάζει τὸ ἱερὸ λάβαρο στὴ φωτιά, ἐνῶ ὁ παπὰς εὐλογεῖ αὐτὸν

τὸν ὑπερήφανο πολεμικὸ ὁδηγό. Τὸ μετὰξί ἀργεῖ νὰ καῖ, γίνεται στάχτη σιγά, πολὺ σιγά.

Τὸ θέαμα τῆς γαλανόλευκης, ποὺ ἐξαφανίζεται, κάνει τοὺς παρόντες νὰ ριγίσουν. Οὔτε ἓνας ἀξιωματικὸς δὲν ἔμεινε ἀδάκρυτος. Οἱ φαντάροι, καθὼς ἀντικρύζουν τοὺς φρουροὺς τους, ψημένους πολεμιστές, νὰ κλαῖνε, τοὺς θαυμάζουν ἀκόμη περισσότερο καὶ ξεσπᾶν τὰ παιδιάτικα στόματά τους σὲ λυγμοὺς καὶ ἀναφιλητά.

Μὰ τὸ κλάμα τὸ διακόπτει ὁ ἀρχιμανδριότης.

— Σηκῶστε τὸ χέρι νὰ ὀρκισθῆτε, τοὺς λέει.

Τὸν ὑπακούουν, καὶ ἐκεῖνος ἀρχίζει :

— Ὅρκίζομαι ... !

— Ὅρκίζομαι !, λὲν ὅλοι μαζί.

— Ὅτι δὲ θὰ ἡσυχάσω ...

— Ὅτι δὲ θὰ ἡσυχάσω !

— Ὅτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου ...

— Ὅτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου !

— Γιὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα ...

— Γιὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα ! βροντοφωνοῦν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες.

Ὁ ὄρκος αὐτὸς φουσκώνει ἀπὸ νέα ὄνειρα τὶς πονεμένες τους καρδιές. Κι ὅταν ξαναπαίρνουν τὸ δρόμο τῶν Σερρῶν, αἰσθάνονται σὰ ζωογονημένοι. Τώρα ἔχει βροῖ πάλι σκοπὸ ἢ ζωὴ τους.

Χρ. Ζαλοκώστας

Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι όπου σ' αντικρύζω
μὲ λαχτάρα σταματῶ
καὶ περήφανα δακρύζω,
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχή
καὶ μαζί σου φτερουγίζει
τῆς πατρίδας ἡ ψυχὴ.

Ὅταν ξάφνου σὲ χαϊδεύη
τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρό,
μοιάζεις κῆμα, πὺλ σαλεύει,
μὲ χιονόλευκον ἀφρό.

Κι ὁ σταυρός, πὺλ λαμπιρίζει,
στὴν ψηλὴ σου κορυφῇ,
εἶν' ὁ φάρος πὺλ φωτίζει
μὴν ἐλπίδα μας κρυφῇ.

Σὲ θωρῶ κι ἀναθαρεύω
καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ.
Σὰν ἀγία σὲ λατρεύω,
σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μὴν χαρούμενη φωνή!
— Νᾶσαι πάντα δοξασιμένη,
ὦ Σημαία γαλανή.

1. Ἡολίμης

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΟΥΛΟΥΡΑΣ

1. Είναι Οκτώβριος του 1941, ή εποχή που αρχίζει να βασιλεύει η πείνα και η στέρηση.

Ο μικρός Αντώνης είναι δώδεκα χρόνων. Έχει τη μητέρα του, που ξενοδουλεύει κι όλο κάτι φέρνει, και έχει τα δύο μικρότερα αδέρφια του, που όλο και περιμένουν τί θα τους φέρει.

Έτσι ο Αντώνης, ως είναι μικρός, έχει μπή στα βάσανα και τις ευθύνες. Είναι ο «προστάτης του σπιτιού», όπως τον λέει με καμάρι η χήρα μητέρα του.

Πότε ζεύεται το καρότσι του και το σέρνει, κάνοντας μεταφορές από το σιδηροδρομικό σταθμό.

Πότε πάει στο βουνό με τη μητέρα του και φέρνει το καροτσάκι τους βαρυσφορτωμένο με ξύλα.

Πότε πάλι παίρνει δανεικά κουλούρια και τα πουλάει γυρίζοντας στους δρόμους με τον ταβλά του. Ο φούρναρης της συνοικίας τον έχει δοκιμάσει και τον εμπιστεύεται. Μόλις ξεπουλήσει ο Αντώνης, επιστρέφει στο φούρνο και πληρώνει την τιμή των κουλουριών. Έτσι του μένει κάτι κι αυτού, ν' αγοράσουν λίγο καλαμπόκι για το σπίτι. Όσο για αύριο, έχει πάλι ο Μεγαλοδύναμος.

2. Μια μέρα ο Αντώνης είχε άτυχία στο εμπόριό του. Μερικά παιδιά, πεινασμένα, του άρπαξαν από τον ταβλά του δυο κουλούρια, κι έτσι τη μέρα εκείνη τ' αδέρφια του δεν είχαν το λίγο άραποσιτένιο ψωμί τους.

Την άλλη μέρα θα δούλευε πιο πολύ, είπε, κι έτσι θα κέρδιζε τη διαφορά.

— Νὰ προσέχης, παιδάκι μου, μὴ σοῦ τὰ ξαναπάρουν τζάμπα, τοῦ εἶπε ἡ μητέρα του τὸ πρωὶ πὸν ἔφευγε.

Ἔστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα ὁ Ἀντώνης ἔχει γεμάτο κουλούρια τὸν ταβλά του καὶ στέκει σ' ἓνα κεντρικὸ δρόμο τῆς Ἀθήνας.

Σὲ λίγο βλέπει νὰ περνᾷ μιὰ φάλαγγα γερμανικὰ αὐτοκίνητα, γεμάτα αἰχμαλώτους. Ἦταν Νεοζηλανδοί, Αὐστραλοί, Ἀγγλοι, Ἰνδοί.

Ἐνα ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα, ἀνοιχτὸ ἐπάνω, σταμάτησε γιὰ λίγο ἐκεῖ κοντά. Ὁ κόσμος μαζεύθηκε καὶ κοίταξε τοὺς ἄτυχους αἰχμαλώτους. Ζύγωσε καὶ ὁ Ἀντώνης καὶ κοίταξε. Ἦταν νέοι ἄνδρες, μὲ ὕφος ἀγαθὸ καὶ μὲ ἔκφραση βασιανισμένη. Εἶχαν μάγουλα ἀδυνατισμένα, γένεια μακροῦ ἀπὸ τὴν ἀξυρσιὰ καὶ μάτια θολωμένα ἀπὸ τὴν πείνα.

3. Ὅπως εἶχε πλησιάσει κοντὰ ὁ Ἄντωνης, παρετήρησε πὼς οἱ αἰχμάλωτοι δὲν ξεκολλοῦσαν τὰ μάτια τους ἀπὸ τὰ κουλούρια του. Τὰ κοίταζαν, τὰ κοίταζαν ἐπίμονα, δίχως ὅμως νὰ λένε καμὶ λέξη, δίχως νὰ κάνουν καμιάν ἄλλη κίνηση.

Ἐνίωσε ὁ Ἄντωνης πολὺ τὴν κατάστασή τους, γιατί κι ὁ ἴδιος ἤξερε ἀπὸ πείνα. Δὲν ἄντεξε λοιπὸν περισσότερο. Ζύγωσε πιὸ κοντὰ κι ἔκανε νὰ σηκώσει τὸν ταβλά του, γιὰ νὰ τοὺς χαρίσει τρία τέσσερα κουλούρια. Ἄς μὴν πηγαινε στὸ σπίτι του οὔτε τὴ μέρα ἐκείνη ἀραποσιτένιο ψομί.

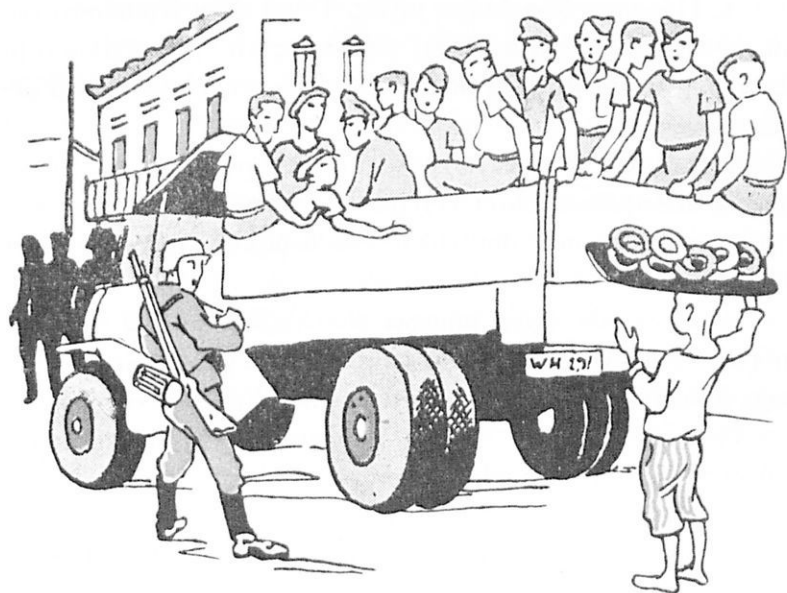
Πετάχθηκε ὅμως ὁ Γερμανὸς φρουρὸς μὲ φοβέρες καὶ νοήματα, πὺν ὅλα σήμαιναν, ὅτι ἓνα τέτοιο δῶρο «ἀπαγορεύεται ἀσθηρῶς».

Τὸ τελευταῖο πολὺ τὸν πεισμάτωσε τὸν Ἄντωνη. Τί τὸν ἐνδιέφερε τὸ Γερμανό; Μήπως ἐκεῖνος θὰ ἔχανε τίποτε δικὰ του κουλούρια; Μήπως ἐκεῖνου τ' ἀδεοφάκια θὰ ἔμεναν δίχως ἀραποσιτένιο ψομί;

Προσποιεῖται λοιπὸν κι ὁ Ἄντωνης ὅτι ἀπομακρύνεται. Ὑστερα μὲ τρόπο πλευρῖζει τ' αὐτοκίνητο ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά καὶ τότε δίνει ἓνα δυνατὸ τίναγμα τοῦ ταβλά του, χύνοντας ὅλα τὰ κουλούρια του μέσα στ' αὐτοκίνητο. Ἀμέσως ὕστερα τὸ ἔβαλε στὰ πόδια.

Ὅταν ἔφθασε στὴν ἀντικρυνὴ γωνιὰ κι ἐνίωσε ἀσφάλεια, γύρισε καὶ κοίταξε πίσω του. Οἱ αἰχμάλωτοι εἶχαν ἀρπάξει τὰ κουλούρια, τὰ ἔτρωγαν μὲ λαιμαργία καὶ κοίταζαν μὲ ἄπειρη εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸ μέρος του.

Οἱ ἄλλοι γύρω διαβάτες, οἱ Ἑλληνες—ἀδυνατισμένοι καὶ πεινασμένοι διαβάτες—τοῦ ἔλεγαν ἓνα σωρὸ «εὐγε» καὶ «μπράβο» καὶ «νὰ σὲ χαίρεται, παιδάκι μου, ἡ μάνα πὺν σ' ἔχει» καὶ ἄλλα τέτοια. Ὅστοςο τὸ μεγάλο εὐγε ἐρχόταν ἀπὸ ἄλλοῦ. Τοῦ τὸ ἔλεγε ὁ εὐχαριστημένος ἑαυτός του.

Ἐκίνησε κι ἐπῆγε στὸ φοῦθνο μὲ ἄδειο τὸν ταβλά του καὶ μὲ ἄδεια τὴν τσέπη του. Ἐκαμαν ἐκεῖ τὸ λογαριασμό. Γιὰ νὰ ξεχρωσθῆ τὸ νέο του ἔλλειμμα, χρειαζόταν νὰ δουλέψῃ ὁ Ἀντώνης μὰ σχεδὸν ἐβδομάδα δίχως κέρδος.

Στὴ μητέρα του διηγήθηκε ὅλη τὴν ἱστορία. Τῆς εἶπε, πὼς δὲν ἄντεξε ἡ καρδιά του, αὐτὸς νὰ κρατᾷ ψωμί κι ἄλλοι ἄνθρωποι πλάϊ του νὰ πεινοῦν τόσο πολὺ. Λυπᾶται ὅμως ποὺ θὰ δουλεύῃ μὰ ἐβδομάδα, δίχως νὰ φέρῃν καλαμπόκι.

— Δὲν πειράζει, παιδάκι μου, ἐσὺ νὰ εἶσαι καλά. Ὁ Θεὸς θὰ σοῦ δῆν δύναμη, γιὰ τὸ καλὸ ποὺ ἔκαμες σήμερα, τοῦ εἶπε ἡ καϋμένη ἡ μάνα του.

4. Πέρασαν δύο ακόμη μῆνες. Τώρα εἶναι Χριστούγεννα τοῦ 1941. Τώρα ἓνα καρβέλι, γιὰ ὅσους τὸ ἔχουν, εἶναι μιὰ ὀλόκληρη περιουσία, γιὰ ὅσους δὲν τὸ ἔχουν, εἶναι τὸ πῶς μεγάλο τους ὄνειρο.

Στὸ σπίτι τοῦ Ἀντώνη πάει ἓνας μῆνας πὺν δὲν ξαναφάνηζε καλαμπόκι. Πάλι τυχεροὶ ὅμως, πὺν ὁ Ἀντώνης κι ἡ μητέρα του ἔπιασαν δουλειὰ σ' ἓνα περιβόλι καὶ οἰκονομοῦν τις λαχανίδες.

— Ἀντώνη, ἂν εἶχες σήμερα τὸν ταβλά σου μὲ τὰ κουλούρια, τί θὰ τὰ ἔκανες; Θὰ τὰ πουλοῦσες; τὸν ρώτησε ἀνήμερα Χριστούγεννα τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τ' ἀδερφάκια του.

— Ἀστειεύεσαι πὺν θὰ τὰ πουλοῦσα; Θὰ τὰ μοίραζα σ' ὅλους μας ἀπὸ ἴσια, εἶπε γελώντας ὁ Ἀντώνης.

— Κι ἐκεῖνα τ' ἄλλα, πὺν χάρισες; Ἐκεῖνα τί θὰ τὰ ἔκανες; τὸν ρώτησε ὁ μικρὸς ἀδερφός του, πὺν θυμῆθηκε τὸ περιστατικό.

— Ἐκεῖνα... ἄρχισε νὰ λέη ὁ Ἀντώνης καὶ σταμάτησε, γιὰ νὰ σκεφθῆ τί θὰ τὰ ἔκανε.

Ἔσπου ξαναἦρθαν στὸ νοῦ του ὅλες ἐξεῖνες οἱ μορφὲς τῶν αἰχμαλώτων, πὺν εἶχαν ἀδύνατα μάγουλα καὶ πὺν κοίταζαν ὅλοι μαζί τὸν ταβλά του.

Τότε ὁ Ἀντώνης εἶπε σὲ τόνο ἀποφασιστικό:

— Ἐκεῖνα θὰ τὰ ξαναπετοῦσα μέσα σ' ἐκεῖνο τ' αὐτοκίνητο!

Ἦταν ἔτσι ἀποφασιστικὸς ὁ τόνος τῆς φωνῆς του, πὺν ἡ μητέρα του σταμάτησε τὴ δουλειὰ της καὶ τὸν κοίταξε παράδοξα. Ἔστερα ἦρθε κοντά του καὶ τὸν φίλησε.

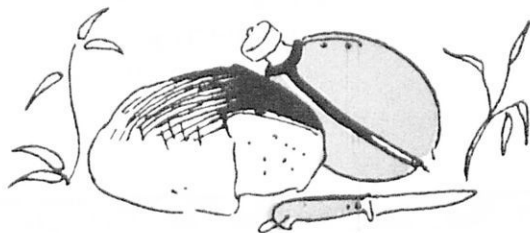
— Εἶσαι ἴδιος, ὅπως ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας σου. Ἔτσι κι ἐκεῖνος ἦταν πονετικὸς καὶ συμπονοῦσε ὅπου ἔβλεπε δυστυχία, τοῦ εἶπε μὲ χαμάρι.

5. Είχα μάθει κι ἐγὼ τότε τὴν ἱστορία αὐτή. Τὴν ἴδια ἐποχὴ εἶχα ἰδεῖ κι εἶχα μάθει πολλὰ ὅμοια περιστατικά: Οἱ κοπέλλες ἔσχιζαν τὰ προικιά τους, γιὰ νὰ μεταμφιέσουν, γλιτώσουν καὶ φουγαδεύσουν ξένους στρατιῶτες, ποὺ γύριζαν στὰ ὄρεινά χωριά μας. Λίγους μῆνες πρὶν, τὸν καιρὸ τῆς Ἰαλβανίας, ἐμεῖς οἱ φαντᾶροι τοῦ μετώπου μοιράζαμε στοὺς Ἰταλοὺς αἰχμαλώτους τὴν κουραμίνα μας καὶ προτιμούσαμε νὰ μείνουμε ἐμεῖς νηστικοὶ παρὰ νὰ μείνουν ἐκεῖνοι. Λίγο πρὶν τοὺς πιάσουμε, ἦταν ἐχθροὶ μας. Ἀμέσως ὅμως μόλις τοὺς πιάναμε, τοὺς δείχναμε συμπεριφορὰ σὰ νὰ εἶναι φιλοξενούμενοί μας, παλιοὶ μας φίλοι, περαστικοὶ ἀπὸ τὸν τόπο μας.

Μόλις λοιπὸν μοῦ διηγήθηκαν τὴν ἱστορία τοῦ Ἀντώνη, ἀμέσως θυμήθηκα καὶ ὅλες τὶς ἄλλες ὅμοιες ἱστορίες, κι ἔξαμα τὴν ἐξῆς γενικώτερη σκέψη, ποὺ ἦταν καὶ ὅμοια καὶ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ σκέψη τῆς μητέρας του:

— Ὁ μικρὸς Ἀντώνης, σκέφθηκα, εἶναι σὲ ψυχικὴ εὐγένεια ἴδιος ὅπως καὶ ὅλος ὁ λαὸς του. Ἔτσι καὶ ὁ λαὸς του εἶναι πάντα πονετικὸς καὶ συμπονάει τὴ δυστυχία, ὅπου τὴ βλέπει.

Η ΝΙΚΗ

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ γῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποὺ τὸ ἴδιο γῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρὸ,

στὸ γῶμα τοῦτο πάντα ἀνθοῦνε
κι ἔχουν ἀθάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαμπώνουν, μᾶς μεθοῦνε
νεράιδες, ἥρωες, θεοί.

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ γῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
ποὺ τὸ ἴδιο γῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρὸ,

εἶδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτεινή,
τὴν εἶδα ἐμπρὸς μου νὰ προβάλλῃ
μὲ φθορεσιὰ ὀλοφωτεινή.

Κ. Παλαμάς

Ο ΣΠΟΥΡΓΙΤΗΣ

Ὁ σπουργίτης, μορεῖ νὰ εἰπῆ κανέναν, εἶναι τὸ ἀλητό-
παιδο ἀνάμεσα στ' ἄλλα πουλιά. Ἐτσι καὶ φαίνεται πρα-
γματικά. Στὸ χοντρὸ κεφάλι του ἔχει δυὸ κόκκινα ζσηρὰ
ματάκια, ποὺ δείχνουν πὼς δὲ σοσιζεται γιὰ κανέναν ἄν-
θρωπο καὶ πὼς ἀδιαφορεῖ τί λένε ἢ τί σκέπτονται γι' αὐτόν.
Ἐπὸ καλὴ συμπεριφορὰ ἢ φιλότιμο οὔτε ἰδέα ἔχει. Ἀνάλογο
πρὸς τὸ κεφάλι του εἶναι καὶ τὸ χοντροκαμωμένο ράμφος του
καὶ ἡ δυνατὴ κραυγὴ του. Δὲ δίνει καμιά σημασία στὸ φέρ-
σιμό του καὶ στὸ λάλημά του, ἀλλὰ φλυαρεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα,
ὅπου κι ἂν βρεθῆ κι ὅπως τοῦ ἔρθη.

Ἡ φορεσιά του εἶναι κι αὐτὴ σύμφωνη μὲ τὸ χαραχτήρα
του καὶ δὲν μορεῖ κανέναν νὰ τὸν κατηγορήσῃ γιὰ ματαιο-
δοξία κι ἐπίδειξη τῆς στολῆς του. Οὔτε δίνει καμιά προσοχὴ
στὸ φόρεμά του. Συνήθως φορεῖ μὴ πρόστυχη, γκριζα ζακέττα,

πὸν δὲν εἶναι σπάνιο νὰ εἶναι γεμάτη λεκέδες, γιατί διαρκῶς βουτιέται στὴ σκόνῃ, στὴ λάσπη, στὸ βοῦρκο, στὰ σκουπίδια καὶ μέσα στὰ χωράφια. Ὅλη τὴν ἡμέρα ἔχει φιλονεικίες μὲ τοὺς ἄλλους σπουργίτες, κι ὁ ἀέρας γεμίζει ἀπὸ τὶς κραυγές τους.

Τὸν ἄνθρωπο δὲν τὸν λογαριάζει· οὔτε τὸν φοβᾶται οὔτε τὸν ἐκτιμάει καθόλου. Τρυπώνει καὶ κάνει τὴ φωλιά του στὸ σπιτί του, χωρὶς νὰ ζητήσῃ ἄδεια ἀπὸ κανένα. Καὶ χωρὶς καμιὰ ἐντροπὴ βγάζει μὲ ἀναίδεια τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴ φωλιά καὶ σὲ κοιτάζει νὰ ἰδῇ μὲ τί ἀπασχολεῖσαι.

Μὲ μεγάλη ἀδιαντροπιὰ πιάνει τὴ φωλιά τοῦ γελιδονιοῦ, ὅταν λείπῃ, ἢ τὸ διώχνει ἀπὸ τὴ φωλιά του, στρογγυλοκάθεται ἐκεῖ σὰ νοικοκύρης καὶ γεννάει τὰ παιδιὰ του (5—6 κάθε φορὰ), τὰ ὁποῖα εἶναι ἐπίσης ἀναιδῆ, ὅπως καὶ οἱ ἀγαπητοὶ γονεῖς του.

Κάθε θέσῃ εἶναι κατάλληλῃ γιὰ φωλιά του. Παλάτι ἢ ἀχυροκαλίβα, πολύτιμο μνημεῖο ἀπὸ μάρμαρο, ἐκκλησία ἢ καμιὰ παλιὰ γλάστρα, καὶ ψηλὸ δένδρο. Τί τὸν μέλει τὸν σπουργίτη γιὰ τέτοια πράγματα; Τοῦ εἶναι ἀδιάφορο! Ὅπου φθάσῃ, φωλιάζει. Καὶ γιὰ νὰ χτίσῃ τὴ φωλιά του μεταχειρίζεται ὅ,τι βρῇ μπροστά του: παλιοκουρέλα ἢ φτερά, τρίχες ἢ μαλλιά ἢ ἄχυρα. Ὅλα τὰ χρησιμοποιεῖ.

Ἡ ἀδηφαγία του δὲν ἔχει ὄρια. Τὰ μάτια του διαρκῶς τὰ ἔχει καρφωμένα στὴν τροφή, πὸν θὰ φάῃ ἢ θὰ δοκιμάσῃ.

Ἄν ὁ χωρικός ἔχη φορτωμένο τὸ κάρο του μὲ χόρτο ἢ μὲ στάχυα βρώμης, κριθαριοῦ, σταριοῦ, ὁ σπουργίτης εἶναι παρὼν γιὰ ν' ἀρπάξῃ τὸ μερίδιό του. Κι ἂν φωνάξῃ ὁ γεωργὸς καὶ βλαστημάῃ καὶ κνηγάῃ τὸν ἀναιδῆ κλέφτη, ὁ σπουργίτης ἀδιαφορεῖ. Φεύγει γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ ξανάρχεται πάλι.

Βγαίνει ἢ νοικοκυρὰ στὴν αὐλὴ μὲ ἓνα πιάτο γεμάτο κρι-

θάρι ἢ καλαμπόκι ἢ ψωμί ἢ πίτουρα καὶ ἀποφάγια, νὰ ταΐση τις κότες. Ὁ σπουργίτης εἶναι παρών, προτοῦ ἀκόμη ἀρχίσῃ τὸ τάγισμα. Ξέρει μάλιστα ἀκριβῶς τὴν ὥρα καὶ παραμονεύει. Ἐπίσης παραμονεύει ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρό σου καὶ περιμένει νὰ τελειώσῃ τὸ γεῦμα καὶ ν' ἀνοίξῃ τὸ παράθυρο νὰ τινάξῃ ἢ νοικοκυρὰ τὸ τραπεζομάντηλο μὲ τὰ ψίχουλα. Ἄν τὸν διώξῃ, κάνει πὼς φεύγει καὶ ξαναγυρίζει, ὄχι μόνος του, ἀλλὰ μὲ μεγάλη παρέα.

Μπαίνει ἀνάμεσα στὶς κότες καὶ παίρνει τὸ μερίδιό του, σὰ νὰ τοὺς λήῃ: «Μὴ νομίζετε πὼς τὸ φαῖ εἶναι ὄλο δικό σας· ἔχω κι ἐγὼ τὸ μερτικό μου! Νὰ ἔχουμε τὸ νοῦ μας ὁμῶς!» Οἱ καϋμένες οἱ κότες δὲν κάνουν καμιὰ φασαρία, γιατί ξέρουν ὅτι εἶναι μάταιη. Σπεύδουν μοναχὰ νὰ φᾶνε ὅσο μποροῦν γρήγορα, γιατί ὁ παράσιτος καὶ ἡ παρέα του δὲν ἀστετεύονται. Ἡ νοικοκυρὰ διαμαρτύρεται καὶ φωνάζει, ἀλλὰ τοῦ κάκου.

Ἔρχεται στὸ σπίτι τὸ καϋμένο τὸ ἄλογο κουρασμένο ἀπὸ τὴ δουλειὰ καὶ τὸ ὑποδέχονται στὴν εἴσοδο τῆς αὐλῆς ὁ σκύλος, ἡ γάτα, οἱ κότες. Ἀλλὰ νά, καταφθάνουν καὶ οἱ σπουργίτες, γιατί ξέρουν, ὅτι ὁ κύριός του θὰ δώσῃ στὸ ἄλογο νὰ φάῃ κριθάρι. Κάθονται οἱ σπουργίτες κάτω ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ ἀρπάζουν ὅ,τι πέσει χάμω ἀπὸ τὸ φαγί του. Τὸ ἄλογο τὸν

ξέρει τὸν παράσιτο κι ἐξακολουθεῖ νὰ τρώη μὲ καλωσύνη.

Τὸ μεγαλύτερο ὄμως πανηγύρι γιὰ τὸ σπουργίτη εἶναι τὸ Μάη, ὅταν γίνονται τὰ κεράσια. Μόλις ἰδῆ νὰ κοκκινίζη κανένα κεράσι, ἐννοεῖ νὰ φάη αὐτὸς πρῶτος καὶ σπεύδει νὰ τὸ τσιμπήση, χωρὶς τοῦλάχιστο νὰ ζητήση συγγνώμη ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτη ἢ νὰ τοῦ εὐχηθῆ «μὲ γειὰ τὴ νέα ἐσοδειά!». Ὅταν ὠριμάσουν τὰ κεράσια, ἀπὸ πολὺ προῖ ὡς τὸ βράδυ δὲν κάνει ἄλλη δουλειὰ παρὰ νὰ τρώη. Φωνές, πυροβολισμοί, πετροβολήματα τοῦ εἶναι ἀδιάφορα. Αὐτὸς τὴ δουλειὰ του γελώντας καὶ κοροϊδεύοντας. Φεύγει ἀπὸ τὸ ἕνα δένδρο καὶ πάει στὸ ἄλλο.

Τὸ ἴδιο κάνει καὶ μὲ τὰ σταφύλια τὸν Αὐγούστο. Τοῦ κάκου στήνουν στ' ἀμπέλια καὶ στοὺς κήπους διάφορα σκιαχτρα, πὸν παριστάνουν ἀνθρώπους. Στὴν ἀρχὴ φυλάγεται, ἀλλὰ σὲ 2-3 ἡμέρες πάει καὶ κάθεται πάνω στὸ σκιαχτρο καὶ φλυαρεῖ μὲ αὐθάδεια. Τσιμπάει μάλιστα μὲ τὸ ράμφος του καὶ βγάζει τὰ μάτια τοῦ ἀχυρένιου σκιαχτροῦ.

Τὴν ἐποχὴ τοῦ θερισμοῦ οἱ σπουργίτες γίνονται ἀπὸ τὰ χωριά καὶ μαζεύονται στὰ χωράφια καὶ στ' ἀλώνια. Τσιμπολογοῦν στὰ στάχνα τῶν κριθαριῶν, σταριῶν καὶ καλαμποκιῶν καὶ κάνουν μεγάλες καταστροφές. Ἕνας ἀρχαῖος συγγραφέας γράφει, ὅτι κάποτε στὴ Μηδία τῆς Ἀσίας μαζεύθηκε τόσο πλῆθος ἀπὸ σπουργίτια, πὸν ἀνάγκασαν τοὺς κατοίκους νὰ μεταναστεύσουν, γιὰ τὸν τοὺς ἐξαφάνισαν τὰ σπαρτά.

Γιὰ τὶς ζημιές αὐτές, πὸν κάνει τὸ καλοκαίρι ὁ σπουργίτης στὰ καλλιεργημένα μέρη, εἶναι ἐπιζήμιος τὴν ἐποχὴ αὐτή. Τὸν ἄλλο ὄμως καιρὸ εἶναι πολὺ ὠφέλιμος, γιὰ τὸν τρώει ἀρκετοὺς σπόρους ἀπὸ βλαβερὰ ζιζάνια καὶ καταστρέφει πλῆθος ἔντομα. Εἶναι ἄλλωστε κι ἕνα ζωντανὸ στολίδι στοὺς κα-

τοιχημένους τόπους, γιατί δίνει μεγάλη ζωή με τὴ ζωηρότητά του, τὰ τρελλὰ πετάγματά του, τὶς ἀτελείωτες φλυαρίες του καὶ τὶς φιλονεικίες του μετ' ἄλλα πουλιά. Τὴν ἀνοιξη μάλιστα μαζί με τὰ μικρά του εἶναι πολὺ ὠφέλιμος, γιατί καταστρέφει χιλιάδες ἀκρίδες, κάμπιες καὶ ἄλλα ἔντομα.

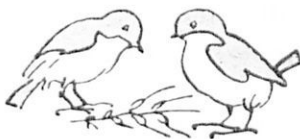
Ἔχουν ὑπολογίσει, ὅτι ἓνα ζευγάρι σπουργιτιῶν κουβαλάει στὰ μικρά του 700 περίπου κάμπιες τὴν ἡμέρα.

Τὸ πουλί αὐτὸ πολλαπλασιάζεται καταπληκτικά, γιατί κάνει συνήθως δύο ἕως τρία κλωσήματα τὸ χρόνο.

Στὸν σπουργιτὴ δὲν ἀρέσουν τὰ ταξίδια. Μένει ἐκεῖ πού εἶναι χειμῶνα—καλοκαίρι. Βλέπει τὰ ἄλλα πουλιά πού ἀποδημοῦν τὸ φθινόπωρο καὶ σιγὰ σιγὰ τὸν ἀφήνουν μοναχό, καὶ στέκεται σκεπτικός, σὰ νὰ λέη :

«Ἐγὼ δὲ φεύγω ἀπ' ἐδῶ· θὰ ζήσω ὅπως ὅπως, ὅσο νάρθῃ ἡ ἀνοιξη».

Λὲ σὰς φαίνεται συμπαθητικὴ ἡ καρτερία καὶ ἡ ὑπομονή του ;

Ο ΠΑΠΑΓΑΛΟΣ

Σάν ἔμαθε τὴ λέξη «καλησπέρα»,
ὁ παπαγάλος εἶπε ξαφνικά :

—Εἶμαι σοφός, γνωρίζω ἑλληνικά,
τί κάθομαι δῶ πέρα ;

Τὴν πράσινη ζακέττα του φορεῖ
καὶ στὸ συνέδριο τῶν πουλιῶν πηγαίνει,
γιὰ νὰ τοὺς πῆ μιὰ γνώμη φωτισμένη.
ΠΑίρνει μιὰ στάση λίγο σοβαρή,
ξεροβήχει, κοιτάζει λίγο πέρα,
καὶ τοὺς λέει : «Καλησπέρα» !

Ὁ λόγος του θαυμάσθηκε πολύ.

—Τί διαβασμένος, λένε, ὁ παπαγάλος !
Θᾶναι σοφὸς αὐτὸς πολὺ μεγάλος,
ἀφοῦ μπορεῖ κι ἀνθρώπινα μιλεῖ.

Ἐπ' τις Ἰνδίες φερόμενος, ποιὸς τὸ ξέρει
πόσα βιβλία μαζί του νᾶχη φέρει,
μὲ τί σοφοὺς ἐμίλησε, καὶ πόσα
νὰ ξέρη στῶν γραμματικῶν τὴ γλῶσσα !

Κὺρ παπαγάλε, θᾶξομε τὴν τύχη
ν' ἀκούσομε τί λὲς καὶ πάρα πέρα ;
Ὁ παπαγάλος βήχει, ξεροβήχει...
μὰ τί νὰ πῆ ; ξανάειπε : «Καλησπέρα» !

Z. Παπαγιωάννου

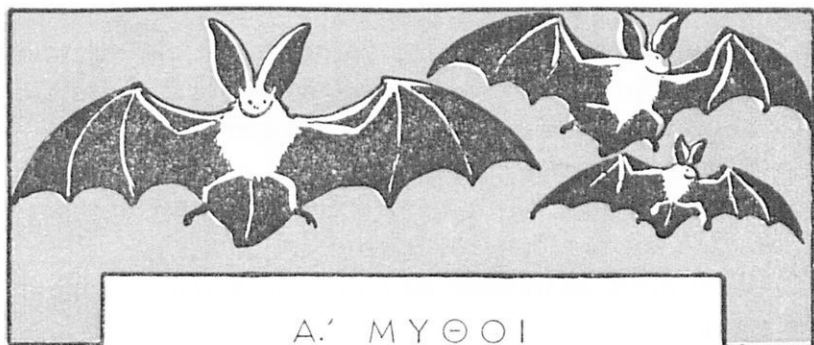

ΜΕΡΟΣ Β΄

Α΄ ΜΥΘΟΙ

ΛΙΠΡΟΣΩΠΟΣ

Μίαν φορὰν τὰ πτηνὰ εἶχαν μεγάλον πόλεμον μὲ τοὺς ποντικούς. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἐνικοῦσαν τὰ πτηνὰ, ἄλλοτε δὲ οἱ ποντικοί.

Ἡ πονηρὰ νυκτερίς παρηκολούθει μαζρόθεν τὸν πόλεμον, διὰ νὰ ἴδῃ, ποῖοι θὰ νικήσουν. Ὅταν ἐνικοῦσαν τὰ πτηνὰ, ἐπήγαινε μαζί των καὶ ἔλεγε: «Ἐνικήσαμεν!» Ὅταν πάλιν ἐνικοῦσαν οἱ ποντικοί, ἐπήγαινε μὲ τὸ μέρος των καὶ ἔλεγε: «Τοὺς κατετροπώσαμεν!»

Ἐπὶ τέλος ὁ πόλεμος ἔληξε. Τὰ πτηνὰ καὶ οἱ ποντικοὶ ἔκαμαν εἰρήνην καὶ συνεφιλιώθησαν. Τότε ὁμως ἀπεκάλυψαν τὴν πονηρίαν καὶ ὑποκρισίαν τῆς νυκτερίδος, ἣ ὁποία προσεποιεῖτο ὅτι ἦτο φίλος καὶ τῶν δύο. Τὴν περιεφρόνησαν λοιπὸν διὰ τοῦτο καὶ τὰ πτηνὰ καὶ οἱ ποντικοὶ καὶ τὴν ἐξεδίωξαν ὡς διπροσώπον.

Ἐκτοτε ἡ νυκτερίς ζῆ μόνῃ καὶ ἔρημος. Φοβεῖται νὰ ἐξέλθῃ τὴν ἡμέραν, καὶ μόνον τὴν νύκτα ἐξέρχεται, διὰ νὰ μὴ τὴν βλέπουν.

(Παράδοσις)

ΚΥΝΗΓΟΣ ΚΑΙ ΞΥΛΟΚΟΠΟΣ

Δειλὸς κυνηγός, ὁ ὁποῖος ἐκαυχᾶτο διὰ τὴν γενναϊότητά του, ἐξίτηι μίαν ἡμέραν εἰς τὸ δάσος τὰ ἔγνη λέοντος. Ἐκεῖ συνήντησεν ἓνα ξυλοκόπον καὶ τὸν ἠρώτησε :

— Μήπως εἶδες πουθενὰ ἔγνη λέοντος;

— Θὰ σοῦ δείξω, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ ξυλοκόπος, ὅχι μόνον τὰ ἔγνη, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον τὸν λέοντα.

Ὁ κυνηγὸς ἐκιτρίνισεν ἀπὸ τὸν φόβον του καὶ ἤρχισε νὰ τρέμη.

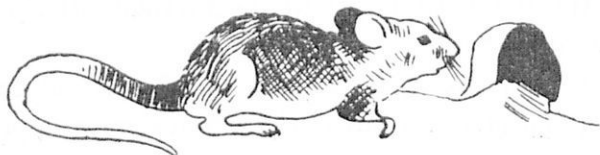
— Ἴγνη μόνον ζητῶ, λέγει, ὅχι τὸν λέοντα...

ΠΟΝΤΙΚΟΣ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΣ

Ἐνας ποντικὸς δὲν ἠρκεῖτο εἰς ὅσας τροφὰς ἐκλεπτε κάθε ἡμέραν, ἀλλ' ἐβασανίζετο μὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἑνὸς μεγάλου τεμαχίου κρέατος, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ἐχόρει μέσα εἰς τὴν φουλεάν του.

Ἀφοῦ ὁ ποντικὸς συνεσκέφθη μὲ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του, ἀπεφάσισε νὰ πλατύνῃ τὴν εἴσοδον τῆς φουλεᾶς, διὰ νὰ ἠμπορῇ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ κλέπτῃ καὶ μεγάλα καὶ μικρά.

Ἀλλὰ τὴν ἐπλάτυνε τόσον πολὺ, ὥστε ὁ γάτος, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἔξωθεν ἀκούσει τὸ τί ἐλέχθη εἰς τὸ συμβούλιον, ἐμπῆξε ἀμέσως καὶ ἐξωλόθρευσε τὸν πλεονέκτην ποντικὸν μὲ ὄλην του τὴν οἰκογένειαν.

ΣΚΥΛΟΣ ΚΑΙ ΛΥΚΟΣ

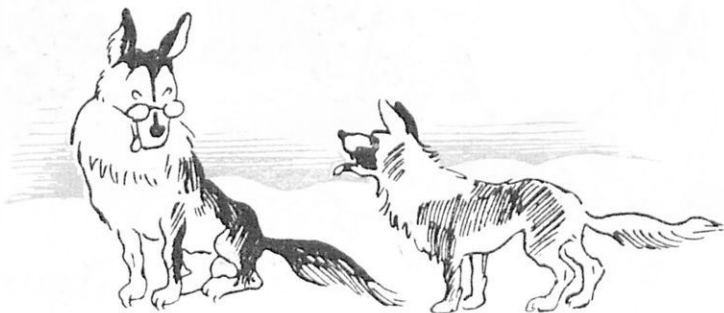
Δὲν γνωρίζομεν, πῶς συνέβη αὐτὸ τὸ παράδοξον. Ἐγένετο ὁμως. Ἐνας σκύλος καὶ ἓνας λύκος συνεδέθησαν μὲ φιλίαν. Ἐπήγαιναν μαζί εἰς τὸ δάσος καὶ συνωμίλουν μεταξύ των φιλικῶς, διότι φαίνεται, ὅτι καὶ οἱ λύκοι ἔχουν ὄρας, κατὰ τὰς ὁποίας εἶναι πολὺ καλοὶ καὶ μελίχιοι.

Ἄλλὰ κάθε τόσον ἡ συνομιλία διεκόπτετο αἴφνης. Μόλις ἐγένετο ὁ παραιμικρὸς θόρυβος, μόλις ἐκινεῖτο κανὲν φύλλον, ἂν ἐπερονοῦσεν ἡ σκιά κανενὸς πτηνοῦ, ὁ λύκος ἐτρομάζε καὶ ἐτέντωνε τὰ αὐτιά του, διὰ νὰ ἀκροασθῇ καλὰ καὶ προσεκτικά. Εἰς κάθε στιγμὴν ἐφαίνετο ἕτοιμος νὰ πολεμήσῃ κάποιον ἐχθρὸν ἢ νὰ φύγῃ βιαστικά.

— Τί ἀνησυχος, ποῦ εἶσαι, καῦμένε! τοῦ εἶπεν ὁ σκύλος. Διαρκῶς κάτι υποψιάζεσαι, διαρκῶς νομίζεις, ὅτι θὰ δομήσῃ κανεὶς ἐναντίον σου. Οὔτε στιγμὴ δὲν ἠσυχάζεις. Ἄφησε τώρα τὶς ἀνησυχίες καὶ ἔλα νὰ περπατήσουμε ἡσυχᾶ, χωρὶς φροντίδες.

— Δὲν μπορῶ! ἀπαντᾷ ὁ λύκος. Ἐξω ἐχθρὸν ὄλον τὸν κόσμον!

— Ἄ, ἐννόησα! εἶπεν ὁ σκύλος. Δὲν ἔχεις κάμει ποτέ σου καλὸ σὲ κανένα καὶ μόνον κακὸ κάνεις σὲ ὄλους. Γι' αὐτὸ φοβᾶσαι, δυστυχιμένε!

ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΦΙΛΟΣ

Μίαν φοράν ἓνα λυκόπουλο ἔλεγε πρὸς τὸν πατέρα του πολλοὺς ἐπαίνους δι' ἓνα ἄλλο λυκόπουλον.

— Καλύτερον φίλον ἦταν ἀδύνατον νὰ βροῶ, ἔλεγε.

Ὁ πατέρας του, ὁ ἐμπειρότατος γερο-λύκος, ἐρωτᾷ τότε :

— Ἐκινδύνευσες καμιὰ φορά καὶ σὲ ἔσωσε μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του;

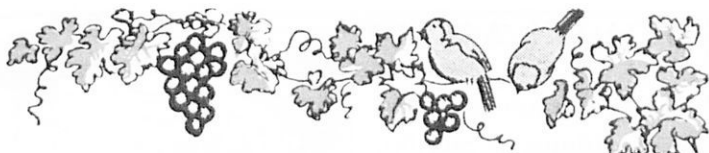
— Αὐτὸ τὸ πρῶγμα δὲν μοῦ ἔχει συμβῆ, ἀλλά...

— Τί ἀλλά... Ἐκυνηγήσατε μαζί κι ἐμοιράσατε τὸ κυνίγι σὰν ἀληθινοὶ φίλοι, χωρὶς νὰ ἔχη κανεὶς σας παράπονον;

— Οὔτε τοῦτο δὲν μᾶς ἔχει συμβῆ. Παίζομε ὅμως οἱ δύο μας καὶ συμφωνοῦμε εἰς τὰ παιγνίδια μας.

Καὶ ὁ γέρον λύκος εἶπε τότε :

— Σταμάτα λοιπὸν καὶ ζόήτησε τοὺς ἐπαίνους διὰ τὸν ἑαυτὸν σου. Ὁ σύντροφός σου εἰς τὰ παιγνίδια δὲν ἀμφιβάλω ὅτι εἶναι καλὸς καὶ εὐχάριστος φίλος. Ἀλλὰ πρὶν νὰ βρεθῆς σὲ μεγάλην ἀνάγκην, ἢ πρὶν νὰ ἔχετε κάτι σπουδαῖον νὰ τὸ μοιράσετε, δὲν μπορεῖς νὰ εἰπῆς μὲ ἀσφάλειαν, ὅτι πράγματι ἔχεις ἀληθινὸν καὶ πιστὸν φίλον.

ΑΛΕΠΟΥ, ΣΤΑΦΥΛΙΑ ΚΑΙ ΣΠΟΥΡΓΙΤΕΣ

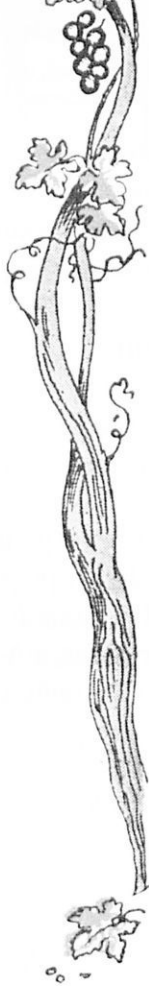
Κρέμονται βαριά, σὰν κρεμαστὰ καντήλια,
στήν κληματαριὰ κρέμονται τὰ σταφύλια.
Πῶς τὰ πελεκοῦν μὲ τὶς ψιλές τους μύτες!
Τὸ παρόικαναν οἱ λαίμαργοι σπουργίτες!

Νά κι ἡ ἀλεπού, περαστικὴ ἀπὸ γάτω:
— Ἄχ καὶ νὰ χαρῶ σταφύλι μυρωδάτο!
Τὰ ρουθούνια τῆς ἀνοῖξαν ν' ἀνασάνη,
κι ὕστερα ψηλὰ πηδᾶ, — μὰ ποιός τὰ φτάνει;

Καὶ ἄλλη μιὰ πηδιὰ καὶ πάλι ξαναπέφτει.
Ἐντροπιάσθηζε καὶ φεύγει σὰν τὸν κλέφτη.
Λέει μονάχη τῆς στὴ σζάση τῆς ἐπάνω:
— Ἦταν ἄγουρα, καλέ, τί νὰ τὰ κάνω;

Ἄς τ' ἀφήσωμε νὰ γίνουν στὴν ἐντέλεια!
Κι οἱ σπουργίτες μας ἐμπήξανε τὰ γέλια:
— Σὰ δὲν τ'ἄφτασε μὲ τὶς πηδιές τῆς, εἶδες;
τὰ σταφύλια μας τὰ βιάφτισε ἄγουριδες!

T. *Aγας

Η ΚΟΛΟΒΗ ΑΛΕΠΟΥ

Τὴν κυρὰ ἀλεποῦ τὴν εἶδα,
ποὺ τὴν πιάσαν σὲ παγίδα,
καὶ τῆς κόψαν μιὰ χαρὰ
πέρα—πέρα τὴν οὐρά.

Καὶ μὲ πονηριὰ καὶ σκέψη
τόρα πάει νὰ τὰ βολέψη.
Τ' ἀδεοφάγια τῆς καλεῖ
σὲ συνέλευση τρανὴ :

— Πῆτε μου, μὲ τὰ σωστά σας,
τί σᾶς χρειάζεται ἢ οὐρά σας;
Εἶναι βάρος περιττὸ
καὶ κουσούρι κομικὸ.

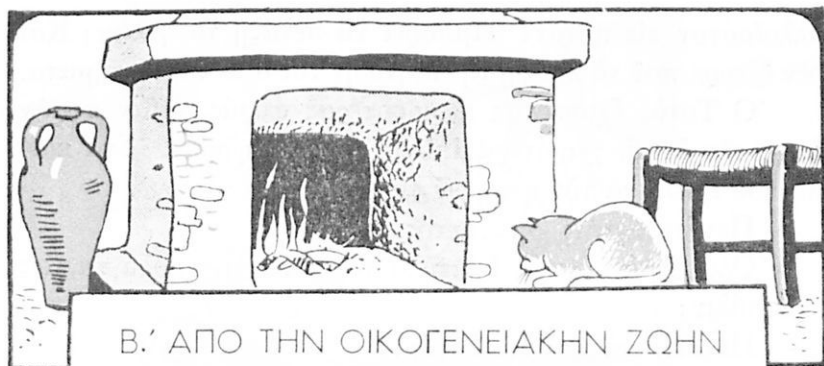
— Ὅλοι νὰ μὲ μιμηθῆτε
καὶ νὰ τὴν ξεφορτωθῆτε.
Μιὰ ἀλεποῦ τότε μισοὴ
στάθηκε πρὸ πονηροῦ :

— Ἄν δὲ σοῦλειπε ἡ δικὴ σου,
θᾶκουγα τὴ συμβουλή σου!

Μ. Στασινόπουλος

«ΠΕΤΑΕΙ, ΠΕΤΑΕΙ Ο... ΤΟΤΟΣ»

1. Η ΑΠΡΟΣΕΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΤΟΥ

Ἀκόμη ἐνθυμείται τὰ κτυπήματα, ποῦ εἶχε δεχθῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ὁ Τότης, ὅταν ἦτο μικρότερος. Ἔπαιζε μὲ τὰ ἄλλα παιδιὰ τὸ «πετάει... πετάει...» Ἐκεῖνος βιαστικός, ὅπως ἦτο πάντοτε, νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησιν, ἔχανε τακτικά. Ἔβαζαν τὰ δάκτυλά των τὰ παιδιὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἓνα ἐξ αὐτῶν ἔλεγε :

— Πετάει... πετάει... τὸ... λελέκι!

Οἱ ἄλλοι ἐσήκωναν τὸ δάκτυλόν των.

— Πετάει!...

Τὸ λελέκι, βέβαια, εἶναι πτηνὸν καὶ πετᾷ.

Ἔπειτα ἔλεγε :

— Πετάει... πετάει τὸ... γελέκι!

Ἄν κανεὶς ἔκαμνε λάθος καὶ ὕψωνε τὸ δάκτυλόν του,

ἀλλοίμονον εἰς αὐτόν! Ἦμπορεῖ νὰ πετάξῃ τὸ γελέκι; Καὶ δὲν ἤξευρε, ποῦ νὰ κορύψῃ τὴν κεφαλὴν του ἀπὸ τὰ κτυπήματα.

Ὁ Τοτὸς ἔχανε τὰς περισσοτέρας φορὰς. Μίαν φορὰν ὅμως τὴν ἔπαθε χειρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν. Ἐνα παιδί, ποῦ ἤθελε νὰ τὸν φέρῃ εἰς σύγγυσιν, εἶπε:

— Πετάει, πετάει, ὁ . . . ἀετός!

Ὅλοι ὑψώνουν τὰ δάκτυλά των. Ἐπειτα πολὺ ταχέως εἶπε πάλιν:

— Πετάει, πετάει ὁ . . . Τοτὸς!

Κανένα παιδί δὲν ὑψωσε τὸ δάκτυλόν του.

Καὶ ποῖος εὐρέθη νὰ τὸ ὑψώσῃ; ὁ ἴδιος ὁ Τοτὸς!

— Πετάει!

Τὸ τί ἔγινε τότε, δὲν περιγράφεται. Δὲν φθάνει ποῦ ὁ δυστυχησμένος ὁ Τοτὸς ἐδέχθη ἀλλεπάλληλα κτυπήματα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας βραδύτερον τὸν ἐπείραζαν τὰ ἄλλα παιδιὰ.

— Τοτό, ποῦ εἶναι τὰ φτερά σου;

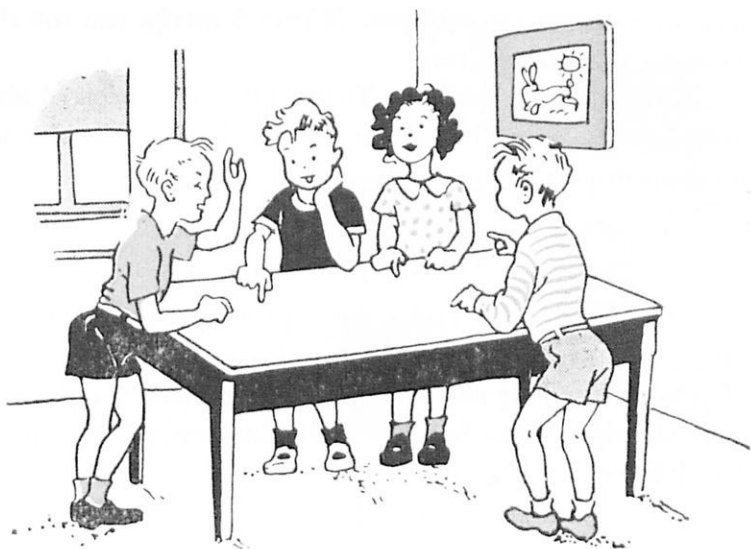
Καὶ ὁ πατήρ του ἀκόμη, ὁ ὁποῖος ἐπληροφορήθη τὸ πάθημά του, τοῦ ἔκαμε βαρεῖας παρατηρήσεις.

— Αὐτὰ παθαίνει ὁποῖος εἶναι βιαστικὸς καὶ ἀπρόσεκτος καὶ δὲν σκέπτεται πρὶν μιλήσῃ . . . τοῦ εἶπε.

Καὶ ἡ μάμμη του, ἡ ὁποία ἦτο γραῖα Χιώτισσα καὶ ὠμίλει πάντοτε μὲ παροιμίας, τοῦ εἶπε:

— Ξέρεις, παιδί μου, τί λέμε στὴ Χίο; «Πρὶν μιλήσῃς, νὰ βουτᾶς τὴ γλῶσσα σου στὸ μυαλό σου.» Ὅποιος ἔχει γνώση τὸ ἐννοεῖ αὐτό. Ἄλλοτε λοιπὸν μὴν ἀφήνῃς τὴ γλῶσσα σου νὰ τρέχῃ.

Ὁ Τοτὸς ἐπὶ πολὺν καιρὸν δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὴν ἐντροπὴν, ποῦ εἶχε πάθει. Ἴδου ὅμως, ποῦ ἤλθεν ἡ στιγμή νὰ δικαιωθῇ.

Ὁ Τοτός ἐλέταξεν ἀληθινά. Ἐνας θεῖός του, ἀεροπόρος εἰς τὴν ἀεροπορικὴν βᾶσιν Φαλήρου, τὸν παρέλαβε μίαν πρωίαν καὶ τοῦ ἔκαμε ἓνα γῦρον μετὰ τὸ ὑδροπλάνον. Ὁ Τοτός δὲν ἦτο πλέον μικρός. Ἦτο παιδί δώδεκα ἐτῶν. Καὶ ὅταν ἐπέστρεψεν ὑπερήφανος εἰς τὴν οἰκίαν του ἀπὸ τὸ πρῶτον ἀεροπορικόν του ταξίδι καὶ τὸν ἐνηγαλίζοντο καὶ τὸν ἠσπάζοντο ὅλοι, αὐτὸς ἐνεθυμήθη τὴν παλαιὰν ἐντροπὴν. Ἐρριψεν ἓνα βλέμμα εἰς τὸν πατέρα του καὶ ἓνα ἄλλο εἰς τὴν μάμμην του καὶ εἶπε :

— Βλέπετε λοιπόν, ὅτι πετάει καὶ ὁ Τοτός; Πετάει ἀκόμη καὶ τὸ γελέκι, πὺν φορεῖ ὁ Τοτός. Ἀδίκως λοιπόν ἐγελοῦσατε ἄλλοτε ἐναντίον του.

Ὅλοι ἐγέλασαν μετὰ τὸν Τοτόν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε λησιμο-

νήσει τὸ παλαιὸν τοῦ πάθημα. Μόνον ὁ πατὴρ τοῦ τοῦ εἶπε, θωπεύων τὴν πλάτην του :

— Κατὰ εἶναι τὰ ψέματα, Τοτό! Τώρα βέβαια πετᾶ καὶ ὁ Τοτός καὶ τὸ γελέκι του. Ἀλλά, ἐσύ, παιδί μου, ἐπέταξες πρὶν νὰ ἐφευρεθοῦν τὰ ἀεροπλάνα.

2. ΠΩΣ ΕΠΕΤΑΞΕΝ Ο ΤΟΤΟΣ

Διὰ τὴν πετάξην ὁ Τοτός, ἔγινε μεγάλη ἱστορία. Ὄταν ὁ θεῖος του ὁ ἀεροπόρος, τὸν ὁποῖον εἶχε παρακαλέσει κρυφίως ὁ Τοτός νὰ τὸν πάρῃ καμμίαν ἡμέραν μὲ τὸ ἀεροπλάνον, ἔκαμε λόγον εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν, ἐξηγήθησαν ὅλοι. Καὶ πρότη ἔξ ὅλων ἡ μάμη του.

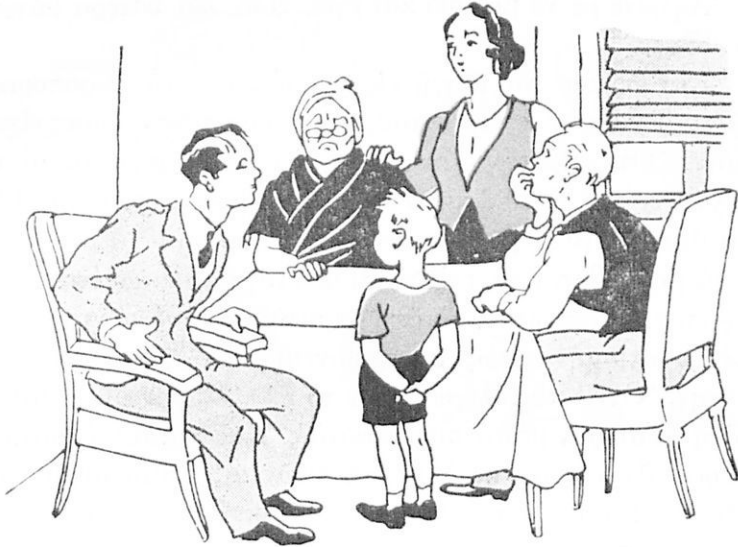
— Εἶσαι στὰ καλά σου, χριστιανέ μου; εἶπεν εἰς τὸν υἱὸν της. Παιδί προᾶγμα θὰ τὸ πάρῃς τώρα νὰ πετάξῃ; Αὐτὸ εἶναι τρέλλα καὶ νὰ μὲ συγχωρῆς. Τὸ παιδί δὲν ἔχει νὰ κινήθῃ διόλου ἀπ' ἐδῶ.

Ἡ μήτηρ του ἐπίσης μὲ κανένα τρόπον δὲν ἠθέλε νὰ παραδεχθῇ τοιοῦτον προᾶγμα.

— Σε παρακαλῶ πολὺ νὰ μὴ βάζῃς τέτοιες ιδέες εἰς τὸ μυαλὸ τοῦ παιδιοῦ, εἶπεν εἰς τὸν ἀδελφόν της. Φθάνει, ποὺ ἔκαμες ἐσὺ τοῦ κεφαλιοῦ σου καὶ ἔγινες ἀεροπόρος. Ἄφησε τὸ παιδί ἡσυχο!

Μόνον ὁ πατὴρ του δὲν διεμαρτυρήθη. Ἐφαίνετο ὡς νὰ μὴ τὸ ἠθέλε καὶ αὐτὸς πολὺ, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν τὸ εὔρισκε καὶ τόσον σοβαρόν.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ... εἶπε. Δὲν εἶναι καὶ κακὸ νὰ πετάξῃ. Τόσοι νέοι πετοῦν σήμερα. Τόσος κόσμος ταξιδεύει μὲ τὰ ἀεροπλάνα. Καὶ ἔπειτα, ἓνας νέος πρέπει νὰ μαθαίνη ἀπὸ μικρὸς καὶ νὰ μὴν ὑπολογίζῃ τὸν κίνδυνον. Τὸ θάρρος εἰς τὴν

ζωὴν εἶναι μεγάλο πρᾶγμα. Ἐκτὸς ἂν δὲν θέλῃ ὁ Τοτός. Ἐκτὸς ἂν φοβᾶται, διότι εἶναι μικρὸς ἀκόμη. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ τὸν στείλωμε βέβαια διὰ τῆς βίας.

Ὁ Τοτός, ὁ ὁποῖος μέχρι τοῦδε δὲν ὀμίλει περιμένων νὰ ἴδῃ, πῶς θὰ ἐκλάβουν τὸ πρᾶγμα οἱ ἰδιοὶ του, ἔλαβε θάρρος μὲ τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς του. Ἐτινάχθη ἀπὸ τὴν θέσιν του καὶ ἐφώνασε :

— Ἐγὼ θέλω, πατέρα, ἐγὼ δὲν φοβοῦμαι.

Ἡ μάμμη του καὶ ἡ μήτηρ του ἐστράφησαν τώρα κατὰ τοῦ πατρὸς.

— Εἶδες τώρα, τί κάνεις! Τοῦ ἐσίχωσες τώρα καὶ σὺ τὰ μυαλὰ τοῦ παιδιοῦ. . .

Καὶ τοῦ ἔψαλαν καὶ ἄλλα πολλὰ.

Τότε ὁ θεῖός του, ὁ ἀεροπόρος, ἐπενέβη.

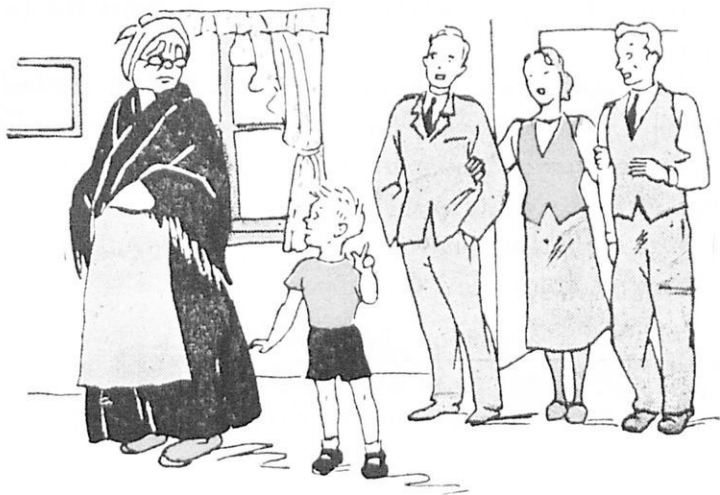
— Ἀφῆστε με νὰ μιλήσω καὶ ἐγώ, εἶπε, καὶ ὕστερα κάνετε ὅ,τι θέλετε.

Καὶ ἤρχισε νὰ ἐξηγῆ εἰς αὐτούς, ὅτι τὰ ἀεροπορικὰ ταξίδια δὲν ἔχουν σήμερον τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους εἶχαν ἄλλοτε. Ὅτι περισσότερο κινδυνεύει κανεὶς σήμερον μὲ τὰ αὐτοκίνητα καὶ μὲ τὰ ἀτμόπλοια, παρὰ μὲ τὰ ἀεροπλάνα. Ὅτι εἶναι ἀστεῖον νὰ φοβῆται κανεὶς νὰ ταξιδεύσῃ μὲ ἀεροπλάνον καὶ νὰ μὴ φοβῆται νὰ ταξιδεύσῃ μὲ ἓνα πεπαλαιωμένον ἐτοιμόρροπον αὐτοκίνητον, τὸ ὁποῖον κινδυνεύει νὰ συντριβῆ εἰς ἐκάστην στιγμὴν, ὅπως συντρίβονται τόσα καὶ τόσα καθ' ἐκάστην. Ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν τὸ ἀεροπλάνον θὰ καταστῆ τὸ ἀσφαλέστερον μέσον συγκοινωνίας. Καὶ ὅτι, ἂν ὑπάρχουν σήμερον ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι φοβοῦνται, τοῦτο συμβαίνει, διότι δὲν ἔτυχε νὰ ταξιδεύσουν ἀκόμη. Ὅσοι ἐταξίδευσαν, δὲν φοβοῦνται.

— Αὐῖον, τοὺς εἶπεν, ὅταν ἀρχίσῃ νὰ ταξιδεύῃ περισσότερο κόσμος μὲ τὰ ἀεροπλάνα, θὰ ἐκλείψῃ καὶ αὐτὸς ὁ φόβος. Μήπως κατ' ἀρχὰς τὰ ἴδια δὲν συνέβησαν μὲ τὰ ἀτμόπλοια καὶ μὲ τοὺς σιδηροδρόμους; Οἱ περισσότεροι ἔτρεμαν νὰ πατήσουν τὸ πόδι των εἰς αὐτά. Σήμερον ταξιδεύει ὄλος ὁ κόσμος, χωρὶς νὰ ὑπολογίζῃ τὰ δυστυχήματα, πού τόσον συχνὰ συμβαίνουν.

Καὶ ὑπενθύμισεν εἰς αὐτοὺς ἀκόμη, ὅτι ἓνας ποιητὴς, ἓνας γησεινὸς ἄνθρωπος, δὲν εἶχε ταξιδεύσει ποτὲ μὲ τὸν ὑπόγειον σιδηροδρομὸν ἀπὸ τὴν Ὀμόνοϊαν ἕως τὸ Θησεῖον. Καὶ ὅταν μετὰ πολλὰς παρακινήσεις, διότι ἦτο ἀσθενής, ἐζήτησαν οἱ οἰκεῖοι του νὰ τὸν μεταφέρουν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν ἐν Νέῳ Φαλήρῳ οἰκίαν του, ἐδέχθη, ἀφοῦ ὁμως ἔκαμε συμφωνίαν νὰ πηγαίνῃ τὸ αὐτοκίνητον σὰν γαιδουράκι!

Καὶ τέλος τοὺς εἶπε :

— Δὲν εἶμαι τρελλὸς νὰ πάρω τὸ παιδὶ μαζί μου νὰ τὸ σοτοῦσω. Ἄν ἔβλεπα καὶ τὸν μικρότερον κίνδυνον, καὶ νὰ μὲ παρακαλοῦσατε ἀκόμη, δὲν θὰ τὸ ἔπαιρνα. Τί ἄλλο θέλετε νὰ σᾶς εἰπῶ ἀκόμη; Παίρνω ἐγὼ ἐπάνω μου ὅλην τὴν εὐθύνην.

— Νὰ τὸν πάρῃς, εἶπεν ἀποφασιστικὰ ὁ πατὴρ.

— Τέλος πάντων ἄς πάῃ, ἀφοῦ εἶναι ἔτσι... εἶπε μετὰ τινα δισταγμὸν καὶ ἡ μήτηρ, ἡ ὁποία δὲν ἤθελε νὰ κακοζαρδίση τὸν Τοτόν.

Καὶ μόνον ἡ γιαγιά δὲν ἤθελε νὰ ἀκούσῃ τίποτε.

— Ἐλωλάθηξε ὁ κόσμος! ἔμουριμούρισε. Ἐγὼ φεύγω, νὰ μὴν ἀκούω.

Ἡ καυμένη ἡ γιαγιά! Εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ὁ κόσμος ἐταξίδευε μὲ ὄνους καὶ ἡμιόνους. Πῶς νὰ ἀγαπήσῃ τὸ ἀεροπλάνον;

— Ἄν εἶχε κάμει ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ πετᾷ, εἶπε φεύγουσα ἀπὸ τὸ δωμάτιον, θὰ τοῦ εἶχε δώσει καὶ φτερά.

Καὶ ὁ Τοτὸς μὲ μεγάλην χαρὰν τόρρα, διότι θὰ ἐπέτα, ἀπήντησεν:

— Ἄν εἶγε κάμει ὁ Θεός, γιαγιάζα, τὸν ἄνθρωπο νὰ ταξιδεύῃ ἐπάνω στὰ νερά, θὰ τοῦ ἔδινε τὰ πόδια τῆς πάπιας. Καὶ ὅμως, γιαγιά μου, καὶ σὺ ἐπέρασες θάλασσα, γιὰ νὰ ἔρθῃς ἀπὸ τὴ Χίο στὸν Πειραιᾶ, χωρὶς νὰ εἶσαι πάπια!

Καὶ ὁ Τοτὸς γεμάτος ἀπὸ χαρὰν ἤρχισε νὰ πηδᾷ ψάλλον τὸ ᾄσμα τῶν ἀεροπόρων:

Ἄεροπόρος θὰ γενῶ
 στὴ γῆ νὰ μὴν ἐγγίζω,
 νὰ βροῖσζωμαι στὸν οὐρανό,
 τὰ σύννεφα νὰ σχίζω.

Ψυχὴ καὶ χέρι σταθερὸ
 σὰν πιάνω τὸ τιμόνι,
 νὰ γίνομαι πότε ἀετὸς
 καὶ πότε γελιδόνι...

Τὴν ἐπομένῃν πρωΐαν ὁ Τοτὸς ἐπέταξεν.

3. ΤΙ ΕΙΔΕΝ Ο ΤΟΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΤΗΣΙΝ ΤΟΥ

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν εἶχαν συγκεντρωθῆ εἰς πὴν οἰκίαν τοῦ Τοτοῦ οἱ ἐξάδελφοί του, διὰ νὰ ἴδουν τὸν μικρὸν ἀεροπόρον καὶ διὰ ν' ἀκούσουν ἀπὸ τὸ στόμα του, πῶς τοῦ ἐφάνη τὸ ταξίδι καὶ τί εἶδεν ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνον. Ἦσαν ἐκεῖ καὶ οἱ γονεῖς του, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐκαμάρωναν.

— Τίποτε δὲν εἶναι, παιδιά, τίποτε!... ἤρχισε νὰ λέγῃ ὁ Τοτὸς, ὁ ὁποῖος ἠθέλε νὰ δεῖξῃ εἰς αὐτούς, ὅτι δὲν ἐφοβήθη διόλου. Δὲν καταλαβαίνετε, καθὼς ἀνεβαίνετε, οὔτε τὴ ζαλάδα, πὺ ἀισθάνεσαι, ὅταν σὲ τινάζῃ ψηλὰ ἐπάνω ἢ ζούνια. Τίποτε, σᾶς

λέγω θαρρείς, ὅτι κυλίεσαι σὲ βαμβάκια. Τόσο μαλακὰ ταξιδεύεις. Δὲν τὸ καταλαβαίνεις καὶ ὁ ἴδιος, πῶς σὲ μία στιγμή εὐρέθης κιόλας ἐξεῖ ἐπάνω. Καὶ ἔπειτα ἔρχεται μία στιγμή, ὅταν δὲν κοιτάζεις κάτω τὰ πράγματα ποὺ περνοῦν γοήγορα καὶ χάνονται πίσω σου, ἔρχεται μία στιγμή, ποὺ νομίζεις, ὅτι ἔχεις σταματήσει μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Καὶ μόνο ἀπὸ τὸν κρότο τῆς μηχανῆς, ποὺ βουίζει στὰ αὐτιά σου, ξαναθυμᾶσαι, ὅτι ταξιδεύεις.

Ἔπειτα ὁ Τοτὸς διηγῆθη τί εἶδεν ἀπὸ ἐκεῖ ἐπάνω.

Ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα ἐφαίνοντο, καθὼς ἕνας γεωγραφικὸς ἀτλας ἀπλωμένος κάτω, ὡς τάπητς ποικιλόχρωμος. Οἱ δρόμοι τῆς πόλεως, ὡς στεναὶ ταινίαι. Τὰ σπίτια ὡς κουκλόσπιτα, ποὺ τὰ κάμνομεν μὲ κύβους. Τὰ αὐτοκίνητα σὰν κἀνθαροὶ, οἱ ὁποῖοι σύρονται ἐπὶ τοῦ χῶματος. Οἱ ἄνθρωποι σὰν μυρμηγκία. Τὰ πολεμικὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Φαλήρου ἐφαίνοντο σὰν πλοιάρια τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα πλέουν εἰς μίαν λεζάνην μὲ νερόν.

— Τὴν Ἀκρόπολι τὴν εἶδες; τὸν ἠρώτησεν ἕνας ἐξάδελφος του.

— Ἀστεία! εἶπεν ὁ Τοτός. Καθὼς μία τούτοτα ζαχαροπλαστείου ἐπάνω σ' ἕνα δίσκο, μὲ μισοφαγομένα τὰ ζαχαρωτά της. Ἀφήνω πιά τὸ Ζάππειο καὶ τὸ Βασιλικὸ κήπο. Τὰ ἀνθοφυτευμένα πεζούλια τοῦ σπιτιοῦ μας εἶναι πολὺ μεγαλύτερα. Καὶ τὸ Στάδιο; Ἕνα τόσο δὲ πραγματάκι...

Τοὺς εἶπε καὶ ἄλλα καὶ ἄλλα. Ἦτο κατενθουσιασμένος. Μαζάρι νὰ ἐπετοῦσε καθ' ἐκάστην! Καὶ τὸν ἤκουαν ὅλοι μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα. Ποῖος νὰ τοῦ δώσῃ τώρα κτυπήματα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του;

— Πετᾶει, πετᾶει... ὁ Τοτός!

Ὁ Τοτός εἶχε πετάξει.

Μόνον ἡ μάμμη του δὲν ἦτο εἰς τὸ δωμάτιον τῆς συγγεντρώσεως, ὅταν ὁ Τοτός ἤρχισε νὰ διηγῆται τὸ ταξίδι του. Ἡ καλὴ γοαῖα ἐσηκώθη καὶ ἔφυγε θυμωμένη.

— Οὔτε νὰ τ' ἀκούω θέλω τέτοια τρελλὰ πράγματα... εἶπε. Φεύγω...

Ἡ πτωχὴ γιαιγιά! Μήπως δὲν εἶχε δίκαιον; Εἰς τὸν καιρὸν της ἐταξίδευαν μὲ γαιδουράκια.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ Ο ΑΝΟΙΧΤΟΚΑΡΔΟΣ

Ἄν ὑπάρξη κανεὶς, ποὺ δὲν γνωρίζει τὸν Γιάννη «τὸν Ἄνοιχτόκαρδο», θὰ τοῦ τὸν παρουσιάσω ἐγώ, διὰ νὰ κάμῃ τὴν γνωριμίαν του.

Τὸ οἰκογενειακὸν του ὄνομα δὲν ἦτο Ἄνοιχτόκαρδος. Αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸ ἐκέρασε μόνος του, ἐπειδὴ ἦτο πάντοτε γελαστός καὶ χαρούμενος καὶ ποτὲ δὲν ἐπίκρανε τὴν καρδιά του διὰ τίποτε. «Ἄνοιχτόκαρδο» τὸν προτιοῦλεν ὁ ἀνάδοχός του, ὅταν τὸν ἐβάπτισε, διότι ἀπὸ μωρὸ παιδάκι, ἀντὶ νὰ ζλάῃ, ὅπως τὰ ἄλλα μωρά, αὐτὸς ἐγέλα. Καί, ὅταν κατὰ τὸ βάπτισμά του, τὸν ἐβύθησεν ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν ζολυμβήθραν, αὐτὸς πάλιν ἐγέλα.

— Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἰωάννης.... εἶπεν ὁ ἱερεὺς.

Ἐπῆρε τὴν βουτιάν εἰς τὴν ζολυμβήθραν καὶ ἐξῆλθε πάλιν γελῶν.

— Νὰ μᾶς ζήσης, Ἐνοιχτόκαρδε!... εἶπε τότε ἡ γραῖα νονά του, ἡ ὁποία τὸν ἐξαμάρωνεν.

Ἔτσι τὸ μωρὸ ἔλαβεν ἀπὸ τὴν κολυμβήθραν του δύο ὀνόματα: Γιάννης καὶ Ἐνοιχτόκαρδος.

Ὅταν ἐμεγάλωσε, τοῦ ἔμειναν καὶ τὰ δύο: ὁ Γιάννης ὁ Ἐνοιχτόκαρδος. Εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τὸν στρατόν, ὅπου ὑπερέτησεν ἀργότερα, παντοῦ ἔτσι τὸν ἤξευραν. Μὲ ἄλλο ὄνομα δὲν τὸν εὗρισκες. Ποῖος Γιάννης; ὁ Γιάννης ὁ Ἐνοιχτόκαρδος!

Ὁ Γιάννης ὁ Ἐνοιχτόκαρδος, λοιπόν, ἦτο ἓνα πτωχὸν παιδί. Ὁ πατήρ του ἦτο τσαγγάρης, καὶ ὁσάκις ἡ μητέρα του ἔπλενε εἰς τὴν αὐλήν, τὸν ἀπέθετε κάτω ἀπὸ μίαν ὑψηλὴν μηλιάν, διὰ νὰ τὸν προσέχη, ὡσὰν μωρὸ πού ἦτο ἀζόμη.

Ἐκεῖ ἦτο πολὺ ἐνχαριστημένος—καὶ πού αὐτὸς δὲν ἦτο;—μέσα εἰς τὴν γλόην. Καὶ καθὼς ἐκοκκίνιζαν τὰ μαγουλάκια του, ἔλεγε, ὅτι ἦσαν δύο μῆλα, πού εἶχαν πέσει ἀπὸ τὴν μηλιάν. Ἄλλ' ἡ μεγάλη του χαρὰ ἦτο, ὅταν ἐκελαδοῦσε κανένα πτηνὸν ἐπάνω εἰς τὴν μηλιάν. Τότε ἐκίνει χέρια, πόδια καὶ ὄλον του τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν χαρὰν του, ὡς νὰ ἐχόρευεν. Ἄλλην συντροφιάν δὲν ἠθέλε. Τοῦ ἔφθανεν ὁ Μοῦργος, ὁ γηραιὸς μαλλιαρὸς σκύλος του, ὁ ὁποῖος ἐπῆγαινε καὶ ἐκάθητο πάντοτε πλησίον του καὶ τὸν ἐπρόσεχε μὲ τὴν ἀγάπην, πού ἔχουν τὰ σκυλιὰ πρὸς τὰ παιδάκια τοῦ σπιτιοῦ. Τὸν ἐπρόσεχεν ὁ καλὸς ὁ Μοῦργος, ὡς νὰ ἦτο τροφὸς του. Ποῦ νὰ τολμήσῃ κανεὶς νὰ πλησιάσῃ τὸ μωρὸ! Γοοο...! ὁ Μοῦργος. Ἦτο ἔτοιμος νὰ τὸν σγίσῃ. Καὶ ὁ Γιάννης τοῦ ἐτραβοῦσε πότε πότε τὴν οὐρὰν μὲ τὸ παχουλὸ του χεράκι. Αὐτὸ ἦτο τὸ προῶτον του παιγνίδι. Ἄλλ' ὁ Μοῦργος δὲν ἐθύμωνεν. Ἐγύριζε καὶ τοῦ ἔγλειφε τὸ χεῖρ καὶ ἐσάλευε τὴν οὐρὰν του, ὡσὰν νὰ τοῦ ἔλεγε:

— Παιξε, Γιαννάκη! Για σένα την έχω την ούρά μου.

Όσον μεγάλωνεν ο Γιάννης, τόσον περισσότερον τὸν ἀγαποῦσαν ὅλοι. Διότι ἦτο πάντοτε ἀνοιχτόκαρδος. Μὲ τὰ μακρὰ ἀνοιχτόξανθα μαλλία του, τὸ παχουλὸ προσωπάκι του, τὰ μαγουλάκια πὺ ἐκοκκίνιζαν σὰν μῆλα, καὶ τὰ δύο ἔξυπνα καὶ ζωηρὰ ματάκια του ἦτο τὸ χαϊδεμένον παιδί ὅλης τῆς γειτονιάς.

Ἄλλὰ δὲν ἦτο μόνον ἀνοιχτόκαρδος ὁ Γιάννης. Ἦτο καὶ ἀγαθός. Ἀπὸ μικρὸ παιδί ἐκοίταξε, πῶς νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς ἄλλους. Ἐκαμνε θελήματα, μετέφερνε εἰς τοὺς πελάτας τὰ ὑποδήματα, πὺ ἐπεσκευάζεν ὁ πατήρ του, καὶ ἐφύλαττε τὰ ἀπλωμένα ἀσπρόροονγα, ὅταν ἀπύρογετο ἡ μήτηρ του εἰς καιμίαν ἐργασίαν. Αὐτὸς ἔφερε πάντοτε τὰ ψώνια ἀπὸ τὸν παντοπώλην καὶ τὸν ἀροτοπώλην. Ἦτο ὁ καλύτερος βοηθὸς τοῦ πατρὸς του καὶ τῆς μητρὸς του. Καὶ ἐπειδὴ ἦτο δυνατὸς

καὶ ἐκίνητος, οἱ μικροὶ τοῦ φίλοι εἰς τὰ παιγνίδια τῶν τὸν εἶχαν πάντοτε ἀσχηγόν.

Τέλος ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ εὔρη ἐργασίαν καὶ ὁ Γιάννης. Ἄν ἤθελεν ὁμως νὰ γίνῃ ὑποδηματοποιός, ὡσάν τὸν πατέρα του. Ὁ πατὴρ του ἦτο πάντοτε σκυμμένος εἰς τὴν ἐργασίαν του, ἐνῶ εἰς τὸν Γιάννην ἤρεσαν τὰ ὑψηλά. Ἦθελε ν' ἀναρριχᾶται εἰς τὰ δένδρα καὶ τὶς σκαλωσιές τῶν οἰκιῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔγινεν ἀμμοκονιαστής, διὰ νὰ εὐρίσκειται πάντοτε ἐπάνω εἰς τὶς σκαλωσιές, διότι δὲν ὑπέφερε τὰς στενοχωρίας, ἀνοιχτόκαρδος ὅπως ἦτο.

Ἐκεῖ εἰς τὰ ὑψηλά εἰργάζετο καὶ ἐτραγουδοῦσε μὲ ὄλην του τὴν καρδίαν. Διαρκῶς ἐτραγουδοῦσε. Διότι ἀπὸ μικρὸς ἀγαποῦσε πολὺ τὴν μουσικὴν καὶ τὰ τραγούδια.

Καλὸς τεχνίτης, ὅπως ἦτο, τὸν ἐπροτιμοῦσαν παντοῦ. Δι' αὐτό, ὅταν ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ μία ἐπισκευὴ τοῦ Δημορχείου τῆς πατρίδος του, τὸν προσέλαβαν ἀπὸ τοὺς πρώτους, διὰ νὰ ἐργασθῆ.

Ἐκεῖ ὀλίγον ἔλειψε νὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του. Ἀπὸ ἓνα σιγαρόεττον, ποῦ εἶχε ρίψει κάποιος ἀπόσεκτος ἐργάτης εἰς τὰ ροκανίδια, ἐπῆρε φωτιά ἡ Δημορχία. Πρὶν φθάσουν οἱ πυροσβέσται, ὁ Γιάννης μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του ἐρρίφθη νὰ σβίῃ τὴν φωτιάν. Ἐκαμιν ὅ,τι ἠδυνήθη. Ἀλλὰ καὶ κάτι περισσότερον. Καθὼς ἠγωνίζετο μὲ τὰς φλόγας καὶ ἄδειαζε κουβάδες μὲ νερόν, ποῦ τὸ μετέφερε μόνος του ἀπὸ μίαν δεξαμενὴν τῆς αὐλῆς, εἶδεν τὴν γραῖαν καθαρίστριαν τοῦ Δημορχείου ζωσμένην ἀπὸ τὰς φλόγας μέσα εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιον, ποῦ ἦτο εἰς τὴν σοφίταν. Τὴν ἐφορτώθη εἰς τοὺς δυνατούς του ὄμους καί, διερχόμενος μέσα ἀπὸ τὴν φωτιάν, τὴν ἐκατέβασε κάτω, εἰς τὴν αὐλήν. Ἄν δὲν τὴν ἐπρόφθανεν αὐτός, ἕως ὅτου νὰ φθάσουν οἱ πυροσβέσται, ἡ γραῖα θὰ εἶχεν ἀπανθρακωθῆ.

Τὴν ἐπομένῃν ἡμέραν, ὅτε ὁ Δῆμαρχος ἐπληροφορήθη αὐτὴν τὴν γενναίαν του πρᾶξιν, τὸν ἐκάλεσεν, τοῦ ἔσφιξε τὴν χεῖρα καὶ τοῦ εἶπε :

— Τί θέλεις νὰ σοῦ κάμω, παλληκάρι μου, διὰ τὸ χθεσινό σου γενναῖο φέροσιμο ;

— Ἐγὼ δὲν θέλω τίποτε, κύριε Δήμαρχε . . . τοῦ εἶπε. Ἔχω τὰ χεράκια μου, πρῶτα ὁ Θεός, καὶ δουλεύω. Μόνο διὰ τὸν γέροντα πατέρα μου θέλω νὰ σᾶς παρακαλέσω. Ἡ δουλειά του εἶναι βαρειά διὰ τὴν ἡλικίαν του. Καὶ οἱ γιατροὶ τοῦ εἶπαν νὰ μὴ σκύβῃ, διότι τὸν πειράζει εἰς τὸ στήθος του. Θὰ σᾶς παρακαλέσω λοιπόν, κύριε Δήμαρχε, ἂν εἶναι εὔκολον, νὰ τοῦ δώσετε καμμίαν ἐργασίαν πρὸ ἀναπαιτικὴν ἐδῶ εἰς τὸ Λημαρχεῖον, διὰ νὰ μὴ κουράζεται ὁ καυμένος.

Ὁ Δῆμαρχος τοῦ εἶπεν :

— Εὖγε, παιδί μου, ποῦ φροντίζεις διὰ τὸν πατέρα σου !

Νὰ τοῦ εἰπῆς, λοιπόν, πὸς τὸν διώρισες κλητῆρα εἰς τὴν Δημοσίαν καὶ ἀπὸ αὐτοῦ νὰ ἔρθῃ ν' ἀρχίσῃ ἐργασίαν.

— Σεῖς τὸν διώρισατε, κύριε Δήμαρχε... εἶπεν ἐντροπαλὰ ὁ Γιάννης, νομίζων ὅτι τὸν εἰρωνεύετο ὁ Δήμαρχος.

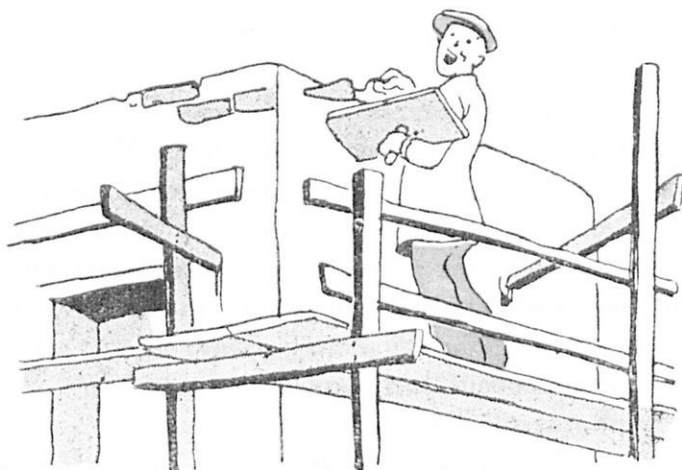
Ἐὖ ὁ Δήμαρχος τότε τοῦ εἶπε πάλιν σοβαρά :

— Δὲν τὸν διώρισα ἐγώ, παιδί μου. Ἐσὺ τὸν διώρισες. Τὴν ὥρα, ποὺ ἔσωσες μὴν ἀδύνατη γυναῖκα ἀπὸ τὴ φωτιά, ὑπέγραψες καὶ τὸν διορισμὸν τοῦ πατέρα σου. Ἐμένα νὰ μὴ μοῦ χρεωστῆς ζαμμίαν χάριν.

Ἐὖ ὁ Γιάννης, ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὸν πατέρα του, εἶπε καὶ εἰς τὴν μητέρα του νὰ παύσῃ νὰ ξενοπλένῃ, διότι ἦτο ἰκανὸς αὐτὸς νὰ τῆς χαρίσῃ ἀνετον γῆρας. Εἰσγάζετο ἀπὸ τότε μὲ περισσοτέραν χαρὰν ἐπάνω εἰς τὰς ὑψηλὰς οἰκίας. Καὶ πάντοτε ἐτραγουδοῦσε, διαρκῶς ἐτραγουδοῦσε.

Οἱ διαβάται, οἱ ὅποιοι διήρχοντο καὶ τὸν ἤκουον, ἔλεγον :

— Γεῖά σου, Γιάννη Ἀνοιχτόκαρδε! Ποτὲ νὰ μὴν πεθάνῃς!

ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΑΧΛΑΔΙΑΝ

1.—Νὰ δοῦμε τί θὰ εἰπῆ τὸ δικαστήριο!

— Τί θέλεις νὰ εἰπῆ τὸ δικαστήριο, ζουμπάρε μου; Τὴν ἀχλαδιά, πὺν εἶναι στὸ σύνορο τῶν δύο κήπων, τὴν ξέρουν ὅλοι, ὅτι εἶναι δική μου. Ὅπως ἡ ἐλιά, πὺν εἶναι στὴν ἄλλη μεριά, εἶναι δική σου. Τὴν ἀχλαδιά τὴν ἐφ' ἕτερε ὁ παππούς μου καὶ τὴν ἐλιά ὁ παππούς τοῦ παπποῦ σου. Ὅποιο γέρο νὰ φωτήσης, αὐτὸ θὰ σοῦ εἰπῆ.

— Δὲν ξέρω τί θὰ εἰπῆ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος. Ἡ ἀχλαδιά γέρονι περισσότερο στὸ δικό μου χτήμα. Εἶναι δική μου καὶ θὰ τὴν κερδίσω.

— Νὰ μὴν τὸ κάμης, ζουμπάρε. Ἄν εἶναι νὰ πᾶς στὸ δικαστήριο, νὰ σοῦ τὴ χαρίσω.

— Χὰ-χά... τὸ χαριστή! Νὰ μοῦ τὴ χαρίσης. Ὅχι! Θὰ τὴν πάρω μὲ τὸ νόμο.

2. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἤρχισεν ἡ φιλονεικία μίαν Κυριακὴν ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν. Ἦσαν γείτονες καὶ κουμπάροι ὁ Μπελοδήμος καὶ ὁ Λυκούσης. Ὁ πρῶτος εἶχε βαπτίσει τοῦ δευτέρου ἓνα ἀγόρι. Εἶχαν καὶ ἀπὸ ἓνα κήπον παραπλεύρως. Αἱ θύραι τῶν οἰκιῶν των ἦσαν πρὸς τὸν δημόσιον δρόμον. Τὴν πρώτην καλημέραν μεταξύ των τὴν ἔλεγον. Μαζὶ εἶχαν καὶ τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην.

— Νὰ ποτίσω ἐγὼ σήμερα, κουμπάρε;

— Εὐχαρίστως, γείτονα. Αὐριο ποτίζω ἐγώ.

— Νὰ σὲ βοηθήσω νὰ συνάξῃς τὰ πορτοκάλια;

— Ναί, σ' εὐχαριστῶ. Καὶ ὅταν εἶναι καιρὸς σὲ βοηθῶ καὶ ἐγώ.

Τόσῃν ἀγάπῃν εἶχαν ἕως τότε μεταξύ των!

3. Καὶ τότε, χωρὶς κανένα σπουδαῖον λόγον, ἐτοιμάζονται διὰ τὰ δικαστήρια. Καὶ διατί, νομίζετε; Μίαν πρωίαν ὁ βαπτιστικὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἀγλαδιάν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο κήπους. Ἡ νονά του τοῦ ἐφώνηξε:

— Μή, παιδί μου, εἶναι ἀκόμη ἄγουρα τ' ἀγλάδια καὶ θὰ σὲ βιάφουν.

Ἡ μητέρα τοῦ παιδιοῦ τὸ ἤκουσεν καὶ τὸ εἶπεν εἰς τὸν ἄνδρα τῆς. Ἐκεῖνος τὸ παρεξήγησε, φαίνεται, καὶ ἔτσι ἤρχισεν ἡ φιλονεικία μεταξύ των. Οὔτε καλημέρα, οὔτε καληνύκτα! Λιὰ νὰ μὴ συναντῶνται εἰς τὸν δρόμον, ἤλλαξαν δρόμον. Ἀπὸ ἓνα δρόμον ἐπήγαιναν ὁ ἓνας, ἀπὸ ἄλλον ὁ ἄλλος.

Ὁ Μπελοδήμος ἐσκέφθη: «Φουρτούνα εἶναι καὶ θὰ περῶση. Θὰ τὸ καταλάβῃ τὸ λάθος του καὶ θὰ μετανοήσῃ».

4. Μίαν ἡμέραν ὅμως ἦλθεν ὁ δικαστικὸς κλητὴρ καὶ τοῦ ἐκοινοποίησεν ἀγωγὴν.

«Δὲν πρέπει νὰ σπρώξω τὰ πράγματα», ἐσυλλογίσθη ὁ Μπελοδήμος.

Πηγαίνει εἰς τὸν ἐφημέριον τοῦ χοροῦ καὶ τοῦ διηγείται ὅ,τι συνέβη:

— Δὲν εἶναι καλὰ πράγματα, παπά μου, νὰ ἔχω τὴν εὐχὴ σου. Σὲ παρακαλῶ, μίλησέ του, ὅ,τι θέλει νὰ γίνῃ μὲ τὸ καλό. Εἴμαστε ἔμεῖς, φτωχοὶ ἄνθρωποι, γιὰ τὰ δικαστήρια:

Ἦ ἱερεὺς ἐζάλεσε τὸν Λυκούση καὶ τοῦ λέγει:

— Δὲν εἶναι καλὰ πράγματα αὐτὰ ποὺ γίνονται. Ἡ ἀγλαδιὰ εἶναι τοῦ Μπελοδήμου. Τὸ ξέρει ὅλο τὸ χοροῦ. Ἀλλὰ γιὰ νὰ παύσῃ ἡ φιλονεικία, νὰ τὴ μοιράσετε.

Ἦ Λυκούσης, μόλις τὸ ἤκουσεν, ὄργισθη φοβερὰ. Ὁμίλησε μάλιστα πρὸς τὸν ἱερέα μὲ τρόπον ἀπροεπι.

— Ἄλλη φορὰ μὴν ἀνακατεύσαι, παπά μου, στίς δικές μας δουλειές. Καὶ ὅ,τι ἔχομε οἱ δύο μας, θὰ τὸ ξεδιαλῶνῃ τὸ δικαστήριο.

5. Ἦρχισαν τὰ δικαστήρια. Σήμερον νὰ ἐξετασθῶν οἱ μάρτυρες. Αὐριον νὰ ἐτοιμασθῶν τὰ χαρτιά. Μεθαύριον νὰ ὑπάγῃ τὸ δικαστήριο ἐπὶ τόπου, νὰ ἴδῃ ποῖος πραγματικῶς ἔχει δίκαιον.

Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ, ἐδημοσιεύθη ἡ ἀπόφασις ὑπὲρ τοῦ Μπελοδήμου.

Ὁ Λυκούσης ἔγινε θηρίον. Κατέφυγεν εἰς ἀνώτερον δικαστήριο. Τὰ δικαστικά ἔξοδα ἐτριπλασιάσθησαν τώρα. Ἀπὸ δεκάδες χιλιάδων δραχμῶν ἐφθάσαμεν εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων. Τὰ ἔσοδα τοῦ κήπου δὲν ἐφθάναν διὰ τὰ ἔξοδα τῆς δίκης. Καὶ ἡ ὀριστικὴ ἀπόφασις, ἔπειτα ἀπὸ πολὺν καιρὸν, ἦτο πάλιν ὑπὲρ τοῦ Μπελοδήμου.

Καὶ τώρα, νέα δίκη διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ἐξόδων καὶ διὰ τὸ χρέος. Χρεωμένους εἶναι ὁ κήπος, χρεωμένη καὶ ἡ μικρὰ οἰκία τοῦ Λυκούση. Οἱ δανεισταὶ ἔλαβαν τὴν ἄδειαν τοῦ δικαστηρίου νὰ πωλήσουν τὸν κήπον καὶ τὴν οἰκίαν εἰς τὸν πλειστηριασμόν. Ὁ Μπελοδήμος ἠγόρασε καὶ τὰ δύο κτήματα.

6. Τὴν ἐσπέραν ὁ Λυκούσης συναντᾷ τὸν ζουμπάρον του καὶ τοῦ λέγει μὲ θυμόν:

— Εὐχαριστήθηκες;

— Ἐγὼ νὰ εὐχαριστηθῶ; Εἰς τί;

— Νὰ μᾶς κάμῃς ἔξωσι, νὰ μᾶς πετάξῃς ἔξω!

— Ἐχεις ἄδικο, ζουμπάρε. Δὲν τὸ ἔκαμα γι' αὐτό.

— Ἀλλά;

— Γιὰ νὰ μὴ σᾶς πετάξουν ἄλλοι.

— Καὶ ἤθελές νὰ τὸ κάμῃς ἐσύ, γιὰ νὰ εὐχαριστηθῆς!

— Πάντοτε πιζρόλογος, ζουμπάρε μου. Ὅχι. Τὸν ἐπῆρα τὸν κήπο καὶ τὸ σπίτι, γιὰ νὰ μείνετε μέσα. Θέλω νὰ μείνῃς γείτονάς μου.

— Πάλι ἄρχισες τὰ χαρίσματα ;

— Μὴ βιάζεσαι. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ ζάμω, ἂν θέλῃς. Ἄλλὰ λέγω, ὅτι ἔτσι θὰ μοῦ πληρώσης τὸ χρέος σου μὲ τὴν ἰσυχία σου. Οἱ ἄλλοι δὲν θὰ σὲ περίμεναν. Θὰ ἐργασθῆς καλύτερα τὸν κῆπο, κι ἔπειτα ἀπὸ λίγα χρόνια θὰ εἶναι πάλι ὅλα δικὰ σου.

Ὁ θυμὸς τοῦ Λυκούση ἤρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ καταπίπτῃ. Ἐνεθυμήθη τὰ χρόνια, κατὰ τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀγαπημένοι. Ἐσκέφθη τοὺς λόγους τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ ζουμπάρου του καὶ εἶδεν ὅτι εἶχε πολὺ ἄδικον. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐδάκρυσαν. Ἐπειτα ἠρώτησε δειλά :

— Ἀλήθεια, ζουμπάρε ;

— Ἀλήθεια, τ' δοκίζομαι στὸ λάδι πού σᾶς ἔβαλα.

Ὁ Λυκούσης ἤρπασε τὴν χεῖρα τοῦ ζουμπάρου του καὶ τὴν ἔσφιξε δυνατά.

— Σ' εὐχαριστῶ. Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὸ πληρώσῃ !

7. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθασαν εἰς τὰς οἰκίας των.

— Καληνύχτα, κουμπάρε.

— Καλή σου νύχτα, εὐχαριστῶ.

Καὶ ἔσφιξαν πάλιν τὰς χεῖράς των. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην γὰρ τι ἐνεθυμήθη ὁ Μπελοδημος καὶ λέγει σιγὰ εἰς τὸν κουμπάρον του :

— Τὴν ἀγλαδιά, κουμπάρε, νὰ τὴν κόψωμε. Νὰ τὴν κόψωμε καὶ νὰ τὴν κάψωμε, νὰ γίνῃ στάχτη.

— Ὅχι, λέγει ὁ Λυκούσης. Νὰ μὴ τὴν κόψωμε. Θέλω νὰ τὴ βλέπουν τὰ παιδιὰ μας καὶ ν' ἀποφεύγουν, ὅσο μποροῦν, τὶς φιλονεικίαις καὶ τὰ δικαστήρια.

Ἄνδρ. Καζαβίτσα (διασκευή)

Η ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

1. Ὁ Κώστας ἦτο δώδεκα ἐτῶν καὶ ἀγαποῦσε πολὺ τοὺς γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη: τὸ κολύμβημα.

Ὁ! πῶς τὸ ἀγαποῦσε τὸ κολύμβημα!...

Τοῦ ἤρθεσε νὰ παίξῃ μέσα εἰς τὸ ἥσυχον ζῦμα, νὰ γλιστροῦ ὡσάν δελφίνι, νὰ κάρνη μακροβούτια, νὰ βλέπῃ θολὰ τὰ φύκια εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης.

Ὅταν ἦσαν μεγάλα τὰ ζῦματα, αὐτὸς δὲν ἐφοβεῖτο. Ἡ θάλασσα σιγὰ σιγὰ τὸν εἶχε κάρνει γενναῖον. Καθὼς τὰ ζῦματα τὸν ἐσήκωναν, τοῦ ἐφαίνοντο ὡς ἄλογα ἀτίθασα, τὰ ὁποῖα τὸν εἶχαν εἰς τὴν ῥάχιν των καὶ τὸν ἀνετίνασσαν, διὰ νὰ τὸν ζημιώσουν. Ἄλλ' αὐτὸς μὲ τὰς χεῖράς του, τὰς ὁποίας ἀνοιγόζλειε, διηύθυνε τοὺς ἀφρισμένους χαλινοὺς των...

Τὴν ἀγαποῦσε διὰ τοῦτο πολὺ τὴν θάλασσαν ὁ Κώστας. Τὸν ἐνανούριζε μὲ τὸν ἥσυχον φλοῖσβόν της, τοῦ ἐνέπνεε θάρρος μὲ τὸν ῥόχθον τοῦ θυμοῦ της καὶ τὸν ἔκαμνε ν' ἀγαπᾷ τὸν κίνδυνον. Καὶ τί δροσερὸν ποὺ ἦτο τὸ ἀεράκι της, καὶ τί ὄρατα ποὺ ἐμοσχοβολοῦσαν τὰ φύκια της, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζαν μὲ πράσινα ζεντήματα...

2. Μίαν Κυριακὴν ὁ Κώστας εἶχε κατεβῆ πάλιν εἰς τὴν παραλίαν. Ἐφουσοῦσεν ἡσυχος μπάτης. Τί ωραία ἡμέρα διὰ κολύμβημα!

Ὁ Κώστας παρετήρησε μὲ ἀγάπην τὴν θάλασσαν. Μία φωνὴ τοῦ ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του :

— Κολύμπα, κολύμπα! Τί ωραία πού εἶναι ἡ θάλασσα. Ἀκόμη στέκεσαι ;

Ζωηρὰ ἐπιθυμία ἐκυρίευσεν τὴν ψυχὴν του. Ἀλλὰ μία ἄλλη φωνὴ τοῦ ἐπιθύριζε :

— Μὴν κολυμπᾶς, Κώστα, μὴν κολυμπᾶς.

Τὴν φωνὴν αὐτὴν ἐνόμιζεν ὁ Κώστας, ὅτι τὴν ἤκουεν ἀπὸ τὴν καινουργίη του ἐνδυμασίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε πρωτοφορέσει τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἀλήθεια, πόσον κομψή, πόσον ωραία ἐνδυμασία ἦτο ἐκείνη! Κατάλευκη, λινή. Τὴν εἶχε ράφει ἡ μητέρα του, πού ἦτο μοδίστα. Καὶ ὁ Κώστας τὴν ἐφόρει μὲ μεγάλο καμάρι.

Πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατὸν τὴν ὀλοκάθαρον ἐνδυμασίαν του νὰ τὴν ἀφήσῃ ἔξω εἰς τὴν παραλίαν, ἐπάνω εἰς τὰ χαλίγια, καὶ αὐτὸς νὰ τοιγυρονᾶ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν ;

— Ὅχι, ἐσκέφθη. Δὲν θὰ κολυμπήσω.

Καὶ ἐπειδὴ εἶχε θέλησιν καὶ δὲν μετέβαλλε τὰς ἀποφάσεις του, δὲν ἐξήλευσεν ἓνα ἄλλο παιδί, πού τὸ ἐβλεπε νὰ κολυμβᾷ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκεῖ πλησίον.

Ὁ Κώστας εὔρε τὰ πλέον καθαρὰ πετραδάκια τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ἐκάθισεν ἐκεῖ μὲ προσοχὴν, καὶ ἐκοίταζε τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀραγμένα μακρὰν.

3. Αἴφνης ὁμως ἀκούει φωνὰς πλησίον του :

— Ὁ Ἀντώνης τῆς Μητροίνας πνίγεται! Πάει, χάνεται!

Ἐκεῖ, ἐμπρὸς του ἀροκετὰ βαθιά, ὁ Κώστας βλέπει δύο

χέρια νὰ κτυποῦν δυνατὰ τὴν θάλασσαν καὶ ἓνα κεφάλι νὰ βουλιάζει καὶ νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ νερόν. Ἦτο τὸ παιδί, ποὺ ἐκολύμβη. Τὸ δυστυχημένον εἶχε προσχωρήσει πολὺ βαθιά, καί, ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε καλὰ νὰ κολυμβᾷ, ἀπέκαμεν εἰς τὸν δρόμον καὶ τώρα ἐπάλασε μὲ τὰ μικρὰ κίματα καὶ μὲ τὸ νερόν. Μερικὰ παιδιὰ τὸ εἶχαν ἰδεῖ καὶ ἤρχισαν νὰ φωνάζουν μὲ φρίκην!

Ὁ Κώστας τινάζεται ἐπάνω. Παρατηρεῖ τοιγύθεω. Καθένα ἄλλο παιδί δὲν εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν. Καμμία βάρκα δὲν περνᾷ.

Μετ' ὀλίγον φαίνεται πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῦ παιδιοῦ, ἀκούεται ὁ βόγγος, καὶ αἱ χεῖρές του κτυποῦν μὲ ἀπελπισίαν τὴν θάλασσαν, ὡς νὰ θέλουν νὰ κρατηθοῦν ἀπὸ τὸ νερόν. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν πιάνεται, δὲν κρατεῖται, καὶ τὸ παιδί βουλιάζει!...

Αἱ φωναὶ εἶχαν ἀκουσθῆ μαζρύτερα. Ἐκεῖ πέραν δύο ναῦται ὠθοῦν πρὸς τὴν θάλασσαν μίαν βάρκαν, ἡ ὁποία ἦτο τραβηγμένη ἔξω εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ ἕνας ἄλλος τρέχει νὰ φέρῃ κουπιὰ. Ἀλλὰ θὰ προφθάσουν;

Ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιὰν ἀκούονται σπαρακτικαὶ αἱ φωναί:

— Πνίγεται! Πνίγεται! Πάει, χάθηκε!

Ἡ καρδιὰ τοῦ Κώστα κτυπᾷ δυνατὰ. Δὲν θὰ προφθάσῃ ἡ βάρκα, τὸ γνωρίζει. Μίαν φορὰν ἀκόμη θ' ἀνεβῆ ἡ κεφαλὴ τοῦ πνιγομένου κι ἔπειτα θὰ μείνῃ ἐκεῖ κάτω, μὲ ὀλάνοικτα τὰ μάτια, μὲ στόμα ἀνοικτόν, χωρὶς ψυχὴν...

4. Ὁ Κώστας λαμβάνει τὴν ἀπόφασίν του. Τραβᾷ βιαστικὰ τὸ σακκάκι του, τὸ πετᾷ πέραν, πετᾷ τὰ παπούτσια του, καὶ ῥίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν.

Ὡσὰν θαλασσοπούλι σχίζει τώρα γοργὰ τὴν θάλασσαν. Οὔτε γὰρ αἰσθάνεται, ἂν τὸν βαρύνουν τὰ φορέματα, τὰ ὁποῖα φορεῖ.

Τὸ πλῆθος, ποὺ ἐμαξεύθη εἰς τὴν παραλίαν, ἐκφράζει ζῶηρὰν ἀνησυχίαν. Ὅλοι φοβοῦνται μίπως ἀντὶ ἐνὸς παιδίου πνιγοῦν τώρα δύο. Καὶ περιμένουν μὲ ἀγωνίαν τὸ ἀποτέλεσμα.

Ὁ Κώστας εἶχε πλησιάσει τώρα. Ὅλην τὴν προσοχὴν του εἶχεν εἰς τὴν κεφαλὴν, ποὺ θ' ἀνέβαινεν διὰ τελευταίαν φορὰν. Καὶ μόλις τὴν εἶδε, τὴν ἀρπάζει ἀπὸ τὰ μαλλιά μὲ ὄλην του τὴν δύναμιν καὶ τὴν κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερόν. Μὲ τὴν μίαν του χεῖρα ὠθεῖ τὸ παιδίον πρὸς τὴν παραλίαν καὶ μὲ τὴν ἄλλην κολυμβᾷ, καὶ δὲν τὸ ἄφηγε νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ, νὰ τὸν σύρῃ καὶ ἐκεῖνον εἰς τὸν βυθόν.

Φθάνουν μετ' ὀλίγον εἰς τὰ ρηχὰ. Ὁ Κώστας πατεῖ μὲ τὰ πόδια του καὶ σύρει καὶ μὲ τὰς δύο του χεῖρας τὸ παιδί,

ἕως τὴν ἀκρογιαλιάν. Τότε ἔφθασε καὶ ἡ βάρκα με τοὺς ναύτας.

Ἔοιλοι ἐτοιγύρισαν τὸ παιδί καὶ ἔσχυβαν με ἀγωνίαν ἐπάνω του. Τὸ ἔθεσαν πρηνηδὸν με τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, διὰ νὰ βγάλῃ τὸ νερό, πὺδ εἶχε καταπίει. Ἦτο κατάγλωμον ὡσὸν νὰ ἦτο νεκρὸν.

Εὐτυχῶς μετ' ὀλίγον ἠσθάνθησαν μίαν ἀδύνατην πνοὴν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστὰ μάτια του ἤνοιξαν καὶ ἀντίκρουσαν τὰ μάτια τῆς μητρὸς του, ἡ ὁποία εἶχεν ἔλθει καὶ τὸ ἐκράτει τώρα εἰς τὴν ἀγκάλην της.

5. Τότε ἐνεθυμήθησαν καὶ τὸν σωτῆρα, ἀλλ' ὁ Κώστας δὲν ἦτο ἐκεῖ.

Ἄφου παρέδωσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τὸ ἀναίσθητον σῶμα, ἀπεσύρθη παρᾶμερα. Ἦτο τόσον κου-

ρασμένος! . . Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἐλιποθυμοῦσε. Τὰ αὐτιά του ἐβούζαν καὶ ὅλα ἐστριφογύριζαν ὀλόγυρά του. Δὲν ἠδύνατο νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του. Ἐκάθισεν εἰς μίαν πέτραν, ἀνέπνευσε δυνατά, καί, ἀφοῦ συνῆλθεν ὀλίγον, ἐπῆρε τὸ σακκάκι του καὶ κατηρθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν του.

Δὲν ἐπῆγεν ἀπὸ τὸν πλατὺν δρόμον τῆς παραλίας, ὅπου ἦσαν τὰ καταστήματα καὶ τὰ καφενεῖα, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τοὺς στενοὺς καὶ τοὺς παράμερους δρομίσκους. Ἡ ἐνδυμασία του ἦτο τώρα εἰς κακὴν κατάστασιν. Τὸ σακκάκι του ἦτο τσαλακωμένον καὶ λερωμένον. Τὸ πανταλόνι του ἦτο κολλημένον ἐπάνω του καὶ ἔσταζε θάλασσαν.

Ὅταν ἐπεροῦσε, αἱ γειτόνισσαι τὸν ἐκοίταζαν μὲ βλέμμα ἐπιπλήξεως, ὡς νὰ ἠθέλαν νὰ τοῦ εἶπουν:

— Τὸ παλιόπαιδο! Ἔπαιζε καὶ ἔπεσε στὴ θάλασσα. Κροῖμα στὰ ὄμορφα καινούργια ροῦχα!

— Δὲν ἔπαιζα! Ἔσωσα μιὰ ζωή! ἠμποροῦσε νὰ εἰπῇ.

Ἄλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Ἄς ἔλεγαν ὅ,τι ἠθέλαν.

6. Ἀνέβη μὲ καρδιοχτύπι ὁ Κώστας τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας των. Τί θὰ ἔλεγεν ἡ μήτηρ του, ὅταν θὰ τὸν ἔβλεπε εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν;

Καὶ ἀλήθεια. Ἐκπληξίς, λύπη καὶ θυμὸς ἐξωγραφίσθησαν εὐθὺς εἰς τὸ πρόσωπόν της. Παρ' ὀλίγον πικρὸς λόγος νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Ἄλλ' ὁ Κώστας, ὠχρὸς ἀκόμη ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἐξάντλησιν, ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς διηγήθη τί εἶχε συμβῆ.

Τότε ἠνοῦξεν ἐκεῖνη τὴν ἀγκαλιάν της καὶ τὸν ἔσφιξε δυνατά.

— Καὶ ἂν ἐπνίγεςσο καὶ σύ, παιδί μου; τοῦ εἶπε μὲ τρέμουσαν φωνήν. Καὶ τὰ δάκρυα ἔτρεχαν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς

της και ανετρογίαζεν εις την σκέψιν, ὅτι ἐκινδύνευσε τὸ παιδί της. Καὶ τὸν ἐπέπληττε τρυφερά, θωπευτικά. Ἄλλ' ὁ Κώστας ἤσθάνετο, ὅτι παρ' ὅλα αὐτὰ ἦτο εὐχαριστημένη ἀπὸ αὐτόν.

Ὁ πατέρας τοῦ Κώστα ἦτο εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ἐκεῖ ἔμαθε τί συνέβη. Ἦλθε βιαστικὰ εἰς τὸ σπίτι. Ὄταν εἶδε τὸν Κώστα, τὸν ἐσήκωσεν ὑψηλά, τὸν ἐφίλησε καὶ ἐσκούπισε κορυφὰ ἓνα δάκρυ... αὐτός, ὁ ὁποῖος ποτὲ δὲν ἐδάκρυσε.

Αὐτὰ ἔχει φέρει εἰς τὸν νοῦν του τώρα ὁ Κώστας παρατηρῶν τὴν λινὴν ἐνδυμασίαν, πὸν μὲ στοργὴν τὴν φυλάσσει ἀπὸ τότε. Ὄταν τὴν βλέπῃ, πάντοτε ξαναβλέπει ἔμπρὸς του μίαν ἀπὸ τὰς ὡραιότερας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Αἰσθάνεται εἰς τὰ χεῖλη του τὰ φιλήματα τῆς μητέρας του καὶ ἐπάνω εἰς τὸ μάγουλόν του τὸ θερμὸν δάκρυ τοῦ πατρὸς του.

᾽Ω! βεβαίως, αὐτὴ εἶναι ἡ ὡραιότερα ἐνδυμασία ἀπὸ ὅσας ὁ Κώστας ἐφόρεσεν ἕως τώρα.

Ἄριστ. Κορυτῖδου (διασκευή)

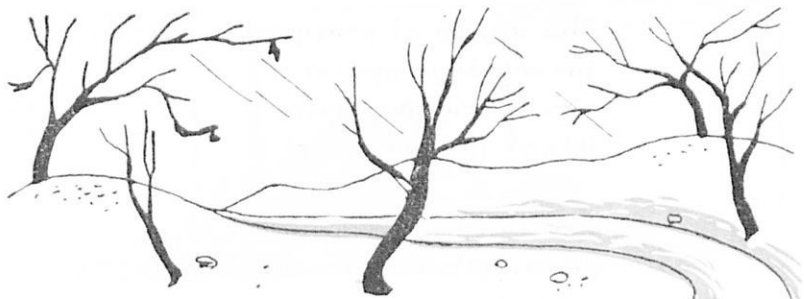
ΤΙ ΛΕΓΕΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Όταν ή θάλασσα γλυκά
στην άμμο ψιθυρίζει,
σά να τη νανουρίζη,
τί τάχα λέει μυστικά,
τί λέει στ' άκρογάλι;
Του λέει: «Άκρογάλι,
μην άπ' τò φλοϊσβο γελαστής
καί στών νερών μου κοιμηθής
την ήσυχη άγκάλη!
Μή στη γαλήνη πιστευθής
θάσθη κι άνεμοζάλη».

Κι όταν ή θάλασσα μ' όργη
κυλά τὰ κύματά της,
κι άφρίζουν τὰ βουνά της
καί φοβερά άχολογή,
τί λέει άραγε στη γή
μέ τὰ μουγκρίσματά της
ή άγοιά της ή κραυγή;
Λέει ή κραυγή εκείνη:
«Τόν κόσμο θα χαλάσω,
άλλ' όμως θα περάσω,
καί θάσθη καί γαλήνη!»

Α. Βικέλας

ΘΕΛΩ ΝΑ ΧΤΙΣΩ ΕΝΑ ΣΠΗΤΑΚΙ

Θέλω νὰ χτίσω ἕνα σπιτάκι
στὴ μοναξιά καὶ στὴ σιωπή.
Ξέρω μὲ πράσινη ραχοῦλα.
—Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω στὴ γῶρα τὴ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο, τὸν πλατύ,
μὲ τὰ πλατάνια καὶ τοὺς κήπους.
—Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὅλο τὸ κῦμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτηεῖναι ἢ ἀμμουδιά του.
—Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

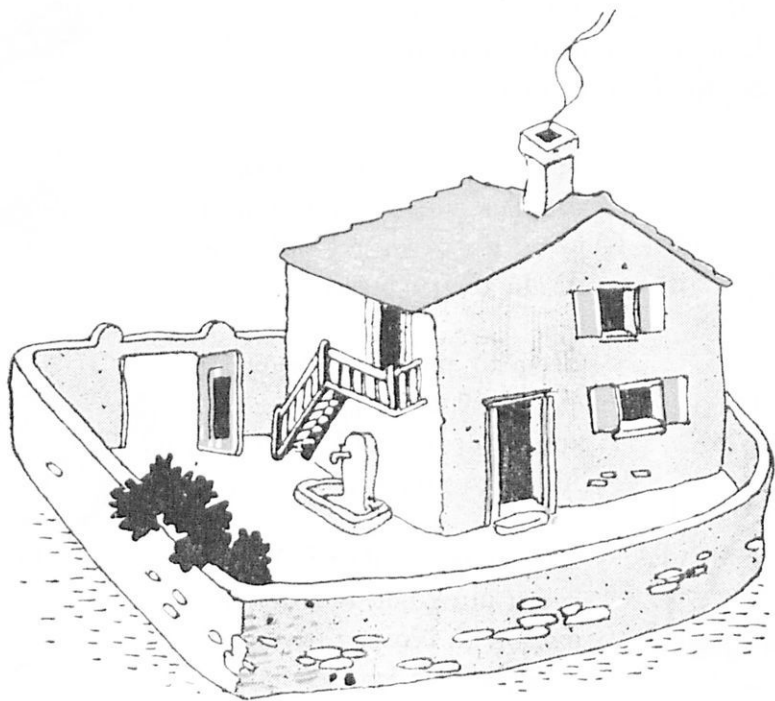

Ἀτέλειωτη τραβᾶει μὲ στρόατα,
σχίζει μὲ χέρσα ἀπλοχωριά,
σκληρὰ τὴ δένει τ' ἀγοριοκαίτοι
καὶ ὁ ἥλιος τὴ χτυπᾶ.

Μιά στράτα χλιοπατημένη,
τὸν καβαλάει νησιτικό,
τὸν πεζοπόρο διψασμένο
θάφτει στὸν κουρνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ χτίσω
μὲ μιὰ βουσούλα στὴν αὐλή,
πάντα ἢ γωνιά του νὰ καπνίζει
κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

Κ. Παλαμάς

Δ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Γλυκὸ τοῦ κόσμου στήριγμα,
ἀθάνατη Μαρία,
Ἐσὺ ποὺ ἀκοῦς τὴ δέηση,
ποὺ ὑψώνουν τὰ παιδιά,
ἄκου κι ἐμᾶς, ποὺ ὑψώνουμε
σ' Ἐσὲ τὴν προσευχή μας,
ποὺ ἀπ' τὴν πιστὴ ψυχὴ μας
βγαίνει γιὰ Σὲ θεομά!

Ἔχε, Κυρά, στὴ σκέπη Σου
τὴν πιζραμένη χήρα·
στὸν πεινασμένον ἄνοιξε
εὐσπλαχνικὴ τὴ θύρα!
Δῶσε τοῦ σκλάβου, Δέσποινα,
ἐλεύθερη πατρίδα,
τοῦ ναύτη τὴν ἐλπίδα,
ποὺ πλέει στὴν ξενιτιά!

Εὐλόγησε τὰ ὄνειρατα
τοῦ βρέφους, πὸν κοιμᾶται,
ὀδήγησε τὰ βήματα
τῆς κόρης, πὸν φοβᾶται·
στεῖλε δροσιὰ κι ἀνάπαυση
στοῦ ἀρρώστου τὸ κλινάρι,
ἔχε στὴ θεία Σου χάρι
τὰ μαύρα τὰ φτωχά!

Τὴ μάνα παρηγόρησε,
πῶγει παιδί στὰ ξένα,
καὶ γύσε μὴν ἀχτίνα Σου
εἰς τὸν τυφλό, Παρθένα!
Τὸ χέρι ἐξεῖνο ἀντάμειψε,
πὸν τ' ὄρανό χορταίνει,
πὸν τὸ χορμὶ θεομαίνει
τοῦ μαύρου τοῦ γυμνοῦ!

Στεῖλε, σεμνὴ βασίλισσα,
στὸ πλάσμα σου γαλήνη,
γύσε στὰ στήθη τ' ἄχαρδα
ἀγάπη, ἐλεημοσύνη!
Χάρισε τὸ χαμόγελο
στὰ πιζοαμένα χεῖλη!
Κάμε νὰ γίνουν φίλοι
ὁ ἐχθρὸς μὲ τὸν ἐχθρό!

Στ. Μαρζώκης

1. Ἐταξίδεμα ἀπὸ τὸ Γύθειον μαζὶ μὲ τὸν πατέρα μου καὶ ἠρχόμεθα εἰς τὸν Πειραιᾶ διὰ θαλάσσης. Ἠρχόμεν διὰ νὰ δώσω εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις εἰς τὸ Πανεπιστήμιον.

Ὁ πλοίαρχος, ἓνας μεσόκοπος τολμηρὸς καὶ εὐσεβὴς ναυτικός, ἦτο παλαιὸς φίλος τοῦ πατρός μου.

— Φαίνεται σωστὸς θαλασσόλυκος, ἐσκέφθην ὅταν τὸν ἐγνώρισα.

Ἀργότερα, ὅταν ἐπερνούσαμεν τὸν Κάβο — Μαλέαν, γαλήνη ἐπεκράτει εἰς τὴν θάλασσαν, πρᾶγμα ὅμως πολὺ σπάνιον διὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο.

— Θὰ σοῦ διηγηθῶ μίαν τρικυμίαν, πού ἐγνώρισα εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἐδῶ, μοῦ εἶπεν ὁ πατήρ μου. Πηγαίνουν τώρα τριάντα περίπου χρόνια. Ἐταξίδεμα τότε μὲ ἰστιοφόρον. Καθὼς ἐπλησιάζαμεν εἰς τὸν Μαλέαν, ἐνθυμοῦμαι ὅτι τότε ἐγνώρισα τὴν μεγαλύτεραν τρικυμίαν πού εἶδα εἰς τὴν ζωὴν μου.

Τὰ κύματα ἐσηζώνοντο σὰν βουνά. Καὶ μεταξὺ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου κύματος ἐσηματίζετο ἄβυσσος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, πότε εὐρισκόμεθα εἰς τὸ βᾶθος τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἄβυσσου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν εἶχαμεν ἐλπίδα νὰ διαφύγωμεν, καὶ πότε ἀντικρούσαμεν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ κύματος τὴν ἄβυσσον, πού μᾶς ἐπερήμεν...

Τὰς κεραίας καὶ τὰ σχοινία τοῦ πλοίου, καθὼς ἐπεροῦσαν ὁ ὄρητιζὸς ἄνεμος, τὰ ἔκαμνεν νὰ οὐρλιάζουν σὰν δαίμονες τοῦ Ἄδου.

Τὸ κατάστρομα ἦτο ἄδειον ἀπὸ ἐπιβάτας καὶ διαρκῶς ἐσαρῶνετο ἀπὸ τὰ ἄγρια κύματα, ποὺ ἐπληροῦσαν ἀπὸ τὴν προῦσαν ἕως τὴν πρύμνην.

Αἰφνιδίως, εἰς ἓνα ἰσχυρὸν φύσημα τοῦ ἀνέμου, ἐκόπησαν τὰ σχοινία τῆς μεγάλης κεραίας ἀπὸ τὸ μεσαῖον κατάρτι. Τοῦτο ἐσήμαινε κίνδυνος-θάνατος. Ἦτο μεγάλη ἀνάγκη ἢ βλάβη νὰ διορθωθῇ τὴν ἰδίαν ἐκείνην στιγμήν. Ἀλλὰ πῶς;

2. Ὁ πλοίαρχος διέταξε τὸ ναυτόπουλον, ἡλικίας ὡς δεκαπέντε ἐτῶν, νὰ σκαφαλῶσῃ ἀμέσως καὶ νὰ δέσῃ τὴν κεραίαν.

Ὁμολογῶ ὅτι ἐκείνην τὴν στιγμήν εἶχα πολὺ φοβηθῆ καὶ εἶχα πιστεύσει, ὅτι ἂν ἡμεῖς θὰ διεφεύγαμεν τὸν κίνδυνον, ὅμως τὸ δυστυχησμένον ναυτόπουλον δὲν θὰ κατέβαινε ζωντανόν. Ὁ ἄνεμος θὰ τὸ ἤρπαζεν ὡσὰν πούπουλον καὶ θὰ τὸ ἐπετοῦσε μακρὰν, μέσα εἰς τὰ λυσσασμένα κύματα.

Τὸ ναυτόπουλον, μόλις ἤκουσε τὴν προσταγὴν τοῦ πλοίαρχου, κατέβη εἰς τὴν καμπίναν του καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν.

Ἀμέσως ὕστερα ἤρχισε νὰ σκαφαλῶνῃ εἰς τὸ κατάρτι σὰν ἀγριόγατος. Ὅλοι εἶχαμεν καρφωμένα τὰ βλέμματά μας ἐπάνω του. Ἐκεῖνο μίτε στιγμήν δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν. Πότε ἐπλησίαζε τὰ κύματα, καθὼς τὸ πλοῖον ἔγερονε δεξιά καὶ ἀριστερά, πότε ἐτινάζετο με ὀριμὴν ὑψηλά.

Ἐν τούτοις εἶχε περιπλέξει τὰ πόδια του γύρω εἰς τὸν ἱστόν, καὶ τὰ χεῖρα του εἰργάζοντο με καταπληκτικὴν ταχύτητα. Τέλος ἔδεσεν τὴν κεραίαν, κατέβη καὶ ἀμέσως ἐπῆγε πάλιν εἰς τὴν καμπίναν του.

3. "Όταν επέρασεν ὁ κίνδυνος, τὸ εἶδα νὰ ἔξη ἀκουμπή-
σει εἰς τὴν κουραστὴν τοῦ πλοίου καὶ νὰ τραγουδᾷ εὐθυμα.

Τὸ ἐπλήσιασα καὶ τὸ ἠρώτησα :

—Δὲν ἐφοβήθης, ὅταν σὲ διέταξεν ὁ πλοίαρχος νὰ δέσης
τὴν κεραϊάν, ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ καταρτιοῦ;

—Δὲν θὰ ἔλεγα τὴν ἀλήθειαν, μοῦ εἶπε, ἂν σᾶς εἶπῶ ὅτι
δὲν ἐφοβήθηκα. Ἐφοβήθηκα, καὶ πολὺ μάλιστα.

—Τὸ ἐνόησα, τοῦ εἶπα, διότι σὲ εἶδα νὰ κατεβαίνης εἰς
τὴν καμπίαν σου.

—Δὲν ἐκατέβηκα ἀπὸ τὸν φόβον μου, κύριε, ἀπήντησε.
Ἐκατέβηκα, διότι δὲν παραλείπω ποτὲ τὴν συμβουλὴν τῆς μη-
τέρας μου, ποῦ μοῦ ἔλεγε νὰ προσεύχωμαι, ὅταν πρόκειται νὰ
ἐκτελέσω ἐπικίνδυνη ἐργασίαν, ἢ ὅταν βλέπω, ὅτι μὲ ἀπειλεῖ

σοβαρός κίνδυνος. Καὶ σᾶς βεβαιῶ, δόξα νὰ ἔχη ὁ Θεός, ὅτι μὲ τὴν προσευχὴν ἔχω διαφύγει ἔως τώρα πολλοὺς κινδύνους.

— Εὐγε! εἶπα. Ἐσὺ θὰ γίνῃς ἀληθινὸς θαλασσολόγος.

— Εὐχαριστῶ! ἀπήντησε. Ἄλλωστε, ξεύρετε ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προσευχὴν, εἶναι καὶ γὰρ ἄλλο. Εἶμαι ἐξαιρετικὰ προσε-
κτικὸς, εἰς ὅλες αὐτὰς τὶς περιστάσεις, διότι πάντοτε συλλο-
γίζομαι τί θ' ἀπογίνῃ ἢ μητέρα μου καὶ τὰ μικρὰ μου ἀδέρ-
φια, ἂν τύχη καὶ πάθω ἐγώ.

— Καὶ πάλιν, εὐγε σου, μικρὸ μου φίλε. Σὲ συγχαίρω, διότι τὸ πλοῖον σου, δηλαδή ἡ ζωὴ σου, ἔχει δύο μεγάλες καὶ δυνατὰς ἀγκυρας... τὴν Εὐσέβειαν καὶ τὴ Στοργίην. Ἔχεις εὐσέ-
βειαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἔχεις στοργὴν πρὸς τὴν πτωχὴν σου οἰκογένειαν. Μὲ τὰς δύο αὐτὰς ἀγκύρας τὸ πλοῖον σου δὲν κινδυνεύει νὰ παρασυρθῇ ἀπὸ κανενὸς εἴδους τρικυμίας.

4. Δὲν εἶχε καὶ καὶ τελειώσει τὴν ἱστορίαν του ὁ πατήρ μου, ὅταν ἦλθεν ἓνας ναύτης καὶ μᾶς εἶπεν, ὅτι ὁ πλοίαρχος — ὁ παλαιὸς φίλος τοῦ πατέρα μου — θὰ ἠθελε νὰ τὸν ἐπι-
σπεφθῶμεν γάτω εἰς τὸ γραφεῖον του.

Ὁ ναύτης μᾶς ὠδήγησεν ἐκεῖ. Ὁ πλοίαρχος εἶχεν ἐξέλ-
θει δι' ὀλίγον, ἴσως διὰ νὰ δώσῃ γάτοιαν διαταγὴν.

Μοῦ ἔκαμεν ὁμοῦ ἐκπληξιν ὅ,τι εἶδα μόλις ἐμπῆκα εἰς ἐκεῖνο τὸ γραφεῖον τοῦ πλοίαρχου. Ὑπῆρχαν ἐκεῖ δύο ὠραῖα κάδρα, κοσμησμένα ἀπὸ δύο μικρὰς καὶ χρυσὰς ἀγκύρας. Τὸ ἓνα ἦτο ἓνα κομψὸν εἰκόνημα τῆς Θεοτόκου, ποῦ ἐκράτει μὲ στοργὴν τὸν μικρὸν Χριστόν. Τὸ ἄλλο κάδρον ἦτο μία φωτο-
γραφία μᾶς ἀγνώστου μου, ἀλλὰ πολὺ ἀγαθῆς γοαίας.

Τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην ἐμπῆκε καὶ ὁ πλοίαρχος. Μᾶς εἶδε ποῦ ἐκοιτάζαμεν τὰς δύο εἰκόνας, καὶ εἶπεν εἰς τὸν πατέρα μου.

— Ὅπως βλέπετε, ποτὲ δὲν λησιμονῶ ἐκεῖνους τοὺς παρη-

γορητικούς σας λόγους την ώραν τῆς φοβερῆς τρικυμίας. Ἀπὸ τότε ἐφρόντισα νὰ ἔχω πάντοτε μαζί μου, εἰς τὴν καμπάναν μου, τὰς δύο μου ἀγκύρας.

Ἐγὼ τότε ἐκοίταξα ἐρωτηματικὰ τὸν πατέρα μου.

— Εἶναι ὅπως τὸ ἐμάντευσες, μοῦ εἶπεν ἐκεῖνος.

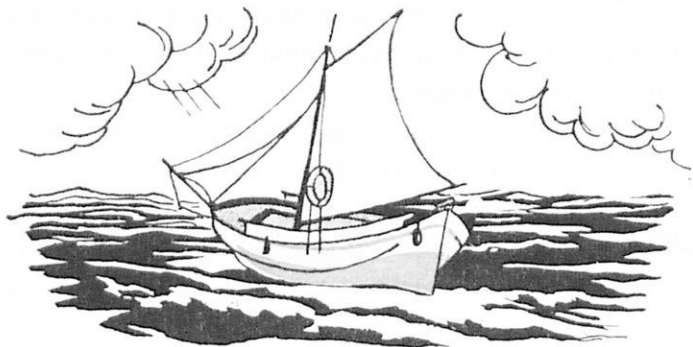
Καὶ προσέθεσε :

— Τὸ ναυτόπουλον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔχει σήμερα γίνει ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον ἐπιδεξίους πλοίαρχους μας. Σοῦ τὸν παρουσιάζω μὲ ὄλον μου τὸν θαυμασμόν.

Δὲν εἶχα διόλου φαντασθῆ ὅτι ἡ παλαιὰ ἱστορία μὲ τὸ ναυτόπουλον θὰ κατέληγεν ἔτσι. Τὴν σιωπὴν διέκοψεν ὁ πλοίαρχος, ἀποτεινόμενος πρὸς ἐμέ :

— Δὲν ἀμφιβάλλω, μικρὲ μου φίλε, ὅτι μὲ τέτοιον πατέρα θὰ ἔγῃς καὶ σὺ στηρίζεις τὴν πίστιν σου εἰς αὐτὰς τὰς δύο ἀγκύρας. Ἄς μὴν εἶσαι ναυτικός. Εἰς τὴν Ἀθήνα πού τόσα πηγαίνεις, θὰ σὲ περιμένουν οἱ ἄνεμοι καὶ αἱ τρικυμίας τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Μὲ τὰς δύο αὐτὰς σου ἀγκύρας νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι θὰ κατορθώνης νὰ νικᾷς κάθε τρικυμίαν. Σοῦ τὸ προεξοφλῶ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου πείραν. Καὶ σοῦ τὸ εὔχομαι ἀπὸ καρδιάς μου.

ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

—Ποῦ πᾶς, καραβάκι,
μὲ τέτοιον καιρό;
Σὲ μάχεται ἡ θάλασσα,
δὲν τὴ φοβᾶσαι;

Ἄνεμοι σφυρίζουν
καὶ πέφτει νερό...
Ποῦ πᾶς, καραβάκι,
μὲ τέτοιον καιρό;

—Γιὰ γώρα πηγαίνω
πολὸ μακρυνή,
θὰ φέξουνε φάροι
πολλοὶ νὰ περάσω.

Βοριάδες, νοτιάδες
θὰ βοῶ, μὰ θὰ φτάσω
μὲ πρίμο ἀγεράκι,
μ' ἀκέριο πανί.

Κι οί κάβοι, ἂν σοῦ στήσουν
τὴ νύχτα καρτέρι,
κι ἀπάνω σου ἂν σπάση
τὸ κῆμα θεριό ;

Καὶ πάρη τοὺς ναῦτες
καὶ τὸν τιμονιέρη ;
Ποῦ πᾶς, καραβάκι,
μὲ τέτοιον καιρό ;

— Ψηλὰ στὸ ἐκκλησιάκι
τοῦ βράχου, ποὺ ἀσπρίζει,
γιὰ μένα ἔχουν κάμει
κουφή λειτουργία.

Ὅρθος ὁ Χριστὸς
τὸ τιμόνι μου ἀγγίζει,
στὴν πλώρη μου στέκει
ἡ Παρθένα Μαρία.

Ζ. Παπαντωνίου

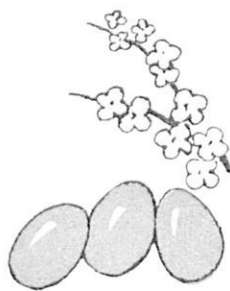
ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Νύχτα βαθειά, μὰ τοῦ χωριοῦ
γεμάτη ἡ ἐκκλησία·
ἔξω τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ,
μέσα φωτοχυσία.

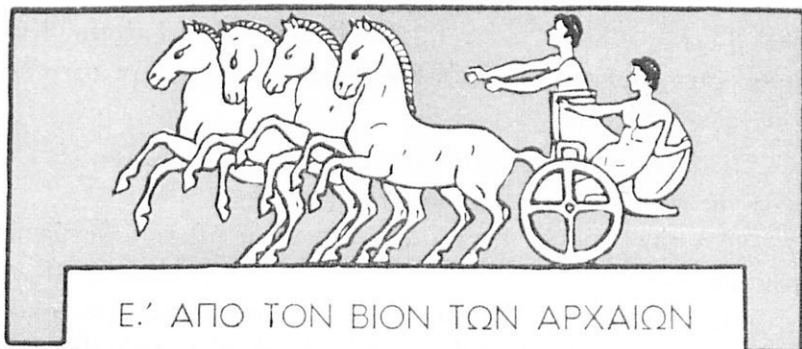
- Χριστὸς Ἄνέστη! μὲ φωνὴ
κράζει ὁ παπὰς μεγάλη.
- Χριστὸς Ἄνέστη, χριστιανοί,
ὄλος ὁ κόσμος ψάλλει.

Καὶ μὰμ καὶ μπούμ οἱ τουφεκιᾶς
καὶ τῆς καμπάνας χτύποι.
ᾠ, τί στιγμὲς αὐτὲς γλυκειές,
πῶς φεύγει γάθε λύπη!

Κι ἀρχίζει τώρα νὰ φωτᾶ,
κι ὄλοι γοργὰ πηγαίνουν
ἐκεῖ πὸν ἀγὰ κι ἀρνιὰ ψητὰ
στορωμένα τοὺς προσμένουν.

Ν. Ι. Χατζηδάκης

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ

1. Κάποια γυναίκα από την Ίωνίαν της μισρῶς Ἀσίας, ἔδειχεν εἰς μίαν Σπαρτιάτιδα τὰ πολύτιμα κοσμήματά της. Ἡ Σπαρτιάτισσα ὁμως δὲν ἐξήλευσε διόλου τὰ κοσμήματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἔκαυχᾶτο ἡ γυναίκα τῆς Ίωνίας.

— Περίμενε ὀλίγον, εἶπεν εἰς αὐτήν, καὶ θὰ σοῦ δείξω καὶ ἐγὼ τὰ κοσμήματά μου.

Μετ' ὀλίγον ἦλθαν τὰ τέκνα της ἀπὸ τὰς γυμναστικὰς ἀσκήσεις καὶ ἡ Σπαρτιάτισσα, δειχνύουσα αὐτὰ μὲ ὑπερηφάνειαν, εἶπεν εἰς τὴν ξένην γυναῖκα :

— Ἴδου τὰ ἰδικά μου κοσμήματα !

2. Ὁ υἱὸς μιᾶς Σπαρτιάτιδος ἐφρονέυθη εἰς τὸν πόλεμον. Μία ἄλλη Σπαρτιάτισσα μετέβη τότε εἰς τὴν οἰκίαν τῆς πενθούσης, διὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃ.

— Τί μεγάλην συμφορὰν πού ἔπαθες ! τῆς εἶπε.

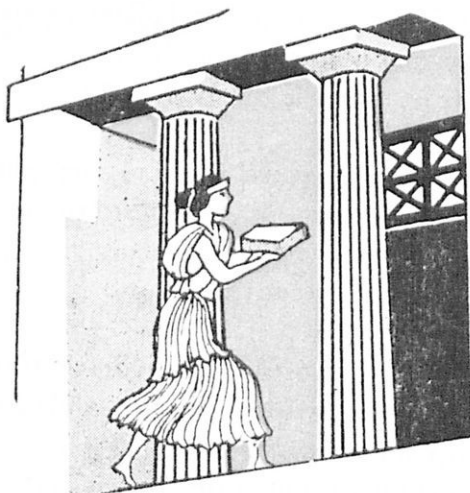
Ἡ Σπαρτιάτισσα ὁμως ἀπλήντησεν μὲ ὑπερηφάνειαν :

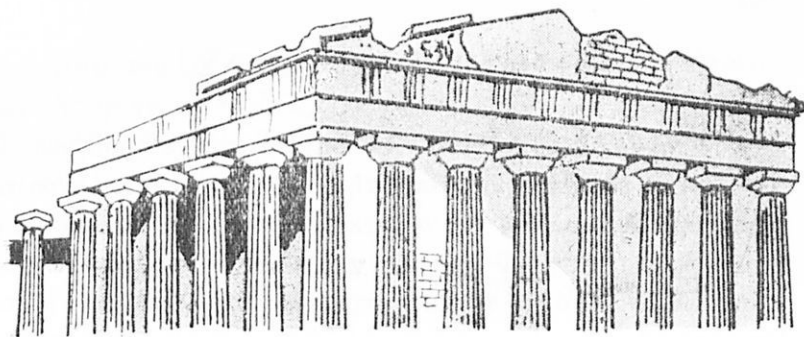
—Δὲν ἔπαθα καμμίαν μεγάλην συμφορὰν. Τὸ παιδί μου δὲν θὰ εἶξαι αἰώνια, ἀλλὰ θὰ ἀπέθνησκε μίαν ἡμέραν. Καὶ εἶμαι εὐτυχισμένη, ποὺ ἀπέθανε δοξασμένον διὰ τὴν πατρίδα του, τὴν Σπάρτην.

3. Μία ἄλλη Σπαρτιάτισσα, ὅταν ἐλληροφορήθη, ὅτι ὁ υἱός της ἐφρονεύθη εἰς κάποιαν μάχην, εἶπε :

—Νὰ τὸν θάψετε καὶ εἰς τὴν θέσιν του νὰ τοποθετήσετε τὸν ἀδελφόν του.

4. Ὁ προδότης Πausanias, καταδιωκόμενος, εἶχε καταφύγει εἰς τὸν ναὸν ὡς ἰκέτης, διὰ νὰ μὴ τὸν συλλάβουν οἱ Σπαρτιάται καὶ τὸν θανατώσουν. Οἱ Σπαρτιάται, ἐπειδὴ ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ συλλαμβάνεται ἰκέτης τῶν θεῶν, ἀφῆρσαν τὴν στέγην τοῦ ναοῦ καὶ ἔκτισαν τὰς θύρας του, διὰ νὰ ἀποθάνῃ ἐκεῖ ὁ προδότης ἀπὸ τὸ ψῦχος καὶ ἀπὸ τὴν πείναν. Τὴν πρώτην πέτραν τῆς θύρας ἔθεσεν ἡ Θεανώ, μητέρα τοῦ Πausanias.

ΟΡΚΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Γιὰ τὴν Πατρίδα ὀρκίζονται παλληκαρίσιον ὄρκο,
κοντάρια, ἀσπίδες καὶ σπαθιὰ ὀρμητικὰ κινώντας:
«Θὰ τὰ κρατῶ τὰ ὄπλ' αὐτὰ καὶ δὲ θὰ τὰ ντροπιάσω.
Καὶ μόνος καὶ μὲ συντροφιὰ κι ἐδῶ κι ὄπου κι ἂν λάχω.
Θὰ πολεμήσω ἀκούραστα κι ἀφρόντιστα θὰ πέσω.
Καὶ τὴν Πατρίδα μιὰ φορὰ μεγάλη θὰ τὴν κάμω.
Καὶ τοὺς δικαίους θ' ἀγαπῶ καὶ θὰ τιμῶ τοὺς νόμους,
θὰ κατατρέγω τὸν κακό, θὰ σφάζω τὸν πρόδοτη...
Κι ἀνίσως ψέματα μιλῶ, χολάστε με, Θεοί μου!»

Κ. Παλαμάς

Ο ΜΑΝΤΙΣ ΜΕΓΙΣΤΙΑΣ

Ἡ προδοσία εἶχε γίνει. Ὁ Ἐφιάλτης εἶχε προδώσει εἰς τὸν Ξέρξην τὴν ἀτραπὸν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ διήρχοντο τὰ στρατεύματά του καὶ θὰ περιεκύκλωναν τὸν Λεωνίδα, ὁ ὁποῖος ἐφύλαττε, μαζὶ μὲ τοὺς γενναίους του, τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν. Τώρα ἡ καταστροφή τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἀναπόφευκτος.

Ὁ μάντις Μεγιστίας, ὁ ὁποῖος εἶχε παρακολουθήσει τὴν ἐκστρατείαν, εἶχε κάμει τὰς θυσίας τῶν ζώων, διὰ νὰ προφητεύσῃ ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῶν τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης. Τὰ σπλάγχνα εἶχαν δεῖξει κακὰ σημεῖα. Μὲ τὴν αὐγὴν ὁ θάνατος θὰ ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμούς των. Οἱ σύμμαχοι τότε ἤρριξαν νὰ φεύγουν. Ὁ ἴδιος ὁ Λεωνίδας τοὺς εἶχε συμβουλεύσει νὰ φύγουν, διότι ἡ θυσία τῶν θὰ ἦτο ματαία.

— Ἐγὼ θὰ μείνω, τοὺς εἶπε, διὰ τὴν τιμὴν τῆς Σπάρτης. Ἔσεῖς σωθεῖτε!

Ὁ μάντις Μεγιστίας ὅμως δὲν ἤθελε νὰ φύγῃ.

— Πήγαινε καὶ σύ, Μεγιστία... τοῦ εἶπεν ὁ Λεωνίδας. Διατί νὰ χαθῆς ἄδικα; Ἐσύ, μὲ τὴν μαντικὴν σου τέχνην, εἶσαι χρήσιμος καὶ ἄλλοῦ.

Ὁ Μεγιστίας ὅμως τοῦ ἀπήντησεν:

— Ἀφησέ με, βασιλιά μου, ν' ἀποθάνω μαζί σου. Δὲν θέλω πιά νὰ μαντεύω. Ἡ τελευταία μου μαντεία ἄς εἶναι αὐτή. Ἡ τιμὴ ν' ἀποθάνω διὰ τὴν πατρίδα εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς τιμὰς, πού μοῦ φέρει ἡ μαντικὴ μου τέχνη. Ἐγὼ θὰ μείνω. Σὲ παρακαλῶ μόνον ν' ἀφήσης νὰ φύγῃ ὁ υἱός μου. Τὸν ἔχω μοναχογιὸν καὶ εἶναι χρήσιμος εἰς τὸ σπίτι μου, πού θὰ ὀφρανεύσῃ. Ἄς ζήσῃ αὐτὸς νὰ ἐνθυμῆται, ὅτι ὁ πατέρας του ἀπέθανε διὰ τὴν πατρίδα.

— Αὐτὸ ποὺ ζητεῖς εἶναι ὀρθὸν καὶ δίκαιον, εἶπεν ὁ Λεωνίδα-
δας. Ἄς φύγῃ τὸ παιδί!

Ὁ γενναῖος υἱὸς ὅμως δὲν ἠθέλεε νὰ φύγῃ.

— Ὅχι, πατέρα, παρεκάλει. Ἄφησέ με νὰ μείνω καὶ
ἐγὼ κοντὰ σου. Μὴ μὲ διώχνῃς! Καὶ ἂν εἶναι ν' ἀποθάνω διὰ
τὴν Ἑλλάδα, αὐτὸ θὰ εἶναι μεγάλη τιμὴ δι' ἐμέ.

Τότε παρενέβη ὁ Λεωνίδαο καὶ εἶπεν εἰς τὸν γενναῖον
τοῦτον υἱόν:

— Καὶ τὸ νὰ ὑπακούῃ κανεὶς εἰς τοὺς μεγαλυτέροισι τοῦ
εἶναι ἱερὸν χρέος. Ἐμεῖς ὀφείλομεν ν' ἀποθάνομεν διὰ τὴν
πατρίδα. Ἐσὺ ζῆσε διὰ τὴν πατρίδα.

Τότε μόνον ὁ υἱὸς τοῦ Μεγιστίου ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ.

Ὁ Μεγιστίας ἔμεινεν μὲ τὸν Λεωνίδαο καὶ τοὺς τριακο-
σίους τοῦ. Ἐστολίσθησαν, ἐκτενίσθησαν καὶ ἐφόρεσαν στε-
φάνια εἰς τὴν κεφαλὴν των, ὅπως ἦτο συνήθεια, διὰ τὴν
μεγάλην πανήγυριν τῆς μάχης. Καὶ μὲ τὴν αὐγὴν, ὅπως εἶχε
μαντεύσει ὁ Μεγιστίας, ἔπεσαν ὅλοι ἡρωικῶς, διὰ τὴν τιμὴν
τῆς Σπάρτης.

Εἰς τὸν δοξασμένον τάφον τῶν τριακοσίων ὁ ἐπιγραμ-
ματοποιὸς Σιμωνίδης ἐχάραξεν τὸ ἀθάνατον ἐπιτύμβιον ἐπί-
γραμμα, ποὺ διαλαλεῖ τὴν δόξαν τῶν Θερμοπυλῶν:

«Ἐσὺ, διαβάτη, ποὺ περνᾷς, νὰ πῆς στὴ Σπάρτῃ κάτω,
πὸς εἵμαστε θαμμένοι ἐδῶ, πιστοὶ στὸ θέλημά της».

Ἄλλὰ καὶ τοῦ Μεγιστίου τὸν ἡρωισμόν διαλαλεῖ ἄλλο
ἀθάνατον ἐπιτύμβιον τοῦ ἰδίου Σιμωνίδου:

«Τὸ μνήμα τοῦτο τοῦ δοξασμένου εἶναι μάντεως Μεγισ-
τίου, ποὺ, ὅταν οἱ Μῆδοι ἐπέρασαν τὸν Σπερχειὸν ποταμόν,
τὸν ἐσκότωσαν, διότι, ἂν καὶ τοῦ ἦτο φανερός ὁ θάνατος ποὺ
τὸν ἐπερίμενε, δὲν ἠθέλησεν ὅμως νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τοὺς ἀρ-
χηγούς τῆς Σπάρτης».

Ὁ Μεγιστίας μοιράζεται ἔτσι τὴν αἰωνίαν δόξαν τῶν τριακοσίων, τοὺς ὁποίους ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς Σόλομος προσεκάλει νὰ ἔλθουν πάλιν εἰς τοὺς νέους ἑλληνικοὺς ἀγῶνας, διὰ νὰ ἴδουν πόσον τοὺς ὁμοίασαν τὰ παιδιὰ τῶν:

*ὦ Τριακόσιοι, σηκωθῆτε
καὶ ξανάλθετε σ' ἐμᾶς,
τὰ παιδιὰ σας θέλ' ἰδῆτε
πόσο μοιάζοντε μ' ἐσᾶς!*

ΥΜΝΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τὸ Μαραθῶνιο πεζοδρόμιο ἀκολουθώντας,
κι ἂν πέσουμε, τὸ χρέος μας ἔχομε κάμει.
Καὶ τὸ αἷμα τοῦ προγόνου μας Λεωνίδα,
τὸ αἷμα μας—θριάμβων αἷμα—ταιριασμένο,
θὰ πορφυρώσῃ τὸν καρπὸ τὸν κοραλλένιο
καὶ τὸ σταφύλι τὸ κρεμάμενο στὸ κλῆμα.
Κι ἂν πρέπῃ νὰ πεθάνουμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
ὦ, θεία δάρφνη! μιὰ φορὰ κανεὶς πεθαίνει!

Κ. Παλαμάς

Ο ΕΥΡΥΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Ἐκ τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο εἰς τὰς Θερμοπύλας μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν, τοῦ Λεωνίδου, δύο εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ σωθοῦν, ὁ Εὐρυτος καὶ ὁ Ἀριστόδημος. Ὁχι βεβαίως νὰ λιποτακτῆσουν ἀπὸ τὴν δειλίαν τῶν, ἀλλὰ διότι δὲν ἔτυχε νὰ εἶναι ἐκεῖ τὴν ὥραν τῆς μάχης. Ὑπέφεραν ἀπὸ ὀφθαλμίαν καὶ εἶχαν μεταβῆ εἰς ἓνα χωρίον, πὺν ἦτο παρὰ τὰς Θερμοπύλας, διὰ νὰ θεραπευθοῦν.

Ὁ Εὐρυτος, μόλις ἤκουσεν, ὅτι οἱ Πέρσαι εἶχαν περικυκλώσει τοὺς Σπαρτιάτας, διέκοψε τὴν θεραπείαν τῶν ὀφθαλμῶν του, ἐζήτησε τὰ ὄπλα του καὶ εἶπεν εἰς τὸν εἰλωτα, πὺν τὸν συνώδευε, νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ἀμέσως εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης, διότι δὲν ἔβλεπε καλά. Ἀφου ὁ δοῦλος τὸν ὀδήγησεν ἐν μέσῳ τῆς μάχης, τὸν ἄφησεν ἐκεῖ καὶ ἔφυγεν. Ὁ Εὐρυτος ἠγωνίσθη μέσα εἰς τὸ πλῆθος, ὅπως ἠδύνατο, καὶ ἔπεσε μαχόμενος.

Ὁ ἕτερος Σπαρτιάτης ὅμως, ὁ Ἀριστόδημος, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σπάρτην. Καλύτερα ὅμως νὰ μὴ ἐπέστρεψεν! Οἱ συμπολίται του ἔδειξαν πρὸς αὐτὸν ὄλην τὴν περιφρόνησιν. Δὲν τοῦ ὠμίλει κανεὶς, δὲν τὸν ἐχαιρέτιζε κανεὶς, δὲν τοῦ ἔδιδαν τίποτε. Ἡ σύζυγός του ἐζήτηε φωτιάν νὰ τῆς δώσουν καὶ δὲν τῆς ἔδιδαν. Ἐπῆγαιεν εἰς τὴν βρούσιν διὰ νερὸν καὶ τὴν ἄφηναν νὰ περιμένη τελευταία.

Ὁ Ἀριστόδημος συνησθάνθη βαθέως τὴν περιφρόνησιν, πὺν τοῦ ἔκαμαν οἱ Σπαρτιάται. Τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος, ὅταν ἔγινεν ἡ μεγάλη μάχη τῶν Πλαταιῶν, ἔσπευσε καὶ αὐτὸς ἐκεῖ διὰ νὰ πολεμήσῃ. Ἐπολέμησε μάλιστα γενναιώτατα καὶ ἐφορεύθη μεταξὺ τῶν πρώτων.

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξέπλυνε τὴν ἐντροπήν του.

ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΙΔΑΣ

Ὁ ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων Καλλικρατίδας, ἀληθινὸς Σπαρτιάτης καὶ μὲ γνήσια ἑλληνικὰ φρονήματα, ἐπεσκέφθη τὸν Πέρσην σατράπην τῆς Λυδίας Κῦρον, διὰ νὰ ζητήσῃ χρήματα πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ἀθηναίων.

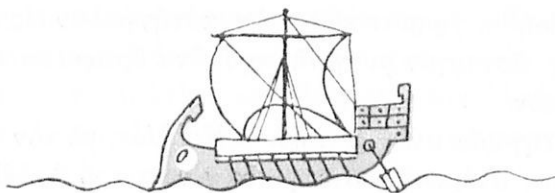
Ὅταν δὲ ὁ Κῦρος δὲν ἐδέχθη ἀμέσως τὸν Καλλικρατίδαν εἰς ἀκρόασιν, ἀλλὰ τὸν ἠνάγκασε νὰ περιμένῃ δύο ἡμέρας, ὁ γενναῖος Σπαρτιάτης ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ πολὺ θυμωμένος.

—Ὅταν ἐπιστρέψω εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶπεν, ἡ πρώτη μου προσπάθεια θὰ εἶναι νὰ συμφιλιώσω τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ τοὺς ἐνώσω. Ἔτσι θ' ἀπαλλάξω αὐτοὺς ἀπὸ τὸ αἶσχος νὰ κολακεύουν τοὺς βαρβάρους χάριν χρημάτων.

Βραδύτερον δέ, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἡ ναυμαχία Σπαρτιατῶν καὶ Ἀθηναίων παρὰ τὰς Ἀργινοῦσας, οἱ περὶ τὸν Καλλικρατίδαν συνεβούλευσαν αὐτὸν ν' ἀποφύγῃ τὴν ναυμαχίαν, διότι ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων εἶναι πολὺ ὑπέρτερος ἀπὸ τὸν στόλον τῶν Λακεδαιμονίων. Ὁ Καλλικρατίδας ὁμως ἀπήντησε τότε :

—Ἄν καταστραφοῦν τὰ πλοῖα, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠμποροῦν νὰ κατασκευάσουν καὶ ἄλλα. Ἡ ἰδική μου ὁμως ἐντροπή, ἂν δειλιάσω, θὰ εἶναι ἀνεπανόρθωτη.

Ἐρρίφθη λοιπὸν εἰς τὴν ναυμαχίαν καὶ ἐπνίγη μαχόμενος ὁ γενναῖος καὶ υπερήφανος ἐκεῖνος Σπαρτιάτης.

Η ΠΕΝΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ

Ὁ Ἀριστείδης, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν ἄκραν δικαιοσύνην του ἐπωνομάσθη Δίκαιος, ἦτο πάρα πολὺ πτωχός.

Ἄν καὶ διεχειρίσθη τὸ δημόσιον ταμεῖον τῆς πόλεως, οὐδέποτε ἐσκέφθη τὴν πενίαν τῆς οἰκογενείας του. Διὰ τοῦτο ἡ σύζυγός του εἶπεν εἰς αὐτὸν κάποτε :

— Τί ὡραία θὰ ἦτο, ἂν τὰ οἰκιακά σου οἰκονομικὰ τὰ ἐφρόντιζες ὅπως τὰ δημόσια, καὶ τὰ δημόσια ὅπως τὰ οἰκιακά.

Ἐνεκα τῆς πενίας του ὁ Ἀριστείδης ὑπέφερε πολὺ. Καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του δὲν ἐτρέφοντο καλά, δὲν εἶχαν τὰ μέσα νὰ ἐνδυθῶν καὶ ἐν γένει παρουσιάζοντο εἰς τὰς ὁδοὺς ὅπως οἱ μᾶλλον πτωχοὶ πολῖται.

Ὁ Ἀριστείδης εἶχεν ἓνα ἐξαδέλφον, ὀνόματι Καλλίαν. Αὐτὸς ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς πλουσιωτέρους Ἀθηναίους. Εἶχε τόσον πλοῦτον, ὥστε ἠδύνατο ὄχι μόνον τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἀριστείδου νὰ συντηρήσῃ, ἀλλὰ καὶ πληθὸς πτωχῶν.

Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Καλλία, νομίζοντες ὅτι οὗτος εἶχεν ἀδιαφορήσει διὰ τὴν πενίαν τοῦ ἐξαδέλφου του Ἀριστείδου καὶ δὲν τὸν ἐβοήθει χρηματικῶς, τὸν κατήγγειλαν εἰς τὸ δικαστήριον ὡς ἄστοργον συγγενῆ πρὸς ἓνα ἐξαιρετικὸν πολίτην τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ κατηγορία ἀνέφερεν, ὅτι ὁ Καλλίας, μὲ τὸν ἄφθονον πλοῦτόν του, ἀνέγεται ὥστε ἡ οἰκογένεια τοῦ ἐξαδέλφου του Ἀριστείδου νὰ πεινᾷ καὶ νὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ τὸ δριμύ ψῦχος,

ἀδιαφορεῖ δὲ βλέπων τὸν συγγενῆ του νὰ παρουσιάζεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὸν δῆμον καὶ τὴν βουλὴν τῶν Ἀθηναίων μὲ περιβολὴν ταπεινῆν.

Ὁ Καλλίας προσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἀριστείδην, τὸν ὁποῖον παρουσίασεν ὡς μάρτυρα.

— Σᾶς παρουσιάζω τὸν Ἀριστείδην, κύριοι δικασταί, εἶπεν ὁ Καλλίας, διὰ νὰ βεβαιώσῃ ὁ ἴδιος, ὅτι, ἐνῶ προσεφέρθη ἐπανελημμένως νὰ τὸν βοηθήσω, οὐδέποτε ἐδέχθη τὴν προσφορὰν μου. Ὅσακις τοῦ ἐπρότεινα νὰ δεχθῆ τὴν συνδρομὴν μου, μού ἔλεγεν :

«Καλλία, ἐγὼ πρέπει νὰ εἶμαι περισσότερο ὑπερήφανος διὰ τὴν πτωχείαν μου, παρὰ σὺ διὰ τὰ πλοῦτή σου. Διότι τὸ νὰ ἴδῃ κανεὶς πολλοὺς ἀνθρώπους νὰ μεταχειρίζονται καλὰ τὸν πλοῦτόν τους εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα. Δὲν εἶναι ὅμως καθόλου εὐκόλον νὰ συναντήσῃ κανεὶς ἀνθρώπους, ποὺ νὰ ὑποφέρουν γενναίως τὴν πτωχείαν τους».

Ὁ Ἀριστείδης ἐβεβαίωσεν ὅσα εἶπεν ὁ Καλλίας καὶ τὸ δικαστήριον ἀπήλλαξε τοῦτον ἀπὸ τὴν κατηγορίαν.

Καὶ τότε οἱ ἄξιοι ἀκροαταὶ ἀπερχόμενοι ἀπὸ τὸ δικαστήριον ἠῤῥοντο νὰ εἶναι μᾶλλον πτωχοί, ὅπως ὁ Ἀριστείδης, παρὰ πλούσιοι, ὅπως ὁ Καλλίας.

Ὅταν ἀπέθανεν ὁ Ἀριστείδης, ἡ κηδεῖα του ἐγένετο δημοσίᾳ δαπάνῃ. Τὰς θυγατέρας του τὰς ὑπάνδρευσεν ὁ δῆμος Ἀθηναίων χορηγῆσας εἰς ἐκάστην ἀρκετὴν προῖκα. Ἐπίσης εἰς τὸν υἱόν του Λυσίμαχον ἔδωκεν ἀρκετὸν χορηματικὸν ποσὸν καὶ ἓνα κτῆμα, διὰ νὰ ζῆ ἀπὸ τὴν καλλιέργειάν του. Ἀκόμη καὶ διὰ τὴν θυγατέρα του Λυσιμάχου Πολυκρίτην, ἐμερίμνησεν ὁ δῆμος χορηγῆσας ὀρισμένον τακτικὸν ἐπίδομα.

Η ΕΥΧΑΡΙΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΙΛΟΣ

— Ξανθή, εἶπεν ἡ Δημῶ, ἡ τροφός της, θέλεις νὰ σοῦ διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν τῆς νυφίτσας, ποῦ ἐμπῆκε εἰς μίαν σιταποθήκην;

— Ὅχι! εἶπεν ἡ Ξανθή.

— Μήπως θέλεις νὰ σοῦ διηγηθῶ διὰ τὸν Ὀδυσσεά, ποῦ ἐπῆγεν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Κύκλωπος;

— Ὅχι! ὄχι! ἀπήντησε καὶ πάλιν ἡ Ξανθή.

— Ἀλήθεια, δὲν θέλεις νὰ μάθῃς, πῶς ὁ φοβερός Πολύφημος, μὲ τὸ ἓνα μεγάλο μάτι εἰς τὸ μέτωπον, ἐκράτησε κλεισμένον μέσα εἰς τὸ σπήλαιόν του τὸν πολυμήχανον Ὀδυσσεά; Ἄν θέλεις νὰ μάθῃς, πῶς ὁ πονηρός Ὀδυσσεὺς κατώρθωσε νὰ τοῦ ἐξορύξῃ τὸ μάτι καὶ ὕστερα νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ σπήλαιον, κρυμμένος κάτω ἀπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ κριοῦ;

— Ὅχι! ὄχι! ὄχι! ἀπήντησε μὲ πείσμα ἡ Ξανθή.

— Ξανθή! ἤκουσθη μία βαρεῖα γυναικεῖα φωνή, ἂν δὲν θέλῃς νὰ καθίσῃς φρόνιμα καὶ δὲν ἀκούῃς τὴν Δημῶ, θὰ φωνάξω νὰ ἔλθῃ ἀμέσως νὰ σὲ πάρῃ ἡ Μορμολύκη, ποῦ παίρνει ἐκεῖνα τὰ παιδιά, ποῦ δὲν ἀκοῦν!

Μόλις ἤκουσε «Μορμολύκη» ἡ Ξανθή, ἐμαζεύθη, ἐσιώπησε καὶ ἐκρούβῃ ζοντὰ εἰς τὸ εὐρύχωρον φόρεμα τῆς τροφοῦ της, ἐνῶ ἡ Λευζιάπη, ἡ μητέρα της, ἐστόλιζε τὴν ἄλλην θυγατέρα της, τὴν Εὐχαριν.

Ἦτο ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτελοῦντο αἱ μεγάλαι ἐορταὶ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ μεγάλου Περικλέους. Ἀπὸ ὅλην τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀπὸ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος γέροντες καὶ νέοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιά εἶχαν συρροῦσαι, διὰ νὰ ἴδουν τὴν μεγαλυτέραν καὶ λαμπροτέραν ἐορτὴν τῶν Ἀθηνῶν, τὰ μεγάλα Παναθηναῖα. Ἡ

ἐορτὴ αὐτὴ ἐγένετο χάριν τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς, ἡ ὁποία ἐπροστάτενε τὴν πόλιν.

Ἡ Εὐχαρις, ἡ θυγάτηρ τοῦ Δημοχάρους, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς προκρίτους τῶν Ἀθηνῶν, εἶχε λάβει μέρος εἰς τὸ κέντημα τοῦ πέπλου τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν προΐαν θὰ τὸν μετέφεραν μὲ μεγάλην πομπὴν καὶ λιτανεΐαν, διὰ νὰ τὸν παραδώσουν εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεᾶς, ποῦ ἦτο κτισμένος ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως.

Αἱ δοῦλαι ἐστόλισαν τὴν Εὐχαριν μὲ κατάλευκον λινοῦν φόρεμα, τὸν χιτῶνα. Ἡ μήτηρ της τῆς ἔκαμε πλεξίδα τὴν ὠραΐαν κόμην, τὰς ἐσήκωσεν ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ὕστερα ἐπέθεσεν εἰς τὴν κόμην της ἓνα χρυσοῦν στέφανον.

Ἀφοῦ τὴν ἐτοίμασε καλὰ, τῆς ἔδωσεν ἓνα πολύτιμον καθρέπτην ἀπὸ στίλβοντα χαλκόν, διὰ νὰ κοιταχθῇ. Ἡ Εὐχαρις ἐνεθουσιάσθη.

Ὁμοιάζε μὲ τὰς Καρυάτιδας τοῦ Ἑρεχθίδου.

Καὶ ἡ Λευκίπη τώρα ἐφόρεσε τὰ καλύτερὰ της φορέματα καὶ κοσμήματα. Ἐπάνω εἰς τὸ μακρὸν φόρεμά της, ποῦ συνεκράτει εἰς τὰ πλάγια μία χρυσῆ πόρπη, ἔρριψεν ἓνα πολύτιμον ἱμάτιον κεντημένον μὲ πορφύραν. Εἰς τὴν χειρὰ της ἔβαλεν ἓνα χρυσοῦν βραχιόλι μὲ δύο Σφίγγας χαραγμένas ἐπάνω, καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰ ὠραῖα μαλλιά της ἐκρέμαντο ἀπὸ τὰ αὐτιά της πολύτιμα σκουλαρίκια μὲ δύο κρῖκους ἀπὸ λευκὸν σμάλτον.

— Μοῦ φαίνεται, πὼς ἀργήσαμε, μητέρα, εἶπε μὲ ἀνησυχίαν ἡ Εὐχαρις.

— Μία στιγμή ἀκόμη, ἔχε ὑπομονήν! εἶπεν ἡ μήτηρ της. Περιμένομεν τὸν Νεῖλον νὰ μᾶς φέρῃ τὰ τριαντάφυλλα, ποῦ θὰ στολίσουν τὸ κάνιστρό σου. Μόλις ἔλθῃ, θὰ φύγωμεν. Ὅπου καὶ ἂν εἶναι, ἔφθασεν. Ὁ ἥλιος ἐψήλωσεν. Ἔρχομεν,

ΕΝΧΑΡΙΣ

ΛΕΥΚΙΠΠΗ

βλέπεις, καὶ τὴν ἀσχολίαν τῶν ἀδελφῶν σου· ἡ Ξανθὴ δὲν κρατεῖται καὶ βασανίζει τὴν Δημῶ· τὸν ἀδελφόν σου τὸν Λύσιν ἀναγκάσθηκα νὰ τὸν στείλω περίπατον μὲ τὸν Σίκκινον, τὸν παιδαγωγόν του. ὦ! αὐτὸ τὸ παιδί εἶναι ἀνυπόφορον μὲ τὰς ἀταξίας του. Τώρα μοῦ ζητεῖ ἓνα ἀλογάκι! Θέλει, λέγει, νὰ πάη καὶ αὐτὸς ἔφιππος μαζί μὲ τοὺς ἄλλους νέους εἰς τὴν Πομπήν! Ἀκοῦς;

2. Μόλις εἶχε τελειώσει αὐτὰ τὰ λόγια ἡ Λευκίππη, καὶ ἀμέσως ἠκούσθησαν φωναὶ ἀπὸ μίαν μεγάλην γειτονικὴν αὐλήν, ποῦ εἶχε γύρω της μαρμάρινον περιστύλιον μὲ στοάν. Ἐκεῖ ἐγένετο ἀπὸ τοὺς πλουσίους Ἀθηναίους ἡ ὑποδοχὴ τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν.

Ἡ Λευκίππη ἔσπευσε νὰ ἐξέλθῃ, διὰ νὰ ἴδῃ. Ἄλλ' ἐνῶ διήρχετο ἀπὸ τὸ δωμάτιον τῆς οἰκονόμου καὶ τῶν ὑπηρετριῶν, εὐρέθη πρὸ ἐνὸς γέροντος μὲ λευκὴν γενειάδα καὶ πρὸ ἐνὸς παιδίου. Ὁ γέρον ἐφοροῦσε μακρὸν καὶ πλατὺ ἱμάτιον, ὑψηλὰ ὑποδήματα καὶ ἐκρατοῦσε λεπτὴν βέργαν ἐμᾶλλονεν

ΛΕΥΚΙΡΡΗ

ΣΙΚΚΙΝΟΣ

ΛΥΣΙΣ

αύστηρῶς τὸ παιδάκι, ποῦ θὰ ἦτο περίου ὀκτῶ ἐτῶν! Αὐτὸ τὸ πράγμα δὲν ἐφάνη πολὺ παράξενον εἰς τὴν Λευκίρρη.

—Τί ἔκαμες πάλιν, Λύσι; ἠρώτησε.

—Δὲν τὸν θέλω πιά τὸν παιδαγωγόν, δὲν τὸν θέλω! ἔλεγε τὸ παιδί μὲ μίαν φωνήν, ποῦ τὴν διέκοπταν οἱ λυγμοί.

—Διατί, παιδί μου;

—Διότι ὁ Σίκκινος δὲν μ' ἀφήνει νὰ κάμω τίποτε, οὔτε κἄν νὰ κινήθῃ. Λύσι, δὲν σταυρώνουν τὰ πόδια, ὅταν κἀθωνται! Λύσι, μὴν ἀκουμβᾶς εἰς τὸ χέρι σου τὸ σαγόνι! Λύσι, εἰς τὸν δρόμον νὰ πηγαίνης μὲ κατεβασμένα τὰ μάτια! Λύσι, ὅταν κανένας ξύνεται, πρέπει νὰ τὸ κἀνη μὲ διάκρισιν! Λύσι, ἀπ' ἐδῶ, Λύσι, ἀπ' ἐκεῖ, μ' ἐτρέλλανε! "Ὀχι! "Ὀχι! Δὲν τὸν θέλω πιά τὸν παιδαγωγόν! Περισσότερον ἐπροτιμοῦσα τὴν Μορμολύκην, ὅταν ἦμουν μικρός!

—Πολὺ καλὰ! εἶπεν ἡ Λευκίρρη. Σίκκινε, ἀφοῦ ὁ Λύσις δὲν σὲ θέλει, θὰ ὑπάγῃς μόνος σου νὰ ἰδῆς τὴν Πομπήν καὶ αὐτὸν θὰ τὸν ἀφήσωμεν εἰς τὸν Τύχωνα, νὰ τὸν φυλάγῃ κατὰ τὴν ὥραν τῆς Πομπῆς.

Ὁ Σίκκινος, πὺν ἐγνώριζε καλά, ὅτι δὲν ἦτο αὐστηρὰ ἢ Λευκίππῃ, ἐμειδίασε μέσα εἰς τὰ λευκὰ γένεια του, ἐνῶ ὁ μικρὸς Λύσις συνεσταλμένος ἐκαθάριζε τοὺς δακρυσμένους ὀφθαλμούς του μὲ τοὺς γρόνθους του.

3. Ἐνα κτύπημα ἠκούσθη ἀπὸ τὸ κλείσιμον τῆς αὐλοθύρας, συνοδευόμενον μάλιστα καὶ μὲ φιλικὸν γαῦγισμα τοῦ σκύλου, πὺν ἐφύλασσε τὴν εἴσοδον. Ἡ Λευκίππῃ ἐπρόσεξεν εἰς τὸ κτύπημα αὐτό, καὶ ἐλησμόνησε τὸν Λύσιον.

Ἦρχετο ὁ Νεῖλος μὲ ἓνα κἀνιστρον, πὺν περιεῖχε φρεσκοκομμένα, δροσοστάλακτα τριαντάφυλλα.

— Ἄ! σ' εὐχαριστῶ, Νεῖλε! Τί ὠραῖα λουλούδια! εἶπεν ἡ Εὐχαρίς, ἡ ὁποία παρουσιάσθη μὲ τὸ κτύπημα τῆς θύρας καὶ παρέλαβε τὰ τριαντάφυλλα ἀπὸ τὰ χεῖρα του.

Εἰς τὰ ἀπλᾶ αὐτὰ λόγια ὁ δούλος ἐκοκκίνισεν ὀλίγον. Ἦτο εὐχαριστημένος, πὺν τῆς ἤρεσαν. Διότι αὐτὰ τὰ ἄνθη τὰ εἶχε φυλαγμένα ἀπὸ καιρὸν δι' αὐτὴν εἰς κάτι ἀπόμερες τριανταφυλλίες, πὺν εὐρίσκοντο εἰς μίαν γωνίαν τοῦ κήπου τοῦ Δημοχάρη. Τὰ εἶχε μόνος του καλλιεργημένα καὶ φροντισμένα. Ἄλλ' εἶχε δίκαιον νὰ περιποιητῆται τὴν Εὐχαρίν. Εἰς αὐτὴν δὲν ἐχρεώσεται, ὅτι ἦτο ὁ πλέον εὐτυχημένος δούλος τῶν Ἀθηνῶν; Καὶ ἰδοὺ πῶς:

Δύο ἔτη πρωτότερα ἢ ἐσοδεῖα τῆς Ἀττικῆς ἦτο πτωχική. Ὁ Δημοχάρης, πὺν εἶχε περισσότερα ἀπὸ δέκα ἰστιοφόρα, δεμένα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, ἀπεφάσισε καὶ ἐταξίδευσεν μόνος του εἰς τὰ παράλια τοῦ Βοσπόρου, διὰ ν' ἀγοράσῃ σιτηρά.

Ἐμεινεν ἐκεῖ πέντε μῆνας.

Μίαν ἡμέραν ἐπληροφορήθη ἡ Λευκίππῃ, ὅτι ἐφάνη εἰς

τὴν θάλασσαν ὁ στολίσκος μὲ τὸν σύζυγόν της. Κατέβη λοιπὸν εἰς τὸν Πειραιᾶ μὲ τὴν Εὐχαριν, τὸν Λύσιν καὶ τὴν Ξανθὴν, διὰ νὰ ὑποδεχθῆ πρώτη τὸν ἄνδρα της.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸν λιμένα τὰ παιδιὰ, ἔμειναν μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα. Ἡ κίνησις τοῦ λιμένος, τὰ ἱστιοφόρα, ποὺ ἔπλεαν εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος καὶ ἔγεροναν ἐλαφρῶς μὲ τὸ ἐλαφρὸν φύσημα τοῦ ἀέρος· αἱ τριήρεις, δηλ. τὰ πλοῖα μὲ τὰς τρεῖς σειρὰς ἀπὸ κουριά, τὴν μίαν ἐπὶ τῆς ἄλλης· τὸ κτύπημα τῶν κουπιῶν, ποὺ ἐγινόταν μὲ ρυθμὸν· ἡ ἐκφόρτωσις τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα μετέφεραν εἰς τὸν Πειραιᾶ τοὺς τάπητας τῆς Μιλήτου, τὴν ξυλείαν τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τὰ ὀπωρικά τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου... ὅλα τοὺς ἔκαναν πολὺ μεγάλην ἐντύπωσιν!

Αἴφνης ὅμως ἡ Εὐχαρίς ἄφησε κορυγὴν φοιᾶς.

Εἰς ἓνα πλοῖον, ποὺ εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὴν Θράκην καὶ ἀπὸ

τὸ ὁποῖον οἱ δοῦλοι ἐξεφόρτωναν κρασιά, εἶδε τὸν ἐπιστάτην νὰ δέσρην ἀνηλεῶς ἓνα δούλον, διότι ἔκαμεν κάποιαν ἀσημαντον ἀπροσεξίαν.

Τὰ κυττήματα τοῦ μαστιγίου ἔπιπταν ὡς βροχὴ ἐπάνω εἰς τὸ γυμνὸν σῶμα τοῦ δούλου καὶ τὸ αἷμα ἔρροε τόσον ἀφθονον, ὥστε καὶ ὁ πλέον ἄκαρδος θὰ ἐλύγιζε.

Τὸ κορίτσι ὠχρίασε καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ λιποθυμήσῃ. Ὅταν δὲ μετ' ὀλίγον ἀπεβιβάσθη ὁ πατὴρ Δημοχάρης ἀπὸ τὸ πλοῖον του, ἐπήδησεν εἰς τὸν λαιμόν του τρέμουσα καὶ μετὰ τὰ μάτια της γεμάτα δάκρυα τοῦ ἐπιθύρσειεν εἰς τὸ αὐτί:

— Πατέρα, θέλεις νὰ καλοκαρδίσης τὴν κόρην σου;

— Θέλω βέβαια, εἶπε γελῶν ὁ Δημοχάρης. Πές μου, τί θέλεις ἀπὸ ἐμένα, παιδί μου;

— Ἀγοράσέ μου, παρακαλῶ, αὐτὸν τὸν δούλον!

Δι' ὀλίγων διηγήθη τότε εἰς τὸν σύζυγόν της ἡ Λευκίππη τὸ ἐπεισόδιον τοῦ δούλου.

Δὲν χάνει καιρὸν ὁ πλούσιος Ἀθηναῖος, δίδει τετρακοσίας ἀργυρᾶς δραχμάς, ἀγοράζει τὸν δυστυχημένον δούλον καὶ τὸν φέρουν μαζί των εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ Νεῖλος, ἔτσι τὸν ἔλεγαν, ἦτο ἀπὸ τὴν Συρίαν. Ἐνας ἄνθρωπος ἕως ἐκεῖ ἐπάνω, μεγάλοςωμος καὶ δυνατός. Εἶχεν ὅμως καὶ ἄλλα προτερήματα. Ἦτο πολὺ ἔξυπνος καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸν κύριόν του. Δι' αὐτὸ ὁ Δημοχάρης τοῦ εἶχεν ἐμπιστευθῆ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ κτήματός του.

— Ὁ κύριος εἶναι ἐδῶ; ἠρώτησεν ὁ Νεῖλος, ἀφοῦ παρέδωκεν εἰς τὸν μάγειρον τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ φρούτα. Θέλω νὰ τοῦ μιλήσω διὰ τὰ ἀμπέλια του.

— Ὁχι, εἶπεν ἡ Εὐχάρης. Επῆγεν εἰς τοὺς ἀγῶνας, ποὺ γίνονται εἰς τὸ Στάδιον, εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Ἰλισσοῦ. Μείνε

ἔδω σήμερα νὰ ἰδῆς τὴν ἑορτὴν καὶ τὸ βράδυ βλέπεις τὸν πατέρα μου.

Ἦλθε τέλος ἡ ὥρα νὰ φύγουν διὰ τὴν Πομπήν.

Ἡ Λευκίππη, τὰ τέκνα της καὶ οἱ δοῦλοι της ἐξῆλθαν ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ διημθύνθησαν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν.

4. Ἡ Πομπὴ τῶν Παναθηναίων ἐξεκίνησε ἀπὸ τὸν «ἔξω Κεραμεικόν», ὁ ὁποῖος ἦτο παρὰ τὸ Νεκροταφεῖον τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων. Ἐκεῖ συνηθροῦζοντο ὅλοι ὅσοι θὰ ἐλάμβαναν μέρος εἰς τὴν παρέλασιν. Διήρχοντο ἀπὸ τὸ Δίπυλον, μὲ τὰς δύο μεγάλας πύλας, ἠκολούθουν ὕστερα τὸν «πλατὺν δρόμον», οὕτω τὸν ἔλεγαν, καὶ ἐβάδιζαν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν.

Προηγοῦντο οἱ ἱερεῖς, αἱ ἱερεῖαι, οἱ μάντιες, οἱ κήρυκες καὶ οἱ γέροντες, μὲ βράδισμα μεγαλοπροεξέ, βαρὺ καὶ ἐπιβλητικόν. Εἰς τὰ χεῖρα τῶν ἐκρατοῦσαν κλωνάρια ἐλαῖς.

Ἐπειτα ἠκολούθουν οἱ ὀπλίται, οἱ ὁποῖοι ἔλαμπαν μὲ τὰς καινουργεῖς ἀσπίδας τῶν καὶ τὰς λόγχας τῶν. Κατόπιν ἐβάδιζαν ὑπερήφανοι οἱ νεανῖαι, πὺν εἶχαν νικήσει εἰς τοὺς ἀγῶνας, εἰς τὸν δρόμον, εἰς τὸ πῆδημα, εἰς τὸν δίσκον, εἰς τὸ ἀκόντιον καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἀγωνίσματα. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἐπήγαιναν ἔφιπποι, καμαρωτοὶ ἐπάνω εἰς τὰ ὑπερήφανα ἄλογά τῶν. Ἄλλοι πάλιν ἐπήγαιναν μὲ τὰ «πομπικὰ ἄρματα», τὰ ὁποῖα εἶχον νικήσει εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Ὁραῖα παιδιὰ λευκοφορεμένα ἐξεφύλλιζαν ῥόδα καὶ τὰ ἔροριπταν εἰς τὴν «Ἱερὰν Ὀδόν». Ἦκολούθουν ἔπειτα κομφαὶ παρθένοι τῶν εὐγενῶν, μὲ κάνιστρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, στολισμένα μὲ ὠραῖα ἄνθη. Μέσα εἰς τὰ κάνιστρα εἶχαν σκευή, πὺν θὰ ἐχρειάζοντο διὰ τὰς θυσίας. Αὐταὶ ἦσαν αἱ κληφόροι. Ἀνάμεσα εἰς τὰ κοράσια διεκρίνετο καὶ ἡ Εὐχαρις. Ἐβάδιζε μὲ τρόπον σεμνόν, σοβαρὸν καὶ ὑπερήφανον.

“Όταν ἡ χαριτωμένη ὀμάς τῶν κοριτσιῶν διήρχετο, αἱ ἐπευφημῖαι τῶν θεατῶν ἔφθαναν ἕως τὸν οὐρανόν. Οἱ θεαταὶ εἶχαν ἀνεβῆ εἰς τὰς στέγας τῶν σπιτιῶν ἢ εἶχαν ἀναρριχηθῆ εἰς τὰς ἐξέδρας, αἱ ὁποῖαι εἶχαν στηθῆ διὰ τὴν ἑορτήν. Ἄλλοι εἶχαν συγκεντρωθῆ εἰς τὰ σταυροδρόμια καὶ ὅλοι προσεπάθουν νὰ διασπάσουν τὴν ζώνην, ἐνῶ οἱ ἀστυνομικοὶ τοὺς συνεχράτουν μὲ δυσκολίαν.

Μετ’ ὀλίγον ἓνα ὥραϊον ἰστιοφόρον μὲ τρεῖς σειρὰς κουπιὰ, κυλιόμενον ἐπάνω εἰς τροχοὺς, μὲ τὸν ἱερὸν Πέπλον τῆς Θεᾶς κρεμασμένον εἰς τὸν ἰστόν του, ἤρχισε νὰ προχωρῆ. Ἐμπρὸς ἐπήγαιναν μουσικοὶ μὲ ἀνλούς καὶ μὲ λύρας καὶ ἠζολούθουν χορευτριά.

Τέλος ἐπροχωροῦσε μία γραμμὴ μακρὰ ἀπὸ ζῶα, βόδια καὶ πρόβατα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐθυσιάζοντο εἰς τὸν βωμὸν τῆς Παλλάδος, ἐνῶ οἱ προσκνηταί, μὲ ἑορτάσιμον στολὴν, παιδροὶ καὶ ἐνθουσιασμένοι, ἔφεραν τὸ κρασί, πὺν θὰ τὸ ἔπιναν ἀπὸ τὰ μεγάλα «Παναθηναϊκὰ ποτήρια», ὅπως ἦτο τότε ἔθιμον.

Ἡ Πομπὴ ἔστρεψε πρὸς τὸ διπλοῦν τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως, πρῶτον ἀνατολικῶς καὶ ὕστερα νοτίως, διὰ νὰ ἔλθῃ νὰ σταματήσῃ πρὸ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρειοῦ Πάγου. Ὁ λαός, ὁ ὁποῖος ἐστέκετο εἰς τοὺς πέριξ λόφους, ἔβλεπε τοὺς μαρμαρίνους ναοὺς, πὺν ἐξεχώριζαν κάτω ἀπὸ τὸν λαμπρὸν οὐρανόν. Ἴδου τὸ Ἐρέχθειον μὲ τοὺς λεπτοὺς καὶ ὑψηλοὺς ἰωνικοὺς κίονάς του! Ἴδου καὶ ὁ Παρθενών, μὲ τοὺς δωρικοὺς κίονάς του καὶ τὰ γιγάντεια ἀγάλματα τοῦ Φειδίου καὶ μὲ τὴν Ζωφόρον γύρω του, ἢ ὁποῖα παρίστανε αὐτὴν τὴν παρέλασιν. Παρίστανε καὶ τοὺς θεοὺς ἀκόμη, πὺν κατέβαιναν, διὰ νὰ ἴδουν τὴν Πομπήν. Ἐκεῖ μέσα εἰς τὸν Παρθενῶνα ἦτο τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς. Ἴδου καὶ τὰ μεγαλο-

προεπὶ Προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως, ποὺ ἔλαμπαν ἀπὸ τὸ μάραρον. Ἐμπρὸς ἦτο ὁ μικρὸς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης.

5. Ἡ Λευκίπη μὲ τὴν Ξανθὴν καὶ τὸν Λύσιν καὶ μὲ τὴν Δημῶ καὶ τὸν Σίκκινον συνηγτήθησαν μὲ τὸν σύζυγόν της εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ τραπεζίτου Πασίωνος.

Ὁ Πασίων ἐκατοικοῦσε εἰς μίαν οἰκίαν, ἣ ὁποία εὐρίσκετο εἰς τὸ πέρασμα τῆς Πομπῆς, μεταξὺ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῆς συνοικίας τῆς Ἀκροπόλεως. Καὶ ἀπὸ τὸν ἐξώστην, ποὺ ἦτο εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, ἠδύναντο νὰ παρακολουθοῦν τὴν Πομπήν, ἣ ὁποία ἀνέβαινε ἤδη ἀργὰ-ἀργὰ, πρὸς τὰ Προπύλαια.

Διήρχοντο ἱερεῖς, ἀθληταί, μουσικοί, παιδιά, χορίτσια, ὅταν αἴφνης εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου ἠκούσθησαν ἄγριαι φωναί. Εἶδαν ἀνθρώπους, ποὺ ἔτρεχαν σὺν τρελλοί, καὶ

κατόπιν εἶδαν ἓνα ταῦρον. Εἶχεν ἀφηνιάσει, ἐκτυποῦσε τὰ πλευρά του μὲ τὴν οὐράν του καὶ τρέχων μὲ τὴν κεφαλὴν σκυμμένην ἀνέτρεπεν ὅ,τι εὔρισκεν ἐμπρὸς του. . . Ἐξηγοιωμένος εἰσηλθεν εἰς τὴν Πομπήν. Εἶχε διαφύγει ἀπὸ τὴν γραμμὴν του, ἐπειδὴ ἐκεντήθη ἀπὸ μίαν ἀλογόμυιαν. Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τὸ πλῆθος. Σωστός πανικός.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ ἀφηνιασμένος ταῦρος μπαίνει ἀνάμεσα εἰς τὰς κληφόρους παρθένους. Τρέχουν ἐκείνην περιτρομοί, ἐνῶ ἡ Εὐχαρίς στέκεται ξαφνισμένη. Ὁ ταῦρος ὀρμᾷ μὲ μίαν ἀγρίαν κίνησιν νὰ τὴν κτυπήσῃ μὲ τὰ κέρατά του.

Ὁ Δημοχάρης ἐπετάχθη ἔξω σὰν τρελλός.

Πρὸ αὐτοῦ ὅμως, ἀπὸ μίαν πάροδον τοῦ δρόμου, σπεύδει ἀμέσως ἓνας ἄνθρωπος. Ἦτο ὁ Νεῖλος, ὁ δούλος, ὁ ὁποῖος ἔτυχε νὰ εἶναι ἐμπρὸς εἰς αὐτὴν τὴν σκηνήν. Μὲ μίαν ἀπότομον χειρονομίαν ἀναποδογυρίζει τὸν Σκύθην, ποὺ ἐφύλασσε τὴν γραμμὴν, καὶ τρέχει ἐναντίον τοῦ ταύρου, τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ποὺ ἔκλυτε τὴν κεφαλὴν του διὰ νὰ κτυπήσῃ τὴν Εὐχαρίν. Τὸ πλῆθος ἔτρεχε περίτρομον.

Ὁ Νεῖλος συλλαμβάνει τὸν ταῦρον ἀπὸ τὰ κέρατα καὶ μὲ τὰ χεῖρά του στρέφει ἀποτόμως τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὰ δεξιὰ. Ἔτσι ἡ Εὐχαρίς ἀπέφυγε τὸ κτύπημα, ἔπεσεν ὅμως λιπόθυμος.

Ἡ Εὐχαρίς μετ' ὀλίγον συνήλθε. Ἀνεστέναξεν, ἐνῶ εἰς τὰ γλῶσσά ἀπὸ τὴν φρίκην μάγουλά της ἐκυλίοντο μεγάλα δάκρυα. Μὲ προσοχὴν ὁ Δημοχάρης, ποὺ εἰς τὸ μεταξὺ εἶχε φθάσει, ἐσώκωσεν εἰς τὰ χεῖρα τὴν θυγατέρα του, οἱ βοηθᾶται ἔδεσαν πάλιν τὸν ἀφηνιασμένον ταῦρον, καὶ ἡ λιτανεία ἐπανέλαβε τὴν πορείαν της πρὸς τὸ Ἐρέχθειον. Ἐξήλωσαν τὴν Εὐχαρίν ἐπὶ μιᾷ κλίνης, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πασίωνος. Δὲν ἦτο σοβαρὰ κτυπημένη, ἀλλ' ἡ ἀπότομος πτώσις τὴν

ἐξάλισε, καὶ ἐνῶ ἡ μητέρα της ἔκλαιε, αὐτὴ ἐκοιμᾶτο ἡσυχος, ὥσάν τίποτε νὰ μὴ συνέβη.

Φωναὶ χαρᾶς, τραγούδια, γλυκεῖα μουσική, ὅλα ἐρχόμενα ἀπὸ τὴν Ἀκροπόλιν, ἐγλύκαιναν ὡς νανουρίσματα τὸν ὕπνον της. Ὁ λαός, μόλις ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Ἀκροπόλεως, ἔψαλλεν ὕμνους εἰς τὴν Θεάν. . .

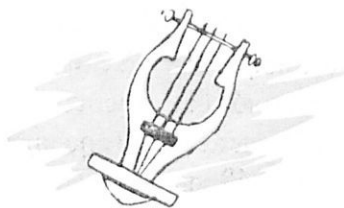
6. Κάποτε ἀργότερα ἡ Εὐχαρις ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς της. Γύρω της εἶδε τὴν Λευκίπην καὶ τὸν Δημοχάρην, ἔπειτα τὸν Πασίωνα καὶ τὴν σύζυγόν του τὴν Ἐλίχαριν, καὶ εἰς τὴν σκιάν, πλησίον τῆς Ξανθῆς καὶ τοῦ Λύσιδος, τὴν Δημῶ, τὸν Σίγκκιον καὶ τὸν Νεῖλον. Τότε ἐθυμήθη καὶ τί εἶχε συμβῆ.

— Πατέρα! εἶπε μὲ σιγανὴν καὶ πονεμένην φωνήν, δὲν θέλω νὰ εἶναι πλέον δούλος ὁ Νεῖλος!

— Νεῖλε! εἶπεν ὁ Δημοχάρης, ἀπ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν σὲ ἀπελευθερώνω καὶ ἀπὸ αὐτοῖον θὰ εἶσαι διευθυντὴς εἰς ὅλα τὰ κτήματά μου!

Καὶ ὁ Νεῖλος, ποὺ δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὴν συγκλίνησίν του, ἀπεκρίθη:

— Εὐχαριστῶ. Ὁ αὐθέντης μου ὁ Ζεὺς, ὁ προστάτης τῶν δούλων καὶ τῶν ἀπελευθέρων, ἐλπίζω νὰ μοῦ δώσῃ μίαν ἡμέραν τὴν εὐκαιρίαν νὰ σοῦ χαρίσω τὴν ζωὴν μου.

Ο ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ ΑΓΚΑΙΟΣ

1. Ὄταν ἐτελείωσεν ἡ ἀργοναυτικὴ ἐξστρατεία καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του ὁ Ἄγκαϊος, ἤρχισε νὰ φροντίζῃ καὶ νὰ καλλιεργῇ μὲ περισσοτέραν ὄρεξιν τὰ κτήματά του. Ἐκαλλιεργεῖ δὲ ὄχι μόνον ὅσα παλαιὰ εἶχεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα νέα· ἰδίως ἐφύτευε πολλὰ ἀμπέλια.

Οἱ δούλοι του—καὶ εἶχεν ἀρκετούς—δὲν ἐσήκωναν τὴν κεφαλὴν των ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐργασίαν. Ὅλην τὴν ἡμέραν εὐρίσκοντο μὲ τὴν ἀξίνην καὶ τὸν λωστὸν ἀνά χειρας. Ἀλλὰ καὶ ἔτσι ὁ Ἄγκαϊος δὲν ἦτο εὐχαριστημένος, καὶ διὰ τὸ παραμυζὸν τοὺς ἔβριζε καὶ τοὺς ἐβασάνιζε χωρὶς οἶκτον.

Μίαν ἡμέραν ὁ γηραιότερος ἐξ αὐτῶν, ὁ ὁποῖος ἐκ παιδικῆς ἡλικίας εἶχεν ὑπηρετήσῃ πιστῶς τὸν πατέρα τοῦ Ἄγκαίου καὶ ὅστις ἐπίσης ἦτο παιδικὸς φίλος τοῦ ἥρωος, πηγαίνει καὶ τοῦ λέγει:

—Θὰ σοῦ εἰπῶ κάτι, ἀφεντικό, καὶ νὰ μὲ συγχωρῆς. Πολὴ φοβοῦμαι, ὅτι, μὲ τὸν τρόπον πού φέρεσαι πρὸς τοὺς δούλους σου, δὲν θὰ προφθάσῃς νὰ πῆς κρασί ἀπὸ τὰ ἀμπέλια σου. Ὁ Θεός, ἀφεντικό, δὲν προστατεύει τὰ ἄδικα ἔργα.

Ὁ Ἄγκαϊος δὲν ἔδωσε καμμίαν προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους τοῦ γέροντος καὶ ἐξηκολούθησε νὰ φέρεται πρὸς τοὺς δούλους του μὲ τὴν ἰδίαν σκληρότητα.

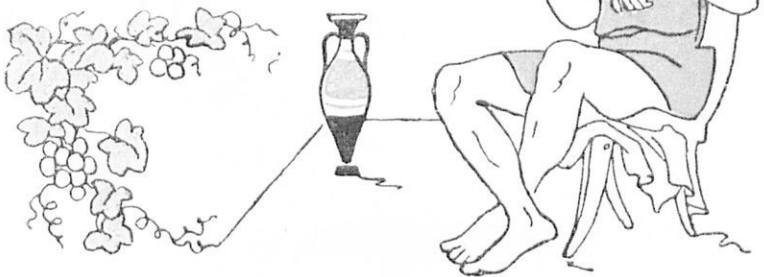
2. Ἦλθεν ὁ καιρὸς τοῦ τρυγητοῦ. Ὁ Ἀγκαῖος ἐτρούγησε τὰ ἀμπέλια του καὶ ἔβαλε τὸν μούστον εἰς τὰ βαρέλια. Ὅταν πλέον ὁ μούστος ἐψήθη καὶ μετετρέπη εἰς οἶνον, ὁ ἦρως διέταξε τὸν ἴδιον γέροντα δούλον νὰ τοῦ γεμίση ἓνα ποτήριον, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὸν νέον οἶνον. Ὅτε δὲ ὁ γέρον ἔφερε τὸ γεμάτον ποτήριον, ὁ Ἀγκαῖος τὸ ἔλαβε καὶ εἶπε γελῶν πρὸς τὸν γέροντα :

— Θυμᾶσαι πὺν μοῦ εἶπες κάποτε, ὅτι ἠμπορεῖ νὰ μὴ προφθάσω νὰ πιῶ κρασί ἀπὸ τὰ ἀμπέλια μου, διότι θὰ μὲ ἠμπόδιζαν οἱ Θεοί; Νά λοιπὸν πὺν ἐγὼ ἐπρόφθασα !

— Μὴ λές μεγάλον λόγον, ἀφεντικὸ, εἶπεν ὁ δούλος, διότι ὅσα φέρνει ἢ μία στιγμή δὲν τὰ φέρνει ὀλόκληρος ἓνας χρόνος. Ἔως ὅτου νὰ φθάσῃ τὸ ποτήρι εἰς τὰ χεῖρά σου, κανεὶς δὲν ἠξεύρει τί ἠμπορεῖ νὰ συμβῇ !

Δὲν εἶχεν ὁ γέρον τελειώσει τοὺς λόγους του καὶ ἰδοὺ εἰσέρχεται ἀσθμαίνων καὶ περὶτρομος ἓνας δούλος, ὁ ὁποῖος λέγει πρὸς τὸν Ἀγκαῖον τὰ ἑξῆς :

— Ἀφεντικὸ ! Ἐνα θεόρατον ἀγοιογούρουνον ἐμπῆζεν εἰς τὰ ἀμπέλια σου καὶ κάνει μεγάλας καταστροφάς. Τρέξε διὰ νὰ βοηθήσης.

3. Ἀμέσως ὁ Ἄγκαϊος ἀφήνει κάτω τὸ ποτήριον, τὸ γεμάτον ἀπὸ τὸ κρασί, καὶ σηκώνεται ὄρθιος. Ἀρπάζει τὸ δόρυ του καὶ τρέχει νὰ σκοτώσῃ τὸ ἀγριογούρουνον.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὰ ἀμπέλια του, εἶδε τὸ τρομερὸν ἀγρίμῃ ὄρθισεν ἐναντίον του μὲ τόλμην καὶ ἀπεισιζεψίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, καθὼς εἶδε τὸν Ἄγκαϊον νὰ δομᾷ ἐναντίον του, ἔγινε πολὺ ἀγριώτερον. Τὸ δόρυ τοῦ ἥρωος ἠστόχησε, καὶ τότε ὁ ἐξηγριωμένος ἀγριογούρουνος ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Ἄγκαϊοῦ καὶ μὲ τοὺς τρομεροὺς του χτυπώδοντας τοῦ ἐξέσχισε τὴν κοιλίαν.

Ἐντὸς ὀλίγου ὁ Ἄγκαϊος βογγῶν καὶ στενάζων ἀπέθανε μέσα εἰς τὸ ἀμπέλι του, ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου ἐβασάνιζε τοὺς ἐργατικoὺς δούλους του. Ἀπέθανε μάλιστα χωρὶς διόλου νὰ προσφθάσῃ νὰ δοκιμάσῃ τὸ νέον κρασί ἀπὸ τὰ κλήματα του, πὺ εἶχε τραγήσει. Ἡ γνώμη τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος δούλου ἀπεδείχθη ἀληθινή: «Μὴ λῆς μεγάλον λόγον, ἀφεντικό. Ἔως ὅτου φθάσῃ τὸ ποτήρι εἰς τὰ χεῖρά σου, κανεὶς δὲν ἠξεύσει τί ἠμπορεῖ νὰ συμβῇ!»

ΑΙ ΧΕΛΙΔΟΝΕΣ

Ναί, ἡ ἀνοιξις ἦλθεν! Ὁ Πλούτων ἀφῆκε καὶ πάλιν τὴν Περσεφόνην ν' ἀναβῆ ἀπὸ τὸν Ἄδην εἰς τὴν γῆν, καὶ νὰ συναντήσῃ τὴν μητέρα τῆς Δήμητρα καὶ νὰ φέρῃ τὰ ἄνθη καὶ τὴν χαρὰν. Ἡ ἀνοιξις ἦλθε. Μᾶς τὸ λέγει τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ, μᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ πράσινον τῆς γῆς, μᾶς τὸ βεβαιώνει τὸ ζελάδιμα τῶν πτηνῶν.

Ἦλθεν ἡ ἀνοιξις καί, ὅπως πάντοτε, τὸ ἀνθοστόλιστον ἄσμα τῆς ἔσθραν αἱ χελιδόνες. ὦ, τ' ἀγαπημένα, τὰ λατρευτὰ πτηνά, οἱ πρόδρομοι, οἱ προάγγελοι τῶν ωραίων ἡμερῶν! Τὰς εἶδατε; Τὰς εἶδατε πάλιν νὰ διασχίζουσιν μὲ τὴν χαριτωμένην των πτῆσιν τὸν κυανοῦν ἀέρα καὶ νὰ τὸν γεμίζουσιν μὲ τὴν ἁρμονίαν τῶν τερετισμῶν των; Καὶ ἐγέμισσε ἀπὸ χαρὰν ἡ

φυγή σας εἰς τὴν συνάντησιν τῶν καλῶν, τῶν πιστῶν φίλων, οἱ ὅποιοι ἐπανέρχονται εἰς τὰς παλαιὰς τῶν φωλεάς, διὰ νὰ μείνουν μαζί μας ὅσον θὰ μείνῃ καὶ ἡ Περσεφόνη, ὅσον θὰ διατηρηθῇ ἡ ὀραία ἐποχή;

Ναὺ διότι δὲν ὑπάρχει ἀγαπητότερον πτηνὸν ἀπὸ τὴν χελιδόνα! Ἔρχεται μαζί μὲ τὴν ἀνοιξιν καὶ εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως, τῆς ἀφυπνίσεως τῆς ζωῆς. Εἶναι φίλη τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ προτίμησιν στήνει τὴν φωλεάν της εἰς τὰς πόλεις, παρὰ τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ πόλλας μέσσα εἰς τὰς κατοικίας των. Δίδει τὸ μέγα παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης, τοῦ κοινωνικοῦ αἰσθήματος, διότι εἶναι κατ' ἐξοχὴν φιλόπονος, φιλόστοργος καὶ κοινωνικῆ. Ἡ παρουσία της θεωρεῖται ὡς καλὸς οἰωνός, καὶ γίνεται παντοῦ δεκτὴ ὡς εὐλογία Θεοῦ.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον στολισμός· δὲν μᾶς τέρπει ἀπλῶς μὲ τὴν χάριν τῆς πτήσεώς της καὶ μὲ τὴν γλῶκυτότητα τοῦ ἄσματος της· εἶναι καὶ εὐεργέτης. Διότι καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τὰς μυίας καὶ τοὺς κώνωπας καὶ ἄλλα βλαβερὰ ἔντομα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν κυρίως τὴν τροφήν της.

Ἔπειτα χρησιμεύει κάποτε καὶ ὡς εἶδος βαρομέτρου. Οἱ χωρικοὶ μάλιστα, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἄλλο, μεταχειρίζονται τὴν γελιδόνα· ὅταν πετᾷ χαμηλά, προμηνύει βροχήν· ὅταν πετᾷ ὑψηλά, προμηνύει καλοκαιρίαν.

Ὑποθέτω, ὅτι δὲν ὑπάρχουν χειρότερα παιδιά εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα καταδιώκουν τὰς γελιδόνας καὶ δοκιμάζουν ἐπάνω των τὴν δύναμιν τῆς σαΐτας των ἢ πετροβολοῦν τὰς φιλιάς των ἢ συλλαμβάνουν καὶ βασανίζουν τοὺς νεοσσούς. Μαρτυροῦν σκληρότητα ψυχῆς ἀπαραδειγμάτιστον. Διότι πληγώνουν ἢ φονεύουν χωρὶς λόγον, ἀπὸ ἀπλῆν εὐχαρίστησιν, — τί ἀγρίαν εὐχαρίστησιν! — πτηνά, ὅχι μόνον ἀβλαβῆ, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικά.

Γρηγ. Ξενόπουλος

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Λουλούδια ἄς διαλέξωμε
καὶ ρόδα καὶ κηῖνα
κι ἐλάτε νὰ πλέξωμε
στεφάνια μὲ κείνα,
στὸ Μάη, πὺν σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ!

Τ' ἀηδόνια συμφώνησαν,
τῆς γῆς τ' ἀγγελούδια,
καὶ βροῖζαν καὶ τόνισαν
ζαινούργια τραγούδια,
στὸ Μάη, πὺν σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ!

Οἱ κῆποι, πὺν στόλισαν
τὸ κάθε κλωνάρι,
μὲ μιᾶς μοσκοβόλησαν
κι ἀνθίσαν γιὰ χάση
τοῦ Μάη, πὺν σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ!

Ἡ θάλασσα γίνεται
καθρέφτης καὶ πάλι,
τὸ κῆμα της χύνεται
τραγοῦδια νὰ ψάλῃ
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ!

Χορεύει τὸ πρόβατο,
τ' ἀρνάκι βελάζει,
κι ἀπ' τὸν ἀγκαθόβατο
δροσοῦλα σταλάζει
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ!

Λουλούδια ἄς διαλέξουμε,
κλωνάρια ἀνθισμένα,
στεφάνια νὰ πλέξουμε,
δροσιὰ ραντισμένα,
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ!

1. Πούλιος

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

1

Ὁ κόσμος λάμπει
σὰν ἓνα ἀστέρι·
βουνὰ καὶ κάμπου,
δέντρα, νερά,
γιορτάζουν πάλι,
καθὼς προβάλλει
τὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά!

2

Φωνοῦλες, γέλια
φέρνει τ' ἀγέρι,
μέσ' ἀπ' τ' ἀμπέλια
τὰ καρπερά.
Παιδιά, ἀγγελούδια,
ψέλνουν τραγούδια
στὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά!

3

Τὴν ὥρα τούτη
σκορπᾷ ἓνα χέρι
χάδια καὶ πλοῦτη,
κι ἡ γῆ φορᾷ
σὰ μιὰ πορφύρα.
Ζωῆς πλημμύρα
τὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά!

4

Ἡ φύσις πέρα,
ὦ νέοι καὶ γέροι,
σὰ μιὰ μητέρα
μᾶς καρτερᾷ.
Ἡ φύσις ὅλη
σὰν περιβόλι
τὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά!

Κ. Παλαμάς

Ζ' ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Ο ΙΣΘΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους μέχρι τοῦ ἔτους 1893, ὅταν ἓνα πλοῖον ἤθελε νὰ ταξιδεύσῃ ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος εἰς τὸ Ἴόνιον, λόγου χάριν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ εἰς τὴν Κέρκυραν, τὸ πλοῖον τοῦτο ἦτο ἠναγκασμένον νὰ περιπλεύσῃ ὅλην τὴν Πελοπόννησον. Ἄλλὰ τὸ ταξίδι τοῦτο καὶ πολὺ μακρὸν ἦτο καὶ συχνὰ ἐπικίνδυνον, διότι κατὰ τὰ νότια τῆς Πελοποννήσου ἡ θάλασσα εἶναι συνήθως ταραχώδης. Μάλιστα εἰς τὸ ἀκρωτήριο τῆς Λακωνικῆς, τὸν Μαλέαν, ἡ τρικυμία πολλάκις εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνος διὰ τοὺς ναυτικούς.

Ἐσκέφθησαν λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι πῶς νὰ συντομεύσουν τὸ ταξίδι αὐτὸ ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος εἰς τὸ Ἴόνιον. Ἄλλὰ διὰ νὰ κατορθωθῇ τοῦτο, ἦτο ἀνάγκη τὰ νερὰ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὰ νερὰ τοῦ Κορινθιακοῦ. Διὰ νὰ γίνῃ δὲ ἡ ἔνωσις αὐτὴ τῶν δύο κόλπων, ἔπρεπε νὰ κοπῇ ὁ Ἴσθμὸς, πού ἦννε τὴν Πελοπόννησον μὲ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἡ Πελοπόννησος νὰ γίνῃ νῆσος.

Ἡ τομὴ ὅμως τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἦτο ἔργον πολὺ δύσκολον καὶ πολὺ δαπανηρόν. Πρῶτος ὁ βασιλεὺς τῆς Κορίνθου Περίανδρος συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ κόψῃ τὸν Ἴσθμόν καὶ νὰ κατασκευάσῃ μίαν διώρυγα, ἡ ὁποία νὰ συνδέσῃ τὰ νερὰ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου μὲ τὰ νερὰ τοῦ Κορινθιακοῦ. Ἔτσι τὰ πλοῖα ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος θὰ ἠμποροῦσαν νὰ διαπλέουν αὐτὴν τὴν διώρυγα καὶ νὰ φθάνουν εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος. Ἀλλὰ τόσον μεγάλης δυσκολίας παρουσίασεν ἡ τομὴ τοῦ Ἴσθμοῦ, ὥστε ὁ Περίανδρος ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείρῃ τὸ σχέδιόν του.

Τριακόσια ἔτη κατόπιν ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς ἤρρισε πάλιν νὰ σκάψῃ εἰς τὸν Ἴσθμόν. Δὲν ἐπροχώρησαν ὅμως πολὺ αἱ ἐργασίαι αὐταὶ καὶ τὰς ἐσταμάτησεν ὁ Δημήτριος. Λότι σοφοὶ Αἰγύπτιοι, οἱ ὁποῖοι τὸν συνώδευαν, τὸν ἐβεβαίωσαν ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῶν δύο θαλασσῶν ἦτο ἄνισος καὶ ἐπομένως τὰ νερὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἐὰν εἰσῆρχοντο εἰς τὸ Αἰγαῖον, θὰ κατέκλυζαν τὴν Αἴγιναν καὶ τὰ γύρω τῆς νησιά.

Βραδύτερον δύο αὐτοκράτορες τῆς Ρώμης, ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ κατὰ τὸ 44 ἔτος πρὸ Χριστοῦ καὶ ὁ Καλιγούλας κατὰ τὸ 37 π.Χ. ἐμελέτησαν καὶ αὐτοὶ τὸ σχέδιον τῆς τομῆς τοῦ Ἴσθμοῦ. Ὁ Καλιγούλας μάλιστα ἤρρισε καὶ τὰς ἐργασίας τῆς τομῆς, ἀλλὰ ἐντὸς τοῦ ἰδίου ἔτους αἱ ἐργασίαι ἔπαιψαν ἔνεκα τῆς δολοφονίας αὐτοῦ.

Ἐνα περίου αἰῶνα ἀργότερα, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Νέρων, κατὰ τὸ 67 ἔτος μετὰ Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλλάδα καὶ παρενρέθη εἰς τοὺς Ἴσθμικοὺς ἀγῶνας, ἐσκέφθη καὶ αὐτὸς νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ σχέδιον νὰ ἀνοιχθῇ ὁ Ἴσθμός. Ἦρρισε λοιπὸν ὁ ἴδιος μὲ χρυσὴν σκαπάνην τὰς ἐργασίας ἀπὸ τὸν Κορινθιακὸν καὶ ἀπὸ τὸν Σαρωνικὸν ταυτοχρόνως καὶ μα-

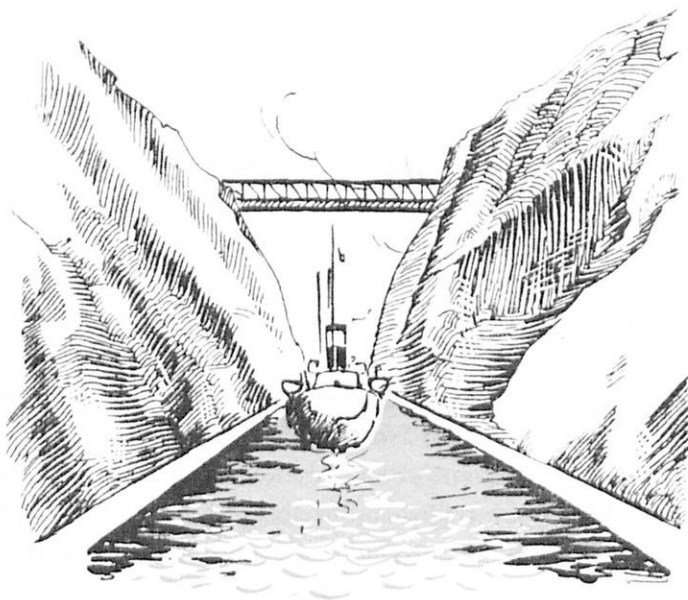

λιστα εἰς τὸ ἴδιον σημεῖον, ὅπου εὐρίσκειται ἡ σημερινὴ διώρυξ. Ἀλλὰ μετὰ ἓνα ἔτος καὶ ὁ Νέρων ἀπέθανε καὶ τοιοῦτο-
τρόπως ἐματαιώθη καὶ πάλιν τὸ ἔργον.

Ἀπὸ τότε κανεὶς πλέον δὲν ἐπεχείρησε νὰ κόψῃ τὸν Ἰσθμόν. Τὰ μηχανικὰ μέσα ἦσαν τόσον πολὺ ἀτελεῖ καὶ τὸ ἔργον τόσον δύσκολον. Μόλις δὲ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ συστηματικῶς τὸ ἀνοιγμα τοῦ Ἰσθμοῦ. Ἡ ἐναρξὶς τῶν ἐργασιῶν ἐγένετο ἐπίσημος κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1882 ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'. Αἱ ἐργασίαι ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1890, ὅποτε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνέλαβεν αὐτὴ μετ' Ἑλλήνων μηχανικοῦς

νά συμπληρώση καὶ φέρη εἰς πέρας τὸ ἔργον. Πράγματι δὲ οἱ Ἕλληνες μηχανικοὶ κατόρθωσαν νὰ πραγματοποιήσουν τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔργον ἐντὸς τριῶν ἐτῶν. Ἔτσι τὰ νερὰ τοῦ Σαρωνικοῦ ἠνώθησαν μὲ τὰ νερὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κατὰ τὴν 6 Αὐγούστου 1893 καὶ τὸ πρῶτον πλοῖον διέπλευσε τὴν διώρυγα τὴν 9 Νοεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους.

Τὸ ὅλικόν μῆκος τῆς διώρυγος ἀνέσχηται εἰς 6.300 μέτρα, τὸ δὲ πλάτος αὐτῆς εἰς μὲν τὸν πυθμένα εἶναι 21 μέτρον, εἰς δὲ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης 25 περίπου μέτρον. Ἡ μεγάλη σιδηροδρομικὴ γέφυρα, ποῦ εἶναι τοποθετημένη ἐπὶ ἀνοίγματος 80 μέτρον εἰς ὕψος 44 μέτρον, ἐπιτρέπει νὰ διέρχονται διὰ τῆς διώρυγος καὶ τὰ μεγαλύτερα ἀκόμη πλοῖα.

ΟΤΑΝ ΕΠΟΛΕΜΕΙ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

1. Εύρισκόμεθα εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Δύο μεγάλοι Τούρκοι στρατηγοὶ μὲ πολυάριθμον στρατὸν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἔχουν ζώσει καὶ πολιορκοῦν τὴν μικρὰν πόλιν τῆς Αἰτωλίας. Ἡ ἱερὰ ὅμως Πόλις τῆς πατρίδος μας ἀντέχει καὶ συγκρατεῖ τὰ κύματα τῶν ἐπιτιθεμένων ἐχθρῶν. Οἱ πολιορκούμενοι Ἕλληνες εἶναι ὅλοι των διαλεκτοί, ὁ ἕνας καλύτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον, παλληκάρια τῆς Ρούμελης καὶ ἀετοὶ τοῦ Σουλίου.

Αἱ γυναῖκες ἐξ ἄλλου φροντίζουν διὰ τοὺς πληγωμένους καὶ τοὺς ἀρρώστους καὶ ἐτοιμάζουν ψωμὶ διὰ τοὺς ἄνδρας των — ποὺ εἶναι οἱ ὑπερασπισταὶ ἡρώες — καὶ διὰ τὰ παιδιά των, — ποὺ θὰ γίνουν οἱ ἀθῆτανοὶ ἡρώες —. Πολλοὶ κρατοῦν καὶ τὸ τουφέκι ἐπάνω εἰς τοὺς προμαχῶνας, διὰ νὰ ξεκουράζωιν τοὺς ἰδικούς των.

Μέσα εἰς αὐτὸν τὸν σκληρὸν πόλεμον τί κάνουν τὰ παιδιά,

τὰ μικρὰ ἐκεῖνα Μεσολογγιτόπουλα: Τὰ παιδιὰ κουβαλοῦν νερὸ καὶ ψωμί εἰς τὸ κάστρον, ἐτοιμάζουν φουσκία μὲ χαρτί, καὶ διαρκῶς βοηθοῦν εἰς ὅ,τι ἄλλο ἠμποροῦν. Ὅταν ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ κανονίδι γίνῃ κανένα ἄνοιγμα εἰς τὰ τεῖχη τοῦ κάστρου καὶ ὑπάρῃ φόβος ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ὀρμήσουν οἱ Ἀθηναῖτες μέσα, τρέχουν τότε τὰ παιδιὰ καὶ κουβαλοῦν καλάμια καὶ ξύλα ἀπὸ τὰ γκρεμισμένα σπίτια των καὶ λίθους καὶ πλίνθους καὶ ὅ,τι ἄλλο εὐρίσκουν, καὶ κλείνουν ἀμέσως τὸ ἄνοιγμα.

Καὶ πάλιν, ὅταν τὰ παιδιὰ δὲν ἔχουν ἐργασίαν, μαζεύονται εἰς μίαν πλατείαν καὶ παίζουν. Μέσα εἰς τὴν φωτιὰν καὶ τὸν πόλεμον ποὺ ζοῦν, τῆς φωτιᾶς καὶ τοῦ πολέμου παιγνίδια παίζουν.

Μαζεύουν σφαιρῆς μολυβένιες, ποὺ εἶναι χιλιάδες σκόρπαι εἰς ὅλον τὸ Μεσολόγγι. Λυώνουν τὸ μολύβι των εἰς τὴν φωτιὰν καὶ τὸ χύνουν μέσα εἰς καλούπια ζωματένια, καμωμένα ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ μὲ πολλὴν ἐπιδεξιότητα.

Ἔτσι κάμνουν μικρὰ κανονάκια μολυβένια, τὰ στήνουν ἐπάνω εἰς τὰ ζωματένια παιδικὰ των κάστρα, ἀντίχρη τὸ ἓνα εἰς τὸ ἄλλο, καὶ παίζουν ψευτοπόλεμον.

Καὶ οἱ γέροι πολεμισταί, παλαιοὶ ἀρωματοῦοι καὶ κλέφτες, ὅταν περνοῦν ἀπὸ ἐκεῖ διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ ἀληθινὸν τὸ κάστρον καὶ εἰς τὸν ἀληθινὸν τὸν πόλεμον, κοντοστέκουν ὀλίγον, διὰ νὰ ἴδουν καὶ τὸν παιδιάστικον πόλεμον καὶ νὰ χαμορῶσουν τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγονάκια των—ἰδικὰ των ἢ ξένα. Χαμογελοῦν οἱ μαρτυροκαλνισμένοι ἥρωες, διότι βλέπουν τὴν ἐπιδεξιότητα τῶν παιδιῶν των. «Θὰ γίνουν τὰ παιδιὰ μας πολὺ καλύτερά μας» ἔτσι σκέπτονται καὶ ἀναγαλλιάζουν ἀπὸ πατρικὴν ὑπερηφάνειαν.

Ἄλλοτε πάλιν ὀδηγοῦν ἢ παρορμοῦν ὅσα παιδιὰ κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὸ παιγνίδι:

— Ἐμπρός, λεβέντες, καὶ σᾶς πῆσαν οἱ ἄλλοι ἀπὸ πέρα!

2. Εἰς τὴν ἰδίαν πλατεῖαν, ὅπου παίζουν τὰ παιδιά, ἔχει ἐκεῖ τὴν κατοικίαν του καὶ ἓνας σκύλος. Ἐνας μεγαλόσωμος, μαῦρος, μαλλιαρὸς μανδρόσκυλος, ποὺ τὸν φωνάζουν Ἄλή.

Ὅλοι τὸν ξέρουν τὸν Ἄλή, ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, πρὸ πάντων οἱ μικροί, ποὺ τὸν ἔχουν καθημερινὴν συντροφίαν των.

Ἄλλὰ ὁ Ἄλης ἔγινε ξακουστὸς ἀπὸ τοῦτο τὸ περιστατικόν:

Ἐνα ἀπόγευμα τὰ παιδιά συγκεντρωμένα εἰς τὸ συνηθισμένον των μέρος ἔπαιζαν ὅπως πάντοτε καὶ ἐγέμιζαν τὸν ἀέρα μὲ φωνὰς καὶ μὲ γέλια. Ἐκεῖ ὅμως ποὺ ἔπαιζαν, νὰ σου καὶ ἔρχεται σφυρίζουσα μιὰ σιδερόμπαλα κανονιοῦ καὶ πίπτει εἰς τὸ μέσον τῶν παιδιῶν. Ἦτο μεγάλη σὰν μικροῦ παιδιοῦ κεφάλι. Ἀπὸ μίαν τρύπαν ἐπρόβαλλε τὸ ἀναμμένον φτυλί, ποὺ ἐντὸς δευτερολέπτων θὰ μετέδιδε τὴν φωτιὰν μέσα εἰς τὸ μπαρούτι καὶ θὰ ἔκαμνε τὴν ὄβριδα νὰ ἐκτραγῆ, νὰ σκορπισθῆ εἰς χίλια κομμάτια, καὶ μαζὶ νὰ σκορπίσῃ γύρω τῆς τὸν θάνατον.

Τὰ παιδιά ἐσάστισαν καὶ ἔμειναν ἀκίνητα ἀπὸ τὴν ἀμηχανίαν των. Τὴν ἰδίαν ὅμως ἐκείνην στιγμήν ὁ Ἄλῆς τινάζεται ἐπάνω μὲ γαυγίσματα, καὶ μὲ ἓνα πήδημά του ἀρπάζει τὴν ὀβίδα μὲ τὰ δόντια του. Ἄλλ' ἐκείνη ἦτο ἀροκετὰ μεγάλη, καὶ τὰ δόντια τοῦ σκύλου ἐγλύσθησαν τρίζοντας ἐπάνω εἰς τὴν στρογγυλὴν καὶ σιδερένιαν ἐπιφάνειαν.

Καθὼς ὅμως ἐκλείσθησαν μὲ ὀριμὴν αἱ δύο σιαγόνες τοῦ Ἄλῆ, εὐρέθη μετὰξὺ των δαγχομένον σφικτὰ καὶ τὸ ἀναμμένον φυτίλι. Ὁ σκύλος καθὼς ἠσθάνθη τὴν φωτιὰν εἰς τὸ στόμα του, ἐτίναξε μὲ ὀριμὴν τὸ κεφάλι του καὶ τὸ φυτίλι ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν κανονικὴν του θέσιν. Ἔτσι ὅμως ἡ μπάλα τοῦ κανονιοῦ δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἐκραγῇ.

Ὁ Ἄλῆς ἔπειτα τὴν ἐμίσησε μίαν, δύο φορές, καὶ ἐζούνησε τὴν οὐρὰν του εἰς τὰ παιδιά, πού τοῦ ἐφώναζαν καὶ πολὺ τὸν ἐχάιδευαν, διότι τοὺς εἶχε σώσει τὴν ζωὴν. Ὑστερα ἀπὸ ὀλίγον ὁ Ἄλῆς ἐπῆγε πάλιν καὶ ἐζουλούριάσθη εἰς τὴν θέσιν του μὲ μετροφορροσύνην, σὰν νὰ μὴ εἶχε ζάμει τίποτε σπουδαῖον.

Ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς εἶχε νὰ ζάμῃ τὸ Μεσολόγγι μὲ τοῦ Ἄλῆ τὸ κατόρθωμα. Ἀργότερα ἦλθαν αἱ κακαὶ ἡμέραι καὶ ἡ μεγάλη πείνα καὶ οἱ πολιορκημένοι ἔτρωγαν ὅ,τι ἠμποροῦσε νὰ φαγοθῆ, καὶ τὰ γατιά καὶ τὰ σκυλιά των ἀκόμη. Τὸν Ἄλῆ ὅμως ὄχι, δὲν τὸν ἐπέπραξε κανεὶς. Οἱ γενναῖοι πολιορκημένοι ἐγνώριζαν καὶ νὰ πολεμοῦν ὑπὲρ πατρίδος καὶ εὐγνωμοσύνην νὰ τρέφουν πρὸς τὸν σωτῆρα τῶν παιδιῶν των.

Ὁ Ἄλῆς ἔζησε πράγματι μαζί των καὶ ἐσώθη μαζί μὲ πολλὰ παιδιά, ὅταν οἱ πολιορκούμενοι μὲ τὸ σπαθὶ εἰς τὸ χεῖρ ἔκαμαν τὴν ἠρωικὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου.

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ

Δώδεκα άστέρια λαμπερά
στο έλληνικό τὸ στέμμα,
νησιά πὸν λευθερώθηκαν
μ' ἀνδρειωμένων αἵμα.

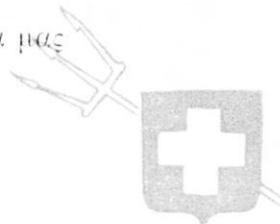
Εἶναι ἡ Δωδεκάνησος
—χιλιοβασανισμένη,
τόσους αἰῶνες στὴ σκλαβιά
βασιὰ ἀλυσοδεμένη.—

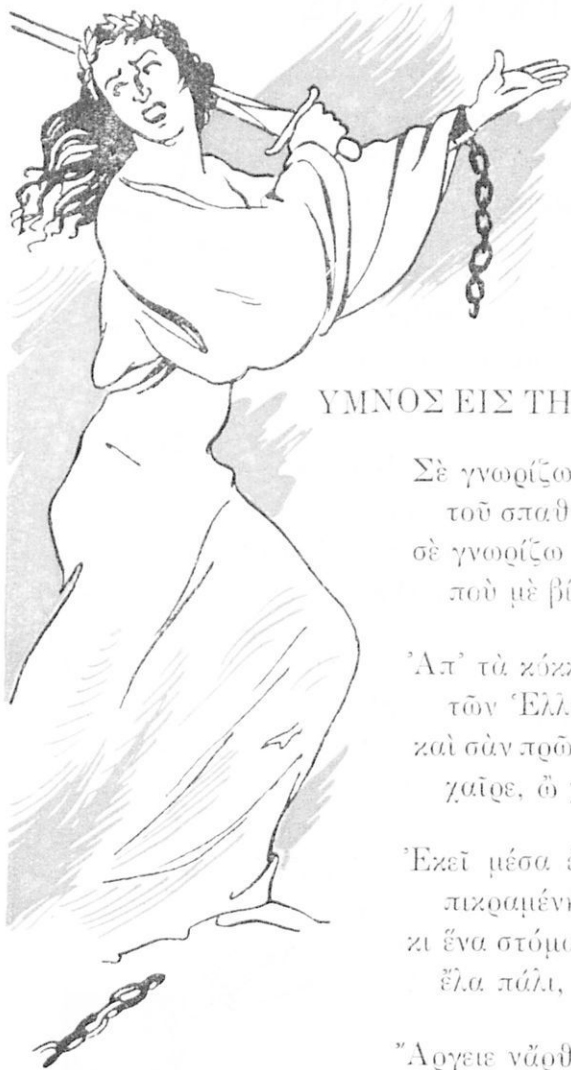
Με δάκρυα ἡ Μητέρα της
γλυκὰ τὴν ἀγκαλιάζει
κι ἀπ' τῆς καρδιᾶς τὰ τρίσβαθα
ζαρούμενη ἀνακράζει :

—Αισιάντια τοῦ Αἰγαίου μας,
παιδιά μου ἀγαπημένα,
σᾶς ξαναβλέπω εἰλεύθερα,
μαζί μου ἐνωμένα.

Με τ' ἄλλα τ' ἀδερφάκια σας
γλυκὰ ἀγκαλιασθῆτε,
γιὰ τὴν τραγὴ Ἑλλάδα μας
πάντα ν' ἀγωνισθῆτε.

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες,
πικραμένη, ἐντροπαλή,
καὶ ἓνα στόμα ἀναστεροῦσες,
ἔλα πάλι, νὰ σοῦ πῆ.

Ἄργει νάρθη ἐκείνη ἡ μέρα
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τᾶσζιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής! Πασηγορία
μόνη σου ἔμενε, νὰ λῆς
περασμένα μεγαλεῖα,
καὶ δηγώντας τα νὰ κλαῖς.

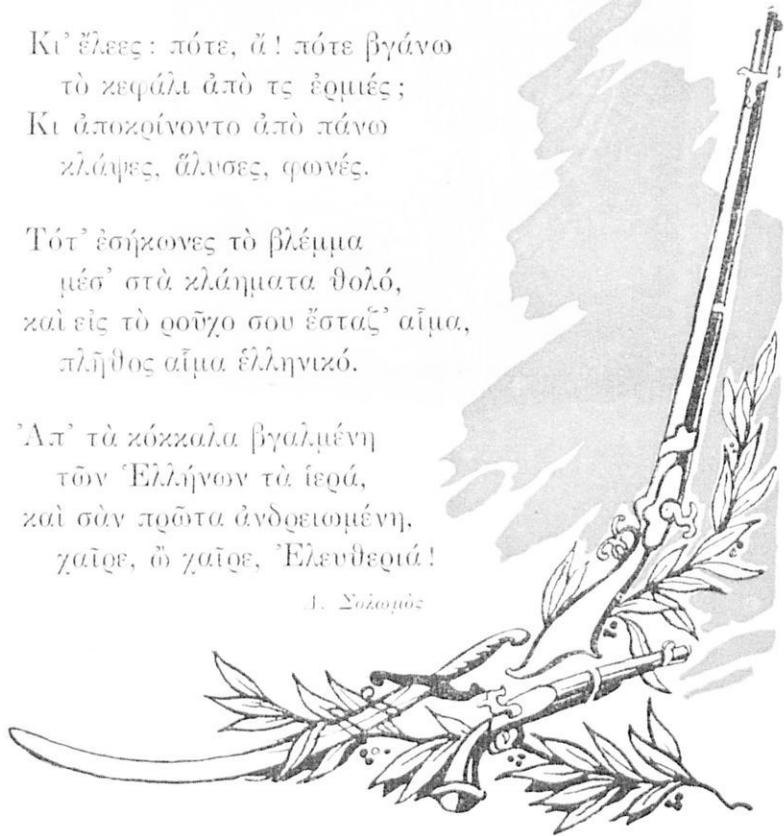
Καὶ ἀκατέρευε καὶ ἀκατέρευε
φιλελεύθερη λαλιά,
τὸνα ἐκτύπασε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

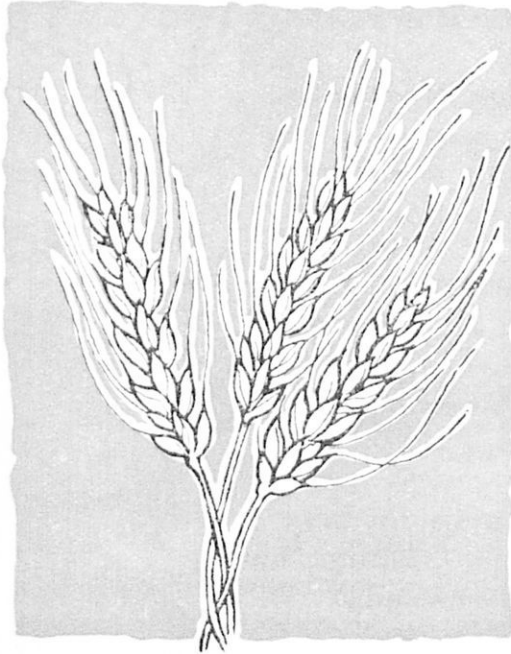
Κι' ἔλεες: πότε, ἄ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τς ἐομιές;
Κι ἀποκοίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές.

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ' στὰ κλάσματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἷμα,
πληθὸς αἷμα ἐλληνικό.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδροειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Α. Σολομοῦ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ Σ. ΠΟΛΕΝΑΚΗ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ
ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

I. Ἐκ τῆς συλλογῆς Δ. Γ. Ζήση

	Σελίς
1. Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), I. Πολέμη	9
2. Ἡ ἀναγνώριση	11
3. Μητρική τύφλωση (ποίημα), Δ. Βιζέλα	15
4. Ἐνα zaló μάθημα τοῦ παπποῦ	16
5. Σέ μιὰ παιδική κατασκήνωση, Ζ. Παπαντωνίου	31
6. Τό χωριό μου (ποίημα), I. Πολέμη	37
7. Ἐνας μαθητής πού ἐργάζεται (διασκευή)	38
8. Τό τραγοῦδι τῆς ἐργασίας (ποίημα), Γ. Μαρκοῦ	43
9. Χριστοῦγεννα Χριστοῦγεννα, II. Παναγοπούλου	45
10. Χριστοῦγεννα (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	51
11. Ἐνας ἔντιμος αἰτοχός	57
12. Τά γέμματα τοῦ θείου Κωστή	60
13. Ὁ φοροβόκος (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	71
14. Ἡ δικαιοσύνη τῆς θάλασσας, Ἄνδρ. Καρζαβίτσου (διασκευή)	78
15. Ἀπό τίς παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ	85
16. Ὅλα γιά τήν πατρίδα, ἦ Χίου Παντελεήμονος Φωστήν	105
17. Ὁ Σπουγγίτης	135
18. Διπρόσωπος	143
19. Κυνηγός καί ξυλόκοπος	144
20. Σκύλος καί λύκος	145
21. Πετάει, πετάει ὁ... Τοτός	149
22. Γιάννης ὁ Ἀνοιχτόκαρδος	159
23. Τί λέγει ἡ θάλασσα (ποίημα), Δ. Βιζέλα	178
24. Ἡ προσεχγή (ποίημα), Στ. Μαρτζώζη	181
25. Αἱ γυναῖκες τῶν Σπαρτιατῶν	191
26. Ὅρκος Ἀθηναίων ἐφήβων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	193
27. Ὁ μάντις Μεγιστίας	194
28. Ὕμνος στήν Ἑλλάδα (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	197
29. Ὁ Εὐρυτος καί ὁ Ἀριστόδημος	198
30. Καλλιγρατίδας	199
31. Ἡ πενία τοῦ Ἀριστείδου	200
32. Ἡ Εὐχαρίς καί ὁ Νεῖλος	202
33. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	217
34. Προτομαγιά (ποίημα), I. Πολέμη	220

35. Τὸ χαλοζαίρι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	222
36. Ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου	223
37. Δωδεκάνησος (ποίημα)	231
38. Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Λ. Σόλομοῦ	232

II. Ἐκ τῆς συλλογῆς Κ. Ρωμαίου

1. Ὁ γεροπαππὸς (ποίημα), Σ. Σπεράντσα	19
2. Ἡ ἱστορία ἑνὸς φτωχοῦ παιδιοῦ	20
3. Βράδυ στὴ γειτονιά (ποίημα), Μ. Στασινοπούλου	27
4. Τὸ καμάρι τοῦ σχολειοῦ μας	28
5. Εἰς τὰ δάση (ποίημα), Ι. Γεννηματᾶ	36
6. Τί εἶχε διαβάσει ἓνας δοῦλος	52
7. Μέσα στὶς φλόγες	54
8. Ὁ λησιμονημένος ναυαγὸς	65
9. Ἐλληνικὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	69
10. Στούς ἐλαιῶνες τοῦ χωριοῦ, Ἄλ. Μοραϊτίδου (διασκευή)	73
11. Ἡ ἐλιά (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	76
12. Ἡ Γοργόνα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	88
13. Βάτος, νυχτερίδα καὶ γλάρος	90
14. Στὴν ἀρχαία Σπάρτη	97
15. Ἀπὸ παιδιὰ ἀπὸ τὴ Βόρειο Ἥπειρο	112
16. Ὁ αἰμοδότης, Στρ. Μυριβίλη	119
17. Γράμμα στὸ Μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθᾶνα	122
18. Ἡ σημαία ἑνὸς Συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	123
19. Ἡ σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	127
20. Ὁ μικρὸς ζουλουράς	128
21. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	131
22. Ὁ παπαγάλος (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	140
23. Ποντιζὸς πλεονέκτης	144
24. Ἀληθινὸς φίλος	146
25. Ἀλεποῦ, σταφιῶλια καὶ σπουργίτες (ποίημα), Τ. Ἄγρα	147
26. Ἡ ζολοβὴ ἄλεποῦ (ποίημα), Μ. Στασινοπούλου	148
27. Ἀπὸ μίαν ἀγλαδιάν, Ἄνδρ. Καρζαβίτσα (διασκευή)	165
28. Ἡ ὄμορτερά ἐνδυμασία, Ἄθ. Κουρτίδου (διασκευή)	171
29. Θέλω νὰ χτίσω ἓνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	179
30. Αἱ δύο ἀγκυραὶ	183
31. Τὸ εἰλορημένο καράβι (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	188
32. Πάσχα στὸ χωριό (ποίημα), Ν. Ι. Κατζηδάκη	190
33. Ὁ Ἀργοναυτὴς Ἀγκαῖος (διασκευή)	214
34. Ὅταν ἐπολέμει τὸ Μεσολόγγι (διασκευή)	227

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α'

	Σελίς
Ἡ πατρίδα μας,	
Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα) Ι. Πολέμη	9
Α. Ἐκ τῆν οἰκογενειακῆ ζωῆ.	
1. Ἡ ἀναγνώριση	11
2. Μητρική τὴ φύλαξη (ποίημα), Λ. Βιζέλα	15
3. Ἐνα χαλὸ μάθημα τοῦ παλτοῦ	16
4. Ὁ γεροπαπποῦς (ποίημα), Σ. Σπεράντσα	19
5. Ἡ ἱστορία ἑνὸς φτωχοῦ παιδιοῦ	20
6. Βράδν στή γειτονιά (ποίημα), Μ. Στασινοπούλου	27
7. Τὸ καμάφι τοῦ σχολείου μας	28
Β. Ἐκ τῆ ζωῆ τῶν παιδιῶν.	
1. Σὲ μιὰ παιδικὴ κατασκήνωση	31
2. Εἰς τὰ δάση (ποίημα), Γ. Γεννηματᾶ	36
3. Τὸ χωριό μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
4. Ἐνας μαθητὴς τοῦ ἐργάζεται (διασκευή)	38
5. Τὸ τραγοῦδι τῆς ἐργασίας (ποίημα), Γ. Μαρκοῦ	43
Γ. Ἐκ τῆ θρησκευτικῆ ζωῆ.	
1. Χαρούμενα Χριστοῦγεννα, Π. Παναγοπούλου	45
2. Χριστοῦγεννα (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	51
3. Τί εἶχε διαβάσει ἕνας δούλος	52
4. Μέσα στίς ἀλόγες	54
Δ. Ἐκ τῆν κοινωνικῆ ζωῆ.	
1. Ἐνας ἔντιμος φτωχός	57
2. Τὰ γέιματα τοῦ θείου Κωστή	60
3. Ὁ λημονημένος ναυαγός	65
4. Ἐλληνικό παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	69
Ε. Ἐκ τῆν ἀγροτικῆ καὶ θαλασσινῆ ζωῆ.	
1. Ὁ γεροβοσκός (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	71
2. Στοὺς ἐλαιῶνες τοῦ χωριοῦ, Ἄλ. Μωραϊτίδου (διασκευή)	73
3. Ἡ ἐλιά (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	76
4. Ἡ δικαιοσύνη τῆς θάλασσας, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα (διασκευή)	78

Γ. 'Από τις έθνικες παραδόσεις.	Σελίς
1. 'Από τις παραδόσεις του 'Ελληνικού λαού	85
2. 'Η Γοργόνα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	88
3. Βάτος, νυχτερίδα και γλάρος	90
Ζ. 'Από τη ζωή των 'Αρχαίων.	
1. Στην αρχαία Σπάρτη	97
Η. 'Από τη νέα έθνική μας ζωή.	
1. "Όλα για την πατρίδα, Ψ Χίου Παντελεήμονος Φοστίνη	105
2. Αυτά παιδιά από τη Βόρειο "Ηπειρο	112
3. 'Ο αίμοδότης, Στρ. Μυριβήλη	119
4. Γράμμα στο μέτωπο (ποίημα), Γ. 'Αθάνα	122
5. 'Η σημαία ενός Συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	123
6. 'Η Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	127
7. 'Ο μικρός κουλουράς	128
8. 'Η νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμά	134
Θ. 'Οι φίλοι μας τὰ πουλιά.	
1. 'Ο σπουργίτης	135
2. 'Ο παπαγάλος (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	140

ΜΕΡΟΣ Β'

Α. Μῦθοι.

1. Διπρόσωπος	143
2. Κυνηγός και ξυλοκόπος	144
3. Ποντικός πλεονέκτης	144
4. Σκύλος και λύκος	145
5. 'Αληθινός φίλος	146
6. 'Αλεπού, σταφύλια και σπουργίτες (ποίημα), Τ. 'Αγρα	147
7. 'Η κολοβή αλεπού (ποίημα), Μ. Στασινοπούλου	148

Β. 'Από την οικογενειακή ζωή.

1. Πετάει, πετάει... ό Τοτός	149
--	-----

Γ. 'Από την κοινωνική ζωή.

1. Γιάννης ό 'Ανοιχτόκαρδος	159
2. Διά μίαν άγλαδιάν, 'Ανδρ. Καρζαβίτσα (διασκευή)	165
3. 'Η ώραϊότερα ένδυμασία, 'Αρ. Κουφτίδου (διασκευή)	171

4. Τί λέγει ἡ θάλασσα (ποίημα), Δ. Βιζέλα 178
 5. Θέλω νά χτίσω ἓνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ 179

Δ.' Ἀπό τήν θρησκευτικὴν ζωὴν.

1. Ἡ προσευχὴ (ποίημα), Στ. Μαρξόζη 181
 2. Αἱ δύο ἄγχοραι 183
 3. Τὸ εὐλογημένο ζαράφι (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου 188
 4. Πάσχα στό χωριό (ποίημα), Ν. Ι. Χατζηδάκη 190

Ε.' Ἀπό τὸν βίον τῶν Ἀρχαίων.

1. Αἱ γυναῖκες τῶν Σπαρτιατῶν 191
 2. Ὁρκος Ἀθηναίων ἐφήβων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ 193
 3. Ὁ μάντις Μεισιτίας 194
 4. Ὕμνος στὴν Ἑλλάδα (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ 197
 5. Ὁ Εὐρυτος καὶ ὁ Ἀριστόδημος 198
 6. Καλλικρατίδας 199
 7. Ἡ πενία τοῦ Ἀριστείδου 200
 8. Ἡ Εὐχαρις καὶ ὁ Νεῖλος 202
 9. Ὁ Ἀργοναύτης Ἀγχαῖος (διασκευή) 214

ΣΤ.' Ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν φύσιν.

1. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου 217
 2. Πρωτομαγιά (ποίημα), Γ. Πολέμη 220
 3. Τὸ καλοκαίρι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ 222

Ζ.' Πολιτιστικά ἔργα.

1. Ὁ Ἴσθμὸς τῆς Κορίνθου 223

Η.' Πατριωτικαὶ σελίδες.

1. Ὄταν ἐπολέμει τὸ Μεσολόγγι (διασκευή) 227
 2. Δωδεκάνησος (ποίημα) 231
 3. Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολομοῦ 232

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσημὸν εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς τιμῆς λιανικῆς πωλήσεως ἐκάστου ἀντιτύπου.

Ἄντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθετὼν, πωλὼν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15 / 21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α. 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ Β΄ 1950 (ΙΧ) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 200.900

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ Π. Γ. Α. Ρ. Μ. Π. Η

